

Bohus – Ladó – Kissné – Zsoldos-Horváth - Gáberné – Olma – Kőműves – Tolnai – Simon-
Petro - Wagner

**A LÉNYEGES HIBÁS ÁLLÍTÁS KOCKÁZATFELMÉ-
RÉSE, MINŐSÉGIRÁNYÍTÁS ÉS MÁS AKTUÁLIS TÉ-
MÁK A KÖNYVVIZSGÁLÓI TEVÉKENYSÉG GYA-
KORLATÁBAN**

**KÖNYVVIZSGÁLÓK KÖTELEZŐ
SZAKMAI TOVÁBBKÉPZÉSE**

2023

MAGYAR KÖNYVVIZSGÁLÓI KAMARA
Budapest, 2023

Szerzők:

Bohus Gabriella (I. fejezet)
dr. Ladó Judit (I. és IV. fejezet)
Kissné Fazekas Erika (I. fejezet)
Zsoldos-Horváth Andrea (II. fejezet)
Gáborné Szellem Éva (III. fejezet)
ifj. Olma Frigyes (III. fejezet)
Kőműves Kinga (IV. fejezet)
Tolnai Krisztián Ádám (IV. fejezet)
dr. Simon-Petro Eszter (V. fejezet)
ifj. Wagner Vilmos (V. fejezet)

Lektorok:

Barsi Éva
Szalai Edit

Szerkesztette:

dr Hegedűs Mihály
Szalai Edit

Kézirat lezárva: 2023. október 01.

ISBN 978-615-5832-08-6

*Kiadja a
Magyar Könyvvizsgálói Kamara
Budapest, 2023
Felelős kiadó: Dr. Pál Tibor*

ELŐSZÓ

A könyvvizsgálat a szervezetekben és a társadalomban világszerte kialakuló elszámoltathatósági és felelősségi rendszerek szerves részét képezi. Könyvvizsgálóként képesnek kell lennünk alkalmazkodni összetett és változó környezetünkhöz, értenünk és értékelnünk kell az általunk vizsgált szervezetet és környezetét, az iparágat, amelyben működik, valamint annak szabályozását, egyéb külső tényezőket, illetve az alkalmazandó pénzügyi beszámolási keretelveket. A könyvvizsgálókkal szemben folyamatosan nő az elvárás, hogy tudásukat folyamatosan bővítsék, szakmai alkalmasságukat fenntartsák. A szakmai kompetenciák folyamatos fejlesztése és szinten tartása kulcsfontosságú a szakma állandóan változó környezete miatt. A folyamatos továbbképzés javítja a könyvvizsgálók szakmai teljesítményét, növeli a megbízhatóságukat a gazdasági szereplők szemében és igazolja az általuk végzett munka értékét. Az elmúlt időszakban számos standard változott, illetve folyamatosan változik, ezen módosulások készség szintű ismerete elengedhetetlen a könyvvizsgálati munka folyamatában.

Fontos annak jelzése, hogy jelen oktatási anyag a standardoknak a szerzők általi feldolgozását, értelmezését tartalmazza, és emiatt előfordulhat a standardoknak az itt bemutatottól eltérő értelmezése is.

2019. decemberében a Nemzetközi Könyvvizsgálati és Bizonyosságot Nyújtó Szolgáltatási Standardok Testület (IAASB) elfogadta és kiadta az ISA 315-ös témaszámú, „A lényeges hibás állítások kockázatának azonosítása és felmérése” (2019-ben felülvizsgált) könyvvizsgálati standardot, amely a könyvvizsgálónak azzal a felelősségével foglalkozik, hogy azonosítsa és felmérje a pénzügyi kimutatásokban lévő lényeges hibás állítás kockázatait.

2022. évben a kötelező továbbképzés anyaga jelentős terjedelemben foglalkozott az ISA 315 (2019-ben felülvizsgált) – „A lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése” – standarddal, valamint az ISA 540 (felülvizsgált) - „A számviteli becslések és kapcsolódó közvetételek könyvvizsgálata” standarddal, részletesen bemutatva a korábbi ISA 315. (felülvizsgált) és 540. témaszámú standardokhoz képesti változásokat. A könyvvizsgálóktól kapott visszajelzések alapján a két standard módosulása – különösen az ISA 315. témaszámú standard nagymértékű kiegészülése - számos olyan gyakorlati kérdést vetett fel, ami miatt szükségesnek tartottuk a standard követelményeiből adódó előírások további oktatását. A fejezet célja, hogy megértsük a standard legfőbb változásait, összefoglaljuk, hogy milyen megváltozott követelményekkel állunk szemben a gazdálkodó egység környezetének és belső kontroll rendszerének megismerése kapcsán, valamint rávilágítsunk arra, hogy a lényeges hibás állítások kockázatainak felmérésekor hogyan határozzuk meg a lényeges hibás állítások kockázatát a felülvizsgált standard megváltozott fogalmai és módszertana alapján. A változások megismerését, gyakorlati alkalmazását példák bemutatásával kívánjuk elősegíteni, kiemelve az informatikai kontrollokkal kapcsolatos néhány fontosnak ítélt fogalmat. A becslések bizonytalanságának, összetettségének és szubjektivitásának eredendő kockázati tényezői központi szerepet játszanak a felülvizsgált kockázatértékelésben, mivel ezek a kockázati tényezők a számviteli becsléseknél jellemzően előfordulnak, ezért a lényeges hibás állítás kockázatát hordozzák. A felülvizsgált ISA 540 ismételt bemutatása a fogalmak összefoglalása mellett további példákkal szolgál a tananyag jobb megértése érdekében.

2020. decemberében az IAASB kettő új minőségirányítási és egy felülvizsgált könyvvizsgálati standardot adott ki, amelyek új alapokra helyezik a könyvvizsgáló társaságok minőségirányítási megközelítését. A három standard: az ISQM 1, az ISQM 2 és a felülvizsgált ISA 220 standard.

A „Minőségirányítás pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatát vagy átvilágítását, vagy egyéb bizonyosságot nyújtó szolgáltatásokra szóló vagy kapcsolódó szolgáltatási megbízásokat végrehajtó társaságok számára (ISQM 1)” oktatását tavaly már elkezdtük. Ebben és a következő évben is további segítséget szeretnénk nyújtani a kollégáknak azzal, hogy kiemelt oktatási téma a standard előírásainak a gyakorlatba való átültetése.

Az ISQM 1 oktatási anyag célkitűzése, hogy elősegítse a 2024. január 1-től hatályos 1. témaszámú minőségirányítási standard értelmezését. A standard új alapokra helyezi a könyvvizsgálók minőségirányítását, ezért magyarázatokkal, példákkal segítjük az ISQM 1 által megfogalmazott elvárások értelmezését, megértését és a gyakorlatban való alkalmazását. Az oktatási anyag tömören és lényegre törően kiemeli azokat a legfontosabb szempontokat, amelyek mentén minden könyvvizsgáló szolgáltatónak át kell alakítania a korábbi minőségellenőrzési gyakorlatát és 2024. január 1-től ki kell alakítania és be kell vezetnie egy kockázatalapú és a saját működésére szabott minőségirányítási rendszert. Az oktatási anyag minden komponensnél kiemeli a standard által előírt kötelező minőségcélokat és gyakorlati szempontból segíti azok értelmezését, az elvárások megértését. A tananyag magyarázatokkal szolgál, példákat mutat be az ISQM 1 által megfogalmazott elvárásokra, alapvetően a kisebb könyvvizsgáló társaságoknak és egyénileg dolgozó könyvvizsgálóknak. Felhívjuk ugyanakkor a figyelmet, hogy az oktatási anyagnak nem célja, és **nem is lehet célja az ISQM 1 szerinti** konkrét kockázatelemzés és hogy a kockázatelemzést követően válaszokat (kontrollokat) találjon a beazonosított minőségi kockázatokra.

A 2022. áprilisában közzétett ISA 600. témaszámú, „Speciális szempontok — Csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatai (beleértve a komponensek könyvvizsgálóinak munkáját)” című (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard új követelményeit Magyarországon várhatóan a 2024. január 1-jét követően kezdődő időszakokra kell majd alkalmazni. Az oktatási anyagban arra fókuszálunk, hogy elmagyarázzuk a standard legfőbb változásait, a felülvizsgált standard alapján útmutatást adjunk arra vonatkozóan, hogy a csoport részére végzett könyvvizsgálati munka során milyen megváltozott követelményekkel áll szemben a komponens könyvvizsgáló, vagy adott esetben a csoportkönyvvizsgáló.

A tananyag további célja rávilágítani arra, hogy milyen feladatai vannak a komponens-, illetve csoportkönyvvizsgálónak, és ezt hogyan kell dokumentálnia a felülvizsgált standard megváltozott fogalmai és módszertana alapján. Példák bemutatásával a fentiek megértését és alkalmazását kívánjuk elősegíteni.

Az IESBA Etikai kódex 2022. évi változásának áttekintése a *Nemzetközi Etikai Kódex a kamarai könyvvizsgálóknak* (a nemzetközi függetlenségi standardokkal egybefoglalt) *2022. évi kézikönyve* alapján készült. A kézikönyvet az IESBA publikálta 2022. szeptemberében angol nyelven. A kézikönyv magyar nyelvű fordítását az MKVK Szakértői Bizottsága készítette el 2023-ban, mely a kamara elnökségének szeptemberben tervezett jóváhagyását követően kerül kihirdetésre a kamara honlapján, és 2024. január 1-jétől alkalmazandó.

Az etikai kódex változásainak bemutatása segít megérteni (felismerni) a könyvvizsgálati és átvilágítási megbízásoknál, valamint egyéb bizonyosságot nyújtó szolgáltatásokra szóló megbízásokkal kapcsolatosan elvárt függetlenségi előírásokat és az azokat veszélyeztető helyzeteket.

A kódex változásainak tananyagként történő feldolgozása rámutat az üzleti területen dolgozó könyvvizsgálókkal, valamint a könyvvizsgálóként dolgozó kamarai tag könyvvizsgálókkal szembeni elvárásokra.

Könyvvizsgálók kötelező szakmai továbbképzése, 2023

A Pénzügyi Akciócsoport (Financial Action Task Force: FATF) elnevezésű nemzetközi szervezet ajánlása a pénzmosás elleni küzdelem nemzetközileg elfogadott alap követelmény rendszere. Ezen nemzetközi szinten megfogalmazott ajánlások mentén adja ki az Európai Unió a saját irányelvi szintű szabályozását. A hatályos európai uniós irányelvet a tagállamoknak át kell ültetniük saját jogrendjükbe. A tananyagban összefoglaltuk a jelenleg hatályos magyarországi jogi normákat.

A könyvvizsgálók 2023-as kötelező oktatása tananyagának megfelelő szintű elsajátításához alapkövetelmény az írott tananyag többszöri átolvasása, a diák áttekintése. Jelen oktatási anyag átolvasása, megértése nem helyettesíti a standardok ismeretét, ezért módszertani szempontból javasoljuk az oktatási anyag és a standardok együttes tanulmányozását.

Egy jól kidolgozott szakmai továbbképzési programnak fontos eleme a mérés, ellenőrzés és értékelés. Jelen oktatási anyagban a megelőző években megszokottól eltérően a kötelező oktatási anyag teljesítése a megértést mérő kérdések helyes megválaszolásával teljesíthető.

Bízunk abban, hogy a bemutatott tananyag elősegíti a könyvvizsgálók folyamatos továbbképzését annak érdekében, hogy fejlesszék és fenntartsák a feladataik ellátásához szükséges szakmai kompetenciákat.

Budapest, 2023.október 1.

Dr. Hegedűs Mihály
oktatási alelnök

TARTALOMJEGYZÉK

I. Gyakorlati esettanulmányok: ISA 315R, ISA 540R, valamint az ügyfél informatikai környezetének felmérése	9
1. Áttekintés	9
1.1 Bevezető	9
2. 315. témaszámú (2019-ben felülvizsgált) A lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése standardhoz kapcsolódó fogalmak.....	9
2.1. Kockázatok	10
2.2. Állítások.....	11
2.3. Ügyletcsoportok.....	12
2.4. Kontrollok.....	13
3. 540. témaszámú (felülvizsgált) - A számviteli becslések és kapcsolódó közzétételek könyvvizsgálata standardhoz kapcsolódó fogalmak	14
4. Az ügyfél informatikai környezetének felmérése	14
4.1. Az ügyfél informatikai környezetének felmérése.....	15
5. A lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése	21
5.1. A lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése	21
5.2. Első lépés.....	23
5.3. Második lépés	35
6. Számviteli becslések az ISA 540 (felülvizsgált) standard alapján.....	49
6.1. Számviteli becslések megismerése az ISA 315 (2019-ben felülvizsgált) standarddal összefüggésben	49
6.2. A számviteli becslésekből eredő lényeges hibás állítások kockázataira adott válaszok	56
7. Összefoglaló.....	57
II. Az 1. témaszámú nemzetközi minőségirányítási standard	58
1. Áttekintés	58
1.1 Jelen oktatási anyag célkitűzései	58
1.2 A standard célja	59
2. A társaság minőségirányítási rendszere – elvárások.....	60
3. Az új minőségirányítási rendszer működtetésének következményei.....	62
4. Komponensek	63
4.1 Kockázatalapú megközelítés, kockázatalapú felmérési folyamat	63
4.2 Irányítás és vezetőség komponens.....	69
4.3 Releváns etikai követelmények komponens.....	71
4.4 Ügyfélkapcsolatok és konkrét megbízások elfogadása és megtartása komponens	71
4.5 Megbízások végrehajtása komponens	73
4.6 Erőforrások komponens.....	76
4.7 Információ és kommunikáció komponens.....	79
4.8 Figyelemmel kíséresi és helyrehozási folyamat	81
5. A minőségirányítási rendszer értékelése.....	83
6. Dokumentálás	84
III. 600. témaszámú (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard.....	86
1. Áttekintés	86
1.1 A hatálybalépés időpontja:	86
1.2 Oktatási célok meghatározása	86
1.3 A standard felülvizsgálatának célja	87
2. A felülvizsgált standard felépítése és főbb változások	87
2.1 Új fogalmak a standardban:	87
2.2 Új hatókör	88
2.3 Munkacsoport „kibővített” megközelítésben	89
2.4 Komponensek kijelölése.....	90

2.5	Komponens könyvvizsgálók és a módszertan kiválasztása:.....	91
2.6	Erőforrások tervezése:	91
2.7	Szakmai szkepticizmus.....	92
2.8	Méretre szabhatóság	93
2.9	Felelősség	93
3.	A standard változásokról részletesebben	93
3.1	A csoport könyvvizsgálati megbízás elfogadása és megtartása:	93
3.2	A csoportra vonatkozó átfogó könyvvizsgálati stratégia és a csoportra vonatkozó könyvvizsgálati terv.....	95
3.3	Releváns etikai követelmények:	95
3.4	A megbízás erőforrásai.....	96
3.5	A megbízás végrehajtása, és a komponens könyvvizsgáló munkájának megismerése:	96
3.6	Kommunikáció a komponensek könyvvizsgálóival	97
3.7	Lényegesség megállapítása:	98
3.8	Végrehajtási lényegesség allokálása a komponensek tekintetében:	98
3.9	Konszolidációs folyamat:	101
3.10	A komponens könyvvizsgáló bevonása során a csoportkönyvvizsgáló feladata	103
3.11	A komponens könyvvizsgáló feladatai a megbízás elfogadása során	103
3.12	A komponens könyvvizsgáló feladatai a könyvvizsgálat végrehajtása és az áttekintése során	104
3.13	Fordulónap utáni események.....	105
3.14	A komponens könyvvizsgáló munkájának áttekintése és értékelése.....	106
3.15	Könyvvizsgálói jelentés.....	109
3.16	Kommunikáció a csoport vezetésével, irányításával megbízott személyek felé .	110
4.	Dokumentáció	110
5.	Összefoglalás	112
IV.	Az IESBA kódex változásai	142
1.	Áttekintés	142
1.1	Bevezetés.....	142
2.	Emlékeztető és a változások irányának bemutatása.....	143
2.1	Alapelvek.....	143
2.2	Üzleti területen dolgozó kamarai tag könyvvizsgálókkal kapcsolatos elvárások	143
2.3	Könyvvizsgálóként dolgozó kamarai tag könyvvizsgálókkal szembeni elvárások	144
3.	A Kódex fogalmainak értelmezésével kapcsolatos elvárás	144
4.	Elfogultság	145
5.	Megbízás minőségének áttekintését végző személy és más megfelelő személyek objektivitása	146
5.1	Veszélyek azonosítása	146
5.2	Veszélyek értékelése.....	147
5.3	Veszélyek kezelése	147
6.	A könyvvizsgálat díja	148
6.1	Általános megállapítások.....	148
6.2	A könyvvizsgálati díjak szintje.....	149
6.3	Az összes díj	150
6.4	További speciális elvárások amennyiben a könyvvizsgálati ügyfél közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egység	154
V.	Kockázatérzékenységi megközelítés a pénzmosás elleni küzdelemben, a szolgáltatói kockázatértékelés elkészítése	158
1.	Áttekintés	158

1.1	Hatályos hazai szabályozás – könyvvizsgálókat érintő fő pénzmosás és terrorizmus elleni jogszabályok	158
2.	A könyvvizsgálók Pmt. szerinti kötelezettségei	159
2.1	Háromrétű ügyfél-átvilágítás	159
2.2	Kockázatértékelés	160
2.3	Monitoring	161
2.4	Belső szabályzat	161
2.5	Bejelentés.....	161
2.6	Képzés	161
3.	A kockázat fogalma, a kockázatérzékenységi megközelítés lényege, jelentősége	162
3.1	A kockázat fogalma	162
3.2	A kockázatérzékenységi megközelítés fogalmi lényege, jelentősége	164
4.	A kockázatértékelés rendszere	165
5.	A kockázati kategóriák – avagy a kockázatelemzés eredménye	169
5.1	A kockázati kategória meghatározása	169
6.	Az egyes kockázati szintekhez kapcsolódó eljárásrend.....	176
6.1	Egyszerűsített ügyfél-átvilágítási intézkedések.....	177
6.2	Normál ügyfél-átvilágítási intézkedések	178
6.3	Fokozott ügyfél-átvilágítási intézkedések	180
7.	Összefoglalás	182

I. GYAKORLATI ESETTANULMÁNYOK: ISA 315R, ISA 540R, VALAMINT AZ ÜGYFÉL INFORMATIKAI KÖRNYEZETÉNEK FELMÉRÉSE

1. ÁTTEKINTÉS

1.1 Bevezető

2022. évben a kötelező továbbképzés anyaga teljes terjedelmében foglalkozott a 315 (2019-ben felülvizsgált) – „A lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése” – standarddal, valamint az 540 (felülvizsgált) - „A számviteli becslések és kapcsolódó közzétételek könyvvizsgálata” standarddal, részletesen bemutatva a korábbi 315 és 540 témaszámú standardokhoz képest történt változásokat. A könyvvizsgálóktól kapott visszajelzések és saját tapasztalat alapján is, a két standard módosulása és különösen a 315. témaszámú standard nagymértékű kiegészülése számos kérdést vetett fel.

A fentiekre tekintettel ismételtelen foglalkozunk a 315 (2019-ben felülvizsgált) és az 540 (felülvizsgált) standardokkal, de nem teljes terjedelemben, hanem kiragadva néhány fontosnak ítélt témát. A kiragadott témákkal kapcsolatban röviden áttekintjük az elméletet, és esettanulmány részlettel, esetek végig gondolásával igyekszünk az alkalmazást segíteni.

Fontos annak jelzése, hogy a standardok feldolgozása, a legjobb szándék és szakmai ismeret esetén is tartalmaz szubjektivitást, valamint a bemutatott esettanulmány részlet, illetve az esetek feldolgozása is csak egy lehetősége a könyvvizsgálati megközelítésnek.

Az anyag összeállítása során felhasználásra kerültek a

- 2022. évi kötelező oktatásból a 315 (2019-ben felülvizsgált) és az 540 (felülvizsgált) standardokkal foglalkozó anyagok, illetve a
- Kisebb gazdálkodó egységek könyvvizsgálatával foglalkozó kamarai módszertan (2021)

Emlékeztető

A 315 (2019-ben felülvizsgált) - A lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése. – standardban, valamint az 540 (felülvizsgált)- A számviteli becslések és kapcsolódó közzétételek könyvvizsgálata standardban - néhány fogalomhoz új jelentés párosult és bevezetésre került néhány új fogalom is. Ezeket és a legfontosabbnak ítélt nem módosult fogalmakat is röviden áttekintjük annak érdekében, hogy biztosan „egy nyelven” beszéljünk.

2. 315. TÉMASZÁMÚ (2019-BEN FELÜLVIZSGÁLT) A LÉNYEGES HIBÁS ÁLLÍTÁS KOCKÁZATAINAK AZONOSÍTÁSA ÉS FELMÉRÉSE STANDARDHOZ KAPCSOLÓDÓ FOGALMAK

Szakmai szkepticizmus szükséges a kockázatfelmérési eljárások végrehajtásakor gyűjtött könyvvizsgálati bizonyíték kritikus értékeléséhez, és az segít a könyvvizsgálónak fenntartani az éberséget az olyan könyvvizsgálati bizonyíték iránt, amely nem elfogult a kockázatok fennállásának megerősítése irányában, vagy amely ellentmondhat a kockázatok fennállásának.

Integritás: teljesség, pontosság és érvényesség

2.1. Kockázatok

Üzleti kockázat: olyan kockázat, amely olyan jelentős körülményekből, eseményekből, intézkedésekből vagy intézkedések hiányából származik, amelyek **kedvezőtlenül befolyásolhatják** a gazdálkodó egység képességét a céljai elérésére és stratégiai megvalósítására, vagy olyan kockázat, amely nem megfelelő célok és stratégiák meghatározásából származik.

Lényeges hibás állítás kockázata

A lényeges hibás állítás állítások szintjén fennálló kockázatok két komponensből állnak:

- az eredendő kockázatból és
- az ellenőrzési kockázatból.

Az **eredendő kockázat** egy ügyletsoporra, számlaegyenlegre vagy közzétételre vonatkozó állítás **hibás állításra való fogékonysága**, amely hibás állítás lényeges lehet akár önmagában, akár egyéb hibás állításokkal együttesen, **bármely kapcsolódó kontroll mérlegelése előtt**.

Eredendő kockázati tényezők – Események és körülmények olyan jellemzői, amelyek befolyásolják egy ügyletsoporttal, számlaegyenleggel vagy közzététellel kapcsolatos állítás akár csalásból, akár hibából eredő hibás állításra való fogékonyságát, a **kontrollok figyelembevétele előtt**.

Az **eredendő kockázati tényezők** olyanokat foglalnak magukba, mint

- összetettség
- szubjektivitás
- változás
- bizonytalanság
- a vezetés elfoglaltsága vagy egyéb csalási kockázati tényezők miatti hibás állításra való fogékonyság, amennyiben azok befolyásolják az eredendő kockázatot.

Az **ellenőrzési kockázat** az a kockázat, hogy a **gazdálkodó egység belső kontroll rendszere** nem fog időben megelőzni vagy feltárni és helyesbíteni egy olyan hibás állítást, amely egy ügyletsoporra, számlaegyenlegre vagy közzétételre vonatkozó állításban felmerülhetett, és amely lényeges lehetett akár önmagában, akár egyéb hibás állításokkal együttesen.

Ha a könyvvizsgáló tervezi a kontrollok működési hatékonyságának tesztelését, a könyvvizsgálónak **fel kell mérnie az ellenőrzési kockázatot**.

Az **ellenőrzési kockázat felmérése:** A könyvvizsgálónak a kontrollok működési hatékonyságának tesztelésére vonatkozó tervezése **azon a várakozáson alapul**, hogy a kontrollok **hatékonyan működnek**.

A standard az **eredendő kockázat és az ellenőrzési kockázat elkülönült felmérését írja elő**.

Ha a könyvvizsgáló nem tervezi a kontrollok működési hatékonyságának tesztelését, az ellenőrzési kockázat és a lényeges hibás állítás kockázatának felmérése **megegyezik az eredendő kockázat felmérésével**.

Eredendő kockázat spektruma: a hibás állítás **előfordulásának valószínűsége és nagyságrendje** kombinációja.

- Minél **magasabb a hiba előfordulás valószínűségének és nagyságrendjének kombinációja**, annál **magasabb az eredendő kockázat** (értéke);
- Minél **alacsonyabb a hiba előfordulás valószínűségének és nagyságrendjének kombinációja**, annál **alacsonyabb az eredendő kockázat**. (értéke).

A **hibás állítás felmerülése esetén a potenciális hibás állítás nagyságrendje és az előfordulás valószínűségének kombinációja határozza meg**, hogy az eredendő kockázat spektrumán hová „esik” az azonosított kockázat. Ez információt nyújt ahhoz, hogy a könyvvizsgáló megfelelő könyvvizsgálati eljárásokat tervezzen és hajtson végre, a kockázat kezelésére.

Jelentős kockázat – A lényeges hibás állítás azonosított kockázata

- *amelyre vonatkozóan az eredendő kockázat közel van az eredendő kockázat spektrumának felső végéhez amiatt, amilyen mértékben az eredendő kockázati tényezők hatással vannak egy hibás állítás felmerülése valószínűségének és a hibás állítás felmerülése esetén a potenciális hibás állítás nagyságrendjének kombinációjára;*

vagy

- *amely az egyéb nemzetközi könyvvizsgálati standardok követelményeivel összhangban jelentős kockázatként kezelendő.*

Annak meghatározása, hogy a lényeges hibás állítás felmért kockázatai közül **melyek vannak közel az eredendő kockázat spektrumának felső végéhez**, és így **jelentős kockázatok, szakmai megítélés kérdése, kivéve, ha a kockázat olyan típusú**, amely jelentős kockázatként kezelendőnek van meghatározva egy másik nemzetközi könyvvizsgálati standard követelményével összhangban.

Jelentős kockázatok meghatározása lehetővé teszi a könyvvizsgáló számára, hogy nagyobb figyelmet fordítson az **eredendő kockázat spektrumának felső végénél lévő kockázatokra**.

Kockázatfelmérési eljárások:

- (a) **interjúk**, a vezetéssel és a gazdálkodó egységen belüli más személyekkel, beleértve a belső audit funkciót ellátó személyeket (ha van ilyen funkció),
- (b) **elemző eljárások**,
- (c) **megfigyelés és szemrevételezés**.

A **könyvvizsgálati kockázat** a lényeges hibás állítás kockázatainak és a feltárási kockázatnak a függvénye.

Kockázat besorolása, szakmai megítélés kérdése. Az általában alkalmazott kategóriák:

- alacsony / standard
- közepes / fokozott
- magas / jelentős

2.2. Állítások

Nyilatkozatok:

- információk pénzügyi kimutatásokban való megjelenítésével, értékelésével, bemutatásával és közzétételével kapcsolatosak,
- a vezetés arra vonatkozó nyilatkozata, hogy a pénzügyi **kimutatásokat a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvekkel összhangban készítették**.

A **könyvvizsgált időszak** ügyletcsoporthoz és eseményekhez, valamint kapcsolódó közzétételekre vonatkozó állítások:

- (a) **Előfordulás** – a rögzített vagy közzétett ügyletek és események felmerültek és az ilyen ügyletek és események a gazdálkodó egységgel kapcsolatosak.
- (b) **Teljesség** – minden ügyletet és eseményt, amelyet rögzíteni kellett volna, rögzítettek és minden kapcsolódó közzétételt, amelyet bele kellett volna foglalni a pénzügyi kimutatásokba, belefoglaltak.

- (c) **Pontosság** – a rögzített ügyletekre és eseményekre vonatkozó összegeket és egyéb adatokat megfelelően rögzítették, és a kapcsolódó közzétételeket megfelelően értékelték és ismertették.
- (d) **Elhatárolás** – az ügyleteket és az eseményeket a helyes számviteli időszakban rögzítették.
- (e) **Besorolás** – az ügyleteket és az eseményeket a megfelelő számlán rögzítették.
- (f) **Bemutató** – az ügyleteket és eseményeket megfelelően összevonják vagy alábontják és egyértelműen ismertetik, és a kapcsolódó közzétételek relevánsak és érthetőek a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek követelményeinek összefüggésében.

Az **időszak végi számlaegyenlegekre és kapcsolódó közzétételekre** vonatkozó állítások:

- (a) **Létezés** – az eszközök, a kötelezettségek, és a tőkeérdekeltségek léteznek.
- (b) **Jogok és kötelek** – a gazdálkodó egység birtokolja vagy ellenőrzi az eszközök feletti jogokat, valamint a kötelezettségek a gazdálkodó egység kötelei.
- (c) **Teljesség** – minden eszközt, kötelezettséget és tőkeérdekeltséget, amelyet rögzíteni kellett volna, rögzítettek, és minden kapcsolódó közzétételt, amelyet bele kellett volna foglalni a pénzügyi kimutatásokba, belefoglaltak.
- (d) **Pontosság, értékelés és felosztás** – az eszközöket, a kötelezettségeket és a tőkeérdekeltségeket megfelelő összegben belefoglalták a pénzügyi kimutatásokba, és bármely bekövetkező értékelési vagy felosztási helyesbítést megfelelően rögzítettek, valamint a kapcsolódó közzétételeket megfelelően értékelték és ismertették.
- (e) **Besorolás** – az eszközöket, a kötelezettségeket és a tőkeérdekeltségeket a megfelelő számlákon rögzítették.
- (f) **Bemutató** – az eszközöket, a kötelezettségeket és a tőkeérdekeltségeket megfelelően összevonják vagy alábontják és egyértelműen ismertetik, és a kapcsolódó közzétételek relevánsak és érthetőek a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek követelményeinek összefüggésében.

Releváns állítások: Egy ügyletsoportra, számlaegyenlegre vagy közzétételre vonatkozó állítás akkor releváns, **ha abban lényeges hibás állítás azonosított kockázata van.**

2.3. Ügyletsoportok

Jelentős ügyletsoport, számlaegyenleg vagy közzététel – Olyan ügyletsoport, számlaegyenleg vagy közzététel, amelyre vonatkozóan **egy vagy több releváns állítás van.**

Lényeges de nem jelentős ügyletsoportok, számlaegyenlegek és közzétételek, amelyek, lényegesek, de nem jelentősek. Olyan ügyletsoportok, számlaegyenlegek vagy közzétételek, amelyek lényegesek, - meghaladják a végrehajtási lényegességet - de **nem azonosítottunk releváns** - lényeges hibás állítás -**kockázatot.** (Például, ilyen lehet a saját tőke.)

Nem lényeges, de jelentős ügyletsoportok, számlaegyenlegek és közzétételek, amelyek kisebbek a végrehajtási lényegességnél, de **azonosítottunk releváns állításokat.** (Például ilyen lehet a céltartalék)

Nem lényeges és nem jelentős ügyletsoportok, számlaegyenlegek és közzétételek. (a fenti kategóriák egyikébe sem tartozók)

2.4. Kontrollok

Politikák vagy eljárások, amelyeket a gazdálkodó egység vezetése vagy az irányítással megbízott személyek a kontrollcélok elérése érdekében kialakít.

- A politikák arra vonatkozó előírások, hogy **mit kellene vagy mit nem lehet tenni** a gazdálkodó egységen belül a kontroll megvalósulásához. (Hogyan valósuljon meg a kontroll)
- Az eljárások a politikák **bevezetését** szolgáló intézkedések.

Belső kontroll rendszer – Az irányítással megbízott személyek, a vezetés és más munkatársak által annak érdekében **kialakított, bevezetett és fenntartott rendszer**, hogy kellő bizonyosságot nyújtson a gazdálkodó egységnek a pénzügyi beszámolás megbízhatóságára, a működés hatékonyságára és eredményességére, valamint a vonatkozó jogszabályoknak és szabályozásoknak való megfelelés eléréséhez.

A belső kontroll rendszer **öt összekapcsolódó komponensből áll**:

- (a) kontrollkörnyezet;
- (b) a gazdálkodó egység kockázatelemzési folyamata;
- (c) a gazdálkodó egységnek a belső kontroll rendszer figyelemmel kísérését célzó folyamata;
- (d) az információs rendszer és kommunikáció; valamint
- (e) a kontrolltevékenységek.

Kiemelve az általános informatikai kontrollokkal kapcsolatos néhány fontosnak ítélt fogalmat:

Általános informatikai (IT-) kontrollok – A gazdálkodó egységnek az IT-környezet folyamatos megfelelő működését támogató IT-folyamatai feletti kontrollok.

Információfeldolgozási kontrollok – Információknak a gazdálkodó egység információs rendszerében lévő IT-alkalmazásokban vagy manuális információs folyamatokban való feldolgozására vonatkozó kontrollok, amelyek közvetlenül az információk integritásával (vagyis az ügyletek és egyéb információk teljességével, pontosságával és érvényességével) kapcsolatos kockázatokat kezelnek.

IT-környezet – Az **IT-alkalmazások** és a támogató **IT-infrastruktúra**, valamint az **IT-folyamatok** és az ezekben a folyamatokban részt vevő **munkatársak**:

- **IT-alkalmazás** egy program vagy programegyüttes, amelyet ügyletek vagy információk létrehozása, feldolgozása, rögzítése és lekérdezése során használnak. Az IT alkalmazások adattárházakat és jelentéskészítő programokat foglalnak magukban.
- **Az IT-infrastruktúra** a hálózatból, az operációs rendszerekből, az adatbázisokból és azok kapcsolódó hardvereiből és szoftvereiből áll.
- **Az IT-folyamatok** a gazdálkodó egységnek az IT-környezethez való hozzáférés kezelését, a programok változtatásának vagy az IT-környezet változtatásának kezelését, valamint az IT-működés kezelését szolgáló folyamatai.

Eljárások az információs rendszer megismerésére:

- **Interjúk a munkatársakkal:** az ügyletek létrehozásához, rögzítéséhez, feldolgozásához és beszámolóba foglalásához használt **eljárásokról** folytatott interjúk
- **Szemrevételezés:** politikák, kézikönyvek, folyamatleíró kézikönyvek, a gazdálkodó egység információs rendszerének és egyéb dokumentációik áttekintése.
- **Megfigyelés:** politikák vagy eljárások megvalósulásának megfigyelése
- **Visszakövetés:** az ügyletek végrehajtásának végig követése

3. 540. TÉMASZÁMÚ (FELÜLVIZSGÁLT) - A SZÁMVITELI BECSLÉSEK ÉS KAPCSOLÓDÓ KÖZZÉTÉTELEK KÖNYVVIZSGÁLATA STANDARDHOZ KAPCSOLÓDÓ FOGALMAK

Számviteli becslés: Olyan összeg, amely becslési bizonytalanságnak van kitéve. (Becslésen alapul)

Becslési bizonytalanság: Az értékelésben lévő pontosság eredendő hiányára való **fogékony-ság**.

A vezetés pontbecslése: a vezetés által a pénzügyi kimutatásokban való megjelenítés vagy közzététel céljára **számviteli becslés alapján meghatározott összeg**.

A könyvvizsgáló pontbecslése vagy a könyvvizsgáló által **becsült tartomány:** A könyvvizsgáló által kialakított összeg vagy összegtartomány.

A vezetés elfogultsága: a vezetés semlegességének hiánya az információk előállítása során.

4. AZ ÜGYFÉL INFORMATIKAI KÖRNYEZETÉNEK FELMÉRÉSE

Emlékeztető

A belső kontroll rendszer 5 komponense

A 315. témaszámú (2019-ben felülvizsgált standard) előírja, hogy a könyvvizsgálónak a belső kontroll rendszer minden egyes komponensét meg kell ismernie, mivel ez a megismerés előzetes ismereteket ad arra vonatkozóan, hogy a gazdálkodó egység hogyan azonosítja az üzleti kockázatokat, és hogyan válaszol azokra.

Az 5 komponens közül jelen oktatási anyagban az informatikai rendszer megismerésével foglalkozunk, különös tekintettel a kisebb gazdálkodó egységek könyvvizsgálatára.

4.1. Az ügyfél informatikai környezetének felmérése

A 315. témaszámú (2019-ben felülvizsgált) standard fokozott hangsúlyt fektet az IT környezet megismerésére, ezen belül az IT infrastruktúra, IT alkalmazások, IT folyamatok feltérképezésére. Az ügyfél és környezete megismerésének eddig is része volt, hogy a könyvvizsgáló értse, hogy a pénzügyi beszámoló elkészítése során milyen IT alkalmazásokat használ a társaság. Első lépésként tehát fel kell mérni a társaság informatikai rendszerének komplexitását, mivel az erre vonatkozó értékelésünk befolyásolja, hogy milyen mértékű informatikai megismerést kell alkalmaznunk könyvvizsgálatunk során. Az értékelés szempontjaira a 2022. évi kötelező oktatás anyaga tartalmaz útmutatást.

A felülvizsgált standard egyik legjelentősebb változása, hogy a kulcsfontosságú üzleti folyamatok megértésének részeként a folyamatokban használt informatikai alkalmazások megértésének követelménye kibővült a folyamatokat támogató informatikai környezet megértésével, amely magában foglalja a következőket:

- IT alkalmazások
- Az alkalmazásokat támogató informatikai infrastruktúra (pl. például operációs rendszerek és adatbázisok)
- Az alkalmazások karbantartásához és módosításához, az informatikai környezet összevetőinek biztonságossá tételéhez és a megfelelő hozzáférés biztosításához használt informatikai folyamatok

Az új követelmények leginkább azokat a könyvvizsgálatokat érintik, ahol nem támaszkodtak a korábbiakban a társaság kontrolltevékenységeire és az általános informatikai kontrollokra, de azokat is érintheti, akik támaszkodtak ilyen kontrollokra, mivel lehetséges, hogy bővíteniük kell ismereteiket a fenti szükséges elemek kezelése érdekében, illetve dokumentációjukat az informatikai környezetről az új követelményeknek, új fogalmaknak megfelelően frissíteniük kell.

A másik új követelmény, hogy a könyvvizsgálat szempontjából releváns alkalmazási (Application)- és informatikai rendszertől függő manuális kontrollokat (ITDM) támogató általános informatikai kontrollokkal (ITGC-k) kapcsolatban értékelni kell azok kialakítását és bevezetését, függetlenül attól, hogy az audit stratégia alapján támaszkodni kívánnak-e ezekre a kontrollokra.

Emlékeztető – a kontrollok típusai:

- manuális kontroll (SMC)
- Informatikai támogatás mellett végzett manuális kontroll (MC-IPE)
- Informatikai rendszertől függő manuális kontroll (ITDM)
- Alkalmazási kontroll (Application)

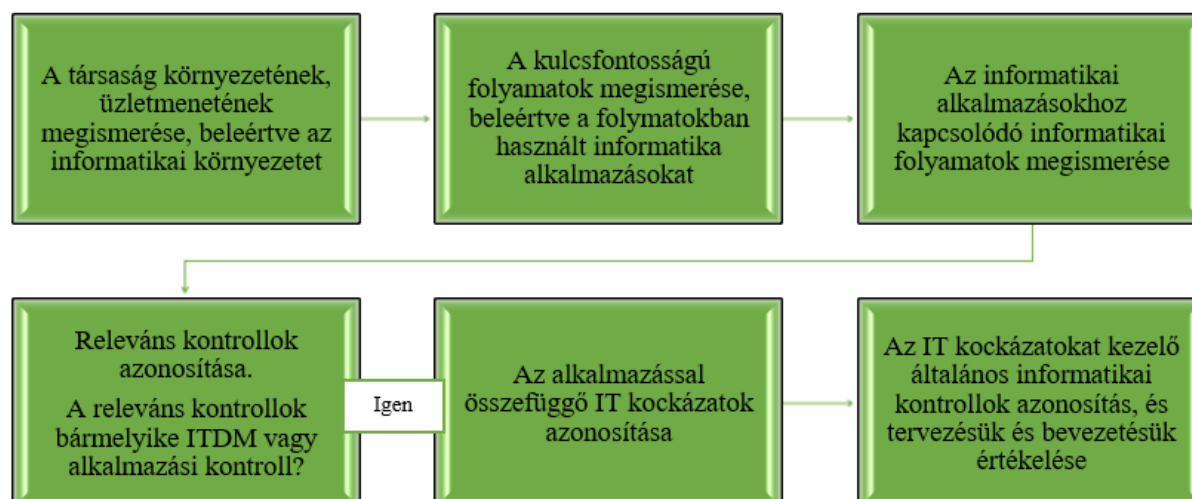
Mitől lesz releváns egy kontroll?

A releváns kontrollok azok, amelyek kezelik a lényeges hibás állítás, állítások szintjén fennálló kockázatait, azaz:

- olyan kontrollok, amelyek **jelentős kockázatként** meghatározott kockázatot kezelnek;
- a **naplótételek feletti kontrollok**, beleértve azokat a nem standard naplótételeket is, amelyeket az egyszeri, szokatlan ügyletek vagy helyesbítések rögzítésére alkalmaznak;
- azok a kontrollok, amelyekre vonatkozóan a **működési hatékonyság tesztelését** tervezzük és amelyeknek magukban kell foglalniuk azokat a kontrollokat, amelyek olyan kockázatokat kezelnek, amelyekre az alapvető vizsgálati eljárások önmagukban nem adnak elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot;
- **egyéb kontrollok**, amelyeket szakmai megítélésünk alapján megfelelőnek ítélünk ahhoz, hogy lehetővé tegyék akár hibából, akár csalásból eredő lényeges hibás állításnak a pénzügyi kimutatások és az állítások szintjén fennálló kockázatainak kezelését.

Egy kisebb gazdálkodó könyvvizsgálatánál, ahol az audit stratégia az alapvető könyvvizsgálati eljárásokra támaszkodik a fenti felsorolásból legjellemzőbben a jelentős kockázatokat kezelő kontrollokat, valamint a naplótételek feletti kontrollokat kell a könyvvizsgálónak azonosítania, mivel az a várakozásunk, hogy egyéb kontrollokra nem tervez támaszkodni a könyvvizsgálat során. A kontrollok, amelyek a jelentős kockázatokat vagy naplótételek könyvelését kezelik ugyanakkor lehetnek teljes mértékben manuális kontrollok, informatikai támogatás mellett végzett manuális kontrollok, informatikai rendszertől függő manuális kontrollok és alkalmazási kontrollok. Amennyiben a társaság nem alkalmaz informatikai rendszertől függő manuális, vagy alkalmazási kontrollokat a releváns kontrollok tekintetében, hanem csak manuális kontrollokat alkalmaz (ez a mai üzleti életben ritka), akkor a releváns kontrollokkal kapcsolatban nem kell felmérnie az alkalmazáshoz kapcsolódó IT kockázatokat és az azokra válaszoló általános informatikai kontrollok kialakításának és bevezetésének hatékonyságát. Amennyiben azonban ezek a releváns kontrollok informatikai rendszertől függő manuális kontrollok vagy alkalmazási kontrollok, akkor be kell azonosítani az azokat támogató informatikai alkalmazásokat, amelyekkel kapcsolatban be kell azonosítani az IT kockázatokat, és értékelni kell az IT kockázatokra válaszoló általános informatikai kontrollok kialakításának és bevezetésének hatékonyságát.

Az alábbi ábra szemlélteti a fent leírt döntési folyamatot:

Felhívjuk a figyelmet a 2022. évi kötelező oktatási anyag 6.2. és 6.3. számú mellékleteire, amelyek hasznos segítséggel szolgálnak az informatikai környezet megismeréséhez.

PÉLDA

Nézzünk meg egy példát arra, hogy egy kisebb társaság könyvvizsgálatánál hogyan mérjük fel az informatikai környezetet, releváns kontrollokat, és kapcsolódó IT alkalmazásokat, IT kockázatokat és általános informatikai kontrollokat.

A Társaság egy német vállalat magyarországi leányvállalata, takarítóeszközök kereskedelmével foglalkozik, az árukat a vállalatcsoportba tartozó gyártó cégektől szerzi be, vevői magyarországi vállalatok, szervezetek. A Társaságnak kevés munkavállalója van, akik értékesítési, illetve adminisztratív tevékenységet végeznek.

Az ügyfél környezetének és tevékenységének felmérése alapján a következő kulcsfontosságú üzleti folyamatokat azonosítottuk:

- Értékesítési folyamat
- Beszerzési folyamat
- Zárási folyamat

A Társaság vezetésével és munkavállalóival folytatott interjúk alapján, valamint egy előzetes kérdőív kiküldésével mértük fel, hogy milyen informatikai alkalmazásokat használ a társaság.

A kérdőívre vonatkozóan egy csatolt példát itt mutatunk be:

Sorszám	Kérdés	Válasz
ÁLTALÁNOS KÉRDÉSEK		
1	Kérjük, sorolja fel mindazokat az informatikai alkalmazásokat, amelyek a számviteli, pénzügyi zárási és üzleti (pl. anyaggazdálkodás) folyamatokat támogatják. Kérjük, adja meg az alkalmazás használatának a folyamatban betöltött szerepének rövid leírását. Ehhez a kérdéshez használja az IT alkalmazások fület!	
2	Kérjük, írja le, hogy mely interfészeket használják az említett alkalmazásokban az adott folyamat támogatására.	
3	Kérjük, jelezze, hogy az említett alkalmazásokat a a külső szállító által beállított funkciókkal használják-e, vagy az Önök egyéni igényeihez és feltételeihez igazodnak (pl. testreszabottak).	
4	Kérjük, adja meg az aktív felhasználók számát az egyes felsorolt alkalmazásokon belül.	
5	Részt vesznek-e belső erőforrások vagy külső szolgáltatók a felsorolt alkalmazásokhoz kapcsolódó folyamatok vagy részfolyamatok egyes aspektusaiban (pl. fejlesztés, informatikai támogatás, tárhely szolgáltatás stb.)	
6	Történtek-e jelentős változások az informatikai alkalmazásokban vagy informatikai folyamatokban (pl. migráció, új eszközök bevezetése stb.) a pénzügyi év során, vagy terveznek-e bármilyen változást a jövőre nézve?	
	Ha igen, kérjük, ismertesse a változás(oka)t, és az ütemtervét.	
IT BIZTONSÁG		
7	Van-e olyan informatikai biztonsági szabályzat, amely olyan témákkal foglalkozik, mint a jogosulatlan hozzáférés (biztonsági beállítások az alkalmazáson belül), a kiberbiztonság és az adatvédelem? Amennyiben igen, kérjük csatolja!	
8	Ha igen, a felsorolt alkalmazások biztonsági beállításai összhangban vannak abiztonsági szabállyal, vagy az alapértelmezett beállításokat használják?	
VÁLTOZÁS KEZELÉSI FOLYAMAT		
9	Kérjük, jelezze, hogy a felsorolt informatikai alkalmazások módosításait házon belül fejlesztik ki, vagy azokat a szoftvergyártó biztosítja.	
10	Használ valamilyen eszközt vagy munkafolyamatot a változáskezelési folyamathoz? Amennyiben igen, kérjük részletezze!	
11	Létezik-e olyan funkció a felsorolt informatikai alkalmazásokhoz, amely naplózza az alkalmazások változásait (pl. funkciók, objektumok, (kritikus) adatok)?	
HOZZÁFÉRÉS KEZELÉSI FOLYAMAT		
12	Létezik-e hivatalos felhasználó- és hozzáférés-kezelési folyamat az említett alkalmazásokhoz, amely magában foglalja a hozzáférési jogok hozzárendelésével, módosításával és törlésével kapcsolatos alábbi hozzárendeléseket?	

Könyvvizsgálók kötelező szakmai továbbképzése, 2023

Sorszám	Kérdés	Válasz
	- a hozzáférési jogok jóváhagyására, módosítására vagy törlésére vonatkozó dokumentált kérelem és jóváhagyás	
	a feladatok elkülönítése az érintett felhasználó között, a jóváhagyás és a végrehajtás területén	
	- a felhasználói fiókok és a hozzárendelt hozzáférési jogok megfelelőségének időszakos felülvizsgálata	
13	Használ valamilyen eszközt vagy munkafolyamatot a felhasználó- és hozzáférés-kezelési folyamathoz? Amennyiben igen, kérjük részletezze!	
14	Létezik olyan funkció a felsorolt informatikai alkalmazásokhoz, amely naplózza a felhasználók és hozzáférési jogaik változásait?	
15	Vannak-e privilegizált/kritikus hozzáférési jogokkal rendelkező felhasználók az említett alkalmazásokban (superuserek)? Ha igen, mire használják a hozzáférést, és hogyan ellenőrzik/figyelik?	
IT MŰKÖDÉS KEZELÉSI FOLYAMAT		
16	Használ olyan szoftvert, amely könyvelési szempontból releváns munkaütemezést végez (job scheduling)? Ha igen, kérjük, nevezze meg a szoftvert, és írja le, hogy milyen típusú munkaütemezések történnek.	

Sorszám	Az IT alkalmazás megnevezése	Az IT alkalmazás üzletben betöltött funkciójának rövid leírása	Interfészek más alkalmazásokkal	Adatbázis	Operációs rendszer
1					
2					
3					

Ez alapján beazonosítottuk azokat az alkalmazásokat, amelyek a pénzügyi kimutatások szempontjából relevánsak, melyek a következők:

- GLX1 – főkönyvi rendszer
- Billperfect – számlázó rendszer

A lényeges hibás állítás azonosítása és felmérése alapján jelentős kockázatként azonosítottuk az árbevétel megjelenítéssel kapcsolatos kockázatot, konkrétan a fiktív árbevételek elszámolásának kockázatát.

Ezen kívül a kontrollok vezetés általi felülrírásának kockázata nem megfelelő naplótételek könyvelése által szintén vizsgálandó terület.

Fentiek alapján a releváns kontrollok, amelyeket mindenképpen azonosítanunk kell azok a kontrollok, amelyek kezelik az fiktív árbevétel elszámolás kockázatát, valamint a naplótételek feletti kontrollok.

A folyamatfelmérés során az alábbi kontrollokat azonosítottuk:

Kulcsfontosságú üzleti folyamat megnevezése	Kontroll leírása	IT alkalmazás	Kontroll típusa	Releváns kontroll?	IT kockázatok felmérése szükséges?
Zárási folyamat	A GLX1 automatikusan kalkulálja a fordulónapra a nem realizált devizás áttérési különbözetet	GLX1	Alkalmazási	Nem	Nem
Zárási folyamat	100 e Ft feletti manuális főkönyvi könyvelési tételeket jóvá kell hagynia a főkönyvelőnek a GLX1-ben	GLX1	ITDM	Igen	Igen
Zárási folyamat	Az előző időszakok, illetve a vezetéstől kapott információk alapján Excel táblában vezetnek nyilvántartást az ismétlődő elhatárolásokról, illetve a várható költségekről, melyről a számlák még nem érkeztek meg.	-	Manuális	Nem	Nem
Zárási folyamat	Lezárt időszakra nem lehet már könyvelni a GLX1-ben.	GLX1	Alkalmazási	Igen	Igen

Könyvvizsgálók kötelező szakmai továbbképzése, 2023

Kulcsfontosságú üzleti folyamat megnevezése	Kontroll leírása	IT alkalmazás	Kontroll típusa	Releváns kontroll?	IT kockázatok felmérése szükséges?
	Lezárt időszak visszanyitására csak ügyvezetői utasítás alapján van lehetőség.				
Zárási folyamat	A könyvelő analitika-főkönyv egyeztetést végez minden negyedév végén az összes mérlegszámlára vonatkozóan	GLX1	MC-IPE	Nem	Nem
Értékesítési folyamat	A kiállított számlák automatikus folytonos sorszámozásúak	Billperfect	Alkalmazási	Nem	Nem
Értékesítési folyamat	A Billperfect-ben kiállított számlák interfészen keresztül automatikusan könyvelődnek a GLX1 rendszerben	Billperfect/GLX1	Alkalmazási	Igen	Igen
Értékesítési folyamat	100 e Ft feletti jóváíró számlát a főkönyvelőnek a Billperfect-ben jóvá kell hagynia	Billperfect	ITDM	Igen	Igen
Értékesítési folyamat	Vevő számla csak szállítólevél alapján állítható ki, melynek másolatát a számlához csatolni kell, és elmenteni a 202X év/Kimenő számlák mappába a szerveren	-	Manuális	Igen	Nem
Értékesítési folyamat	A könyvelő minden nap ellenőrzi, hogy az előző nap a Billperfectben kiállított összes számla könyvelődött-e a GLX1-ben	Billperfect/GLX1	MC-IPE	Nem	Nem
Beszerezési folyamat	A bejövő számlákat előlappal látják el, amelyen a Kötelezettségvállalási szabályzatban megjelölt összeghatárok szerinti jóváhagyónak kell jelezni, hogy az adott számla könyvelését jóváhagyta	-	Manuális	Nem	Nem
Beszerezési folyamat	A szállító törzsadatok rögzítését és a szállítói számlák könyvelését nem végezheti ugyanaz a személy a szabályzat szerint	-	Manuális	Nem	Nem
Beszerezési folyamat	A számlák kifizetéséhez a GLX1 banki moduljában minimum 1 rögzítő és 1 jóváhagyó szükséges	GLX1	Alkalmazási	Nem	Nem

Mivel mind a GLX1 IT alkalmazás, mind pedig a Billperfect IT alkalmazás esetében azonosított releváns kontrollok között van alkalmazási, illetve ITDM kontroll, ezért következő lépésként fel kell mérnünk, hogy milyen IT kockázatok kapcsolódnak ezekhez az alkalmazásokhoz, és azokra a társaság milyen általános informatikai kontrollokat alakított ki és vezetett be.

Felmérésünk során azonosítottuk, hogy a társaság IT-folyamatai a két vizsgált alkalmazás tekintetében ugyanúgy vannak kialakítva, ezért dokumentációnkban is ennek megfelelően tükröztük az azonosított IT kockázatokat és az azokat kezelő általános informatikai kontrollokat.

IT alkalmazás	IT folyamat	IT kockázat	ITGC	Kialakítás és bevezetés értékelése
GLX1, Billperfect	Változás kezelés	A szállító által biztosított programok módosításai nem a várt módon működnek	A szállítók által biztosított programokat a társaság IT felelőse teszt környezetben teszteli, mielőtt átelyezné az éles környezetbe.	Effektív

IT alkalmazás	IT folyamat	IT kockázat	ITGC	Kialakítás és bevezetés értékelése
GLX1, Billperfect	Változás kezelés	A szállítók által biztosított programok módosításai nem megfelelőek a gazdálkodó egység üzleti vagy informatikai környezetéhez	A szállítók által biztosított program módosításokról részletes leírást kap a társaság, mely alapján a társaság IT felelőse felméri, hogy a módosítások relevánsak és szükségesek-e, és javaslatot tesz az ügyvezető igazgató részére.	Effektív
GLX1, Billperfect	Hozzáférés kezelés	A legfontosabb biztonsági beállítások, beleértve a jelszavakat is, nem alkalmasak arra, hogy a hozzáférést csak a kívánt felhasználókra korlátozzák	A jelszó beállítás megfelelő (jelszó hossza, használandó karakterek, jelszócsere ütemezése)	Effektív
GLX1, Billperfect	Hozzáférés kezelés	Nem megfelelő hozzáférés biztosítása a felhasználók részére	Az új vagy további hozzáférési jogokat egy megfelelő vezető (ügyvezető igazgató, főkönyvelő) hagyja jóvá a hozzáférés megadása előtt	Effektív
GLX1, Billperfect	Hozzáférés kezelés	A hozzáférési jogot nem szüntetik meg időben (pl: munkavállaló kilépésekor)	A szervezettől kilépő vagy munkakört megváltoztató felhasználók számára már nem szükséges hozzáférési jogokat időben megszüntetik a HR vagy a felhasználó felettese értesítése alapján (pl: kilépő dokumentumok között)	Effektív
GLX1, Billperfect	Hozzáférés kezelés	A hozzáférési jogok idővel nem maradnak megfelelőek, és azokat nem vizsgálják felül	A releváns informatikai alkalmazásokhoz és támogató IT-környezet összetevőihöz való hozzáférési jogok megfelelőségét rendszeresen ellenőrzik	Effektív

A fenti általános informatikai kontrollok kialakításának és bevezetésének értékeléséhez, hasonlóan a folyamatok felméréséhez, ún. walkthrough-t végzünk, mely során interjút készítünk a társaság releváns alkalmazottjaival, hogy értik-e, mi szükséges az ITGC elvégzéséhez, ezen kívül megfigyeljük hogyan végzik a kontrollt és/vagy megvizsgáljuk annak teljesítésének bizonyítékait.

Amennyiben nem támaszkodunk a kontrollok működési hatékonyságára, akkor további teendők nincsenek, mint az előzőekben elvégzett eljárások megfelelő dokumentálása.

Miért érdemes megfontolni a kontrollok működési hatékonyságának tesztelését?

Bizonyos esetekben ez nem is kérdés, mivel egyes gazdálkodóknál a tranzakciók száma, összetettsége alapján csak alapvető könyvvizsgálati eljárásokból nem lehet elegendő könyvvizsgálati bizonyítékot gyűjteni (pl: bankok, biztosítók).

Más esetben is érdemes azonban megfontolni, hogy akár csak egy-egy kulcsfontosságú üzleti folyamatnál kontroll tesztelési stratégiát válasszunk abban az esetben, ha megítélésünk szerint a társaság által kialakított kontrollok megfelelő választ adnak a lényeges hibás állítás kockázataira, valamint megfelelően dokumentáltak. Hatékony kontrollokra való támaszkodás az alábbi jelentős hatással lehet az audit stratégiánkra:

- Az alapvető könyvvizsgálati eljárások jellege és terjedelme megváltozik: jellemzően analitikus vizsgálatokat végzünk, és kisebb mértékű az adatok tesztelése;
- Az alapvető könyvvizsgálati eljárásainkat előrébb tudjuk hozni, és az audit korábbi szakaszában végrehajtani nagy részét, ami az év végi könyvvizsgálati szezonban nagy könnyebbséget jelenthet;

- Amennyiben az általános IT kontrollokat is teszteljük, és azok működési hatékonyságát megfelelőnek találjuk, akkor az alkalmazási kontrollok tekintetében elegendő 1 tesztet elvégezni minden tranzakciótípusra.

5. A LÉNYEGES HIBÁS ÁLLÍTÁS KOCKÁZATAINAK AZONOSÍTÁSA ÉS FELMÉRÉSE

5.1. A lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése

A lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése a könyvvizsgálat tervezési szakaszának a kulcsfontosságú eleme, hiszen ez alapján határozzuk meg a kockázatokat és a könyvvizsgálati eljárásainkat.

- Kockázatok azonosítása során azt keressük, hogy mi okozhat problémát.
- Kockázatok felmérése során pedig meghatározzuk az egyes kockázatok jelentőségét.

A kockázatok azonosítása a könyvvizsgálat alapja. Ha nem fordítunk kellő gondot az ügyfél és működési környezetének megismerésére, előfordulhat, hogy néhány, akár jelentősnek bizonyuló kockázati tényezőt figyelmen kívül hagyunk.

Oktatási anyagunkat úgy építettük fel – mivel a rendelkezésre álló idő nem teszi lehetővé egy esettanulmány teljes bemutatását –, hogy azokra a témákra helyeztük a hangsúlyt, amelyeknek a gyakorlati alkalmazása megítélésünk szerint a legtöbb átgondolást igényli.

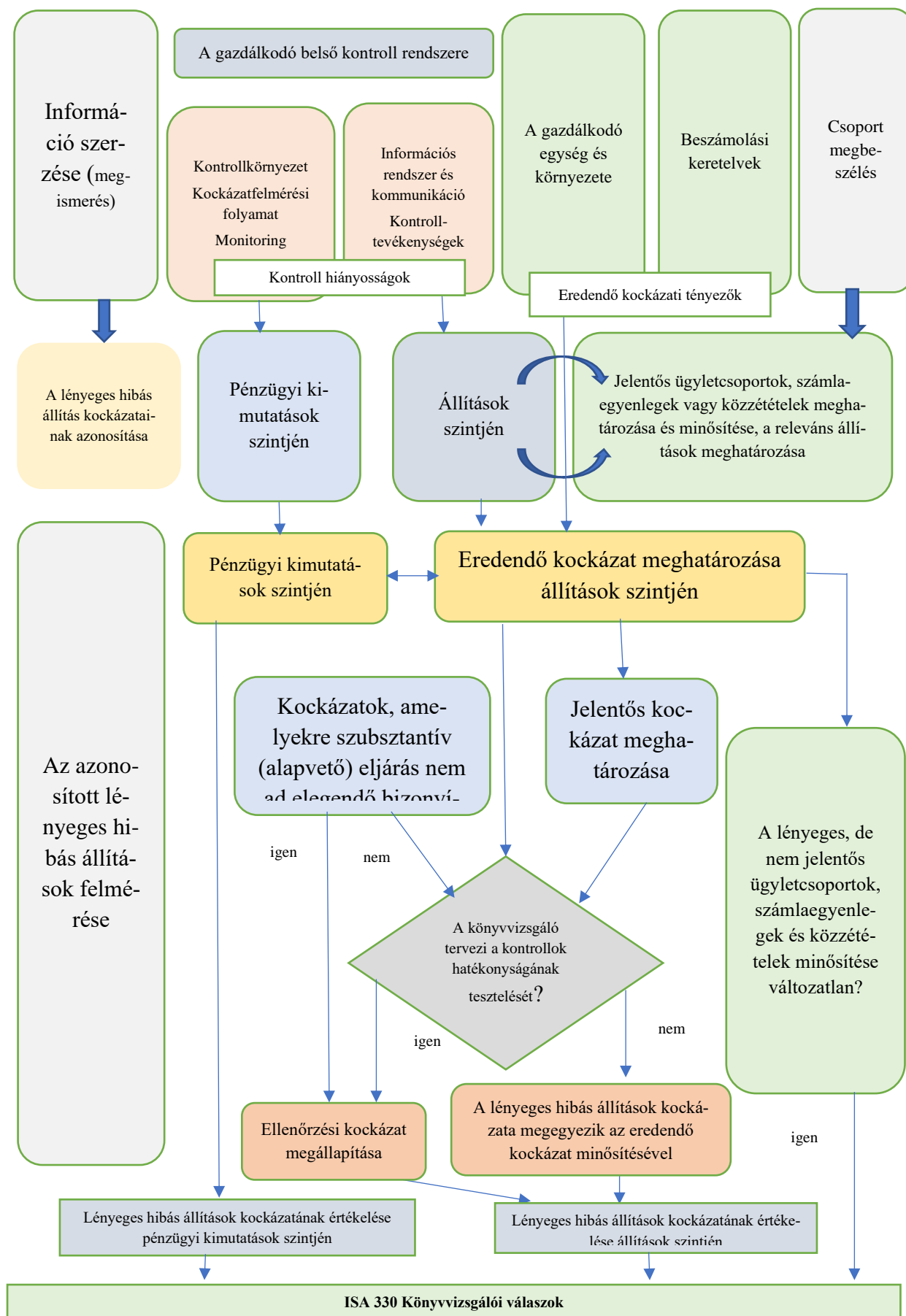
A következő ábra bemutatja kockázatok azonosításának és felmérésének a lépéseit.¹

Az ábra bemutatja, hogy a könyvvizsgálónak azonosítania kell és fel kell mérnie a lényeges hibás állítások kockázatait:

- (a) a **pénzügyi kimutatások szintjén** (a kockázatok a pénzügyi kimutatások egészére vonatkoznak, vagy potenciálisan több állítást érintenek)
- (b) az **állítások szintjén** az ügyletszabványok, számlaegyenlegek és közzétételek tekintetében

¹ Forrás: Introduction to ISA 315 Fact sheet (Bevezetés az ISA 315-höz - Tájékoztató)
[Introduction-to-ISA-315.pdf](#)

A kockázatok azonosításának és felmérésének a lépései

5.2. Első lépés

5.2.1. Lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása

5.2.1.1. Lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása a pénzügyi kimutatások szintjén

Emlékeztető

FONTOS: a lényeges hibás állítások kockázatait a pénzügyi kimutatások szintjén a gazdálkodó egységnek és környezetének, a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelveknek, valamint a gazdálkodó egység belső kontroll rendszerének a megismerését követően kell meghatároznunk az ún. „felülről lefelé” módszer segítségével.

A „felülről lefelé” eljárás azt jelenti, hogy megértjük pl. az alkalmazandó 1. pénzügyi beszámolási keretrendszert. Emellett figyelembe vesszük a 2. gazdálkodó egység szintű kontrollok, tehát az átfogó kontrollok megértésének eredményeit (azaz a gazdálkodó egység kontrollkörnyezetének, a gazdálkodó egység kockázatértékelési folyamatának és a gazdálkodó egység kontrollkomponensek ellenőrzésére (monitoring) szolgáló folyamatának megértését), mivel az átfogó kontrollok valószínűleg befolyásolják például a pénzügyi kimutatások szintjén a lényeges hibás állítások kockázatainak azonosítását és értékelését.

Dokumentálás szempontjából célszerű kockázati források, tehát üzleti és csalási tényezők szerint csoportosítani a kockázatokat, összekapcsolva azzal, hogy ezek átfogóan érintik-e a pénzügyi kimutatásokat, vagy ha nem, akkor mely ügyletcsoportot, számlaegyenleget vagy közzétételt érintenek és mely állítást/állításokat.

PÉLDA

Kockázatok azonosítása a pénzügyi kimutatások szintjén

Az üzleti tevékenység megismerése során a pénzügyi kimutatások szintjén az alábbi üzleti és csalási kockázatokat azonosítottuk:

- **Üzleti kockázatok:**
 - **pénzügyi kockázat:** ügyfél fizetőképessége ellenőrzésének hiánya, cash flow tervezés hiánya, folyószámla hitelkeret túllépés, likviditási gondok.
 - **IT környezet és az IT rendszer gyengesége:** Az informatikai biztonság és az automatikus kontrollok gyengesége miatt hiba lehet az adatfeldolgozásban.
- **Csalási kockázatok:**
 - kontrollok vezetés általi felülírása (adatok manipulálása)
 - feladatkörök elkülönülésének hiánya

Kockázat forrása	Következmény	Eredendő kockázat felmérése			
Üzleti kockázat					
		Felmerülés valószínűsége (A/K/M)	Hatás (A/K/M)	Kockázat becsült szintje (Standard, fokozott, jelentős)	Jelentős kockázat (IGEN/NEM)
Tevékenység folytatásának elve	A társaság működése stabil, a 3 éves üzleti tervében a feltételezések megalapozottak, a tevékenység folytatása elve nem sérül.				
pénzügyi kockázat: nincs ellenőrizve az ügyfelek fizetőképessége, nincs cash flow tervezés, folyószámla hitelkeret túllépés, likviditási gondok.	Előfordulhat folyószámla hitelkeret túllépés, likviditási gondok keletkezhetnek. A banki feltételek veszélyeztetésének elkerülése érdekében előfordulhat a pénzügyi kimutatás manipulálása. (ez utóbbi csalási kockázat is)	A	A	Standard	NEM
IT környezet és az IT rendszer gyengesége	Az informatikai biztonság és az automatikus kontrollok gyengesége miatt hiba lehet az adatfeldolgozásban.	K	K	Fokozott	NEM
Csalási kockázat					
Kontrollok vezetés általi felülírása (1)	Jogosulatlan naplótételek kerülhetnek rögzítésre vagy előfordulhat a pénzügyi kimutatók manipulálása.	A	M	Jelentős	IGEN
Feladatkörök elkülönülésének hiánya	Előfordulhat nem engedélyezett adatbevitel, vagy a könyvelési adatok manipulálása a munkatársak részéről.	A	K	Standard	NEM

Megjegyzés (1): a kontrollok vezetés általi felülírása az ISA 240-es standard alapján mindig jelentős kockázat.

Emlékeztető

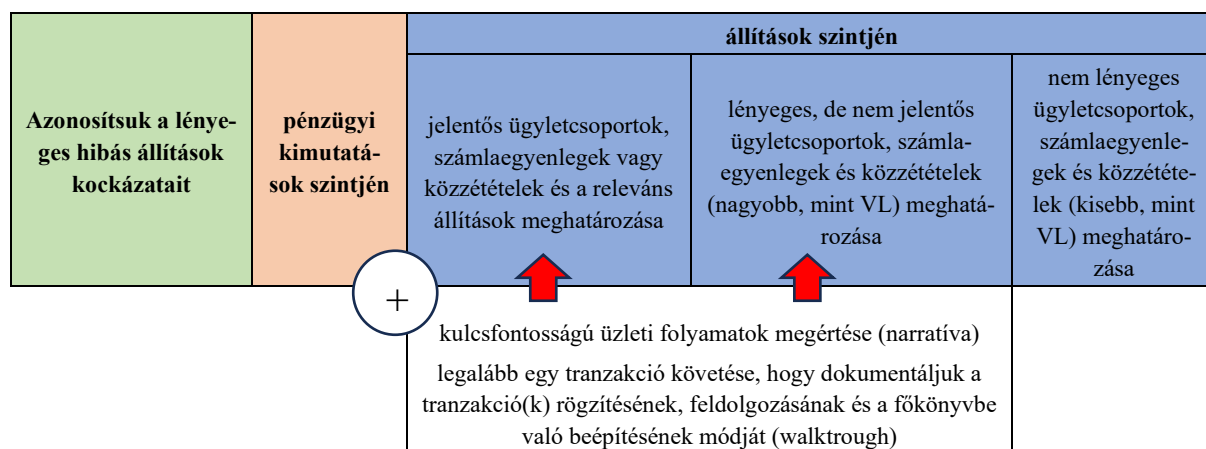
5.2.1.2. A lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása az állítások szintjén

A lényeges hibás állításnak az állítások szintjén fennálló kockázatának azonosításához és felméréséhez kapcsolódó fogalmak:

- „eredendő kockázat spektruma”
- eredendő kockázati tényezők
- releváns állítások
- jelentős ügyletsoport, számlaegyenleg vagy közzététel

5.2.1.2.1. Ügyletsoportok, számlaegyenlegek vagy közzétételek meghatározása és minősítése, a releváns állítások meghatározása

A standard előírja számunkra, hogy a lényeges hibás állítás kockázatai azonosítása és felmérése folyamatának részeként meg kell határoznunk a **jelentős ügyletsoportokat, számlaegyenlegeket és közzétételeket**, valamint azok **releváns állításait**.

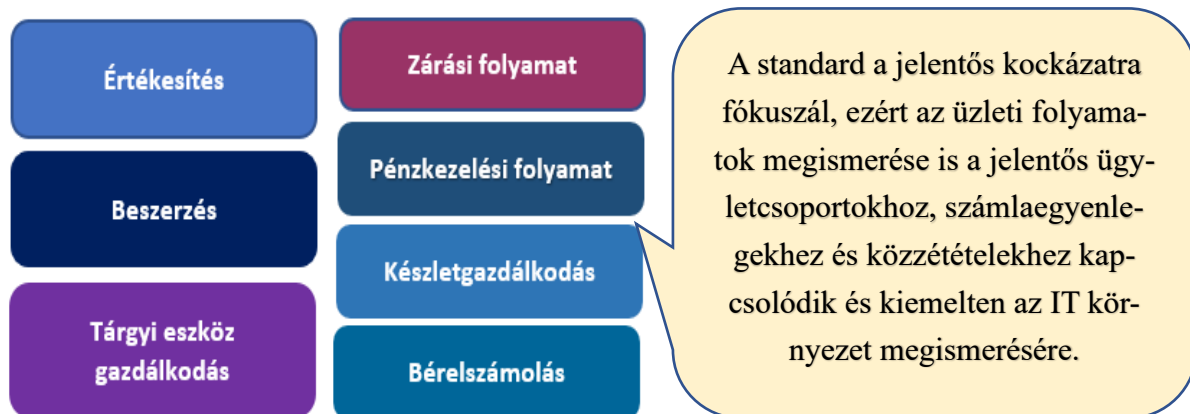

Mint ahogy a fenti ábra is mutatja, a jelentős ügyletsoportokat, számlaegyenlegeket és közzétételeket, valamint azok releváns állításait részben a gazdálkodó és környezete megismerése, részben pedig a kulcsfontosságú üzleti folyamatok megértése révén tudjuk meghatározni.

a) Az üzleti folyamatok megismerése

A felülvizsgált standard előírja a könyvvizsgáló számára az üzleti folyamatok megismerését. A gazdálkodó üzleti tevékenységével kapcsolatos folyamatok olyan ügyleteket eredményeznek, amelyeket manuális és számítógépes eljárásokat ötvöző informatikai rendszerek által kezdenyveznek, rögzítenek és dolgoznak fel.

Az üzleti folyamatok típusai:

b) A kulcsfontosságú üzleti folyamatok megismerése és a releváns állítás meghatározása

Annak érdekében, hogy a könyvvizsgálatot kockázatalapú könyvvizsgálati megközelítés szerint végezhessük, meg kell értenünk azokat az üzleti folyamatokat, amelyeket kulcsfontosságúnak tartunk könyvvizsgálatunk lefolytatása szempontjából.

Azonosítjuk a kulcsfontosságú üzleti folyamatokat annak érdekében, hogy megértsük a folyamatot, amely lehetővé teszi számunkra, hogy megfelelően azonosítsuk és értékeljük a lényeges hibás állítás kockázatát a kulcsfontosságú üzleti folyamatokhoz kapcsolódó ügyletsoportokra, számlaegyenlegekre vagy közzétételekre vonatkozó állításokon belül.

Amikor megértjük a kulcsfontosságú üzleti folyamatokat azok kezdeményezésétől egészen a pénzügyi kimutatásokban történő megjelenésükig, akkor az egyes folyamatokban azonosítjuk, hogy „mi romolhat el”, „mi lehet hibás”².

A „mi lehet hibás” feltételezés az állítás szintjén fennálló eredendő kockázat, azaz egy releváns állítás.

Egy ügyletcsoportra, számlaegyenlegre vagy közzétételre vonatkozó állítás akkor releváns, ha abban lényeges hibás állítás azonosított kockázata van.

Az eredendő kockázatot a hibás állítás valószínűségének és nagyságrendjének felméréseivel kell értékelnünk.

A hibás állítás minden egyes kockázata esetén mérlegeljük, hogy

- fennáll-e a hibás állítás előfordulásának valószínűsége, és ahol észszerű a valószínűsége a hibás állítás előfordulásának, megvizsgáljuk;
- a hibás állítás lehetséges nagyságát külön-külön és más hibás állításokkal együtt annak meghatározására, hogy a lehetséges hibás állítás milyen mértékű hibát eredményezhet.

Fontos:

- NEM MINDEN ÁLLÍTÁS RELEVÁNS ÁLLÍTÁS;
- Előfordulhat, hogy egy ügyletcsoporton, számlaegyenlegen vagy közzétételen belül van releváns és nem releváns állítás is;
- Követelmény, hogy dokumentálnunk kell a releváns állításokat;
- c) **A kulcsfontosságú üzleti folyamatokkal kapcsolatos ismereteink dokumentálása (rendszerleírások).**

Annak bizonyítására, hogy megértettük a kulcsfontosságú üzleti folyamatokat, megértésünket megfelelően dokumentálni kell. Ezt a dokumentációt „rendszerleírásnak” vagy „folyamatleírásnak” nevezzük.

PÉLDA

Az oktatási anyag melléklete tartalmaz egy folyamatleírást az értékesítésre. A rendszerleírás a kisebb gazdálkodók könyvvizsgálatához kiadott módszertani segédlet esettanulmánya alapján készült.

d) Ügyletcsoportok, számlaegyenlegek vagy közzétételek

Az állítások szintjén fennálló kockázatok azonosítása, felmérése szempontjából fontos szerepe van az ügyletcsoportok, számlaegyenlegek meghatározásának. Úgy lehetne definiálni, hogy a számlaegyenlegek és ügyletcsoportok a **főkönyv egyedi számláinak csoportosítása** és/vagy osztályozása, amely megfelelően reprezentálja azok funkcióját vagy jellegét, és amely figyelembe veszi a számlák érzékenységét a benne rejlő kockázatokra, továbbá figyelembe veszi azt az üzleti folyamatot is, amelyhez kapcsolódóan a mögöttes tranzakciókat kezdeményezik, feldolgozzák, korrigálják és rögzítik az analitikus nyilvántartásokba és a főkönyvbe.

Ahhoz, hogy kockázatalapú könyvvizsgálati megközelítést alkalmazhassunk, kellően ismerünk kell a pénzügyi kimutatásokat alkotó egyes sorok és azon belül a számlák tartalmát. Egyes esetekben azonban célszerű még tovább bontani a számlák tartalmát olyan szintre, amely

² Angol kifejezése: what could go wrong?

alkalmas arra, hogy megértsük a számlák jellegét/funkcióját, hogy megfelelően azonosíthassuk és megértsük a vonatkozó számlán belül a releváns eredendő kockázatokat. Ez lehetővé teszi számunkra, hogy olyan könyvvizsgálatot hajtsunk végre, amely megfelelően reagál a lényeges hibás állítások kockázatára ezekben a beszámolóknakban.

Az, hogy milyen mértékben bontjuk szét a számlákat még további szintre, szakmai megítélés kérdése.

e) **Ügyletsoportok, számlaegyenlegek vagy közzétételek minősítése**

Az ügyletsoportok, számlaegyenlegek vagy közzétételek meghatározása után minősíteni kell azokat. A felülvizsgált standard alapján 4 kategóriát különböztetünk meg:

- i. Jelentős ügyletsoportok, számlaegyenlegek vagy közzétételek,
- ii. Lényeges, de nem jelentős ügyletsoportok, számlaegyenlegek vagy közzétételek,
- iii. Nem lényeges, de jelentős ügyletsoportok, számlaegyenlegek vagy közzétételek,
- iv. Nem lényeges és nem jelentős ügyletsoportok, számlaegyenlegek vagy közzétételek

i. Jelentős ügyletsoportok

JELENTŐS egy ügyletsoport, számlaegyenleg, vagy közzétételek

- amelyre vonatkozóan legalább egy releváns állítás van, és
- észszerű a lehetősége annak, hogy az állítás hibás, és
- úgy ítéljük meg, hogy fontos a pénzügyi kimutatások felhasználói számára.

ii. Lényeges, de nem jelentős ügyletsoportok, számlaegyenlegek és közzétételek

A lényeges, de nem jelentős ügyletsoportok, számlaegyenlegek és közzétételek olyan lényeges ügyletsoportok, számlaegyenlegek és közzétételek, amelyek **nem rendelkeznek releváns állítással** és a mennyiségi szempontokat figyelembe véve a mértékük, az összegeik valószínűleg meghaladják a végrehajtási lényegességet. Ezeknek a számlaegyenlegeknek más jellemzők is vannak, pl.:

- valószínűleg nem lesznek kitéve csalás miatti hibás állításnak;
- nincs kockázat a kapcsolt felekkel folytatott ügyletekből;
- feldolgozott tranzakciók, melyek nem minősülnek összetettnek;
- csak korlátozott mértékben történt változás az előző időszakhoz képest;
- megfelelő szervezeti szintű ellenőrzési környezettel rendelkeznek.

Annak kijelölése során, hogy egy ügyletsoport, számlaegyenleg vagy közzétételek jelentős-e, alkalmaznunk kell szakmai megítélésünket és szakmai szkepticizmusunkat és figyelembe kell vennünk mind mennyiségi és minőségi szempontokat.

Ahogy az a 320. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard³ kifejti, a lényegességet és a könyvvizsgálati kockázatot figyelembe kell venni az ügyletsoportokban, számlaegyenlegekben és közzétételekben lévő lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése során.

Mennyiségi szempontok: A fentiek alapján a jelentős ügyletsoportok, számlaegyenlegek és közzétételek azonosításának és kijelölésének kiindulópontjaként úgy ítéljük meg, hogy a végrehajtási lényegesség (VL) feletti ügyletsoportok, számlaegyenlegek vagy közzétételek minősülhetnek jelentősnek, mivel ezek összecszerúségüknél fogva valószínűleg ki vannak téve a lényeges hibás állítás kockázatának, és így releváns állításokat tartalmazhatnak.

³ 320. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard A1. bekezdés

A végrehajtási lényegesség felett azonban azonosíthatunk olyan ügyletsoportokat, számlaegyenlegeket és közzétételeket, amelyeknél nem áll fenn a lényeges hibás állítás kockázata, tehát nem minősülnek jelentős ügyletsoportoknak, számlaegyenlegeknek vagy közzétételeknek. Ezek lesznek viszont a lényeges, de nem jelentős ügyletsoportok, számlaegyenlegek és közzétételek.

Minőségi szempontok: Amikor ügyletsoportokat, számlaegyenlegeket vagy közzétételeket jelentősnek jelölünk ki, figyelembe vesszük azt is, hogy – a könyvvizsgálat tervezési szakaszában a gazdálkodó egységnek és környezetének, a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelveknek, valamint az átfogó kontrolloknak megismerése, illetve a gazdálkodó egységgel kapcsolatos korábbi tapasztalataink és az iparágon belüli hasonló vállalkozásokkal kapcsolatban szerzett ismereteink alapján –, eredendő kockázati tényezőket azonosítottunk, amelyek arra utalhatnak, hogy az ügyletsoportok, számlaegyenlegek és közzétételek minőségi jellemzői miatt fennáll a lényeges hibás állítás kockázata az ügyletsoportokon, számlaegyenlegeken és a közzétételeken belül, függetlenül ezek nagyságrendjétől.

Ez különösen fontos annak mérlegelésekor, hogy miként jelöljük meg a végrehajtási lényegesség alatti ügyletsoportokat, számlaegyenlegeket vagy közzétételeket, mivel bár ezek összességében nem lényegesek, de fennállhat a lényeges hibás állítás kockázata egy adott állítás kapcsán, például bizonyos kötelezettségek esetén a teljesség állításra vonatkozóan, amit a minőségi jellemzők alapján azonosítottunk és ítélnék jelentősnek.

Minőségi tényezők például: jelentős kockázat azonosítása, kötelezettségek teljességének kockázata, tranzakciók mennyisége és jellege, kapcsolt felekkel folytatott tranzakciók, a számlaegyenleg összetettsége stb.

PÉLDA

Az alábbi példában, a társaságnak nincs olyan tevékenysége, ami miatt a beszámoló egyes sorait tovább kellene bontani amiatt, hogy pl. akár a bevételi, beszerzési vagy a készletezési folyamatokon belül különböző üzleti folyamatok valósulnának meg és ami miatt ezek különböző eredendő kockázatoknak lennének kitéve.

Lényegesség:

Fordulónap	2022.12.31.
Átfogó lényegesség	11 795 e Ft
Végrehajtási lényegesség	8 257 e Ft
Elhanyagolható hiba	354 e Ft

KOCKÁZATI MÁTRIX

Mérleg/ eredmény- kimutatás/ Üzleti folyamat	Ügyletsorozat, számlaegyenleg, közzététel Főkönyvi kivonat megfelelő sorának hozzárendelése	Állítások	Érték e Ft	Az összeg ma- teriális? (végrehajtási lényegesség fe- letti)	A minőségi szempontok alapján azonosí- tottunk legalább egy kockázati té- nyezőt?	Ügyletsorozat, számlaegyen- leg, közzététel minősítése (ÜSZEK)	Releváns állítás	Kockázat leírása	Csalási koc- kázat, ami lé- nyeges, hibás állításhoz ve- zet?
Tárgyi eszközök és immateriális javak	Szellemi termékek és écs. Járművek és écs. Műszaki berendezé- sek, gépek és écs. Egyéb járművek és écs. Irodai, igazgatási be- rendezések és écs.	Létezés/előfor- dulás/ jogok és kötelmek	32 870	Igen	Igen	Jelentős ÜSZEK	Igen	Annak kockázata, hogy a Társaság nem aktiválható kiadásokat számol el be- fektetett eszközként.	Nem
		Teljesség					Nem		
		Pontosság/érté- kelés					Igen	Annak kockázata, hogy a Társaság nem megfelelő amortizációs kulccsal írja le a befektetett eszközo- ket.	Nem
		Elhatárolás (cut-off)					Nem		
		Besorolás/bemu- tatás					Nem		
Befektetett pénz- ügyi eszközök	Egyéb tartósan adott kölcsonök	Létezés/előfor- dulás/ jogok és kötelmek	5 251	Nem	Nem	Nem jelentős, nem lényeges ÜSZEK			
		Teljesség							
		Pontosság/érté- kelés							
		Elhatárolás (cut-off)							
		Besorolás/bemu- tatás							

Mérleg/ eredménykimutatás/ Üzleti folyamat	Ügyletsorozat, számlaegyenleg, közzététel Főkönyvi kivonat megfelelő sorának hozzárendelése	Állítások	Érték e Ft	Az összeg materiális? (végrehajtási lényegesség feletti)	A minőségi szempontok alapján azonosítottunk legalább egy kockázati tényezőt?	Ügyletsorozat, számlaegyenleg, közzététel minősítése (ÜSZEK)	Releváns állítás	Kockázat leírása	Csalási kockázat, ami lényeges, hibás állításhoz vezet?
Készletek	Áruk beszerzési áron Kereskedelmi áruk értékvesztése és annak visszairása Göngyölegek import - raklapok Göngyölegek belső - raklapok	Létezés/előfordulás/ jogok és kötelemények	72 011	Igen	Igen	Jelentős ÜSZEK	Igen	Előfordulhat, hogy a Társaság olyan készleteket tart nyilván, amelyek nem is léteznek, vagy előfordulhat, hogy nem tart nyilván olyan készleteket, amelyek léteznek.	Nem
		Teljesség					Igen	Előfordulhat, hogy a Társaság nem minden olyan készletet vett nyilvántartásba, amelyet nyilvántartásba kellett volna venni.	Nem
		Pontosság/értékelés					Igen	Annak kockázata, hogy transzferár miatt alul vagy felül értékelt készleteket tart nyilván. A készletek értékvesztése alulbecsült lehet az elavulás (lassan forgó készletek) miatt.	Nem
		Elhatárolás					Nem		
		Besorolás/bemutató					Nem		

Mérleg/ eredmény- kimutatás/ Üzleti folyamat	Ügyletsorozat, számlaegyenleg, közzététel Főkönyvi kivonat megfelelő sorának hozzárendelése	Állítások	Érték e Ft	Az összeg ma- teriális? (végrehajtási lényegesség fe- letti)	A minőségi szempontok alapján azonosí- tottunk legalább egy kockázati té- nyezőt?	Ügyletsorozat, számlaegyen- leg, közzététel minősítése (ÜSZEK)	Releváns állítás	Kockázat leírása	Csalási koc- kázat, ami lé- nyeges, hibás állításhoz ve- zet?
Vevők Értékesítési folya- mat	Belföldi vevő köve- telések forintban	Létezés/előfor- dulás/ jogok és kötelmek	202 318	Igen	Igen	Jelentős ÜSZEK	Igen	Előfordulhat, hogy szállí- tólevél nélkül rögzít a Tár- saság számlát (fiktív számla).	Igen
		Teljesség					Igen	Előfordulhat a bevételek előrehozása, vagy követ- kező időszakra könyvelése a prémium célkitűzés tel- jesítése miatt.	Igen
		Pontosság/érté- kelés					Igen	A termék Manager felülír- hatja az árat. Annak kockázata, hogy vannak olyan régi, kétes behajthatóságú egyenle- gek, amelyekre a Társaság nem számolt el értékvesz- tést.	Igen
		Elhatárolás (cut-off)					Igen	Lsd. teljesség	Igen
		Besorolás/bemu- tatás					Nem		

Mérleg/ eredmény- kimutatás/ Üzleti folyamat	Ügyletsorozat, számlaegyenleg, közzététel Főkönyvi kivonat megfelelő sorának hozzárendelése	Állítások	Érték e Ft	Az összeg ma- teriális? (végrehajtási lényegesség fe- letti)	A minőségi szempontok alapján azonosí- tottunk legalább egy kockázati té- nyezőt?	Ügyletsorozat, számlaegyen- leg, közzététel minősítése (ÜSZEK)	Releváns állítás	Kockázat leírása	Csalási koc- kázat, ami lé- nyeges, hibás állításhoz ve- zet?
Egyéb követelések	Munkavállalóknak folyósított előlegek	Létezés/előfor- dulás/ jogok és kötelmek	5 199	Nem	Nincs	Nem jelentős, nem lényeges (ÜSZEK)			
		Teljesség							
		Pontosság/érté- kelés							
		Elhatárolás							
		Besorolás/bemu- tatás							
Pénzeszközök	Pénztár-számla Valutapénztár- számla Euro Valutapénztár- számla CZK Valutapénztár- számla HRK Elszámolási betét- számla Budapest Bank bankkártya V. Devizabetét-számla	Létezés/előfor- dulás/ jogok és kötelmek	41 143	Igen	Igen	Jelentős ÜSZEK	Nem		
		Teljesség					Igen	Annak kockázata, hogy a Társaság rendelkezik olyan bankszámlával, amely nem szerepel a nyil- vántartásban	Nem
		Pontosság/érté- kelés					Nem		
		Elhatárolás (cut- off)					Nem		
		Besorolás/bemu- tatás					Nem		

Könyvvizsgálók kötelező szakmai továbbképzése, 2023

Mérleg/ eredmény- kimutatás/ Üzleti folyamat	Ügyletsorozat, számlaegyenleg, közzététel Főkönyvi kivonat megfelelő sorának hozzárendelése	Állítások	Érték e Ft	Az összeg ma- teriális? (végrehajtási lényegesség fe- letti)	A minőségi szempontok alapján azonosí- tottunk legalább egy kockázati té- nyezőt?	Ügyletsorozat, számlaegyen- leg, közzététel minősítése (ÜSZEK)	Releváns állítás	Kockázat leírása	Csalási koc- kázat, ami lé- nyeges, hibás állításhoz ve- zet?
Aktív időbeli elha- tárolások	Költségek, egyéb fi- zetett kamatok, egyéb ráfordítások elhatárolása	Létezés/előfor- dulás/ jogok és kötelmek	523	Nem	Nem	Nem jelentős, nem lényeges ÜSZEK			
		Teljesség							
		Pontosság/érté- kelés							
		Elhatárolás (cut- off)							
		Besorolás/bemu- tatás							
Saját tőke (1)	Jegyzett tőke Eredménytartalék Adózott eredmény	Létezés/előfor- dulás/ jogok és kötelmek	207 332	igen	Nem	Lényeges, de nem jelentős ÜSZEK			
		Teljesség							
		Pontosság/érté- kelés							
		Elhatárolás (cut- off)							
		Besorolás/bemu- tatás							

Mérleg/ eredménykimutatás/ Üzleti folyamat	Ügyletsorozat, számlaegyenleg, közzététel Főkönyvi kivonat megfelelő sorának hozzárendelése	Állítások	Érték e Ft	Az összeg materiális? (végrehajtási lényegesség feletti)	A minőségi szempontok alapján azonosítottunk legalább egy kockázati tényezőt?	Ügyletsorozat, számlaegyenleg, közzététel minősítése (ÜSZEK)	Releváns állítás	Kockázat leírása	Csalási kockázat, ami lényeges, hibás állításhoz vezet?
Céltartalék (2)	Céltartalék a várható kötelezettségekre	Létezés/előfordulás/ jogok és kötelemények	5 150	nem	Igen	Jelentős ÜSZEK	Nem		
		Teljesség					Igen	Előfordulhatott olyan esemény, amelyre céltartalékot kellett volna képezni	Nem
		Pontosság/értékelés					Igen	Lsd. előző	Nem
		Elhatárolás (cut-off)					Nem		
		Besorolás/bemutató					Igen	Annak kockázata, hogy a Társaság nem teszi közzé a kiegészítő mellékletben a számviteli törvény által előírt információkat.	Nem

Megjegyzés 1: A saját tőkét nem jelöltük meg jelentős számlaegyenlegként, mivel nem azonosítottunk releváns állítást, nem áll fenn a lényeges hibás állítás kockázata, tehát nem felel meg a jelentős kritériumnak. A saját tőkében az év során a legjelentősebb mozgás az előző évi eredmény átvezetése volt.

Megjegyzés 2: Függetlenül attól, hogy a céltartalék számla egyenlege a végrehajtási lényegesség alatt van, de kapcsolódik hozzá egy releváns állítás, a „teljesség”, tehát az a kockázat, hogy vajon nincs-e olyan esemény, pl. egy peres ügy, amelyre céltartalékot kellett volna képezni. A releváns állítás miatt, a céltartalék számlaegyenlegét a jelentős számlaegyenlegek közé soroltuk be.

FONTOS

Amikor azt keressük, hogy az ügyletsorozatban, számlaegyenlegben, vagy közzétételben van-e releváns állítás, akkor azt gondoljuk át, hogy az ügyletsorozatban, számlaegyenlegben vagy közzétételben van-e lényeges hibás állítás, egyszerűen fogalmazva, tartalmaz-e eredendő kockázatot, lehet-e benne lényeges hiba.

További példa a releváns állítás és a jelentős számlaegyenleg meghatározására

A Társaság konzervipari termékek forgalmazásával foglalkozik. Az árukat az anyavállalattól szerzi be. Az előző könyvvizsgálat során a beszerzési folyamat, mint kulcsfontosságú üzleti folyamatot felmérték és a könyvvizsgáló a beszerzési és készletezési folyamattal kapcsolatban megállapította, hogy a készletegyenleghez kapcsolódóan a jogok és kötelezettségekhez, a teljességhez, a besoroláshoz és a bemutatáshoz nem áll fenn lényeges hibás állítás kockázata. A Társaság az anyavállalattal mind a forgalmat, mind a szállítói kötelezettség egyenlegét havonta egyezteti, az esetleges eltéréseket javítják. A transzferár dokumentációt a könyvvizsgáló külső szolgáltató igénybevételével ellenőrizte, aki az alkalmazott árakat megfelelőnek találta. A könyvvizsgáló a külső szolgáltató értékelését áttekintette és megfelelőnek találta.

Az elmúlt évi leltározás során a könyvvizsgáló megállapította, hogy a Társaság nem különítette el a sérült vagy a lejárt, illetve lejáráthoz közeli konzerveket. Ezek az áruk csökkentett értékűek, nem felelnek meg a vásárlói igényeknek. A vezetés nem helyez hangsúlyt a készletek értékvesztésére, ezért a könyvvizsgáló az **értékelést, mint állítást releváns állításként** határozta meg, mivel fennáll a lényeges hibás állítás kockázata. Az elmúlt évi leltározás során a leltározási eljárás sem volt megfelelő (a leltáríveken már a leltár megkezdése előtt szerepelt a mennyiség is, és jelentős volt a leltárhiány és a többlet is), ezért a könyvvizsgáló a **létezést, mint állítást szintén releváns állításként** határozta meg.

Mivel a készletek számlaegyenleghez kapcsolódik releváns állítás, ezért a „Készletek” számlaegyenleg jelentős számlaegyenleg.

5.3. Második lépés

5.3.1. Lényeges hibás állítás kockázatainak felmérése

Emlékeztető

5.3.1.1. Az eredendő kockázat felmérése, az eredendő kockázat spektruma

Az eredendő kockázat felmérése, értékelése függ attól, hogy milyen mértékben érintik az eredendő kockázati tényezők (összetettség, szubjektivitás, bizonytalanság, változás, vezetés elfoglaltsága) a hibás állítás valószínűségét vagy nagyságrendjét, és az egy olyan skálán belül változik, amelyre az eredendő kockázat spektrumaként hivatkoznak.

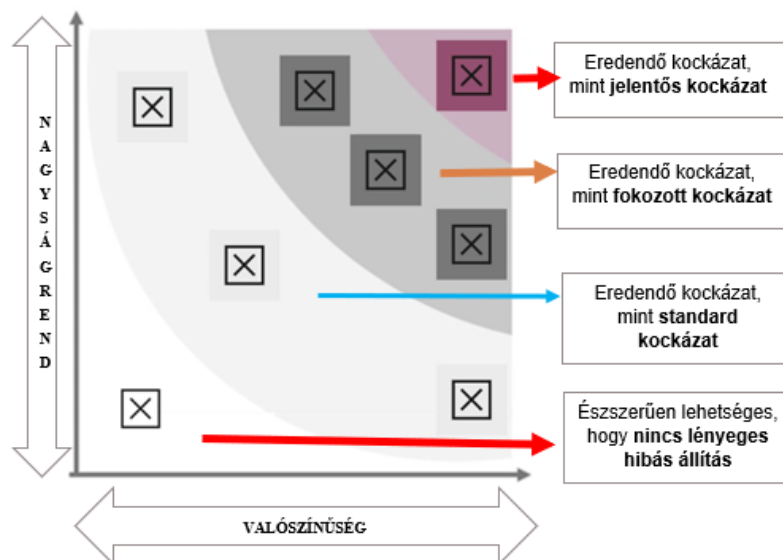
Az eredendő kockázatot tehát az eredendő kockázat spektrumán mérjük. Egy adott állításhoz kapcsolódó eredendő kockázat, az eredendő kockázat spektrumának alsó határától a felső határig terjedő tartományon belüli megítélést igényel. Az arra vonatkozó döntés, hogy a tartományban hol kerül értékelésre az eredendő kockázat, a gazdálkodó egység jellegétől, méretétől és összetettségétől függően változhat, és figyelembe veszi a hibás állítás becsült valószínűségét és nagyságát, valamint az eredendő kockázati tényezőket.

A hibás állítás **valószínűségének mérlegelésekor** figyelembe vesszük a hibás állítás előfordulásának lehetőségét (vagyis van-e észszerű esélye annak, hogy hibás állítás fordulhat elő), a „felülről lefelé” és „lentől felfelé” irányuló eljárásaink alapján.

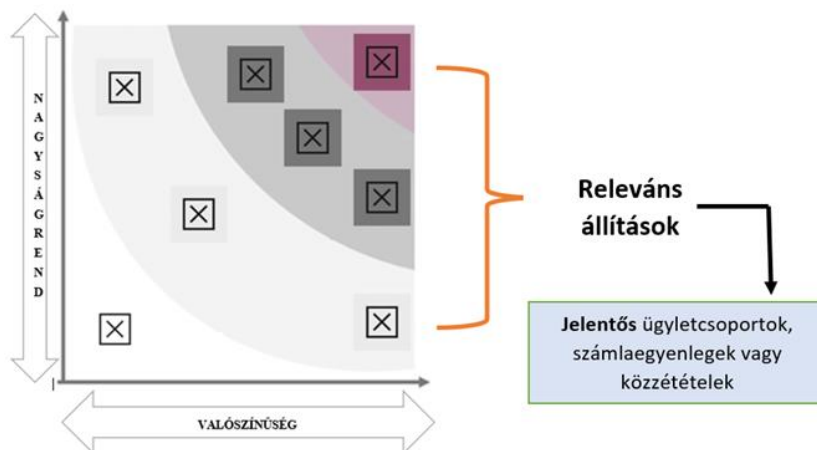
Annak felmérésekor, hogy az eredendő kockázat spektrumán hol értékeljük az eredendő kockázatot, a valószínűség és a nagyság kombinációját vesszük figyelembe, mivel minél magasabb a valószínűség és a nagyság kombinációja, annál magasabb az eredendő kockázat értékelése;

minél alacsonyabb a valószínűség és a nagyság kombinációja, annál alacsonyabb az eredendő kockázat értékelése.

Az alábbi ábra azt szemlélteti, hogy az egyes kockázati szintek hol helyezkednek el az eredendő kockázat spektrumában. **Az eredendő kockázatot jelen anyagunkban mi standard, fokozott és jelentős kockázatként értékeljük, de ez döntés kérdése, alkalmazhatjuk például az alacsony, közepes és a magas kategóriákat is. Az értékelési kategóriák jelentését a 2. sz. melléklet tartalmazza.**

FONTOS: Nem szükséges, hogy egy kockázat valószínűsége és nagyságrendje egyaránt magas legyen ahhoz, hogy az eredendő kockázatnak, releváns állításnak minősüljön.

5.3.1.2. Az eredendő kockázat értékelése, jelentős kockázat

A valószínűség és nagyságrend becslésére többféle módszer használható. Az eredendő kockázat felmérésekor meg kell határoznunk, hogy az azonosított kockázatok közül bármelyik a megítélésünk szerint jelentős kockázatot jelent-e. A standard megfogalmazása szerint a jelentős olyan azonosított kockázat:

- amelyre vonatkozóan az eredendő kockázat felmérése közel van az eredendő kockázat spektrumának felső végéhez amiatt, amilyen mértékben az eredendő kockázati tényezők hatással vannak egy hibás állítás felmerülése valószínűségének és a hibás állítás felmerülése esetén a potenciális hibás állítás nagyságrendjének kombinációjára.

Minél kisebb az eredendő kockázati tényezők hatása, annál alacsonyabb a becsült (felmért) kockázat és minél magasabb az eredendő kockázati tényezők hatása, annál magasabb a becsült (felmért) kockázat, és ezért jelentős kockázatot jelentenek.

Annak érdekében, hogy bármely kockázatot jelentős kockázatként állapítson meg, a könyvvizsgálónak legalább a következőket kell figyelembe vennie:

- a kockázat a csalás kockázata-e;
- a kockázat kapcsolódik-e a közelmúltbeli jelentős gazdasági, számviteli vagy egyéb fejleményekhez, és ezért különös figyelmet igényel-e;
- az ügyletek összetettsége;
- a kockázat magában foglal-e jelentős tranzakciókat kapcsolt felekkel;
- a kockázathoz kapcsolódó pénzügyi információk mérésének szubjektívitasának mértéke, különösen azoknál a méréseknél, amelyek széles körű mérési bizonytalansággal járnak; és
- hogy a kockázat magában foglal-e olyan jelentős tranzakciókat, amelyek kívül esnek a gazdálkodó egység szokásos üzletmenetén, vagy amelyek egyébként szokatlannak tűnnek.

PÉLDA

A korlátozott terjedelem miatt eredendő kockázat dokumentálását 3 jelentős ügyletcsoporthoz, számlaegegenleg és közzététel vonatkozásában mutatjuk be, de további példákat is hozunk az értékelésre, hiszen a tervezési szakasznak ez a legkritikusabb pontja, és ez határozza meg a könyvvizsgálói válaszainkat, a munkaprogramot.

Mérleg/ eredménykimutatás/ Üzleti folyamat	Ügyletcsoporthoz, számlaegegenleg, közzététel Főkönyvi kivonat megfelelő sorának hozzárendelése	Állítások	Releváns állítás	Kockázat leírása	Csalási kockázat, ami lényeges, hibás állításhoz vezet?	Valószínűség A/K/M	Nagyságrend A/K/M	Jelentős kockázat? Igen/nem	Eredendő kockázat Standard Fokozott Jelentős
Tárgyi eszközök és immateriális javak	Szellemi termékek és écs. Járművek és écs. Műszaki berendezések, gépek és écs. Egyéb járművek és écs. Irodai, igazgatási berendezések és écs.	Létezés/előfordulás/jogok és kötelezettségek	Igen	Annak kockázata, hogy a Társaság nem aktiválható kiadásokat számol el befektetett eszközként.	Nem	A	A	Nem	Standard
		Teljesség	Nem						
		Pontosság/értékelés	Igen	Annak kockázata, hogy a Társaság nem megfelelő amortizációs kulccsal írja le a befektetett eszközöket.	Nem	M	K	Nem	Fokozott ⁴
		Elhatárolás (cut-off)	Nem						
		Besorolás/bemutató	Nem						

⁴ Az eredendő kockázatot „fokozott”-nak értékeltük a tárgyi eszközök hasznos élettartamának (leírási kulcsának) megállapításában rejlő számvetési becslés kockázata miatt.

Mérleg/ eredménykimutatás/ Üzleti folyamat	Ügyletsoport, számlaegyenleg, közzététel Főkönyvi kivonat megfelelő sorának hozzárendelése	Állítások	Releváns állítás	Kockázat leírása	Csalási kockázat, ami lényeges, hibás állításhoz vezet?	Valószínűség A/K/M	Nagyságrend A/K/M	Jelentős kockázat? Igen/nem	Eredendő kockázat Standard Fokozott Jelentős
Vevők Értékesítési folyamat	Belföldi vevő követelések forintban	Létezés/előfordulás/ jogok és kötelek	igen	Előfordulhat, hogy szállítólevél nélkül rögzít a Társaság számlát (fiktív számla).	Igen	A	M	Igen	Jelentős
		Teljesség	igen	Előfordulhat a bevételek előrehozása, vagy következő időszakra könyvelése a prémium célkitűzés teljesítése miatt.	Igen	A	M	Igen	Jelentős
		Pontosság/értékelés	igen	- A termék Manager felülírhatja az árat. - Annak kockázata, hogy vannak olyan régi, kétes behajthatóságú egyenlegek, amelyekre a Társaság nem számolt el értékvesztést.	Igen Nem	A A	K A	Igen Nem	Jelentős Standard
		Elhatárolás (cut-off)	igen	Lsd. teljesség	Igen	A	M	Igen	Jelentős
		Besorolás/bemutató	Nem		Nem				

Megjegyzés: Csalási kockázat esetén az eredendő kockázat mindig jelentős.

Mérleg/ eredménykimutatás/ Üzleti folyamat	Ügyletcsoport, számlaegyenleg, közzététel Főkönyvi kivonat megfelelő sorának hozzárendelése	Állítások	Releváns állítás	Kockázat leírása	Csalási kockázat, ami lényeges, hibás állításhoz vezet?	Valószínűség A/K/M	Nagyságrend A/K/M	Jelentős kockázat? Igen/nem	Eredendő kockázat Standard Fokozott Jelentős
Céltartalék	Céltartalék a várható kötelezettségekre	Létezés/előfordulás/jogok és kötelezettségek	Nem						
		Teljesség	igen	Előfordulhatott olyan esemény, amelyre céltartalékot kellett volna képezni	Nem	K	M	Nem	Fokozott
		Pontosság/értékelés	Igen	Lsd. előző	Nem	K	M	Nem	Fokozott
		Elhatárolás (cut-off)	Nem						
		Besorolás/bemutató	Igen	Annak kockázata, hogy a Társaság nem teszi közzé a kiegészítő mellékletben a számviteli törvény által előírt információkat.	Nem	A	A	Nem	Standard

Megjegyzés: A Társaságnak az elmúlt évben munkaügyi pere kezdődött egy munkahelyi baleset miatt, ahol a munkavállaló nagy összegű kártérítést kért a vállalattól. Mivel a jelen üzleti évben céltartalék nem került megképzésre, a könyvvizsgáló úgy ítélte meg, hogy annak valószínűsége, hogy céltartalékot kellett volna képezni a spektrum magasabb szintjén van, és a nagyságrendet is a spektrum magasabb szintjére sorolta, mivel a perérték nagy összegű.

További példák az eredendő kockázat felméréséhez

Standard eredendő kockázat: Egy technológiai vállalat szoftverhasználati jogok értékesítésével foglalkozik, és bevételeit havonta lineárisan számolja el. A folyamat során az ügyfél adatait be kell vinni a számlázási rendszerbe, és a rendszer a számlákat minden hónapban automatikusan kiállítja. A könyvvizsgáló a pontosságot és a teljességet releváns állításokként azonosította a nettó árbevételre vonatkozóan.

A szerződés rögzítésének elmaradásának és/vagy helytelen szerződéses összegnek a számlázási rendszerbe való bevitelének valószínűségét a könyvvizsgáló alacsonynak ítélte, mivel az eljárás szabványos (jól szabályozott és rutin eljárás) és kevésbé összetett. A nagyságrendet szintén alacsonynak tekintette, mivel megértése szerint valamennyi szerződés egyedi értéke alacsony.

A könyvvizsgáló úgy véli, hogy a lényeges hibás állítás kockázata az alacsony valószínűség és az alacsony nagyságrend miatt az eredendő kockázat spektrumának alsó szegmensébe esik, ezért a kockázatot standardnak értékeli mindkét, fentiek szerint beazonosított releváns állításra.

Fokozott eredendő kockázat: Egy technológiai vállalat szoftverfejlesztéssel foglalkozik. A folyamat során az ügyfél adatait beviszik a számlázási rendszerbe, és a számlák kézzel készülnek, ahogyan és amikor szükséges, a szerződésben foglalt fizetési feltételek alapján. A könyvvizsgáló a pontosságot, a teljességet és az elhatárolást (cut-off) azonosította a nettó árbevételre vonatkozó releváns állításokként.

Annak valószínűsége, hogy a bevételek nem teljeskörűen kerülnek elszámolásra a ténylegesen felmerült munkaóra ráfordításokkal összhangban, a spektrum magasabb szintjén van, mivel bár hetente emlékeztetik az alkalmazottakat a munkaidőkimutatás frissítésére, néhányan nem töltik ki időben, vagy ha kitöltik, akkor pontatlanul teszik azt meg. A nagyságrendet is a spektrum magasabb szintjére sorolták, mivel a szerződések egyedileg nagy értékűek lehetnek.

Ezen túlmenően a könyvvizsgáló megállapította, hogy a munkavállalóknak a beszámolási időszak vége felé végzett munkáját nem a megfelelő időszakban ismerik el, ezáltal az ehhez kapcsolódó bevétel nem a megfelelő időszakra kerül elszámolásra.

A könyvvizsgáló úgy véli, hogy az összes vonatkozó állítás kockázata a nagyobb valószínűség és valószínűségi nagyságrend miatt az eredendő kockázat spektrumának közepe felé helyezkedik el, és ezért úgy értékeli, hogy a lényeges hibás állítás kockázata fokozott.

Jelentős eredendő kockázat

Példa 1: Egy gazdálkodó egység Ukrajnában folytat tevékenységet, mivel jelentős vevőkörrel ott található. A könyvvizsgáló a létezését és az értékelést azonosította, mint a Követelésekre vonatkozó releváns állítások.

A létezésre vonatkozó állítás valószínűségét és nagyságrendjét alacsonynak ítélte azon elvárás alapján, hogy a követelések alátámasztás nélküli kimutatásának kicsi a valószínűsége. A könyvvizsgáló ezért a lényeges hibás állítás kockázatát standardnak tekinti.

Másrészt, azon az alapon, hogy nagy a valószínűsége annak, hogy az Ukrajnában található vevők nem lesznek képesek részben vagy egészben kiegyenlíteni a számláikat, a könyvvizsgáló a lényeges hibás állítás kockázatát az értékelés állítás tekintetében jelentősnek tekinti.

Példa 2: Egy vállalatnak van egy újonnan vásárolt és igen lényeges immateriális eszköze, például egy márkanév. Az immateriális eszköz hasznos gazdasági élettartamának meghatározása megítélésen alapul, és jelentős mértékben a vezetés fogja eldönteni (kivéve, ha a márkanévre meghatározott időbeli használat van). Súlyosbító tényező, hogy a vezetés nyomás alatt áll, a prémium célkitűzés teljesítése miatt.

Ebben az esetben mind az eszköz hasznos élettartamára vonatkozó vezetői megítélés, mind a menedzsment elfogultsága eredendő kockázati tényezőként van jelen.

Emlékeztető

5.3.1.3. Az ellenőrzési kockázat megállapítása és lényeges hibás állítás kockázatának értékelése

A lényeges hibás állítás kockázata felmérésének további két szakasza van, az ellenőrzési kockázat megállapítása és a lényeges hibás állítás kockázatának az értékelése.

Az ellenőrzési kockázat megállapításával ebben az oktatási anyagban nem foglalkozunk, mivel a változások ezt a témát nem érintették lényegesen, és erre az előző évi oktatási anyag részletes útmutatást ad. Itt csak az alábbi standard előírásra hívjuk fel a figyelmet:

A standard előírása:

Ha a könyvvizsgáló tervezi a kontrollok működési hatékonyságának tesztelését, a könyvvizsgálónak fel kell mérnie az ellenőrzési kockázatot. Ha a könyvvizsgáló nem tervezi a kontrollok működési hatékonyságának tesztelését, akkor a lényeges hibás állítás kockázatának felmérése megegyezik az eredendő kockázat felmérésével.

5.3.1.4. Lényeges hibás állítás kockázatának becslése

Az eredendő kockázat és ellenőrzési kockázat felmérésével állapítjuk meg a lényeges hibás állítások szintjén fennálló kockázatainak becslését (felmérését). Az eredendő kockázatot egy hibás állítás valószínűségének és nagyságrendjének felmérésével mérjük fel, figyelembe véve, hogy az eredendő kockázati tényezők hogyan és milyen mértékben befolyásolják a releváns állítások hibás állításra való fogékonyságát. Az ellenőrzési kockázatot pedig a kiválasztott kontroll(ok) hatékonyságának tesztelésével állapítjuk meg.

Egy lehetséges példa a lényeges hibás állítás becslésére (felmérésére):

Ellenőrzési kockázat	Támaszkodunk a kontrollokra (ellenőrzési kockázat=alacsony)			Nem támaszkodunk a kontrollokra (ellenőrzési kockázat=magas)		
	Standard	Fokozott	Jelentős	Standard	Fokozott	Jelentős
Eredendő kockázat	Standard	Fokozott	Jelentős	Standard	Fokozott	Jelentős
Lényeges hibás állítás kockázata	Standard	Standard	Fokozott	Standard	Fokozott	Jelentős

PÉLDA

FONTOS:

- A lényeges hibás állítás kockázatát a releváns állításokra kell felmérni
- Ha nem támaszkodunk kontrollokra, akkor az ellenőrzési kockázat magas
- Ha a könyvvizsgáló nem tervezi a kontrollok működési hatékonyságának tesztelését, a lényeges hibás állítás kockázatának felmérése megegyezik az eredendő kockázat felmérésével.

Mérleg/ eredménykimutatás/ Üzleti folyamat	Ügyletcsoport, számlaegyenleg, közzététel Főkönyvi kivonat megfelelő sorának hozzárendelése	Állítások	Releváns állítás	Kockázat leírása	Csalási kockázat, ami lényeges, hibás állításhoz vezet?	Valószínűség A/K/M	Nagyságrend A/K/M	Jelentős kockázat? Igen/nem	Eredendő kockázat Standard Fokozott Jelentős	Ellenőrzési kockázat A/K/M	Lényeges hibás állítás kockázata Standard Fokozott Jelentős
Tárgyi eszközök és immateriális javak	Szellemi termékek és écs. Járművek és écs. Műszaki berendezések, gépek és écs. Egyéb járművek és écs. Irodai, igazgatási berendezések és écs.	Létezés/előfordulás/ jogok és kötelemlmek	Igen	Annak kockázata, hogy a Társaság nem aktiválható kiadásokat számol el befektetett eszközként.	Nem	A	A	Nem	Standard	Magas	Standard
		Teljesség	Nem								
		Pontosság/értékelés	Igen	Annak kockázata, hogy a Társaság nem megfelelő amortizációs kulccsal írja le a befektetett eszközöket.	Nem	M	K	Nem	Fokozott	Magas	Fokozott
		Elhatárolás (cut-off)	Nem								
		Besorolás/bemutató	Nem								

Mérleg/ eredmény- kimutatás/ Üzleti folyamat	Ügyletcsoport, számlaegyen- leg, közzététel Főkönyvi kivon- at megfelelő sorának hozzá- rendelése	Állítások	Releváns állítás	Kockázat leírása	Csa- lási kocká- zat, ami lé- nye- ges, hi- bás ál- lítás- hoz vezet?	Való- színű- ség A/K/M	Nagy- sá- rend A/K/M	Jelentős kocká- zat? Igen/nem	Eredendő kockázat Standard Fokozott Jelentős	Ellenőrzési kockázat A/K/M	Lényeges hibás állítás kockázata Standard Fokozott Jelentős
Vevők Értékesítési folya- mat	Belföldi vevő követelések fo- rintban	Létezés/előfordulás/ jogok és kötelek	igen	Előfordulhat, hogy szállí- tólevél nélkül rögzít a Társaság számlát (fiktív számla).	Igen	A	M	Igen	Jelentős	Magas	Jelentős
		Teljesség	igen	Előfordulhat a bevételek előrehozása, vagy követ- kező időszakra könyve- lése a prémium célkitűzés teljesítése miatt.	Igen	A	M	Igen	Jelentős	Magas	Jelentős
		Pontosság/értékelés	igen	- A termék Manager fe- lülírhatja az árat. - Annak kockázata, hogy vannak olyan régi, kétes behajthatóságú egyenle- gek, amelyekre a Társa- ság nem számolt el érték- vesztést.	Igen Nem	A A	K A	Igen Nem	Jelentős Standard	Magas Magas	Jelentős Standard
		Elhatárolás (cut-off)	igen	Lsd. teljesség	Igen	A	M	Igen	Jelentős	Magas	Jelentős
		Besorolás/bemutató	Nem		Nem						

Mérleg/ eredménykimutatás/ Üzleti folyamat	Ügyletsoport, számlaegyenleg, közzététel Főkönyvi kivonat megfelelő sorának hozzárendelése	Állítások	Releváns állítás	Kockázat leírása	Csalási kockázat, ami lényeges, hibás állításhoz vezet?	Valószínűség A/K/M	Nagyságrend A/K/M	Jelentős kockázat? Igen/nem	Eredendő kockázat Standard Fokozott Jelentős	Ellenőrzési kockázat A/K/M	Lényeges hibás állítás kockázata Standard Fokozott Jelentős
Céltartalék	Céltartalék a várható kötelezettségekre	Létezés/előfordulás/jogok és kötelezettségek	Nem								
		Teljesség	igen	Előfordulhatott olyan esemény, amelyre céltartalékot kellett volna képezni	Nincs	K	M	Nem	Fokozott	Magas	Fokozott
		Pontosság/értékelés	Igen	Lsd. előző	Nincs	K	M	Nem	Fokozott	Magas	Fokozott
		Elhatárolás (cut-off)	Nem								
		Besorolás/bemutató	Igen	Annak kockázata, hogy a Társaság nem teszi közzé a kiegészítő mellékletben a számviteli törvény által előírt információkat.	Nincs	A	A	Nem	Standard	Magas	Standard

5.3.1.5. Visszamérés (stand-back procedures)

Emlékeztető

Ha olyan új információt szerzünk, amely nincs összhangban azzal a könyvvizsgálati bizonyítékkal, amelyre eredetileg alapoztuk a lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítását vagy felméréseit, felül kell vizsgálnunk az azonosítást vagy felmérést.⁵

A következő lépéseket kell megtennünk:

- Meg kell fontolni, hogy a lényeges, de nem jelentős besorolásunk továbbra is megfelelő-e, tehát az új információ következtében sincsen releváns állításunk. Ha mégis van, akkor át kell sorolnunk a lényeges, de nem jelentős kategóriából a jelentős kategóriába pl. az adott számlaegyenleget.
- Alapvető eljárásokat kell végezni annak értékelésére, hogy a könyvvizsgálónak a vonatkozó pl. számlaegyenlegre tett lényeges, de nem jelentős kategóriába történő besorolása továbbra is megfelelő-e. Mivel nem előírás itt az összes állítás tesztelése, ehelyett olyan állítás(oka)t mérlegelünk, amely(ek)ben, ha hibás állítás merülne fel, észszerű lehetősége van annak, hogy a hibás állítás lényeges lehet.

1. számú melléklet

Értékesítési folyamat felmérése

Az értékesítési folyamat lépései, résztvevői és a végzett kontrollok jellege

Folyamat	Végzett kontroll jellege		
	Manuális	Automatikus	Számítógépes adatfeldolgozáson alapuló manuális
1. Igény felmerülése, ajánlatadás, szerződéskötés			x
2. Megrendelés fogadása			x
3. Megrendelés visszaigazolása	x		
4. a.) Áru lefoglalása			x
4. b.) Áru kivételezése, kiszállítása	x		x
4. c.) Számlázás			x
5. Számviteli elszámolás		x	
6. Pénzügyi kiegyenlítés és könyvelése			x
7. Kintlévőség kezelés			x
8. Visszárú kezelés			x

⁵ A kockázatfelmérés felülvizsgálata (Hiv.: 37. bekezdés)

Az értékesítési folyamat leírása és dokumentumai

Folyamat leírása	Dokumentum
1. IGÉNY FELMERÜLÉSE, AJÁNLATADÁS, SZERZŐDÉSKÖTÉS	
<p>A potenciális vevőtől az ajánlatkérés a társaság erre a célra elkülönített e-mail címére érkezik. Az ajánlatkérést a termékmenedzser dolgozza fel. A kereskedelmi asszisztens Excel listában kezeli a beérkezett ajánlatkéréseket, ezeket hetente összeveti a generált elektronikus adatlappal. Szükség esetén a termékmenedzser egyeztet a vevővel. Ha új partnertől érkezik az igény, akkor a kereskedelmi asszisztens rögzíti a törzsadatokat az integrált pénzügyi rendszerben. A termékmenedzser küldi ki az ajánlatot a lehetséges vevőnek. A katalógus termékekre van árlista, amelyek esetén az anyavállalat határozza meg a kondíciókat. A többi termék esetén a gyártók vagy kereskedők listaárai alapján ajánlják ki a kiskereskedelmi árakat. A vevők ezen kívül be vannak kategorizálva, és ennek megfelelő kedvezményeket kaphatnak bizonyos termékekből. Az ajánlat készítésekor van a rendszerbe építve egy olyan kontroll, hogy abban az esetben, ha a beszerzési ár meghaladja az eladási árat, akkor figyelmeztető jelzést ad. A termékmenedzser írhatja felül a rendszerben rögzített eladási árat manuálisan. Heti jelentések készülnek, melyben az ügyvezető igazgató ellenőrzi a hasznulcsokat.</p> <p>Ajánlatkérésre nem kötnek szerződést, visszatérő igény esetén sor kerül keretszerződés megkötésére. A részletes kondíciókat a termékmenedzser egyezteti le a szállítóval és a vevővel is. Első lépésben a szállítóval kötnek szerződést a projektárról, az esetleges kondíciókról, ezt követően készül a vevővel a szerződés.</p> <p>A szerződést a termékmenedzser készíti elő, általánosan a termékmenedzser és az ügyvezető igazgató írják alá. Az egy évet meghaladó szerződéseket (beszállítás, értékesítést) az ügyvezető írja alá. A vevői törzsadatokat az OPTEN cégszolgáltatásában tárolt adatok alapján rögzítik. Változáskövetési szolgáltatás igénybevételével értesülnek az esetleges adatváltozásokról, melyet a rendszerben is rögzítenek.</p>	(Keret)Szerződés Ajánlatkérés Ajánlat
2. MEGRENDELÉS FOGADÁSA	
<p>A megrendelést az ügyféltől a kiadott ajánlat alapján minden esetben csak írásban fogadják el (e-mail, levél, fax). A megrendeléseket egy erre a célra elkülönített e-mail címre továbbítják a kereskedelmi asszisztens részére, aki feldolgozza a belső integrált rendszerben. Az asszisztens a megrendelésekről megrendeléstárolt (elektronikus adatlap) készít, amit az ajánlattal is egyeztet. Eltérés esetén egyeztet a termékmenedzserrel, valamint szükség esetén a vevővel. Megfelelőség esetén a vevői megrendeléseket elektronikus úton archiválja.</p> <p>A megrendeléstárolton látszik, hogy milyen termékek vannak raktáron, illetve mit kell megrendelni a szállítóval.</p> <p>Ezt követően megrendelik a hiányzó termékeket, másrészt értesítés készül a vevő felé arról, hogy a megrendelés feldolgozásra került. A vevői értesítés automatikusan történik. Ebben csak a termékek és árak, a társaság adatai, vevői cégszolgáltatások, termékek (mennyiségek, árak) vannak benne, de nem tartalmazza a szállítási határidőket.</p>	Megrendelés
3. MEGRENDELÉS VISSZAIGAZOLÁSA	
<p>A megrendelés visszaigazolás akkor készül, amikor a szállítóktól megérkezik a megerősítés, amelyen szerepel a szállítási dátum is. A kereskedelmi asszisztens a megrendelés kártonon rögzíti a szállítási határidőt, ez kerül kiküldésre a vevő felé manuálisan készített emailen.</p>	Megrendelés visszaigazoló
4. a), b) ÁRU LEFOGLALÁSA, KIVÉTELEZÉSE, KISZÁLLÍTÁSA	
<p>A raktári asszisztens a megrendeléstárolton lefoglalt árut az integrált rendszerből előállított szállítólevélben rögzíti, ami egyúttal az eladható raktárkészletről is lekerül. Előfordul, hogy a vevő részszállítást kér, ilyenkor a meglévő terméket kiküldik, eltérő esetben a teljes megrendelést összevározzák.</p> <p>A raktárosok a kinyomtatott szállítólevél alapján komissiózzák, csomagolják, küldik az árut.</p> <p>A termékek minden egyes bevételezéskor minőségi és mennyiségi ellenőrzésen esnek át, ennek részletes leírása a beszerzési folyamatnál található.</p> <p>A szállítólevél vételezi ki az árut a raktárból, külön kivételezési bizonylat nem készül. A Factory a cikkszám alapján ismeri az egységárat, így a főkönyvbe a készletcsökkenés automatikusan történik.</p> <p>A kiszállítás az esetek döntő többségében futárszolgálat segítségével történik. A raktári dolgozók kinyomtatják a szállítólevelet, majd rögzítik a csomagot a futárszolgálat interneten elérhető rendszerében. Futárszolgálatos szállítás esetén a logisztikai cég rendszerében követhető nyomon az átvétel, ilyenkor nem érkezik vissza a vevő által aláírt szállítólevél.</p>	Szállítólevél
4.SZÁMLÁZÁS	
<p>A szállítólevél és/vagy a futárszolgálat címkéje eljut a pénzügyre, ahol az alapján állítják ki a számlát. A számla az integrált pénzügyi rendszerben készül a szállítólevél vagy a futárszolgálat címkéje alapján. A megrendelés, szállítólevél, számla adatainak egyezőségét a rendszer biztosítja. nincs manuális beavatkozás.</p> <p>A pénzügyi asszisztens hetente lekérdezi a kiszállított, de nem számlázott szállítások listáját és összeveti a futárszolgálat által megküldött teljesített kiszállításokkal. Az egyeztetés nincs dokumentálva.</p> <p>A számla a szállítólevél alapján készül, a rendszer nem engedi, hogy ugyanarra a szállítólevél számra több számla készüljön, viszont a rendszer szállítólevél nélkül is enged számlát kiállítani.</p>	Számla

Folyamat leírása	Dokumentum
5. SZÁMVITELI ELSZÁMOLÁS	
Az árbevétel, a vevőkövetelés és a kapcsolódó ÁFA könyvelése automatikusan történik a szállítólevél alapján a számla kiállításakor. Az előlegszámla könyvelése is automatikusan történik a kiállításakor. A társaság folyamatos mennyiségi és értékbeli nyilvántartást vezet a készletről.	Főkönyvi karton
6. PÉNZÜGYI KIEGYENLÍTÉS ÉS KÖNYVELÉSE	
A banki és készpénzes mozgást a pénzügyes kollégán rögzíti a pénzügyi modulban a bizonylatok alapján. A főkönyvi feladásra havonta egyszer kerül sor manuálisan a pénzügyi modulból. Devizás számlák esetén a kapcsolódó árfolyamkülönbözet elszámolása automatikusan történik. A választott árfolyamot a rendszer naponta automatikusan rögzíti, de manuálisan is ellenőrzésre kerülnek. A könyvelési asszisztens a bankkivonat záró egyenlegét hetente egyezteti a banki modulban lévő bank-számla egyenleggel, melyet pipálással és aláírásával jelez.	Bankkivonat Pénztárbizonylat
7. KINTLÉVŐSÉG KEZELÉS	
A pénzügyi munkatárs figyeli a kintlévőségeket. Havi szinten egyeztetésre kerül, kik a késedelmesen fizető partnerek. Részükre a pénzügyi munkatárs e-mailes értesítőt küld, vagy telefonhívást kezdeményez. Ha 90 napon túli a kintlévőség vagy probléma a behajtás, akkor küld felszólító levelet. Ha 6 hónapon belül nem kerül kifizetésre a számla, akkor ügyvédi felszólítás kerül kiküldésre.	Nyitott vevőkövetelések analitikája Vevő korosító lista
8. VISSZÁRU KEZELÉS	
A visszáruhoz a raktáros kinyomtat egy formanyomtatványt, melyet egyedi iktatószámmal lát el. A termékmenedzser a vevővel történt megállapodás alapján ellenőrzi a visszavett terméket. Ezen a lapon rögzíti a további ügymenetet is. A visszárut vagy visszaküldik a szállítónak, vagy eladják másnak akciósan a termékmenedzser döntésétől függően. A pénzügyi rendezés menete is a visszáru lapon kerül rögzítésre, melyet értékhatártól függetlenül jóvá kell hagyni az ügyvezetővel. A visszavett áru a korábbi szállítólevél korrekciójával kerül vissza készletre. Majd a módosított szállítólevél alapján a pénzügyi munkatárs helyesbíti a számlát a rendszerben.	Visszáru formanyomtatvány Szállítólevél Számla
9. Utólagos engedmények	
A Társaság utólag adott engedményeket alkalmaz, melynek az alapja a forgalom. Az utólagos engedmények mértékére a termékmanager tesz javaslatot, de az ügyvezető igazgató hagyja jóvá. Az utólagos engedmény alapja és mértéke a vevő törzsadatállományban kerül rögzítésre. Az engedmény éves szintem kerül megállapításra. A kereskedelmi asszisztens az analitikus nyilvántartásból lekéri a forgalmat, melyet összevet a szerződés szerinti mértékkel. Amennyiben a partner jogosult az utólagos engedményre, az értesítő levél kiállításra kerül.	Szerződés, törzsadat, értesítő levél

2. számú melléklet

Eredendő kockázat felmérésére használt értékelési kategóriák

STANDARD	A standard kockázatok a viszonylag rutinszerű, nem összetett ügyletekhez kapcsolódó lényeges hibás állítások azonosított kockázatait, amelyek általában szisztematikus feldolgozás tárgyát képezik, és kevés vezetői megítélést igényelnek. A kockázat jellegével, bekövetkezésének valószínűségével, vagy bekövetkezése esetén annak nagyságrendjével kapcsolatban nincsenek kiemelt vagy különleges tényezők .
FOKOZOTT vagy KÖZEPES	A fokozott kockázatok a lényeges hibás állítások olyan azonosított kockázatait, amelyek a standard kockázatoknál előírtakon túlmenően további könyvvizsgálati megfontolást igényelnek , de amelyek jellegüknél, bekövetkezésük valószínűségénél vagy nagyságrendjénél fogva nem emelkednek a jelentős kockázatok szintjére . A fokozott kockázatok gyakran a vezetés megítéléséhez kapcsolódó kockázatok (pl. a követelésekre képzett értékvesztés)
JELENTŐS	A jelentős kockázatok a lényeges hibás állítások olyan azonosított kockázatait, amelyek esetében az eredendő kockázat értékelése az eredendő kockázat spektrumának felső határához közelít, köszönhetően az eredendő kockázati tényezőt befolyásolásának a mértékére, azaz a hibás állítás bekövetkezésének valószínűségére és a hibás állítás bekövetkezése esetén a lehetséges hibás állítás nagyságrendjére. Ezen túlmenően egyes standardok, mint az ISA 240, az ISA 550 bizonyos kockázatokat jelentős kockázatként azonosítanak.

6. SZÁMVITELI BECSLÉSEK AZ ISA 540 (FELÜLVIZSGÁLT) STANDARD ALAPJÁN

6.1. Számviteli becslések megismerése az ISA 315 (2019-ben felülvizsgált) standarddal összefüggésben

A kockázatelemzés minden könyvvizsgálat kritikus része. A ISA 540 (felülvizsgált) standard tartalmaz egy kifejezetten a számviteli becslésekre szabott, továbbfejlesztett kockázatelemzést, amely az ISA 315 (2019-ben felülvizsgált) standard által előírt kockázatelemzésre épül. A becslés bizonytalanságának, összetettségének és szubjektívitasának eredendő kockázati tényezői központi szerepet játszanak a felülvizsgált kockázatelemzésben, mivel ezek a kockázati tényezők a számviteli becsléseknél jellemzően előfordulnak, ezért a lényeges hibás állítás kockázatát hordozzák. Az, hogy az eredendő kockázat spektrumán ezek hol helyezkednek el, függ a hibás állítás előfordulásának valószínűségétől, illetve a hibás állítás előfordulása esetén annak nagyságrendjétől.

Első lépés tehát, hogy a gazdálkodó egység és környezetének megismerése során felmérjük, hogy milyen számviteli becslések fordulnak elő, vagy kellene, hogy előforduljanak a gazdálkodó egységnél. Ehhez a megismeréshez a következő eljárásokat végezzük el:

- Interjú készítése a társaság vezetésével, mely során speciálisan a számviteli becslések témakörére vonatkozóan teszünk fel kérdéseket. Ismétlődő könyvvizsgálatok során külön hangsúlyt fektetünk arra, hogy történt-e olyan változás az üzletmenetben, piaci-, jogszabályi környezetben, amely hatással van a számviteli becslések területére.
- Analitikus vizsgálat végzése az előző évi mérleg-eredménykimutatás és a tárgyévi (évközi) mérleg és eredménykimutatás összehasonlításával, vagy adatelemzési technikák alkalmazásával.
- Előző évi becslések tényleges teljesülés szerinti értékének (amennyiben az már rendelkezésre áll) összehasonlítása az előző évi becsléssel, mert ez segít megítélni a korábbi becslési folyamat hatékonyságát, a becslések összetettségét, a változtatások okait, a felhasznált adatok és jelentős feltételezések hatásait, valamint a vezetés elfogultságát.

PÉLDA

Nézzünk meg egy példát arra, hogy egy kisebb társaságnál, hogyan mérjük fel, hogy milyen számviteli becslések fordulnak elő.

A Társaság egy német vállalat magyarországi leányvállalata. Takarítóeszközök kereskedelmével foglalkozik, az árukat a vállalatcsoportba tartozó gyártó cégektől szerzi be. Vevői magyarországi vállalatok, szervezetek. A Társaságnak kevés munkavállalója van, akik értékesítési, illetve adminisztratív tevékenységet végeznek.

A vezetői interjúk során az alábbi információkat rögzítettük dokumentációnkban:

- A társaság anyavállalata a készletekkel kapcsolatos árváltozásból eredő kockázatokat a társaság részére megtéríti.
- A társaság legnagyobb vevői szállodák, illetve állami kórházak. A kórházakkal szemben jelentős lejárt kintlévőség halmozódott fel.

- A társaságnak van egy saját ingatlana (raktár), valamint bérel egy ingatlant (iroda), amelyen beruházást hajtottak végre, amely az év folyamán üzembehelyezésre is került.
- A társaságnak több személygépkocsija van és a társaság fontolgatja, hogy értékhelyesbítéssel a piaci értékre átértékeli azokat.
- A társaság a vevők részére 18 hónapos garanciát biztosít a termékekre, amely garancia abban az esetben hárítható át a gyártóra, amennyiben bizonyíthatóan gyártási hiba okozta a termék hibáját, egyéb esetben a magyar cég köteles a garancia költségét állni.
- A társaságnak a következő peres ügyei vannak: a társaság által több éve indított eljárása egy vevői kintlévőség ügyében, illetve a társaság ellen indított per a raktár melletti terület tulajdonosa által, a tulajdonában bekövetkező értékcsökkenés következtében.
- A társaság működése eredményes, tőkehelyzete megfelelő.
- Külső finanszírozást nem vesz igénybe.

Emlékeztető

Amikor a lényeges hibás állítás felmérését végezzük a számviteli becsléseknél, a következő kockázati tényezőkre fókuszálunk:

- **Becslési bizonytalanság:** az értékelésben lévő precizitás eredendő hiányára való fogékonyság. Ez akkor merül fel, amikor a pénzügyi kimutatásokban megjelenített vagy közzétett számviteli becsléshez kapcsolódó pénzösszeg közvetlen megfigyeléssel nem mérhető pontosan.
- **Összetettség:** a számviteli becslés kidolgozásának összetettsége, beleértve a módszer alkalmazásával és az adatforrások jellegével kapcsolatos szempontokat is, valamint a jelentős feltételezések számát és/vagy összetettségének fokát.
- **Szubjektivitás:** A számviteli becslések készítésének folyamata magában foglalja egy módszer kiválasztását és alkalmazását feltételezések és adatok használatával, ami megítélést kíván a vezetés részéről.
- Egyéb eredendő kockázati tényező:
 - A számviteli becslést érintő változások, beleértve azt is, hogy történtek-e vagy kellett-e volna változtatásokat végrehajtani a számviteli politikák alkalmazásában vagy kiválasztásában.
 - A vezetés elfogultságából vagy csalásból eredő hibás állításra való fogékonyság

A példában szereplő társaságra vonatkozóan a gazdálkodó egység és környezetének megismerése céljából elvégzett eljárásaink alapján az alábbi számviteli becsléseket azonosítottuk a társaságnál, melynek dokumentálását szemlélteti a következő példa:

Számviteli becslés	Eredendő kockázati tényező				A tétel nagyságrendje (e Ft)	Eredendő kockázat spektrumán hol helyezkedik el?
	Becslési bizonytalanság	Összetettség	Szubjektivitás	Egyéb eredendő kockázati tényező		
Vevők értékvesztése	igen	nem	igen	nem	25 000	fokozott
Ingatlan értékcsökkenése	nem	nem	igen	igen	15 000	standard
Személygépkocsi érték-helyesbítése	igen	nem	nem	igen	8 000	standard
Garanciális céltartalék	igen	igen	igen	nem	nem ismert	fokozott
Céltartalék peres ügyekre	igen	nem	igen	nem	7 000	alacsony

Nézzük meg egyesével a beazonosított számviteli becsléseket:

(a) Vevők értékvesztése

A Társaság vevői belföldi vállalatok és szervezetek, a legjelentősebb vevők szállodák és állami kórházak. A fizetési határidő egységesen 30 nap. A Társaság számviteli politikája, amely a korábbi évekhez képest nem változott, a következőt tartalmazza:

„A Társaság a vevői kintlévőségekre értékvesztést számol el a késedelmes napok száma alapján az alábbiak szerint:

<i>Lejárt napok száma</i>	<i>Értékvesztés %</i>
<i>0-90</i>	<i>0%</i>
<i>91-180</i>	<i>25%</i>
<i>180-365</i>	<i>50%</i>
<i>365 napon túl</i>	<i>100%”</i>

A vevők értékvesztése számviteli becsléshez kapcsolódó lényeges hibás állítás kockázata: A vevőkövetelések nem a várhatóan megtérülő értéken szerepelnek a beszámolóban (Vevők – Értékelés állítás).

A vevők értékvesztésének becsléséhez a követelésekből várhatóan megtérülő összeg meghatározására számos bizonytalansági tényező hat, azaz becslési bizonytalanságnak van kitéve. Az értékelést a mérlegkészítéskor ismert információk alapján kell elvégezni, amelyek sok esetben korlátozottak.

Az, hogy a társaság az egyes késedelmi kategóriákhoz milyen értékvesztés százalékot határozott meg, az tulajdonképpen a társaság feltételezését mutatja arra vonatkozóan, hogy az adóstól milyen mértékben szedhető be a kintlévőség, amennyiben azzal már késedelembe esett. Ez a feltételezés szubjektív, a vezetés megítélését tartalmazza.

Az értékvesztés számításához használt módszer ugyanakkor nem összetett, sem bonyolult modell, sem összetett adatok nem szükségesek a számviteli becslés elkészítéséhez.

Egyéb eredendő kockázati tényezőt jelen esetben nem azonosítottunk: sem a változást sem a vezetés elfogultságából vagy csalásból eredő hibás állításra való fogékonyságot nem azonosítottunk a tervezéskor.

Az eredendő kockázati tényezők felmerülésének valószínűsége és a felmerülés esetén a hibás állítás nagyságrendje alapján az eredendő kockázatot az eredendő kockázat spektrumán a fokozott kategóriába soroltuk.

Mi lehet a probléma a fenti módszerrel?

Tudjuk, hogy a jelentős vevők között állami kórházak vannak, amelyeknél jelentős lejárt kintlévőség halmozódott fel.

Megvizsgáltuk az előző évi értékvesztést, és azt tapasztaltuk, hogy az előző üzleti évben értékvesztés visszaírás történt a kórházi vevőkkel kapcsolatban, és év végén nem volt jelentős lejárt követelés velük szemben. Iparági ismereteink alapján tudjuk, hogy a kórházak esetében a tartozásokat akkor tudják teljesíteni, amikor megkapják az államtól az adósságrendezésre szóló összegeket (kórházi adósság konszolidálás). Ennek kifizetési időpontja évente változó lehet, így előfordulhat, hogy éppen év vége előtt megtörténnek a kifizetések, de előfordulhat, hogy a következő év mérlegkészítésének időpontjáig sem kerülnek rendezésre a lejárt számlák.

Belátható, hogy amennyiben a társaság általános értékvesztési politikáját alkalmazza a kórházi vevőkörre, akkor ez előidézheti azt, hogy egyik évben jelentős értékvesztést számol el a lejárt követelésekre, majd következő évben jelentős értékvesztés visszaírás történik, ami a társaság eredményét mindkét évben torzíthatja.

Fentiek alapján többféle megállapításunk lehet a körülményektől függően:

- megállapíthatjuk azt, hogy a társaság által alkalmazott módszer, azaz a késedelmes napok száma alapján történő értékvesztés nem megfelelő a társaság körülményei között, és helyette az egyedi értékelés módszerét kellene alkalmaznia VAGY
- megállapíthatjuk azt, hogy a módszer megfelelő, de az abban szereplő feltételezések nem kellően alábontottak, azaz a vevőkört egyedi jellemzőik alapján csoportokra kellene bontani (pl: külön csoport a kórházi vevőkre), és úgy kialakítani az értékvesztés százalékok kategóriáit, hogy azok megfelelően tükrözzék a vevők tényleges adósságrendezési jellemzőit.

E megállapításunkat a társaság vezetése felé időben jeleznünk kell.

(b) Ingatlan értékcsökkenése

A társaságnak van egy saját tulajdonú raktára, valamint bérel egy irodát, amelyen az év során átalakítást hajtott végre. A bérleti időszak tárgyév január 1-jén meghosszabbításra került, a bérleti időszak 5 év. A beruházás az év során befejeződött és 09.30-ával üzembe helyezték.

A Társaság számviteli politikája az alábbiakat tartalmazza:

„Az értékcsökkenési leírás lineáris módszer alkalmazásával történik, az eszközök értékének a várható hasznos élettartam alatt történő leírásához szükséges értékcsökkenési kulcsok alapján. Az eszközök várható hasznos élettartama az alábbiak szerint alakul:

<i>Ingatlanok</i>	<i>25 év</i>
<i>Műszaki berendezések, gépek</i>	<i>7 év</i>
<i>Járművek</i>	<i>5 év</i>
<i>Számítástechnikai eszközök</i>	<i>3 év</i>

Az értékcsökkenés elszámolása az üzembe helyezés első napjától havonta történik.”

Az ingatlan értékcsökkenése számviteli becsléshez kapcsolódó lényeges hibás állítás kockázata: Az eszközre vonatkozóan alkalmazott amortizációs kulcs nem tükrözi megfelelően az eszköz hasznos élettartamát, ezért a beszámolóban szereplő egyenleg alul/felülértékelt lehet (Ingatlanok – Értékelés állítás).

Az ingatlanok értékcsökkenése számviteli becsléssel kapcsolatban megállapíthatjuk, hogy az eredendő kockázati tényezőt az okozza, hogy megítélést kell alkalmazni arra vonatkozóan, hogy az eszközök mennyi ideig szolgálják a vállalat üzleti tevékenységét, és ez a megítélés eredendően szubjektív. A lineáris értékcsökkenés módszere nem összetett, tehát összetettség nem jellemzi ezt a számviteli becslést. Ugyanakkor észre kell vennünk, hogy történt egy olyan változás a társaság életében, amely a számviteli becslésre is hatással lehet, nevezetesen, hogy az Ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok mérlegsoron belül megjelent egy új tétel, a bérelt ingatlanokon végzett beruházás. Ebben az esetben tehát egyéb eredendő kockázati tényezőként azonosítjuk ennek a változásnak a hatását. Itt a fő kockázatot az jelenti, ha a társaság nem veszi figyelembe, hogy szükséges módosítania/kiegészítenie a számviteli politikában szereplő feltételezéseket az ingatlanok hasznos élettartamára vonatkozóan.

A bérelt ingatlanon végzett beruházás esetében a hasznos élettartam meghatározásának leginkább megfelelő alapja a bérleti szerződés időtartama, hiszen a társaság addig fogja használni ezeket az eszközöket, ameddig a bérleti szerződése tart (a szerződésben szereplő meghosszabbítási opciót is figyelembe lehet venni, amennyiben valószínűsíthető, hogy a társaság élni fog a meghosszabbítás jogával, és a meghosszabbítás nem eredményez újabb átalakítást/felújítást). Amennyiben a társaság nem változtat a számviteli politikán, az lényeges hibás állítást okozhat a beszámolóban. Ebben az esetben fontos figyelembe venni a kumulálódó hatásokat is, hiszen elképzelhető, hogy első évben még nem fogja meghaladni az Ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok mérlegsort érintő hiba nagysága az egyértelműen elhanyagolható hiba küszöbértékét, azonban a 2., 3. és azt követő években a kumulált hatás már jelentős lehet.

Az eredendő kockázati tényezők felmerülésének valószínűsége és a felmerülés esetén a hibás állítás nagyságrendje alapján az eredendő kockázatot ebben az esetben az eredendő kockázat spektrumán a standard kategóriába soroltuk.

(c) Személygépkocsi értékhelyesbítése

A társaságnak több személygépkocsija van. A piaci árak az utóbbi 1,5 évben jelentősen növekedtek, így a gépkocsik piaci értéke jelentősen meghaladja azok könyv szerinti értékét. A Társaság a beszámolóban a személygépkocsikat piaci értéken kívánja értékelni, a piaci értékek megállapításához az Eurotax adatbázist használja.

A számvitel törvény 57. § (3) bekezdésének előírása lehetőséget ad a befektetett eszközök között kimutatott eszközök piaci értékelésére. Bár az értékhelyesbítés alkalmazását jellemzően ingatlanok és vagyoni értékű jogok esetében alkalmazzák a gyakorlatban, a számviteli törvény nem zárja ki a járművek eszközcsoportját sem az átértékelés lehetőségéből.

A személygépkocsik értékhelyesbítése számviteli becsléshez kapcsolódó lényeges hibás állítás kockázata:

- Az eszköz piaci értékének meghatározásához alkalmazott módszerek, feltételezések, vagy adatok nem megfelelőek, ezért a beszámolóban szereplő egyenleg felülértékelt lehet (Járművek – Értékelés állítás).
- A számviteli becsléshez kapcsolódó közzétételek nem felelnek meg a jogszabályi előírásoknak (Járművek – Bemutató)

A számviteli becsléssel kapcsolatban a módszer egyszerű, nem összetett, szubjektivitás sem igen befolyásolja, becslési bizonytalanság jellemezheti viszont a felhasznált adatokat. A

vezetés elfogultságából, vagy csalásból eredő kockázatot nem azonosítottunk (például, hogy a társaság tőkehelyzetét akarják ily módon rendezni). Ugyanakkor egyéb kockázati tényező a változás, ebben az esetben ennek az új számviteli becslésnek a bevezetése. Az értékhelyesbítés alkalmazására, évenkénti felülvizsgálata, egyedi nyilvántartása, és a beszámolóban szerepelendő kötelező közzétételekre vonatkozóan szigorú szabályok vannak a számviteli törvényben, melyet a társaságnak teljesítenie kell. Ezek a következők:

- A társaságnak módosítania kell a számviteli politikáját, és abban rögzíteni a piaci értékelés alá vont eszközöket és a piaci érték meghatározásának módszerét, valamint azt, hogy ezen értékelési eljárás tekintetében a könyv szerinti érték és a piaci érték különbözetének megállapítása során mit tekint jelentősnek
- Az értékhelyesbítés összegét és annak változásait egyedi eszközönként elkülönítetten kell nyilvántartani
- Minden évben a fordulónapi értékelés keretében meg kell állapítani az eszközök piaci értékét, összevetni a könyv szerinti értékkel és az eredménynek megfelelően módosítani az értékhelyesbítés összegét.
- A kiegészítő mellékletben közzé kell tenni értékhelyesbítések nyitó értékét, növekedését, csökkenését, záró értékét legalább mérlegsoronkénti részletezésben, valamint ismertetni kell a piaci értéken történő értékelés alkalmazott elveit és módszereit.
- A piaci értékelésről visszatérni bekerülési értékelésre nehézkes, nagyon alapos indok kell hozzá. Ebből következően az értékhelyesbítés a könyvekből csak az eszköz kivételével, illetve a piaci érték csökkenésével tud kikerülni.

A vezetéssel folytatott interjú során fentiekre érdemes felhívni az ügyfél figyelmét, mivel a legnagyobb kockázat ennél a példánál nem a hiba nagyságrendje, hanem az egyéb előírásoknak való meg nem felelés.

Mivel a hibás állítás felmerülése esetén a nagyságrend viszonylag alacsony, de a közzétételekhez kapcsolódó kockázat magasabb, ezért az eredendő kockázat spektrumán standard kockázatúnak minősítettük a számviteli becsléshez kapcsolódó eredendő kockázatot.

(d) Céltartalékok

A céltartalékok szükségességének felismerése az egyik legnehezebb könyvvizsgálói feladat, hiszen esetükben pont a teljesség állítás a legnagyobb kockázat, és nem feltétlenül állnak rendelkezésre főkönyvi, vagy analitikus adatok a nagyságrendjük meghatározásához. Az, hogy a főkönyvben nem látunk céltartalékot könyvelve, nem jelenti azt, hogy nem kellene céltartalékot képeznie a társaságnak. A céltartalékok szükségességének felméréséhez a következő eljárásokat hajthatjuk végre:

- Interjú készítése a vezetéssel és a társaság alkalmazottjaival,
- Jelentős szerződések áttekintése a szerződésből adódó kötelezettségek megismerése céljából,
- Jogi levél kérése a társaság jogi képviselőitől és azok áttekintése,
- Költségek és ráfordítások analitikus vizsgálata annak beazonosítása céljából, hogy történtek-e olyan kifizetések, amelyekre vonatkozóan céltartalék képzése lett volna indokolt a korábbi években,
- Hatósági (pl: NAV, GVH) jegyzőkönyvek és határozatok áttekintése,

- Tulajdonosi határozatok, illetve vezetői értekezletek jegyzőkönyveinek áttekintése.

(a) Garanciális céltartalék

A társaság a vevők részére 18 hónapos garanciát biztosít a termékekre, amely garancia abban az esetben hárítható át a gyártóra, amennyiben bizonyíthatóan gyártási hiba okozta a termék hibáját, egyéb esetben a magyar cég köteles a garancia költségét állni.

A társaság nem képzett céltartalékot garanciális kötelezettségekre, mert állítása szerint jellemzően gyártási hiba okozza a garancia időtartama alatt visszaküldött termékeket.

A visszárukról és annak okáról részletes nyilvántartást vezetnek, és külön főkönyvi számlát használnak a garanciális igényekkel kapcsolatban kifizetett költségekre.

A garanciális céltartalék számviteli becsléshez kapcsolódó lényeges hibás állítás kockázata: A társaság nem megfelelő értékben képez céltartalékot szerződésből adódó kötelezettségeire, ezért a mérlegben szereplő céltartalék alulértékelt lehet (Garanciális céltartalék – Teljesség, Értékelés állítások).

A garanciális céltartalék számviteli becsléssel kapcsolatban a következő eredendő kockázati tényezőket azonosítottuk:

- becslési bizonytalanság, mivel nem mérhető pontosan, hogy az értékesített áruk mekkora részét fogja garanciális probléma érinteni,
- összetettség: érintheti összetettség egyrészt a módszert is, amellyel a garanciális céltartalék kalkulálható, másrészt összetett, vagy több forrásból származó adatok lehetnek szükségesek a becslés elkészítéséhez,
- szubjektivitás: szubjektív feltételezések a visszáruk mennyiségéről és időtávjáról.

Példánkban a vezetés nem készített számviteli becslést, jobban mondva azzal az egyszerű feltétellel élt, hogy a becslés elkészítésének hiánya nem okoz lényeges hibás állítást a pénzügyi kimutatásokban. A könyvvizsgálati eljárásainkat tehát ennek fényében úgy kell megterveznünk, hogy bizonyítékot gyűjtünk arra vonatkozóan, hogy a vezetés feltételezése megfelelő volt-e.

Mivel a számviteli becsléssel kapcsolatban több eredendő kockázati tényezőt is azonosítottunk, és a nagyságrend tekintetében pontosan nem tudjuk meghatározni, hogy mekkora lehet a hibás állítás nagysága (ugyanakkor figyelembe vesszük a gyártóra áthárítható költségeket), ezért az eredendő kockázatot fokozottnak értékeltük az eredendő kockázat spektrumán.

(b) Peres ügyekre képzett céltartalék

A társaságnak a vezetéstől szerzett információk szerint a következő peres ügyei vannak:

- a társaság által több éve indított eljárása egy vevői kintlévőség ügyében 10 millió Ft értékben,
- a társaság ellen indított per a raktár melletti terület tulajdonosa által, a tulajdonában bekövetkező értékcsökkenés következtében. A per értéke 7 millió Ft

A társaság folyamatban lévő, vagy potenciális jogi ügyei több számviteli becslést is érinthetnek. A társaság által a vevői ellen indított peres ügyek, vagy felszámolási eljárások információit szolgáltatnak a vevő értékvesztés számviteli becslés elkészítéséhez, illetve felülvizsgálatához.

A társaság ellen indított peres ügyek várható kötelezettségekre képzett céltartalék szükségességét fedhetik fel, ezen túl valamilyen jogszabályi meg nem felelésre is rávilágíthatnak.

A peres ügyekre képzett céltartalék számviteli becsléshez kapcsolódó lényeges hibás állítás kockázata: A társaság nem megfelelő értékben képez céltartalékot vele szemben érvényesített jogi igényekre, ezért a mérlegben szereplő céltartalék alulértékelt lehet (Peres ügyekre képzett céltartalék – Teljesség, Értékelés állítások).

A peres ügyek esetén becslési bizonytalanság állhat fenn abban a tekintetben, hogy van-e jogalapja a másik fél követelésének. A bizonytalanság mértékének meghatározása a társaság megítélésének függvénye, amely szubjektív. Összetettség, és egyéb eredendő kockázati tényező jellemzően nem merül fel a peres ügyekre képzett céltartalékok esetében.

Mivel példánkban a felperes perigénye alacsony, úgy ítéljük meg, hogy a lényeges hibás állítás nagyságrendje, amennyiben bekövetkezik, nem jelentős, ezért az eredendő kockázat spektrumán alacsony szintűnek gondoljuk a kockázatot.

6.2. A számviteli becslésekből eredő lényeges hibás állítások kockázataira adott válaszok

A könyvvizsgálónak a felmért kockázatokra kidolgozott könyvvizsgálói eljárásokkal kell válaszolnia. Ezeknek a könyvvizsgálói eljárásoknak magukban kell foglalniuk egyet vagy többet az alábbi tesztelési megközelítések közül:

- Könyvvizsgálati bizonyíték szerzése a könyvvizsgálói jelentés dátumáig bekövetkező eseményekből és/vagy
- Annak tesztelése, hogy a vezetés hogyan készítette el a számviteli becslést és/vagy
- A könyvvizsgáló pontbecslésének vagy az általa becsült tartománynak a kialakítása.

Nézzük meg, hogy az előző fejezetben beazonosított kockázatokra a fenti megközelítések közül melyeket érdemes alkalmaznunk. Az oszlop fejlécében lévő betű a fenti felsorolásban megjelölt megközelítéseket jelentik:

Számviteli becslés	a)	b)	c)
Vevők értékvesztése	✓	☒	✓
Ingatlan értékcsökkenése	☒	✓	☒
Személygépkocsi értékhelyesbítése	☒	✓	☒
Garanciális céltartalék	☒	☒	✓
Céltartalék peres ügyekre	✓	✓	☒

Vevők értékvesztése:

A vevők értékvesztésének vizsgálatakor a könyvvizsgálói jelentés dátumáig bekövetkező események információval szolgálhatnak a kintlévőségek várható megtérüléséről, pl: a kintlévőségek rendeződtek, vagy éppen megerősítő bizonyítékok születnek egy adós helyzetének megítéléséhez (felszámolási eljárás, fizetési egyezség).

Ezen kívül jellemzően azt tesztelnénk, hogy a vezetés hogyan készítette el a becslést, mivel azonban példánkban a vezetés módszerét, vagy feltételezéseit nem tartjuk megfelelőnek, ezért saját pontbecslést készítünk, melyet összevetünk a társaság által készített becsléssel.

Ingatlan értékcsökkenése:

Az ingatlan értékcsökkenésére vonatkozóan jellemzően nem tudunk bizonyítékot szerezni a könyvvizsgálói jelentés dátumáig bekövetkező eseményekből.

Ebben az esetben is jellemzően a vezetés számviteli becslését tesztelnénk, de mivel beazonosítottuk annak kockázatát, hogy a társaság nem frissítette számviteli politikáját az új

körülményeknek megfelelően, ezért saját pontbecslést fogunk kialakítani, melyet összevetünk a társaság által készített becsléssel.

Személygépkocsi értékhelyesbítése:

A számviteli becslés vizsgálatokor itt elsődlegesen a vezetés által készített becslést fogjuk tesztelni, mivel nem azonosítottunk olyan körülményt, ami miatt úgy ítélnénk meg, hogy a vezetés nem megfelelő módszert, feltételezéseket, vagy adatokat alkalmazott.

Garanciális céltartalék:

Mivel 18 hónapos garanciát biztosít a társaság a vevők részére, ezért a jelentés dátumáig bekövetkező eseményekből nem tudunk következtetést levonni a garanciális céltartalék megfelelőségére (ha a garanciális idő pl. csak 3 hónap lenne, akkor ez is megfelelő megközelítés lenne).

Mint a példában leírtuk, a vezetés nem készített becslést, ezért két lehetőségünk van: felkérjük a vezetést, hogy készítse el a becslést, amelyet utána már tesztelni tudunk, vagy el kell készítenünk saját pontbecslésünket, vagy becsült tartományunkat, amelyhez felhasználhatjuk a társaság historikus adatait, nyilvántartásait, amennyiben meg tudunk győződni róla, hogy az adatok megbízhatóak. Ezen kívül használhatunk külső adatforrásokat, iparági adatokat, statisztikákat.

Amennyiben a vezetés kérésünk ellenére nem készíti el a becslést, és a saját pontbecslés vagy becsült tartomány kialakításához nem állnak rendelkezésre, vagy nem biztosítják a szükséges információkat, akkor az hatókör korlátozást jelent, melynek a könyvvizsgálói jelentésre vonatkozó hatását a 705. (felülvizsgált) standard alapján kell mérlegelnie a könyvvizsgálónak.

Céltartalék peres ügyekre:

Bizonyos esetekben a jelentés dátumáig bekövetkező eseményekből bizonyíték szerezhető a peres ügyekkel kapcsolatos céltartalék becslésével kapcsolatban, például amennyiben a jelentés dátumáig jogerősen lezárul az ügy.

Amennyiben ilyen bizonyíték nem áll rendelkezésre, akkor a könyvvizsgálónak szakmai megítélését alkalmazva kell kialakítani saját pontbecslését, vagy becsült tartományát, melyhez felhasználhatja a társaságtól, illetve annak jogi képviselőjétől szerzett információkat.

7. ÖSSZEFOGLALÓ

Oktatási anyagunkban a 315. témaszámú (2019-ben felülvizsgált), valamint az 540. témaszámú (felülvizsgált) standardokhoz kapcsolódóan felelevenítettük a legfontosabb fogalmakat, elméleti háttérrel, ezen kívül esettanulmányokon, példákon keresztül mutattuk be a standardok egy aspektusának lehetséges gyakorlati alkalmazását.

Az egyes standardok követelményeinek gyakorlatba való átültetése és alkalmazása megköveteli, hogy a könyvvizsgáló megfelelő ismereteket szerezzen az általa könyvvizsgált társaság üzleti környezetéről, működéséről, belső kontroll rendszeréről, mivel csak így lesz képes azonosítani azokat a kockázatokat, amelyek a könyvvizsgálat tervezése szempontjából relevánsak, és ezáltal lesz képes olyan könyvvizsgálati eljárásokat tervezni, amelyek megfelelő válaszokat adnak ezekre a kockázatokra.

II. AZ 1. TÉMASZÁMÚ NEMZETKÖZI MINŐSÉGIRÁNYÍTÁSI STANDARD

MINŐSÉGIRÁNYÍTÁS PÉNZÜGYI KIMUTATÁSOK KÖNYVVIZSGÁLATÁT VAGY ÁTVILÁGÍTÁSÁT, VAGY EGYÉB BIZONYOSSÁGOT NYÚJTÓ SZOLGÁLTATÁSOKRA SZÓLÓ VAGY KAPCSOLÓDÓ SZOLGÁLTATÁSI MEGBÍZÁSOKAT VÉGREHAJTÓ TÁRSASÁGOK SZÁMÁRA (ISQM 1)

1. ÁTTEKINTÉS

1.1 Jelen oktatási anyag célkitűzései

1. Elősegítse az újonnan bevezetésre kerülő 1. témaszámú minőségirányítási standard értelmezését, mivel az teljesen új alapokra helyezi a könyvvizsgálók minőségbiztosítását.
2. Tömören és lényegre törően kiemelve azokat a legfontosabb szempontokat, amelyek mellett minden könyvvizsgálónak át kell alakítania a korábbi minőségellenőrzési gyakorlatát és létre kell hoznia, majd működtetnie egy kockázatalapú, teljesen egyedi és rugalmas minőségirányítási rendszert.
3. Minden komponensnél kiemelve a standard által előírt kötelező minőségcélokat és gyakorlati szempontból segítse azok értelmezését, elvárások megértését annak érdekében, hogy a kockázatelemzés mindenki által lefolytatható legyen. Rávilágítson továbbá az ISQM1, ISQM2 és 220R összefüggéseire gyakorlati szempontból.
4. Magyarázatokkal szolgáljon, példákat mutasson az ISQM 1 által megfogalmazott elvárásokra alapvetően a kisebb könyvvizsgáló társaságoknak és egyénileg dolgozó könyvvizsgálóknak.
5. Ugyanakkor **nem célja, és nem is lehet célja az ISQM1 szerint** az oktatási anyagnak az, hogy konkrét kockázatelemzést mutasson be egy könyvvizsgáló társaságnál és a kockázatelemzést követően válaszokat (kontrollokat) találjon a beazonosított minőségi kockázatokra.

Az oktatási anyag készítése során felhasználásra került az MKVK honlapján elérhető Útmutató és az IFAC 1. és 2. számú segédanyaga, amelyek magyar nyelvű fordítása hamarosan elérhető lesz a Kamara honlapján. A IFAC 3. számú segédanyaga még nem jelent meg, ezért kérem kísérjék figyelemmel az ezzel kapcsolatos közzétételeket.

A SZB által elkészített Útmutató linkje a következő:

[MKVK - IRÁNYMUTATÁS AZ 1. TÉMASZÁMÚ NEMZETKÖZI MINŐSÉGIRÁNYÍTÁSI STANDARD \(ISQM 1\) ALKALMAZÁSÁHOZ](#)

Az újonnan bevezetendő ISQM 1 hatóköre és hatálybalépésének napja

Az IAASB 2022. december 15-től, a Magyar Könyvvizsgáló Kamara és a Közfelügyeleti Hatóság 2024. január 1-től teszi kötelezővé az új 1. témaszámú minőségirányítási standardot (ISQM 1), mely a korábbi 1. témaszámú minőségellenőrzési standard (ISQC 1) helyébe lép.

Az ISQM 1 az egyéni könyvvizsgálók, könyvvizsgáló társaságok (továbbiakban együtt „társaság”) azzal kapcsolatos felelősségeivel foglalkozik, hogy minőségirányítási rendszert

- **alakítson ki**
- **vezessen be és**
- **működtessen**

pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatára vagy átvilágítására, vagy egyéb bizonyosságot nyújtó szolgáltatásokra szóló vagy kapcsolódó szolgáltatási megbízásokra vonatkozóan.

Ezzel a standarddal párhuzamosan egy másik új, a 2. témaszámú minőségirányítási standard **(ISQM 2) is hatályba fog lépni, amely a megbízás minőségének áttekintését végző személy kijelölésével és alkalmasságával, valamint a megbízás minősége áttekintésének végrehajtásával és dokumentálásával foglalkozik** és alakít ki új elvárásokat. A két standard együtt értelmezendő, az ISQM2 gyakorlatilag az ISQM1 alkalmazása során kialakított minőségirányítási rendszer egyik nagyon fontos elemét szabályozza külön standard formájában.

Ezzel párhuzamosan a 220. témaszámú könyvvizsgálati standard is módosul, így ezt az ISA 220 (Felülvizsgált) standardot is javasolt áttanulmányozni az ISQM 1 és ISQM 2 előírásaival együtt.

Megemlítendő továbbá, hogy **az összes új és felülvizsgált standard a releváns etikai követelményekkel együtt értelmezendő**, illetve figyelemmel kell lenni az egyéb, helyi szabályozásra is, így pl. a megbízás minősége áttekintését végző személy vonatkozásában a magyar előírások betartása továbbra is kötelező (minősítéshez kötött könyvvizsgálati megbízás minősége áttekintését végző személynek rendelkeznie kell azokkal a minősítésekkel, amelyek a megbízás szempontjából relevánsak és amelyekkel az aláíró könyvvizsgálónak rendelkeznie kell).

1.2 A standard célja

Az ISQM 1 standard kimondja, hogy **„A köz érdekét a minőségi megbízások következetes végrehajtása szolgálja.”**

Ebből kifolyólag a könyvvizsgálók és könyvvizsgáló társaságok célja olyan minőségirányítási rendszer kialakítása, bevezetése és működtetése a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálataira vagy átvilágításaira, vagy a társaság által végrehajtott egyéb bizonyosságot nyújtó szolgáltatásokra szóló vagy kapcsolódó szolgáltatási megbízásokra vonatkozóan, amely kellő bizonyosságot nyújt a társaságnak arra, hogy:

- (a) a társaság és munkatársai a szakmai standardokkal és a vonatkozó jogi és szabályozási követelményekkel összhangban teljesítik felelősségeiket, és a megbízásokat ezekkel a standardokkal és követelményekkel összhangban hajtják végre; továbbá
- (b) a társaság vagy a megbízásért felelős partnerek által kiadott megbízással kapcsolatos jelentések megfelelők az adott körülmények között.

A standard által definiált minőségirányítási rendszer kialakítása, bevezetése és működtetése lehetővé teszi minőségi megbízások következetes végrehajtását azáltal, hogy kellő bizonyosságot nyújt a társaságnak arra vonatkozóan, hogy a minőségirányítási rendszer 14. bekezdés (a) és (b) pontban kinyilvánított céljai megvalósulnak. A minőségi megbízások azon keresztül valósulnak meg, hogy a megbízások tervezése és végrehajtása, valamint az azokra vonatkozó

jelentéstétel a szakmai standardokkal és a vonatkozó jogi és szabályozási követelményekkel összhangban történik. A szakmai standardok céljainak elérése és a vonatkozó jogi és szabályozási követelményeknek való megfelelés magában foglalja szakmai megítélés alkalmazását, és amikor a megbízás típusa szempontjából értelmezhető, szakmai szkepticizmus gyakorlását.

2. A TÁRSASÁG MINŐSÉGIRÁNYÍTÁSI RENDSZERE – ELVÁRÁSOK

Míg a jelenleg hatályos 1. témaszámú minőségellenőrzési standard (ISQC 1) minőségellenőrzési rendszer kialakítását és alkalmazását írta elő, addig az új ISQM 1 standard minőségirányítási rendszerrel kapcsolatos elvárásokat fogalmaz meg.

Alapvetően más, kockázatalapú megközelítést igényel a minőségirányítási rendszer (MIR) kialakítása és bevezetése, működtetése, mivel a standard előírja, hogy az

- folyamatosan és ismétlődő módon működjön
- reagáljon a társaság, valamint annak megbízásai jellegének és körülményeinek változásaira
- működése nem lineáris, azaz hibamegelőző és hibajavító mechanizmusokat szükséges a könyvvizsgálati folyamatokba építeni.

Az új 1. témaszámú minőségirányítási standard alkalmazásában egy minőségirányítási rendszer a következő **nyolc komponenssel** foglalkozik: (Hiv.: A3. bekezdés)

- A társaság kockázatfelmérési folyamata;
- Irányítás és vezetőség;
- Releváns etikai követelmények;
- Ügyfélkapcsolatok és konkrét megbízások elfogadása és megtartása;
- Megbízás végrehajtása;
- Erőforrások;
- Információk és kommunikáció; és
- A figyelemmel kísérési és helyrehozási folyamat.

A **kockázatalapú megközelítés** az alábbi lépéseket foglalja magában:

- (a) **minőségcélok kialakítása** (A társaság által kialakított minőségcélok a minőségirányítási rendszer komponenseire vonatkozó, a társaság által elérendő célokból állnak. A társaság számára követelmény a jelen nemzetközi minőségirányítási standard által meghatározott minőségcéloknak, valamint a minőségirányítási rendszer céljainak eléréséhez a társaság által szükségesnek ítélt bármilyen további minőségcéloknak a kialakítása.)
- (b) A minőségcélok elérése szempontjából **fennálló kockázatok azonosítása és felmérése** (ezekre a jelen standard minőségi kockázatokként hivatkozik). A társaság számára követelmény a minőségi kockázatok azonosítása és felmérése, hogy alapot nyújtsanak a felmért kockázatokra adott válaszok kialakításához és bevezetéséhez. Ezt csak akkor tudja a társaság elvégezni, ha tétélesen áttekinti a saját folyamatait, beleértve a működési és kiszolgáló (pl. HR, IT) folyamatait is, majd azonosítja azokat a területeket, amelyek kockázatot, fenyegetettséget jelentenek egy-egy minőségcél elérésére vonatkozóan (pl. szakértelemmel nem rendelkező kollégát alkalmaz és nem biztosítja számára azt a képzést, amellyel a standardoknak megfelelő minőségű munkavégzésre képes).

Gyakorlatilag gyökérok elemzést kell végezni folyamatonként annak érdekében, hogy a minőséget veszélyeztető tényezők forrását a társaság be tudja azonosítani.

- (c) **Válaszok (kontrollok) kialakítása és bevezetése** a minőségi kockázatok kezelése céljából. Tehát a feltárt kockázatokra megoldásokat kell találni, azokat kezelni szükséges (a válaszokat a gyökérok elemzés eredményeit felhasználva kell kialakítani).

A kockázatalapú megközelítés komponens egy olyan komponens, amely mindegyik komponensre kihat, azaz minden komponenssel kapcsolatos minőségcélok, kockázatelemzés és válaszok (kontrollok) kialakítása során alkalmazni kell!

Méretre szabhatóság

- Egy kockázatalapú megközelítés alkalmazása során a társaság számára követelmény, hogy figyelembe vegye:
 - a. a társaság jellegét és körülményeit (milyen pozícióban és milyen végzettséggel dolgoznak a társaságnál a szakemberek, hány aláíró könyvvizsgáló van, hálózatban működik-e stb.) és
 - b. a társaság által végrehajtott megbízások jellegét és körülményeit (azaz milyen kitettséggel és kockázattal megbízásokat vállal a könyvvizsgáló(társaság), van-e pl. állami megbízása vagy közérdeklődésnek kitett társaságnak nyújt-e szolgáltatást, milyen tranzakciók várhatók az ügyfeleknél, ki és milyen célból használja fel az általa kibocsátott jelentéseket stb.).
- Emiatt a társaság minőségirányítási rendszerének kialakítása, különösen a rendszer összetettsége és formalitása, körülmények stb. változó lesz. De a **folyamatok is eltérőek lesznek társaságonként**, ennek megfelelően a végeredmény (alkalmazandó kontrollok – folyamatba épített ellenőrzési pontok, politikák és eljárások, belső szabályzatok - és azok dokumentálási formája és módja) is eltérő lesz minden társaság esetében.
- Az itt felsorolt okok miatt az is előfordulhat, hogy az egyes komponensek más-más súllyal és fontossággal kerülnek a kockázatelemzés látóterébe, így pl. egy egyéni könyvvizsgáló esetében a kommunikáció egészen más kockázattal és tartalommal bír, mint egy 10-15 főt foglalkoztató audit cég esetében. Továbbá a végrehajtási komponens tekintetében elérendő minőségcélok teljesüléséhez valószínűleg kevesebb formális kockázatsökkentő eljárásra (beépített kontrollokra) lesz szükség egy egyéni könyvvizsgáló esetében. Ugyanakkor nagyobb hangsúlyt kell kapjon az ügyfélfelfogadási folyamat és az abban rejlő kockázatok feltárása és kezelése, hiszen az egyéni könyvvizsgáló többnyire egyedül dolgozik, az erőforrásai (szellemi és emberi erőforrások) szűkösebbek és kevésbé bővíthetők szükség esetén. Illetve, ha bővíti, pl. külső szolgáltatóval, akkor egészen más belső folyamatokkal fog rendelkezni a bővítés után, mint annak előtte, így a minőségirányítási rendszerének felkészültnek kell lennie és le kell tudnia követni a megváltozott működési módot.

Hálózatok és szolgáltatók

A társaság akkor is felelős a saját minőségirányítási rendszeréért, ha megfelel a hálózati követelményeknek, vagy hálózati szolgáltatásokat vesz igénybe, vagy egy szolgáltatótól származó erőforrásokat használ. A gyakorlatban ez azt is jelenti, hogy a könyvvizsgáló társaság nem háríthatja át a minőségirányítási rendszeréért való felelősségét a hálózatra vagy annak

„csúcsszervezetére” amiatt, mert tagja egy könyvvizsgáló hálózatnak és esetleg annak az előírásait követi. Továbbá nem elégséges egy az egyben implementálni a hálózat regionális vagy globális központjában kialakított „egyen” folyamatokat és válaszokat, hiszen ahogy a méretre szabhatóságnál is láttuk nincs egyforma társaság még hálózaton belül sem, így pl. eltérő háttérű és összetételű humánerőforrást használ az azonos hálózat „A” országban lévő irodája, mint „B” országban lévő, emiatt a kockázata és az arra adott válasza is el fog térni.

3. AZ ÚJ MINŐSÉGIRÁNYÍTÁSI RENDSZER MŰKÖDTETÉSÉNEK KÖVETKEZMÉNYEI

Az ISQM1 megfelelő implementálása és működtetése biztosítja a társaság által végzett tevékenység minőségét, azaz a minőségi megbízások végrehajtását.

A végső felelősséggel és elszámoltathatósággal felruházott személy (egyéni könyvvizsgáló vagy a cég vezetője, vezető testülete) ÉVENTE levonja a minőségirányítási rendszerre vonatkozó következtetését abból a szempontból, hogy a minőségirányítási rendszer céljai teljesülnek-e vagy sem, illetve milyen mértékben teljesülnek.

A minőségirányítási rendszer működésének eredményességéről 3 féle következtetés vonható le az ISQM1 standard szerint (Hiv.: A190., A195. bekezdések):

1. A minőségirányítási rendszer kellő bizonyosságot nyújt a társaságnak arra, hogy a minőségirányítási rendszer céljai teljesülnek; (Hiv.: A191. bekezdés)
2. A minőségirányítási rendszer kialakítására, bevezetésére és működésére súlyos, de nem átfogó hatást gyakorló azonosított hiányosságokkal kapcsolatos kérdéseken kívül a minőségirányítási rendszer kellő bizonyosságot nyújt a társaságnak arra, hogy a minőségirányítási rendszer céljai teljesülnek; vagy (Hiv.: A192. bekezdés)
3. A minőségirányítási rendszer nem nyújt kellő bizonyosságot a társaságnak arra, hogy a minőségirányítási rendszer céljai teljesülnek. (Hiv.: A192–A194. bekezdések)

Az értékeléshez, a következtetés levonásához

1. először fel kell tárni a hiányosságokat – ezt a funkciót szolgálja a figyelemmel kísérési (monitoring) komponens, majd
2. értékelni kell azokat súlyosságuk és átfogó jellegük szerint.

A standard egyértelműen meghatározza azt is, hogy mit kell értenünk hiányosság alatt (ISQM1 16. a-iv), így hiányosság lehet:

- a minőségcélok kialakításában (pl. kihagyunk minőségcélokat),
- minőségi kockázatok tekintetében, ha nem teljeskörűen tárjuk fel a kockázatokat és az azokra ható tényezőket),
- minőségi kockázatokat kezelő válaszok kialakításában és működtetésében, azaz a válaszok nem csökkentik elfogadhatóan alacsony szintre egy minőségi kockázat felmerülésének valószínűségét (pl. nem a kockázat felmerülésének okát orvosoljuk – ezért fontos a gyökérok elemzés – vagy nem alkalmas, nem hatékony módon akarjuk kiküszöbölni a helyesen felmért minőségi kockázatot):
 - pl., ha nem tárjuk fel a könyvvizsgálati munka során keletkező hibás munkalapok keletkezésének valódi okát, akkor megfelelő eljárást sem tudunk

- kialakítani annak érdekében, hogy elejét vegyük a nem megfelelő könyvvizsgálati dokumentáció kialakításának (pl. az asszisztencia nem megfelelő szakmai ismereteiben rejlő kockázatok és azok kezelése),
- vagy pl., ha nem vagyunk tisztában azzal, hogy mit jelentenek a függetlenségi és összeférhetlenségi szabályok, és milyen további etikai előírások vonatkoznak a társaságra, akkor nagy a kockázata annak, hogy nem fogunk megfelelni ezeknek az előírásoknak.
 - minőségirányítási rendszer valamely egyéb aspektusa hiányzik, vagy annak kialakítása vagy bevezetése nem megfelelő, vagy működtetése nem hatékony úgy, hogy az ISQM1 egy követelményét nem kezeli:
 - pl., ha nem alkalmazza egy társaság a monitoring komponenst, vagy a monitoring funkciót ellátó személy kiválasztásánál nem figyel az összeférhetlenségi vagy függetlenségi szabályokra, vagy a monitoringot lefolytató személy nem megfelelően képzett és jártas, így nem veszi észre a hiányosságokat, akkor az a minőségirányítási rendszer hiányosságának minősül.

Lehet-e a MER-ből „MIR”-t készíteni?

Mivel az ISQC1-gyel ellentétben az ISQM1 kockázatalapú megközelítést igényel és új, komponens alapú részelemeket definiál, a korábbi MER szabályzatokat nem lehet „átírni” vagy „átalakítani” MIR szabályzattá. Bizonyos elemeit, így pl. ügyfélfogadási kérdőívet fel lehet használni, de jelentős átalakítást igényel annak érdekében, hogy minden ISQM1 által megkövetelt minőségcél teljesíteni tudjunk a segítségével. Célszerű áttekinteni és átgondolni, hogy a meglévő MER mellékleteinket milyen módon és milyen átalakítások után tudjuk felhasználni annak érdekében, hogy egy-egy minőségcélra válaszul szolgáljon. De ehhez az szükséges, hogy a társaságunk aktuális működési állapotát, folyamatait és eljárásait helyesen értékeljük (gyakorlatilag diagnosztizáljuk) annak érdekében, hogy a kockázatok teljeskörűen feltárára kerülhessenek. A megfelelő eljárásokon nem szükséges változtatni, hiszen minőségi kockázatot sem tudunk egy olyan folyamathoz kapcsolni, amelyben a kockázatfelmérés során nem azonosítunk kockázatot.

4. KOMPONENSEK

4.1 Kockázatalapú megközelítés, kockázatalapú felmérési folyamat

Az ISQM1 8. a, b, c pontja tartalmazza a kockázatalapú megközelítés követelményeit, amelyek a következők:

- a) Minőségcélok kialakítása (komponensenként, teljeskörűen)
- b) az egyes minőségcélokhoz tartozó, azokkal kapcsolatos kockázatok azonosítása és felmérése (teljeskörűen, tehát egy minőségcélhoz több kockázat is társulhat)
- c) minden egyes minőségi kockázathoz ki kell alakítani az adott minőségi kockázat kezelését célzó választ vagy válaszokat (tehát egy kockázathoz több válasz is tartozhat, illetve egy válasz több kockázat kezelésére is alkalmas lehet bizonyos körülmények között).

A méretre szabhatóságot (adott társaság körülményeire, üzleti folyamataira való alakíthatóságot) itt is alkalmazni kell. A minőségcélok kialakítása, a minőségi kockázatok felmérése és elemzése a társaság körülményeire és meglévő működési folyamataira irányul, így teljesen egyedi, az adott társaság működéséből fakadó kockázatok fognak megjelenni, és a válaszok is eltérőek lesznek a társaság döntéseinek függvényében. (Ez az oka annak, hogy egyedi, csak az adott társaságra jellemző minőségirányítási rendszerek – szabályzatok, politikák, eljárásrendek – fognak kialakulni.)

4.1.1 A társaság teendői:

- a) minőségcélok meghatározása tekintetében
 - standard által definiált minőségcélokat tételesen át kell tekinteni és meghatározni azokat – ha van ilyen – amely az adott társaság tekintetében nem releváns
 - pl. hálózattal kapcsolatos minőségcélok nem relevánsak olyan társaság esetében, aki nem tartozik hálózathoz
 - vagy a kommunikáció néhány minőségcélja is irreleváns lehet egyéni könyvvizsgáló esetében, pl. egyéni könyvvizsgáló esetén a „szervezeti kultúra” nem értelmezhető, illetve megegyezik az egyéni könyvvizsgáló „kultúrájával”
 - minőségcélok bővíthetők is, ha a körülmények olyanok vagy társaság úgy dönt
 - pl. ilyen minőségcél lehet, ha a társaság az új asszisztensek felvételi kritériumaként előírja a mérlegképes könyvelői képesítést vagy az okleveles könyvvizsgálói képesítést
- b) minden komponens minden minőségcélja esetében el kell végezni a kockázatok beazonosítását, amely eredményezheti azt, hogy egy adott minőségcélhoz több kockázat is társul
- c) minden minőségi kockázat esetében ki kell alakítani a választ vagy válaszokat, amelyek minimalizálják a kockázat előfordulásának valószínűségét
 - a válasz lehet intézkedés, intézkedéssorozat, egy vagy több folyamat átalakítása vagy új folyamat bevezetése, új kontrollpontok bevezetése, dokumentációs protokollok átalakítása vagy bevezetése stb.

4.1.2 A kockázatfelmérési folyamat lépései:

1. kockázatfelmérési folyamat felelősenek meghatározása, csapattagok meghatározása
 - egyéni könyvvizsgáló esetében nincs választási lehetőség, a kockázatfelmérési folyamat felelőse maga a könyvvizsgáló
 - a teljes kockázatfelmérési folyamat elvégzése is az ő feladata, hacsak nem vesz igénybe ehhez külső segítséget (a felelősség továbbra is az övé marad)
2. felkészülés
 - résztvevők megértik az alkalmazandó standardokat, feladatukat, szerepüket
3. minőségcélok meghatározása komponensenként (kérdés, hogy a standard által definiált minőségcélokon túlmenően szükséges-e további minőségcélokat meghatározni)
 - egyéni vagy csapatmunka, brainstorming
4. Információk összegyűjtése, rendszerezése

5. kockázatfelmérés és kockázatértékelés minőségcélonként

- egyénileg vagy csapatban végezhető
- kérdés, hogy a működés mennyire ad-hoc vagy folyamatalapú
- az összes lehetséges kockázat azonosítása
 - minden minőségcél esetében minden lehetséges kockázat azonosítása a „Mit ronthatok el?” „Mi mehet rosszul?” „Hol hibázhatok, hol hibázhatunk?” kérdések segítségével
- azonosított összes kockázatok értékelése bekövetkezési valószínűség és nagyságrend függvényében (egyesével számbavéve és értékelve a kockázatokat *(lásd még 6. pontnál leírtakat)*
 - ez a tevékenység szinte megegyezik az új **315R standard**nál megismertekkel, csak nem az ügyfél tevékenységével kapcsolatban végezzük el, hanem a saját társaságunkra vetítve

6. Minőségi kockázatok meghatározása és dokumentálása, amelynek egy lehetséges módja az alábbi lehet:

minőségcél	társaság sajátosságai, körülményei	Mit ronthatunk el?	Kockázat valószínűsége (*)	Kockázat nagyságrendje (*)	Konklúzió	Minőségi kockázat
<u>Irányítás és vezetés</u> komponens 1. szervezeti felépítés 2. humán erőforrás szükséglet 3. stb.	részletezzük a fontos információkat	tételesen felsoroljuk azokat a témákat, területeket, amelyek megakadályozhatják a minőségi célkitűzéseink eltérését	<u>Kockázatonként</u> lehet magas, közepes vagy alacsony	<u>Kockázatonként</u> lehet magas, közepes vagy alacsony	minőségi kockázat, amit kezelni kell: igen - nem	igen válasz esetén folytatódik a munka a válaszok (kontrollok, eljárások stb.) kialakításával minőségi kockázatonként
<u>Releváns etikai követelmények</u> komponens 1. függetlenség 2. összeférhetlenség 3. stb.	ua.	ua.	ua.	ua.	ua.	ua.
<u>További komponensek</u>	ua.	ua.	ua.	ua.	ua.	ua.

(*) mögöttes megfontolásokat dokumentáltan indokolni szükséges

7. Minőségi kockázatonként a kockázatokra adott válaszok kialakítása (kontrollok, eljárások, folyamatok átalakítása és/vagy bevezetése)

- lehet csoportos vagy egyéni feladat
- kockázatok gyökeroki elemzése *(lásd később)* kritikus annak érdekében, hogy az adott kockázatra leginkább hatást gyakorló választ találjunk

8. Válaszok bevezetése

- eljárások, módszerek, munkafolyamatok és azok dokumentálásának bevezetése

9. Figyelemmel kíséresi és helyrehozási folyamat *(lásd később részletesen az adott komponensnél)*

- a társaság saját válaszainak külső-belső monitoringja, amely egyéni könyvvizsgáló esetében is értelmezhető és szükséges lépés
 - beleértendő az önellenőrzés – pl. egyéni könyvvizsgáló esetén az általa készített munkalap átnézése
 - MIR rendszerre vonatkozó monitoring *(lásd később)*
- beazonosítandó hol van szükség korrekcióra
- korrekció után hogyan működik a folyamat, milyenek a tapasztalatok

- alapvető kérdés, hogy az adott válasszal elérjük-e a kívánt eredményt, azaz a kockázatunk elfogadható szintre csökkent-e a válasz által

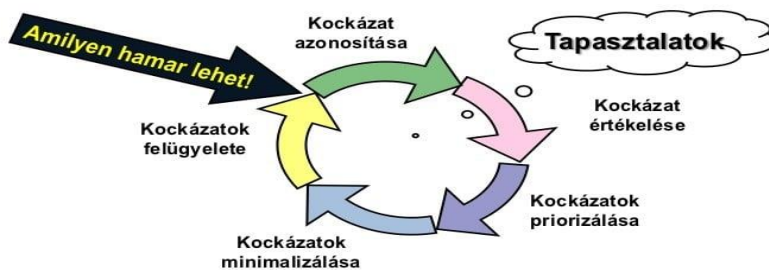
10. Dokumentálás – a teljes folyamatot dokumentálni szükséges (mit és hogyan végeztünk el a folyamat során, milyen következtetésekre jutottunk, miért értékeltük az adott kockázatot ahogy értékeltük, milyen döntéseket hoztunk stb.)

A teljes itt ismertetett kockázatfelmérési folyamat során figyelembe kell venni és figyelni kell a társaság adottságait és sajátosságait:

- társaság működésének, ügyfélkörének sajátosságait, komplexitását
 - pl. ügyfelek száma, 1 auditorra jutó kibocsátott jelentések száma és azok időbeli eloszlása, milyen ügyfélkört, iparágat szolgál ki
- Üzleti modell, üzleti folyamatok
 - szervezeti struktúra, üzleti döntések szempontrendszere, nyereségesség és árbevétel volumen, alkalmazott óradíj, ügyfélszerzési és megtartási technikák stb.
- Stratégiai és működési döntések (alkalmazott szempontrendszer)
 - stratégiai célok és döntések, fejlődési potenciál, HR stratégia stb.
- Vezető vezetési stílusa, karakterisztikája (kockázatkerülő, kockázatvállaló, etikus stb.)
 - pl. szervezeti kultúrát épít vagy rombol, hogy hat a minőségi munkavégzésre
- Társaság erőforrásai beleértve a külső szolgáltatókat is
 - Meglévő és potenciális erőforrások
- Társaság jogi és szabályozói környezete, amelyhez alkalmazkodni kell
- Egyéb körülmények, sajátosságok

Kockázatelemzés után következik a kockázatkezelés, amely folyamatát a következő ábra szemlélteti kiemelve azt, hogy ez egy iterációs folyamat, mivel a minőségirányítás (kockázatkezelés) csak akkor működik megfelelően, ha folyamatosan követi a szervezeten belüli és kívüli változásokat. Így lehet megfelelni az ISQM1 azon elvárásának, hogy a minőségirányítási rendszerünk egy proaktív, a változásokhoz, felmerülő kockázatokhoz – amelyek származhatnak új körülményekből vagy korábbi helytelen kockázatelemzésekből és kockázatkezelésekből – alkalmazkodó, a helyreigazítási komponenst figyelembevevő rendszer legyen.

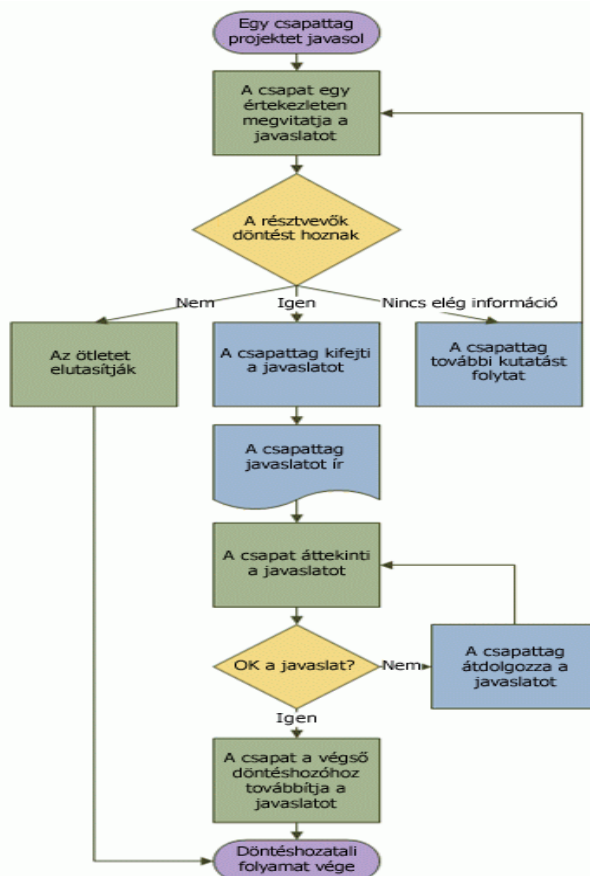
A kockázatkezelés általános folyamata

A munkánkhoz számos management eszközt igénybe vehetünk. Így pl. a kockázatfelmérési és/vagy kockázatkezelési folyamatunkat nagymértékben előmozdíthatja folyamatábra készítése, mivel segít

- megérteni az egyes folyamatok működését
- átlátni a folyamat egymásra épülő elemeit
- beazonosítani a hiányosságokat, hiányzó folyamatrészeket
- feltérképezni a döntési pontokat
- összegyűjteni a döntéshez szükséges információkat

Az alábbi egyszerű példán könnyen megérthetjük a folyamatábra készítését és előnyeit:

Amennyiben nehézséget okoz egy-egy komponens kapcsán a folyamatábra felrajzolása úgy lehetséges, hogy folyamatfejlesztésre van szükség akár egy egyéni könyvvizsgáló üzletmenetében is. Gondoljunk akár az ügyfélfogadási folyamatra vagy a végrehajtási komponensre.

Ha sikeresen túljutottunk a kockázatelemzésen és felmérésen következhet a helyes válaszok megtalálása, kialakítása. Egy adott kockázat gyökérokát kezelő válasz(ok) kialakítása azért kritikus a teljes minőségirányítási rendszerünk kialakítása szempontjából, mert csak a gyökérokot (alapproblémát, a kockázat alapvető forrását) kezelő válaszok fognak olyan eredményre vezetni, amelyek mellett nem keletkeznek hiányosságok. (Azaz a minőségirányítási rendszerünk-ről kellő bizonyossággal ki tudjuk majd jelenteni az éves értékelés során, hogy elértük az ISQM1 által definiált célokat.)

A gyökérok elemzést nem csak az implementálás során alkalmazhatjuk, hanem a 8. komponens, a helyrehozási folyamat során is, sőt ennél a komponensnél ezt az eszközt nevesíti is a

standard. A helyrehozási folyamat feladata és célja az, hogy a korábban bevezetett, helyesnek gondolt eljárásaink működtetése során keletkezett hiányosságok okát, forrását megtalálja és célirányosan orvosolja.

A gyökérok elemzés egyik leggyakrabban alkalmazott eszköze az Ischikawa diagram, vagy más néven „halszálla diagram”, illetve az „5 Miért?” kérdés módszere, amikor 5 db Miért kérdést feltéve és megválaszolva jutunk el a probléma forrásához.

Az „5 Miért?” kérdés alkalmazására álljon itt egy nagyon egyszerű, fiktív példa:

- Egy könyvvizsgálati ügyfél munkalapjainak elkészítéséhez asszisztens segítségét vettük igénybe. A munkalap ellenőrzése során az aláíró könyvvizsgáló jelentős tartalmi és dokumentációs hibákat azonosít, továbbá a lényegességet meghaladó mértékű értékvesztést nem könyvelt az ügyfél, amelyet az asszisztens nem azonosított be.

1. **Miért nem vette észre a hiányosságot a kolléga és készített hibás munkalapot? (Miért 1)**

Mert megfelelő magyarázat ellenére sem értette meg a neki allokált feladatot.

2. **Miért nem értette meg a neki allokált feladatot? (Miért 2)**

Mert hiányos elméleti és/vagy gyakorlati tudással rendelkezik (számvitel és/vagy könyvvizsgálat területén)

3. **Miért hiányos az ismerete a könyvvizsgálati feladatok ellátására alkalmazott kollégának? (Miért 3)**

Mert nem vett részt megfelelő képzéseken (külső-belső)

4. **Miért nem vett részt megfelelő képzéseken a könyvvizsgálónál (Miért 4)**

Mert nincsenek ilyen képzések a könyvvizsgálónál és külső képzéseken való részvétel sem elvárás

5. **Miért nincsenek ilyen képzések, vagy miért nem képezteti kollégáit a könyvvizsgáló? (Miért 5)**

Nincs rá ideje és/vagy pénzügyi forrása

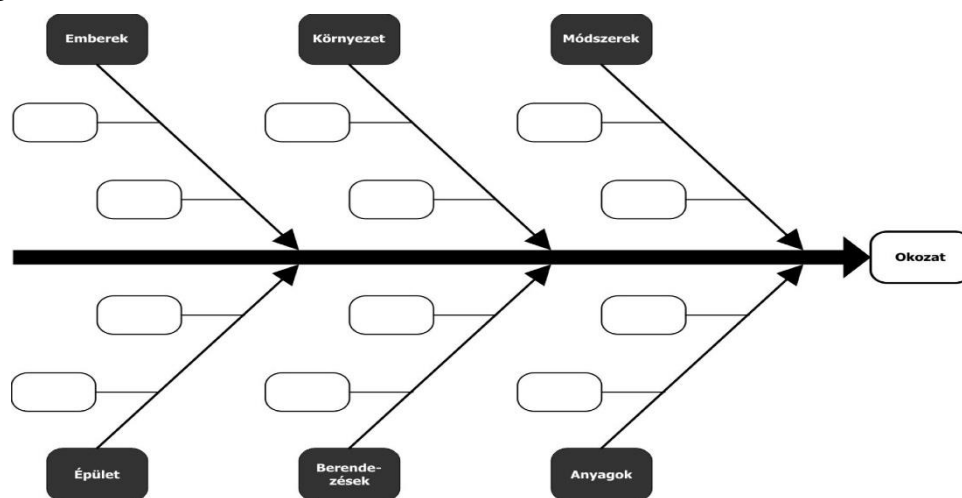
Mint látjuk ebben az elméleti példában a hibás munkalap úgy keletkezett, hogy az asszisztens megfelelő instrukciókat kapott az elkészítéséhez, de tudásbéli hiányosságai miatt ezeket az instrukciókat nem értette meg, nem kérdezett vissza, így a könyvvizsgáló abban a hiszemben volt, hogy a kollégája megfelelő minőségű munkát végez. Ennek ellenkezőjét az ellenőrzése során szerencsére sikeresen azonosította, így korrekció után elkerülte a hibás audit jelentés kiadását, de azt korábban nem azonosította be, hogy vannak szaktudásbéli hiányosságai az asszisztensnek, aminek az oka az, hogy nem képezte, képeztette megfelelően. Ennek oka pedig az ő szűk (idő)kapacitása vagy a pénzhiány. Tehát a helyes megoldás, válasz a kockázatra az alábbi lehet:

- a) csak olyan kollégát alkalmazok, akinek megfelelő szaktudása van
 - erőforrás komponens (HR stratégia) – megfelelő végzettséggel, diplomával rendelkező kollégát veszek fel ÉS belépéskor saját magam felmérem a tudását (amely függvényében alkalmazom vagy sem)
- b) szakmai hiányossággal rendelkező kollégát felveszem, alkalmazom, DE a hiányosságai beazonosítása után külső-belső képzésre kötelezem
 - ehhez megfelelő erőforrásokat biztosítok

- i. oktatót, tanfolyamot, pénzt és időt
- ha nem tudok megfelelő erőforrást biztosítani (pl. idő és/vagy anyagi források hiányában) akkor módosítani kell az alkalmazott auditdíj-számítási módszeren is, azaz audit díjat kell növelni annak érdekében, hogy legyen pénzem az asszisztens képzésére
- c) nem vállalom a megbízást, hiszen nem tudok megfelelő erőforrásokat allokálni a munka elvégzéséhez

A gyökérok elemzést célszerű az ún. „halszájka diagram” segítségével összefoglalni, így elkerülhető az információvesztés és biztosítható a teljeskörűség.

Egy lehetséges formája a diagramnak alul látható. Természetesen a diagram összetettsége és az elemzett szempontrendszer szabadon változtatható az igényeknek és a társaság körülményeinek megfelelően:

Megemlítendő, hogy ezeket a módszereket szinte minden iparág alkalmazza, így számos management szakirodalom foglalkozik ezzel a területtel, ha elakadunk az implementálási folyamat során bátran nyúljunk ezekhez a szakmai forrásokhoz!

4.2 Irányítás és vezetőség komponens

A társaságnak ki kell alakítania olyan minőségcélokat, amelyek a társaság irányításával és vezetésével a tekintetben foglalkoznak, hogy az irányítás és a vezetés felelős azért, hogy létrehozzák azt a környezetet, amely támogatja a minőségirányítási rendszert. Az ezzel kapcsolatos, standard által megfogalmazott kötelező minőségcélok a következők:

- A társaság minőség iránti elkötelezettséget mutat fel a társaság egészében jelen lévő kultúrán keresztül, amely elismeri és megerősíti a minőség iránti elköteleződést; azaz a társaság (vezetése és alkalmazottai) olyan szervezeti kultúrát alakít ki és működtet, amelynek középpontjában a minőség iránti elköteleződés van és ez a visszacsatolásokban és döntésekben is megnyilvánul (Hiv.: A55–A56. bekezdések)
 - tehát kialakítandó és fejlesztendő ennek a kritériumnak megfelelő szervezeti kultúra
 - egyéni könyvvizsgáló esetén nem beszélhetünk szervezeti kultúráról, így az egyéni könyvvizsgáló magatartásának kell megfelelnie ennek a kritériumnak
 - nevesített kritérium, hogy a minőségi fontosságát figyelembe kell venni a stratégiai és pénzügyi döntésekben is

- azaz egyéni bónuszcélok és/vagy szervezeti bónuszcélok (árbevétel, profitabilitás stb.) nem írhatják felül a minőségi szempontokat, tehát pl. csak akkor lehet újabb megbízást elfogadni, ha arra elegendő mennyiségű, minőségű erőforrásunk van, és az megfelelő időben, megfelelő ideig rendelkezésre is áll
- A vezetőség viseli a minőségre vonatkozó felelősséget és elszámoltathatóságot. (Hiv.: A57. bekezdés)
 - azaz a végső felelősséggel és elszámoltathatósággal rendelkező vezető (egyéni könyvvizsgáló) évente értékeli és jelent a minőségirányítási rendszer működési színvonaláról
 - az a vezető, aki a minőségirányítási rendszer működése során segítséget vesz igénybe megetheti, de a felelőssége nem delegálható
- A vezetőség az intézkedéseiben és magatartásában keresztül a minőség iránti elkötelezettséget tanúsít. (Hiv.: A58. bekezdés)
 - beleértendő a vezető formális és informális kommunikációja, viselkedése, értékrendje és ezek konzisztenciája
- A szervezeti felépítés, valamint a feladatkörök, felelőségek és hatáskör kijelölése megfelelő ahhoz, hogy elősegítse a társaság minőségirányítási rendszerének kialakítását, bevezetését és működését. (Hiv.: A32., A33., A35., A59. bekezdések)
 - egyéni könyvvizsgálók esetében ez a minőségcél nem releváns
- Az erőforrás-szükségleteket, beleértve a pénzügyi erőforrásokat, megtervezik, és az erőforrások megszerzése, kiosztása vagy megbízásokhoz való hozzárendelése a társaság minőség iránti elkötelezettségével összhangban történik. (Hiv.: A60–A61. bekezdések)
 - ez az irányítás és vezetés komponens, ugyanakkor itt összekapcsolódik az ügyfélfogadási komponenssel
 - egyéni könyvvizsgáló esetében is releváns

A társaságnak meg kell határoznia, hogy az(ok) a személy(ek), aki(k) a minőségirányítási rendszer, a függetlenségi követelmények és a figyelemmel kíséresi és helyrehozási folyamat működtetési felelősségével van(nak) felruházva, közvetlen kommunikációs vonallal rendelkezik (rendelkeznek) ahhoz (azokhoz) a személy(ek)hez, aki(k) a minőségirányítási rendszerre vonatkozó végső felelősséggel és elszámoltathatósággal van(nak) felruházva. Ebben az esetben a méretre szabhatóságot nyugodtan alkalmazzuk, hiszen egy kicsi társaság esetében valószínűleg nem válik el a végső felelősséggel és elszámoltathatósággal bíró személy attól a személytől, aki pl. az etikai, függetlenségi szabályokért felel a cégen belül. Közepes vagy nagyobb, több száz főt foglalkoztató könyvvizsgáló társaság esetében ez megoldhatatlan feladat lenne a folyamatot támogató, felelős kollégák bevonása nélkül. Így a standard lehetőséget ad a feladatok szétosztására, csak meg kell jelölni azokat a személyeket, akik az adott területért konkrétan felelnek. Továbbá biztosítani kell, hogy ezek a személyek közvetlen kapcsolatban lehessenek a végső felelősséget vállaló személlyel (vezérigazgató) vagy testülettel (Igazgatóság).

Megjegyzendő, hogy a felsorolt minőségcélok relevánsak egyéni, illetve egyedül dolgozó könyvvizsgálók esetében is, kivéve a szervezeti felépítést és feladatköröket.

4.3 Releváns etikai követelmények komponens

Ez a komponens az alábbi kötelező minőségcélokat határozza meg:

- **A társaság és munkatársai:**
 - **ismerik** a társaságra és a társaság megbízásaira **vonatkozó releváns etikai követelményeket**; és (Hiv.: A22., A24. bekezdések)
 - **teljesítik** a társaságra és a társaság megbízásaira **vonatkozó releváns etikai követelményekkel kapcsolatos felelősségeiket**.
- **Mások**, beleértve a hálózatot, a hálózatba tartozó társaságokat, a hálózatban vagy a hálózatba tartozó társaságban lévő személyeket vagy a szolgáltatókat, akikre vonatkoznak a társaságra és a társaság megbízásaira vonatkozó releváns etikai követelmények:
 - **ismerik** a rájuk vonatkozó releváns **etikai követelményeket**; és (Hiv.: A22., A24., A65. bekezdések)
 - **teljesítik** a rájuk vonatkozó releváns **etikai követelményekkel kapcsolatos felelősségeiket**.

Ez az előírás csak annyiban más az ISQC1-hez képest, hogy bevezeti a „mások” kategóriát, így nincs különbség a követlen társaság által alkalmazott kollégák és egyéb, külső vagy hálózatos szolgáltatókhoz tartozó személyek között, ugyanazokat a minőségi kritériumokat kell teljesítenie mindenkinek.

A legkritikusabb a **függetlenségi és összeférhetlenségi előírások** betartása és betartatása, valamint annak dokumentálása, minimum évente egyszer. De természetesen tisztában kell lennie minden érintettnek az egyéb etikai előírásokkal is!

Irreleváns, hogy valaki részmunkaidőben dolgozik, vagy résztulajdonos több könyvvizsgáló cégben, vagy alvállalkozója több könyvvizsgáló társaságnak (egyéni könyvvizsgálónak), minden reláció számít és minden relációt vizsgálni és dokumentálni szükséges, beleértve a családtagokat és közeli hozzátartozókat is!

A tiltott, vagy összeférhetetlen szolgáltatások esetében szükség lesz olyan belső eljárások kialakítására (ha ez még nem történt volna meg), amely megfelelően képes kontrollálni és dokumentálni ezeket a szolgáltatásokat és azok engedélyezését. Pl. pontosan meg kell határozni azoknak az adószolgáltatásoknak a körét, amelyet szabályszerűen nyújthatunk könyvvizsgálói ügyfeleinknek is az összeférhetlenségi szabályok megsértése nélkül. (Természetesen az nem járható út, hogy a szolgáltatást elvégezzük, csak nincs nyoma, mert az ellenértéke beépült az audit díjba, a dokumentumok pedig nem szólnak róla.)

Kiemelendő még, hogy a függetlenségi és összeférhetlenségi kritériumok teljesülésénél minden relációt vizsgálni kell, tehát az adott könyvvizsgáló összes cégét, részmunkaidős elfoglaltságát több cégben stb.

4.4 Ügyfélkapcsolatok és konkrét megbízások elfogadása és megtartása komponens

Az új ISQM 1 előírja olyan minőségcélokat megfogalmazását a könyvvizsgáló(társaságok) számára, amely biztosítja megfelelő ügyfélkiválasztási és megtartási folyamatot, hiszen a minőségi munkavégzés alapja a megfelelő ügyfélelfogadási folyamat. A standard alapján az alábbi szempontokra kell figyelemmel lennünk:

- (a) Meghatározandók a társaság azzal kapcsolatos megítélései, hogy elfogadjanak vagy

megtartsanak-e egy ügyfélkapcsolatot vagy konkrét megbízást az alábbiak alapján:

- a megbízás jellegéről és körülményeiről, valamint az ügyfél (beleértve a vezetést és adott esetben az irányítással megbízott személyeket) tisztességéről és etikai értékeiről szerzett információk, amelyek elegendők az ilyen megítélések alátámasztásához; és (Hiv.: A67–A71. bekezdések)
- a társaság képessége arra, hogy a szakmai standardokkal és a vonatkozó jogi és szabályozási követelményekkel összhangban hajtsa végre a megbízást. (Hiv.: A72. bekezdés)

- (b) A társaság pénzügyi és működési prioritásai nem vezetnek nem megfelelő megítélésekhez arra vonatkozóan, hogy elfogadjanak vagy megtartsanak-e egy ügyfélkapcsolatot vagy konkrét megbízást. (Hiv.: A73–A74. bekezdések)

Ebből fakadóan az ISQM1 által megfogalmazott elvárások szükségessé teszik, hogy átgondoljuk és dokumentáljuk az ajánlat elküldése vagy elfogadó nyilatkozat kiadása előtt az alábbiakat:

1. Leendő ügyfelünk és megbízásunk beazonosítása:

- Alapinformációkat összegyűjtjük és dokumentáljuk: cégnév, székhely, tevékenységi kör, vezető(ség), irányítással megbízott személyek, közvetlen tulajdonos, végső haszonhúzó
- Pénzmosás ellenőrzése és végeredményének dokumentálása
- Megbízás tárgya és tartalma az alkalmazandó jogszabályokkal és könyvvizsgálati standardokkal együtt

2. Megbízás végrehajtásához szükséges jelentős információk összegyűjtése és dokumentálása:

- Személyében felelős könyvvizsgáló és a megbízáshoz szükséges minősítések meglétének ellenőrzése
- Megbízás minőségének ellenőrzését végző személy szükségességének felmérése, kijelölése és a szükséges minősítések meglétének dokumentált formában való ellenőrzése
- Megbízás végrehajtásához szükséges erőforrások felmérése – mennyiségben, minőségben és időbeliségben
- Szellemi, technológiai és emberi erőforrások
- Külső szolgáltató igénybevételének szükségessége – ugyanúgy ellenőrizendő, mint a saját erőforrás!
- Külső vagy belső szakértő(k) (adó, IT, ingatlanszakértő, konzultációban résztvevő szakértő stb.) bevonásának szükségessége és a szakértő(k) rendelkezésre állásának ellenőrzése
- a szükséges erőforrások azonosítását követően költségbecslés (budget) készítése
- könyvvizsgálati díj és a várható költségek összevetése, várható veszteség esetén döntés és a megfontolások dokumentálása

3. Függetlenségi, összeférhetlenségi és etikai kérdések áttekintése és dokumentálása

- Könyvvizsgáló (társaság) és a személyében felelős könyvvizsgáló esetében

- Az erőforrások azonosítását követően a megbízásban résztvevő kollégák esetében
- Ha nem lehetséges az ügyfélfogadási folyamatban, akkor későbbi fázisban kötelező!
- Külső szakértők és szolgáltatók esetében is kötelező elvégezni!

4. Elfogadról szóló döntést megalapozó kockázatértékelés és a könyvvizsgáló következtetései

- Előző könyvvizsgáló vagy előző időszak megbízásainak áttekintése
- Iparág azonosítása, iparági ismeretek meglétének felmérése
- Speciális tranzakciók vagy speciális számviteli/audit tudást igénylő területek azonosítása (IFRS átállás, tőzsdére igyekvő társaság, kriptoeszközök használata, derivatív tranzakciók, modellváltó egyetem stb.)

5. Egyéb kérdések

- Társaság és vezetőségének jó hírneve, tisztessége, becsületessége - publikus információk

Mindezek mögé természetesen további dokumentumok becsatolása szükséges annak érdekében, hogy hitelt érdemlően alátámasztott legyen az ügyfélfogadási folyamat során elvégzett eljárások sora és a végső konklúzió megalapozottsága. Ilyen pl. ajánlati ár kalkulációja várható óraszám és óradíj formájában, erőforrások meglétének és időbeli elérhetőségének ellenőrzéséről szóló dokumentáció, függetlenséget és összeférhetetlenséget igazoló dokumentáció, szükséges minősítések dokumentációja stb.

Fontos lehet még szabályzatban vagy eljárásrendben rögzíteni azt is, hogy milyen iparágakban vagy milyen körülmények fennállása esetén nem vállal a társaság megbízásokat. Ennek része kell legyen az is, hogy veszteséges (azaz a ráfordításokat nem fedező könyvvizsgálati díj ellenében végzett) megbízásokat vállal-e és milyen körülmények között. Kiemelendő, hogy előre látható veszteséges megbízás elfogadása felvetheti a függetlenségi, összeférhetlenségi kritériumok megsértését is. (Ha belegondolunk a társaság fizet azért, hogy a megbízást végrehajthassa ... miért tenne ilyet?)

És ahogy említésre került korábban annak a részletszabályait is ki kell dolgozni, amely biztosítani tudja azt az elvárást, hogy a társaság vagy annak vezetői egyéni vagy céges KPI-ok, stratégiai célok elérése érdekében ne hozhassanak olyan ügyfél- vagy megbízás elfogadásáról szóló döntést, amelyet ezen KPI-ok, célok nélkül nem hoztak volna meg!

Illetve szervezeti hierarchia megléte esetén az egyes felelősségi körökhöz hozzá kell rendelni engedélyezési folyamat különböző szintjeit (milyen körülmények fennállása esetén szükséges további engedélyezési lépéseket tenni).

Ezeket a belső eljárásokat és dokumentumokat a monitoring funkciót végrehajtó kollégának ellenőrizni is szükséges.

4.5 Megbízások végrehajtása komponens

Ez a komponens foglalkozik a társaság azon intézkedéseivel, amelyek támogatják és elősegítik a megbízások minőségi végrehajtását, többek között

- az irányítás és felügyelet területén
- felülvizsgálat vonatkozásában

- konzultáció és véleménykülönbségek kezelése terén
- a megbízások végrehajtásában részt vevő egyén/csoport szakmai ítélőképességének gyakorlása terén

A standard az alábbi kötelező minőségcélokat fogalmazza meg:

- a) A megbízásért **felelős munkacsoportok minden tagja érti és teljesíti** a megbízásokkal kapcsolatos **felelőségeiket**.
- egyedül dolgozó könyvvizsgáló esetén 1 fős a csapat, így ez a kritérium viszonylag egyszerűen teljesíthető, ha az ügyfélfogadási folyamat megfelelően és hibamentesen zajlott le.
- (b) A megbízásért felelős **munkacsoportok irányításának és felügyeletének**, valamint az elvégzett munka ellenőrzésének jellege, **ütemezése és terjedelme megfelelő**.
- beleértendő nagyobb csapat esetében a seniori és manageri ellenőrzések, de a partneri ellenőrzések is, amelyeket a felülvizsgált és hatályba lépő **220R standard** szabályoz részletesen (lásd 2022-es kötelező oktatás vonatkozó részét)
 - egyedül dolgozó könyvvizsgáló esetén kiemelendő az önellenőrzés fontossága
 - jelenleg is alkalmazandó az ISQC1 hatálya alatt, többek között erre szolgálnak a MER kötelező mellékletei, amelyek felülvizsgálás és az új elvárásoknak megfelelő átalakítás után továbbra is alkalmazhatók lesznek
 - egyedül dolgozó könyvvizsgálónak is rendelkeznie kell olyan belső módszertannal, eljárásrenddel, amely biztosítani tudja a minőségi megbízások konzisztens végrehajtását
 - mintavételezési módszertan, standard munkalapok, dokumentációs struktúra stb.
- (c) A megbízásért felelős **munkacsoportok megfelelő szakmai megítélést** és amikor értelmezhető a megbízás típusa szempontjából, szakmai szkepticizmust **alkalmazznak**. (Hiv.: A78. bekezdés)
- egyéni könyvvizsgáló esetén is releváns és jelenleg is alkalmazandó az ISQC1 hatálya alatt
 - a megbízások végrehajtásáról szóló dokumentációban megtalálható kell legyen
- (d) A nehéz vagy vitás kérdésekre vonatkozóan **konzultációt folytatnak** és a meghozott **következtetéseket megvalósítják**. (Hiv.: A79–A81. bekezdések).
- Egyéni könyvvizsgáló esetében is releváns, jelenleg is alkalmazandó az ISQC1 alapján.
 - Kockázatfelmérés során át kell gondolni, hogy megfelelő-e a jelenlegi gyakorlat (a „mindig így szoktuk”, „eddig is így csináltuk” válaszok nem elfogadhatóak az új standard szerint sem) és mit, hogyan kell változtatni ahhoz, hogy minden megbízásunk végrehajtása során
 - ne maradjon ki szükséges konzultáció
 - megfelelő tudású, tapasztalatú és minősítésű kolléga bevonásával végezzük el a konzultációt
 - megfelelően dokumentáljuk a konzultációt, annak eredményét és végrehajtását

(e) A megbízásért felelős munkacsoporton belüli, vagy a megbízásért felelős munkacsoport és a megbízás minőségének áttekintését végző személy vagy a társaság minőségirányítási rendszerében tevékenységeket végző személyek közötti **véleménykülönbségekre** felhívják a társaság figyelmét és megoldják azokat. (Hiv.: A82. bekezdés).

- **Megbízás minőségének áttekintését végző személy**
 - **Kiválasztását, feladatait, tevékenységét** a 2024.01.01-vel hatályba lépő új **ISQM 2. standard szabályozza**
 - **Bevonása kötelező az ISQM1. 34. (f) alapján (**nincs változás az ISQC1 –hez képest!**):**
 1. **Tőzsdén jegyzett** gazdálkodó egységek pénzügyi kimutatásainak könyvvizsgálatai esetén
 2. Olyan könyvvizgálatokra, egyéb megbízásokra, amelyekre **jogszabály írja elő** (pl. bankok, biztosító társaságok könyvvizsgálata során)
 3. Olyan könyvvizgálatokra, egyéb megbízásokra, amelyek esetében a **társaság/könyvvizsgáló úgy dönt**, hogy a fennálló minőségi kockázatok kezelésére megfelelő válasz a megbízás minőségének áttekintését végző személy bevonása (Pl. FRS beszámolók, 3 oszlopos beszámolók könyvvizsgálata, komplex és jelentős területek előfordulásakor, annak érdekében, hogy a hibázási lehetőséget a minimumra szorítsuk.)
- **Munkacsoporton belüli vagy munkacsoport és megbízás minőségének áttekintését végző személy közötti véleménykülönbségek** feloldhatók további egyeztetéssel és/vagy konzultációval, illetve egyéb helyzetfüggő megoldással
 - ki kell dolgozni a kivitelezés protokollját (ki milyen további tevékenységeket végez és dokumentál annak érdekében, hogy kialakítsák a konszenzus lehetőségét)
 - konszenzusra kell jutni, hiszen valamelyik álláspont nem állja meg a helyét („felsőbb” utasítás kizárva)
 - dokumentálni szükséges annak végeredményét (indoklással) és végrehajtását
 - Ha nem hajták végre a helyesen kialakított végső álláspontot? – **HIÁNYOSSÁG**, így kihat MIR jelentésre!
- **Ha nincs a társaságon belül olyan személy, aki megfelel az ISQM2. által felállított követelményeknek** (megfelelő szakértelem, képességek, hatáskör, idő(!), függetlenség, objektivitás stb.)?
 - Külső személyt kell bevonni, ahogy a konzultációnál is tesszük egyéni könyvvizsgáló vagy kisebb társaság esetén (*külső szolgáltatónak minősül a 6. komponens szerint!*)
 - Hatással lesz az összes komponensre és az adminisztrációra is (szerződéskötés, függetlenség és összeférhetetlenségi dokumentáció stb.)

(f) A **megbízás dokumentációját** időben összeállítják és megőrzik.

Amire célszerű figyelni ezen minőségcél kockázatainak felmérésekor és a helyes válaszok kidolgozása során:

- Audit szoftver alkalmazása nem garantálja az ISQM1-nek való megfelelést, ahogy a többi könyvvizsgálati standard teljesülését és teljesítését sem. Így javasolt áttekinteni az ebben rejlő kockázatokat és hiányosságokat, hogy az ISQM1 bevezetése során ezeket eliminálni, vagy minimalizálni tudjuk. (Az itt leírtak legfőbb oka az, hogy az audit szoftver alapvetően a könyvvizsgálati dokumentációra és annak előmozdítására irányul, és nem az egyéni könyvvizsgálóra/könyvvizsgáló társaságra, illetve annak minőségirányítási rendszerére. Tehát eltérő a feladata és a funkciója is.)
- Audit evidenciát (bizonyítékokat) csak a jelentésünk dátumáig gyűjthetünk! Azt követően nincs mód semmilyen adatgyűjtésre, információcserére az ügyféllel, ami bekerülhetne audit dokumentációként az archiválandó anyagok közé.
- Tehát az archiválási időszakban (jelentésünk dátumától plusz max. 60 nap) csak a dokumentumok rendezésére van mód.

4.6 Erőforrások komponens

A társaságnak ki kell alakítania a következő, itt listázott minőségcélokat, amelyek **erőforrásoknak időben történő megfelelő megszerzésével, fejlesztésével, felhasználásával, fenntartásával, elosztásával** és hozzárendelésével foglalkoznak abból a célból, hogy lehetővé tegyék a minőségirányítási rendszer kialakítását, bevezetését és működését: (Hiv.: A86–A87. bekezdések) Azaz amikor az erőforrásokkal kapcsolatos folyamatait a társaság áttekinti, akkor pl. ki kell alakítsa azt a szempontrendszert, kritériumrendszert amely mellett alkalmazottakat fog felvenni vagy szolgáltatót igénybe venni (emberi erőforrás). Tehát pontosan tudnia kell milyen minőségcél akar elérni az újonnan belépő kollégával, milyen feladatkört szán neki. Arra is van lehetősége – és ez egy másik minőségcél fog generálni – hogy nem a belépő kollégákkal szemben van szakmai elvárása, hanem egy tréningfolyamat után határozza meg az elérendő minőségcél, és ha nem tudja teljesíteni a minimum szintet, akkor megválnak a kollégától.

Tehát amire figyeljünk a standard szerint:

Emberi erőforrások

- (a) Munkavállalókat vesznek fel, képeznek ki és tartanak meg, és azok rendelkeznek szakértelemmel és képességekkel arra vonatkozóan, hogy: (Hiv.: A88–A90. bekezdések)
 - (i) következetesen minőségi megbízásokat hajtsanak végre, beleértve azt, hogy rendelkeznek a társaság által végrehajtott megbízások szempontjából releváns tudással vagy tapasztalattal; vagy
 - (ii) a társaság minőségirányítási rendszerének működésével kapcsolatos tevékenységeket végezzenek vagy felelőségeket teljesítsenek.
- (b) A munkatársak intézkedéseiken és magatartásukon keresztül a minőség iránti elkötelezettséget tanúsítanak, fejlesztik és fenntartják a megfelelő szakértelmet feladatköreik elvégzéséhez, és elszámoltatják vagy elismerik őket időben történő

értékeléseken, kompenzáción, előléptetésen és egyéb ösztönzőkön keresztül. (Hiv.: A91–A93. bekezdések)

- (c) Külső forrásokból (vagyis a hálózatból, a hálózatba tartozó másik társaságtól vagy egy hálózaton kívüli külső szolgáltatótól) szereznek személyeket, amikor a társaságnak nincs elegendő vagy megfelelő munkatársa ahhoz, hogy lehetővé váljon a társaság minőségirányítási rendszerének működése vagy megbízások végrehajtása. (Hiv.: A94. bekezdés)
- (d) Mindegyik megbízásra olyan megbízásért felelős munkacsoportot jelölnek ki, beleértve egy megbízásért felelős partnert, akik megfelelő szakértelemmel és képességekkel rendelkeznek ahhoz, beleértve elegendő idő biztosítását, hogy következetesen minőségi megbízásokat hajtsanak végre. (Hiv.: A88–A89., A95–A97. bekezdések)
- (e) Olyan személyeket jelölnek ki a minőségirányítási rendszeren belüli tevékenységek végrehajtására, akik megfelelő szakértelemmel és képességekkel rendelkeznek, beleértve elegendő időt is, az ilyen tevékenységek végzéséhez.

Technológiai erőforrások

- (f) Megfelelő technológiai erőforrásokat szereznek be vagy fejlesztenek, vezetnek be, tartanak fenn és használnak, hogy lehetővé váljon a társaság minőségirányítási rendszerének működése és a megbízások végrehajtása. (Hiv.: A98–A101., A104. bekezdések)

Szellemi erőforrások

- (g) Megfelelő szellemi erőforrásokat szereznek be vagy fejlesztenek, vezetnek be, tartanak fenn és használnak, hogy lehetővé váljon a társaság minőségirányítási rendszerének működése és minőségi megbízások következetes végrehajtása, és az ilyen szellemi erőforrások összhangban vannak a szakmai standardokkal és a vonatkozó jogi és szabályozási követelményekkel, ahol értelmezhető. (Hiv.: A102–A104. bekezdések)

Szellemi erőforrásnak minősül a saját módszertan kialakítása és kötelező alkalmazása beleértve a megbízások végrehajtása során alkalmazandó saját belső dokumentációs standardokat is, így pl.

- mintavételezési módszertan
- lényegesség küszöbértékek meghatározásának módszertana
- 315R által definiált új lényeges SZÜK meghatározásának és dokumentálásának módszertana
- különböző célú memorandumok használata és azok minimum tartalmi elemeinek meghatározása
- különböző célú kötelező formok, ellenőrző listák kidolgozása és kötelező alkalmazása
- munkacsapaton belüli ellenőrzési protokollok

Szolgáltatók

- (h) A szolgáltatóktól származó emberi, technológiai vagy szellemi erőforrások megfelelők a társaság minőségirányítási rendszerében és a megbízások végrehajtása során való használatra, figyelembe véve a 32. bekezdés (d), (e), (f) és (g) pontokban foglalt minőségcélokat. (Hiv.: A105–A108. bekezdések)

Tehát az előző 3 erőforrás (emberi, technológiai és szellemi) elvárásai és előírásai (minőségcéljai) vonatkoznak értelemszerűen a szolgáltatóktól származó emberi, technológia és szellemi erőforrásokra is, megállapítható, hogy nincs különbség semmilyen tekintetben a külső és belső erőforrások alkalmazása között!

Egyedül dolgozó könyvvizsgálók esetében is releváns mindegyik eleme az erőforrás komponensnek, ezáltal nem hagyható ki egyik minőségcél sem

- a) Emberi erőforrásokban rejlő kockázatok feltárása és megfelelő válaszok kialakítása:
- egyedül dolgozó könyvvizsgáló ismeretei (számviteli ismeretek, könyvvizsgálati standardok, iparági ismeretek stb.)
 - Ismeretek fejlesztése, hiányosságok azonosítása és korrigálása (önismeret, önellenőrzés, önképzés)
 - Minőség iránti elköteleződés megjelenik, ahogy az irányítás és vezetés komponensnél
 - Külső forrásból kell pótolni a belső erőforrás hiányokat
- b) Technológiai erőforrásokkal kapcsolatos kockázatok (technikai háttér - szoftverek, laptop, adattárolási eszközök)
- Továbbra sem kötelező audit szoftver használata, a minőségi megbízások végrehajtása teljesíthető ezen dokumentációt segítő szoftver nélkül is.
 - Ugyanakkor az audit szoftverek használata nem garantálja az ISQM1-nek való automatikus megfelelést, a minőségi megbízások végrehajtását. *(lásd még 5. komponens (f) pont)*
 - Fontos, hogy reálisan lássuk saját lehetőségeinket és határainkat a technológiai erőforrások tekintetében is, hiszen még az egyszerűbb technológia megoldásoknak is vannak felhasználói kritériumai (Excel és Excel használat, Word és Word használat stb.)
- c) Szellemi erőforrások vonatkozásában:
- Fel kell mérni, hogy minden szükséges szellemi erőforrással rendelkezünk-e, illetve hol vannak hiányosságok és kockázatok a módszertanunkban, belső szabályzatainkban és dokumentációs sablonjainkban (ezeket írásba is kell foglalni, hogy a külső-belső erőforrásaink – lásd pl. a 3 féle review a ppt 42. diáján – használni tudják).
- d) Szolgáltatók vonatkozásában – emberi, technológiai, szellemi
- MIDENKINEK LESZ, HISZEN A MONITORING NEM VÉGEZHETŐ EL AZ EGYÉNI KÖNYVVIZSGÁLÓ ÁLTAL.
 - Kiválasztása kritikus, minőségi szempontoknak érvényesülnie kell a függetlenségi és összeférhetlenségi szabályok betartása mellett.

4.7 Információ és kommunikáció komponens

A társaságnak ki kell alakítania a következő minőségcélokat, amelyek a **minőségirányítási rendszerrel kapcsolatos információk időben történő megszerzésével, létrehozásával vagy felhasználásával**, valamint információknak a társaságon belüli és külső feleknek való időben történő **kommunikálásával** foglalkoznak abból a célból, hogy lehetővé tegyék a minőségirányítási rendszer kialakítását, bevezetését és működését: (Hiv.: A109. bekezdés).

Kötelező minőségcélok:

- (a) Az információs rendszer releváns és megbízható információkat azonosít, gyűjt, dolgoz fel és tart meg, amelyek támogatják a minőségirányítási rendszert, akár belső, akár külső forrásokból származnak. (Hiv.: A110–A111. bekezdések)
 - Kevésbé releváns egyéni könyvvizsgáló esetében, mivel arról az információs rendszerről van szó, amelyikkel a saját tevékenységét támogatja adminisztrációs és egyéb célokból (pl. függetlenségi nyilatkozatok rögzítése, tárolása, stb). Kis cég esetében viszonylag egyszerű eszközökkel megoldható az információ rendelkezésre állása vagy az információvesztés elkerülése (pl. megbízásonkénti munkaóra kimutatás vagy budget készítése excelben)
- (b) A társaság szervezeti kultúrája elismeri és megerősíti a munkatársak felelősségét az információcseréért a társasággal és egymással. (Hiv.: A112. bekezdés). Tehát nagy hangsúlyt kap – ahogy a kockázatfelmérésnél már említésre került – a könyvvizsgáló társaságok szervezeti kultúrája, amelybe a társaság minden résztvevője beletartozik, és amelynek van múltja, jelene és jövője a stratégián és szervezeti célokon keresztül. Maga a szervezeti kultúra egy meglehetősen komplex és kissé megfoghatatlannak tűnő „dolog” a fizikai és nem fizikai aspektusaival, és amellyel számos szakirodalom és tanulmány foglalkozik, így a cégvezetőknek lehetőségük van ezeket az értékes anyagokat figyelembe venni az ISQM 1 standard implementálása és a jövőbeni üzleti sikereik miatt is. Jelen esetben a szervezeti kultúrából számunkra csak a kommunikáció és az információcsere az, ami hangsúlyt kap, és elvárás lenne, hogy olyan környezetet teremtsünk a társaságon belül (kollégák és vezetőség között is), amely támogatja és elősegíti az információk időben való megosztását. Ahogy említésre került korábban, az egyedül dolgozó könyvvizsgálók esetében ez kevésbé releváns, hiszen a társaság szervezeti kultúrája az egyén kultúrájával, viselkedési normáival egyezik meg. Több fős szervezetek esetén már beszélhetünk egységes viselkedési normákról, vezetői magatartásról, így szervezeti kultúráról is.
- (c) Releváns és megbízható információkat cserélnek a társaság egészében és a megbízásért felelős munkacsoportokkal, beleértve, hogy: (Hiv.: A112. bekezdés)
 - (i) közlik az információkat a munkatársakkal és a megbízásért felelős munkacsoportokkal, és az információk jellege, ütemezése és terjedelme elegendő ahhoz, hogy megértsék és elvégezzék a minőségirányítási rendszeren vagy a megbízásokon belüli tevékenységek végrehajtására vonatkozó felelősségeiket; továbbá
 - (ii) a munkatársak és a megbízásért felelős munkacsoportok információkat kommunikálnak a társaság felé, amikor tevékenységeket hajtanak végre a

minőségirányítási rendszeren vagy a megbízásokon belül. (Erre lehet jó példa az, hogy ha valaki – még akár a felelős munkacsoporton kívül is – azt észleli, hogy alapvetően sérülnek a cég függetlenségi szabályai, vagy egyértelműen valaki szándékosan vagy véletlenül nem tartja be a külső-belső szabályokat, könyvvizsgálati standardokat, ezért lépéseket kell tennie és kommunikálnia kell ezt a társaság, a társaság vezetése felé.)

- egyedül dolgozó könyvvizsgálók esetében nem releváns ez a minőségcél
- (d) Releváns és megbízható információkat kommunikálnak külső felek felé, beleértve, hogy:
 - (i) a társaság kommunikálja az információkat a társaság hálózata felé vagy azon belül, vagy a szolgáltatók felé, ha vannak ilyenek, lehetővé téve, hogy a hálózat vagy a szolgáltatók teljesítsék a hálózati követelményekkel vagy hálózati szolgáltatásokkal, vagy az általuk nyújtott erőforrásokkal kapcsolatos felelősségeiket; és (Hiv.: A113–A114. bekezdések)
 - (ii) kommunikálnak információkat kifelé, amikor azt jogszabály, szabályozás vagy szakmai standardok előírják, vagy annak érdekében, hogy támogassák a minőségirányítási rendszer külső felek általi megértését. (Hiv.: A114–A115. bekezdések)
 - egyedül dolgozó könyvvizsgálók esetében is releváns és alkalmazandó
 - Audit Bizottsággal nem rendelkező Felügyelő Bizottságok felé is kötelező a kommunikáció a 260. témaszámú standard értelmében.

A válaszok kialakítása során az alábbi minimum előírásokra figyelni szükséges:

- a) A társaság politikákat vagy eljárásokat alakít ki a teljes minőségirányításra vonatkozóan
- b) A társaság legalább évente beszerzi a függetlenségi követelményeknek való megfelelés dokumentált megerősítését minden munkatárstól (külső szolgáltatókat is beleértve)
- c) Szakmai standardoknak, jogi és szabályozási követelményeknek és a minőségirányítási rendszer politikáinak vagy eljárásainak való meg nem megfeleléssel kapcsolatos panaszok és gyanúsítások fogadására, kivizsgálására és megoldására politikákat vagy eljárásokat alakít ki
- d) Politikákat vagy eljárásokat alakít ki arra vonatkozóan, ha
 - megbízás elfogadás után szerez olyan információt, amelyet, ha tudott volna korábban lehetséges, hogy nem fogadja el a megbízást
 - társaságot jogszabály kötelezi a megbízás elfogadására
- e) Politikákat vagy eljárásokat alakít ki, amelyek
 - kommunikációt írnak elő az ügyfél irányítással megbízott személyei irányába
 - rögzítik mikor helyénvaló külső felekkel kommunikálni a társaság minőségirányítási rendszeréről
- f) Politikákat vagy eljárásokat alakít ki a 2. témaszámú minőségirányítási standardnak való megfelelés érdekében.

4.8 Figyelemmel kíséresi és helyrehozási folyamat

A 8. komponens biztosítja azt, hogy a már kialakított, implementált és működtetett minőségirányítási rendszer tartósan jól működjön, az esetlegesen ki nem korrigált hiányosságokat, hibákat ki lehessen időben javítani, és egyben lehetővé teszi azt is, hogy a rendszer rugalmas és proaktív legyen, azaz a könyvvizsgáló(társaság) külső-belső környezetével együtt tudjon változni maga a minőségirányítási rendszer is, így elérje azt a célt, amelyért létrehozták: **„A köz érdekét a minőségi megbízások következetes végrehajtása szolgálja.”**

Emiatt a társaságnak ki kell alakítania egy figyelemmel kíséresi és helyrehozási folyamatot azért, hogy: (Hiv.: A138. bekezdés)

- (a) releváns, megbízható és időszerű információt adjon a minőségirányítási rendszer kialakításáról, bevezetéséről és működéséről;
- (b) megfelelő intézkedéseket tegyen az azonosított hiányosságokra való válaszadás céljából úgy, hogy a hiányosságokat időben helyrehozzák.

Folyamat elemei:

1. Figyelemmel kíséresi folyamat kialakítása és végrehajtása, amely
 - a) a MIR működtetésére, felülvizsgálatára, visszamérésére és a bekövetkezett változásokra irányul
 - b) a megbízások végrehajtásának utólagos ellenőrzése irányul (monitoring)
2. Megállapítások értékelése és a hiányosságok azonosítása
3. Azonosított hiányosságok értékelése, gyökérok elemzés
4. Válaszadás az azonosított hiányosságokra
5. Figyelemmel kíséréshez és helyrehozáshoz kapcsolódó folyamatos kommunikáció

4.8.1 Figyelemmel kíséresi folyamat kialakítása és végrehajtása

MIR működtetése, visszamérése, a változások időben történő észlelése és a MIR rendszerben a szükséges változások kialakítása minden társaság számára kötelező előírás, így pl., ha éven belül jelentős változás áll be valamelyik komponensnél – mert pl. korábban egyedül dolgozó könyvvizsgáló külső asszisztenciát vesz igénybe -, akkor az eredetileg egyedül dolgozó könyvvizsgálóra vonatkozó MIR rendszert át kell alakítani, hiszen a mögöttes folyamatok és minőségcélok is átalakultak.

Figyelemmel kíséresi folyamat másik pillére a **monitoring** funkció, amely **nem új elvárás**, mivel az ISQC1 által **2009. óta előírt kötelezettség**.

- Tartalmában az elvégzett könyvvizsgálatok utólagos ellenőrzését jelenti véletlenszerű mintavétel alapján, amely utólagos ellenőrzés során a független és összeférhetetlen (ellenőrzött társaságra és aláíró könyvvizsgálóra vonatkozóan is), megfelelő ismeretekkel, minősítéssel és tapasztalatokkal rendelkező könyvvizsgáló áttekinti a minőségirányítási folyamatot és annak alkalmazását evidenciák alapján.
- Dokumentáció hiányában nem elvégezhető az utólagos monitoring
 - beleértendő a minőségirányítási rendszerre vonatkozó és
 - az egyedi megbízásokkal kapcsolatos, azok végrehajtására vonatkozó

dokumentáció is

- A monitoring ellenőr megalapozottan tett megállapításait kötelezően figyelembe kell venni, nem ignorálhatók
 - Kamarai és Közfelügyeleti minőségellenőrzések vonatkoznak rá
 - Folyamatokat, eljárásokat, gyakorlatokat, dokumentációt szükséges változtatni a megállapítások függvényében
- Egyéni könyvvizsgáló, illetve 2 aláíró könyvvizsgálóval rendelkező társaság külső szolgáltató bevonásával tud eleget tenni ennek kötelezettségének az összeférhetlenségi és függetlenségi szabályok betartása mellett („A” nem ellenőrizheti „B”-t, ha „B” ellenőrzi „A”-t)

4.8.2 Megállapítások értékelése és a hiányosságok azonosítása

A monitoring során megállapítások születnek, amelyek rámutatnak a jól működő folyamatainkra és a hiányosságainkra is. Véleményeltérés esetén ugyanazt a folyamatot célszerű lefolytatnunk, mint amit a megbízások végrehajtása során alkalmazunk, ha véleményeltérést tapasztalunk a társaság és a megbízás minőségét áttekintő személy között.

4.8.3 Azonosított hiányosságok értékelése

A megállapítások által feltárt hiányosságokat ki kell értékelnünk, azaz ezekre ismét le kell folytatnunk a kockázatfelmérésünket és kockázatelemzésünket a gyökérok kutatást is beleértve.

4.8.4 Válaszadás az azonosított hiányosságokra

Majd következik a helyes válaszok kialakítása és bevezetése (helyrehozó intézkedések) annak érdekében, hogy ezek a hiányosságok többé ne fordulhassanak elő. Tehát a minőségirányítási rendszerünk egy folyamatosan fejlődő, a változásokra reagáló rendszer lesz.

4.8.5 Figyelemmel kíséréshez és helyrehozáshoz kapcsolódó folyamatos kommunikáció

Mindezt kommunikálnunk kell a társaságon belül, amely protokollját szintén ki kell alakítani. (Ez az elvárás nem releváns egyéni könyvvizsgáló esetén.)

Tekintettel arra, hogy az ISQM1 különböző típusú áttekintéseket vár el, a tisztánlátás érdekében nézzük át ezeknek az áttekintés típusoknak a tartalmát és irányát:

1. Megbízás minőségének áttekintése az ISQM1. 34. (f) alapján

- 5. komponens elemeként, kötelező jelleggel
- külön standard, az ISQM2 vonatkozik rá
- konkrét megbízás kivitelezése során, adott megbízás minőségi kockázatainak csökkentésére szolgál
- Még a jelentés kiadása előtt elvégzendő és dokumentálandó
- megállapításaira MIR szempontból is figyelni kell, mivel felszínre hozhat olyan kockázatokat, amelyeket a társaság szintjén is kezelni szükséges

2. Egyéb áttekintések, ellenőrzések az ISQM1/A135. bekezdése alapján

- 5. komponens részeként, a Társaság saját döntése alapján
- Konkrét minőségi kockázatot csökkent, pl. IFRS beszámoló kapcsán (IFRS ellenőr), jelentős becslések kapcsán (pénzügyi szakértő, ingatlan szakértő)

- Audit csapat által végzett munkát tekinti át a vonatkozó területen a jelentés kiadását megelőzően

3. Monitoring

- 8. komponens elemeként, a teljes minőségirányítási rendszerre vonatkozóan.
- **Évente ismétlődő feladat**, mivel évente kell következtetést levonnia a végső felelősséggel és elszámoltathatósággal felruházott személynek a feltárt hiányosságok alapján, illetve a Standard magyarázatának A188. pontja kimondja, hogy a Figyelemmel kíséresi folyamat 1 éves ciklikusságú.
- Utólagos, jelentések kiadása utáni konkrét ellenőrzés, amely magában foglalja a minőségirányítási rendszert és annak dokumentációit, a konkrét megbízások/megbízások monitoring ellenőrzését egy másik független könyvvizsgáló által (egyéni könyvvizsgálók, családi könyvvizsgáló cégek, 2 fővel dolgozó könyvvizsgáló cégek esetében ezt a feladatot csak külső személy végezheti a függetlenségi és összeférhetlenségi szabályok betartása mellett.)

Amint látjuk a **konzultáció** nem része ezeknek, viszont a minőségi megbízások végrehajtásához kulcsfontosságú, hogy szükség esetén konzultációt folytassunk. A konzultációk szükségességét és kivitelezésének módját a bevont szakértőkkel együtt szintén meg kell határoznunk a minőségirányítási rendszerünk kialakítása során.

5. A MINŐSÉGIRÁNYÍTÁSI RENDSZER ÉRTÉKELÉSE

A minőségirányítási rendszerre vonatkozó végső felelősséggel és elszámoltathatósággal felruházott személy(ek)nek értékelnie (értékelniük) kell a minőségirányítási rendszert a társaság nevében. Az értékelést egy adott időpontra vonatkozóan kell elvégezni legalább évente. (Hiv.: A187–A189. bekezdések)

Bár az oktatási anyag elején ez már említésre került a fontossága miatt nem haszontalan, ha ismét áttekintjük az alábbiakat:

Az értékelés alapján a minőségirányítási rendszerre vonatkozó végső felelősséggel és elszámoltathatósággal felruházott személy(ek)nek a társaság nevében le kell vonnia (vonniuk) valamelyik következtetést a következők közül: (Hiv.: A190., A195. bekezdések)

- (a) A minőségirányítási rendszer kellő bizonyosságot nyújt a társaságnak arra, hogy a minőségirányítási rendszer céljai teljesülnek; (Hiv.: A191. bekezdés)
- (b) A minőségirányítási rendszer kialakítására, bevezetésére és működésére súlyos, de nem átfogó hatást gyakorló azonosított hiányosságokkal kapcsolatos kérdéseken kívül a minőségirányítási rendszer kellő bizonyosságot nyújt a társaságnak arra, hogy a minőségirányítási rendszer céljai teljesülnek; vagy (Hiv.: A192. bekezdés)
- (c) A minőségirányítási rendszer nem nyújt kellő bizonyosságot a társaságnak arra, hogy a minőségirányítási rendszer céljai teljesülnek. (Hiv.: A192–A194. bekezdések)

Ha a minőségirányítási rendszerre vonatkozó végső felelősséggel és elszámoltathatósággal felruházott személy(ek) a (b) vagy (c) pontban leírt következtetésre jut(nak), a társaságnak: (Hiv.: A196. bekezdés)

- (a) Gyors és megfelelő intézkedést kell hoznia; és

- (b) Kommunikálnia kell:
 - (i) a megbízásért felelős munkacsoportokkal és a minőségirányítási rendszerben tevékenységekre kijelölt egyéb személyekkel, amennyiben ez releváns a felelősségeik szempontjából; valamint (Hiv.: A197. bekezdés)
 - (ii) külső felekkel a társaságnak a politikáival vagy eljárásaival összhangban. (Hiv.: A198. bekezdés)

A társaságnak időszakos teljesítményértékelést kell végeznie a minőségirányítási rendszerre vonatkozó végső felelősséggel és elszámoltathatósággal felruházott személy(ek)re, és a társaság minőségirányítási rendszerére vonatkozó működtetési felelősséggel felruházott személy(ek)re vonatkozóan. Ennek során a társaságnak figyelembe kell vennie a minőségirányítási rendszer értékelését, azaz ne legyen ellentmondás a felelősök teljesítményértékelése és a minőségirányítási rendszer értékelése között. (Azaz, ha hiányosságok vannak a minőség, minőségirányítás terén és az éves értékelés alapján *b* vagy *c* kategóriába esik az adott társaság minőségirányítási rendszere, akkor a felelős vezetők teljesítménye sem lehet kiváló.) (Hiv.: A199–A201. bekezdések)

6. DOKUMENTÁLÁS

A társaságnak dokumentációt kell készítenie minőségirányítási rendszeréről, amely elegendő ahhoz, hogy: (Hiv.: A202–A204. bekezdések)

- (a) támogassa a minőségirányítási rendszer munkatársak általi következetes megértését, beleértve a minőségirányítási rendszerrel és a megbízások végrehajtásával kapcsolatos feladatköreik és felelősségeik megértését;
- (b) támogassa a válaszok következetes bevezetését és működését; és
- (c) bizonyítékot nyújtson a válaszok kialakítására, bevezetésére és működésére abból a célból, hogy támogassa a minőségirányítási rendszernek a minőségirányítási rendszerre vonatkozó végső felelősséggel és elszámoltathatósággal felruházott személy(ek) általi értékelését. Tehát az az eset nem fordulhat elő, hogy a vezérigazgató, mint végső felelősséggel és elszámoltathatósággal felruházott személy a társaság minőségirányítási rendszerét megfelelőnek értékeli (azaz kellő bizonyosságot nyújtónak), ugyanakkor nem tudja dokumentumokkal alátámasztani ezen állítását. Erre az állításra ugyanaz igaz, mint minden más könyvvizsgálói állításra, tehát hitelt érdemlően meg kell tudni indokolni és dokumentációval meg támogatni azt, hogy a minőségirányítási rendszer eléri a célját. Erre lehet példa a folyamatfelmérések dokumentációja, kockázatelemzés dokumentációja, gyökérok elemzés (pl. Miért módszer) dokumentációja, gyökérok elemzés alapján adott válaszok dokumentációja, megvalósítás dokumentációja, külső – belső minőségellenőrzések dokumentációja stb.).

A dokumentáció készítése során a társaságnak bele kell foglalnia:

- (a) a minőségirányítási rendszerre vonatkozó végső felelősséggel és elszámoltathatósággal, valamint a minőségirányítási rendszerre vonatkozó működtetési felelősséggel felruházott személy(ek) azonosítását;
- (b) a társaság minőségcéljait és minőségi kockázatait; (Hiv.: A205. bekezdés)

- (c) a válaszok leírását és azt, hogy a társaság válaszaiban hogyan kezelik a minőségi kockázatokat;
- (d) a figyelemmel kíséresi és helyrehozási folyamattal kapcsolatban:
 - (i) a végrehajtott figyelemmel kíséresi tevékenységek bizonyítékát;
 - (ii) a megállapítások értékelését, valamint az azonosított hiányosságokat és azok kapcsolódó alapvető okait (okait);
 - (iii) az azonosított hiányosságok kezelését célzó helyrehozó intézkedéseket, valamint az ilyen helyrehozó intézkedések kialakításának és bevezetésének az értékelését; valamint
 - (iv) a figyelemmel kíséréssel és helyrehozással kapcsolatos kommunikációkat; továbbá
- (e) az 54. bekezdés szerinti levont következtetés alapját.

A társaságnak dokumentálnia kell az 58. bekezdésben foglalt kérdéseket a hálózati követelményekre vagy hálózati szolgáltatásokra vonatkozóan, valamint a hálózati követelmények vagy hálózati szolgáltatások 49. bekezdés (b) pont szerinti értékelését. (Hiv.: A206. bekezdés)

A társaságnak meg kell állapítania egy időszakot a minőségirányítási rendszerre vonatkozó dokumentáció megőrzésére, amely elegendő ahhoz, hogy lehetővé tegye a társaság számára a társaság minőségirányítási rendszere kialakításának, bevezetésének és működésének figyelemmel kísérését, vagy ennél hosszabb időszakot, ha azt jogszabály vagy szabályozás írja elő.

III. 600. TÉMASZÁMÚ (FELÜLVIZSGÁLT) NEMZETKÖZI KÖNYVVIZSGÁLATI STANDARD

SPECIÁLIS SZEMPONTOK — CSOPORTRA VONATKOZÓ PÉNZÜGYI KIMUTATÁSOK KÖNYVVIZSGÁLATAI (BELEÉRTVE A KOMPONENSEK KÖNYVVIZSGÁLÓINAK MUNKÁJÁT)

A STANDARD VÁLTOZÁSAINAK ÖSSZEFOGLALÁSA

1. ÁTTEKINTÉS

Az International Auditing and Assurance Standards Board - a Nemzetközi Könyvvizsgálati és Bizonyosságot Nyújtó Szolgáltatási Standardok Testület (IAASB) 2016 óta zajló felülvizsgálati projekt munkáját követően 2022. áprilisában közzétette az ISA 600. témaszámú, „Speciális szempontok — Csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatai (beleértve a komponensek könyvvizsgálóinak munkáját)” című (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard felülvizsgált változatát (a továbbiakban: ISA 600R).

1.1 A hatálybalépés időpontja:

Az ISA 600R csoport könyvvizsgálatára vonatkozó új követelményeket a 2023. december 15-én vagy azt követően kezdődő időszakokra kell először alkalmazni nemzetközileg. Magyarországon az ISA 600R-ot a. 204. január 1-én, vagy az azt követően kezdődő időszakokra kell majd alkalmazni.

1.2 Oktatási célok meghatározása

Jelen oktatási anyag célkitűzései:

1. A 2023. évi oktatási anyagban arra fókuszálunk, hogy
 - a. elmagyarázzuk, hogy melyek a standard legfőbb változásai,
 - b. célunk továbbá, hogy a felülvizsgált standard alapján útmutatást adjunk arra vonatkozóan, hogy a csoport részére végzett könyvvizsgálati munka során milyen megváltozott követelményekkel áll szemben a komponens könyvvizsgáló, vagy adott esetben csoportkönyvvizsgáló,
 - c. rávilágítsunk arra, hogy milyen feladatai vannak a komponens-, illetve csoportkönyvvizsgálónak, és ezt hogyan kell dokumentálnia a felülvizsgált standard megváltozott fogalmai és módszertana alapján.
2. Példák bemutatásával a fentiek megértésének és alkalmazásának segítése.
3. Az oktatási anyag mellékletei egy komplett csoport és komponens könyvvizsgálói instrukciós MINTA csomagot tartalmaznak, melynek célja, hogy egy illusztratív példa segítségével ismertessük a csoport könyvvizsgálat egyes lépéseit.
 1. számú melléklet: Minta komponens könyvvizsgálati instrukció
 2. számú melléklet: Minta az instrukció elfogadásának igazolása, függetlenségi nyilatkozat
 3. számú melléklet: Minta csoport könyvvizsgálót jelentés kiadása előtt figyelmeztető jelentés
 4. számú melléklet: Minta nem módosított eltérések összefoglalása
 5. számú melléklet: Minta tervezési memorandum
 6. számú melléklet: Minta komponens könyvvizsgálati kérdőív

7. számú melléklet: Minta komponens könyvvizsgálói jelentés minta
8. számú melléklet: Minta fordulónap utáni események
9. számú melléklet: Minta konszolidációs kör
10. számú melléklet: Minta a komponens könyvvizsgálója által a Csoport könyvvizsgálataiba való bevonás céljából azonosított kapcsoló felek bemutatása

Jelen oktatási anyag átolvasása, valamint annak mellékleteinek áttanulmányozása nélkül az előadás megtekintése nem ajánlott.

1.3 A standard felülvizsgálatának célja

Az ISA 600R alapvetően változott meg. Mi volt ennek a lényegi változtatásnak a célja?

Az ISA 600R új és felülvizsgált követelményeket tartalmaz, amelyek jobban összehangolják a standardot a közelmúltban felülvizsgált standardokkal, úgymint az ISQM 1 és ISQM 2, az ISA 220R és az ISA 315R, ISA 540R. Az új és felülvizsgált követelmények megerősítik a könyvvizsgáló szakmai szkepticizmussal kapcsolatos felelősségét, pontosítják a csoportra vonatkozó könyvvizsgálat tervezésével és elvégzésével kapcsolatos feladatokat, tisztázzák a csoportkönyvvizsgáló és a komponens könyvvizsgálók közötti kétirányú kommunikációval kapcsolatos elvárásokat. Mindehhez példákat és dokumentációs elvárásokat kapcsol az ISA 600R.

2. A FELÜLVIZSGÁLT STANDARD FELÉPÍTÉSE ÉS FŐBB VÁLTOZÁSOK

2.1 Új fogalmak a standardban:

Az ISA 600R főbb változásainak megértéséhez először az új és a módosított fogalmakat szükséges áttekinteni és megérteni, tekintettel arra, hogy a legalapvetőbb fogalmakon is változtattak a standard alkotók, ezek közül a lényeges fogalmak a következők:

2.1.1 Összesítési kockázat:

Új fogalomként kerül meghatározásra az összesítési kockázat, amely annak valószínűsége, hogy a nem helyesbített és a fel nem tárt hibás állítások összessége meghaladja a pénzügyi kimutatások egészére vonatkozó lényegességet.

Az összesítési (aggregációs) kockázat minden, pénzügyi kimutatásokra vonatkozó könyvvizsgálat során fennáll, de különösen fontos ezt megérteni és kezelni egy csoportkönyvvizsgálata során, mert nagyobb a valószínűsége, hogy olyan üzletcsoportokra, számlaegyenlegekre vagy közzétételekre vonatkozóan fognak végrehajtani könyvvizsgáló eljáráásokat, amelyek több komponensből kerülnek összevonásra.

Ebből adódóan általában nő az összesítési kockázat az olyan komponensek számának növekedésével, amelyeknél elkülönülten hajtanak végre könyvvizsgáló eljáráásokat, akár a komponensek könyvvizsgálói, akár a megbízásért felelős munkacsoport egyéb tagjai.

2.1.2 Komponens:

Az ISA 600R más megközelítésben használja a fogalmat, mint korábban. Egy gazdálkodó egység vagy üzleti tevékenység helyett **egy gazdálkodó egység, üzletág, funkció vagy üzleti tevékenység, vagy ezek valamilyen kombinációját tekinti a standard komponensnek**, amelyet a csoportkönyvvizsgáló határoz meg könyvvizsgáló eljáráások tervezése és végrehajtása céljából.

2.1.3 Komponens könyvvizsgáló:

Az ISA 600R-ből kikerült az a megfogalmazás, mely szerint „olyan könyvvizsgáló, aki a csoport részére végzett megbízásért felelős munkacsoport kérésére” végez munkát. A definícióban mindösszesen annyi kerül rögzítésre, hogy olyan könyvvizsgáló, aki egy komponensre vonatkozó könyvvizsgálati munkát hajt végre a csoport könyvvizsgálat céljára, ugyanakkor külön pontként tartalmazza a standard, hogy a komponens könyvvizsgáló része a csoportkönyvvizsgálatra vonatkozó megbízásért felelős munkacsoportnak.

2.1.4 Komponens vezetése:

Pontosításra került a komponens vezetése fogalom. Az ISA 600R kitér arra, hogy a komponens vezetése alatt azokat a vezető személyeket kell érteni, akik az adott komponens vonatkozásában végrehajtott könyvvizsgálati eljárásokkal érintett pénzügyi információkért vagy ügyletek feldolgozásáért felelősek.

Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy például egy közös szolgáltató központ (angolul: shared service center, a továbbiakban: SSC) könyvvizsgálata során nem szükségszerűen az SSC operatív vezetője lesz a komponens könyvvizsgálat szempontjából felelős vezető, hanem az, akit a csoport könyvvizsgáló az SSC-n belül azonosított, mint az adott komponensért vagy üzletágért felelős vezető.

2.1.5 Komponensre vonatkozó végrehajtási lényegesség:

Az ISA 600R a végrehajtási lényegességet az alábbiak szerint definiálja (szemben a korábbi, komponensre vonatkozó lényegesség fogalmával): a csoport könyvvizsgálója által meghatározott összeg az aggregációs kockázat megfelelően alacsony szintre történő csökkentésére egy komponenssel kapcsolatos könyvvizsgálati eljárások tervezése és végrehajtása céljából.

2.1.6 Csoport, csoportkönyvvizsgálat:

Az ISA 600R mindösszesen egy mondatként definiálja a fogalmat, mely szerint: a csoport egy beszámolót készítő gazdálkodó egység, amelyre vonatkozóan a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatásokat készítik, a csoportkönyvvizsgálat pedig a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatát jelenti az új definíció szerint.

2.1.7 A csoportkönyvvizsgáló:

Új fogalomként jelenik meg a csoportkönyvvizsgáló, aki a csoport részére végzett megbízásért felelős partner és a megbízásért felelős munkacsoportnak a komponensek könyvvizsgálóin kívüli tagjai. A csoportkönyvvizsgálónak meg kell felelnie az ISA 220R előírásainak.

A csoportkönyvvizsgáló felelőssége az átfogó könyvvizsgálati stratégia és könyvvizsgálati terv kialakítása, a komponensek könyvvizsgálóinak irányítása és felügyelete, valamint munkájuk áttekintése, továbbá a megszerzett könyvvizsgálati bizonyítékokból levont következtetések értékelése.

2.2 Új hatókör

Az ISA 600R akkor alkalmazandó, ha egy könyvvizsgálót megbíztak a csoport pénzügyi kimutatásainak könyvvizsgálatával, vagy felkérték komponens könyvvizsgálat ellátására.

Az ISA 600 hatókör definíciója alapján a csoportauditokra kellett alkalmazni. A korábbi standard ugyanakkor tételesen nem tartalmazta, hogy a csoport könyvvizsgálat során mely esetek tartozhatnak a standard hatókörébe, és mely esetek esnek kívül azon. Például a fióktelepek

könyvvizsgálata során nem volt egyértelmű, hogy alkalmazni kell az ISA 600 előírásait vagy sem, ezt jellemzően a könyvvizsgáló cégek könyvvizsgálati módszertana szabályozta.

Ezzel szemben, az ISA 600R hatóköre új megközelítésben kerül bemutatásra, a standardot az alábbi esetekben kell alkalmazni:

- leányvállalati konszolidáció, arányos konszolidáció (proportional consolidation method) vagy tőkearányos konszolidáció (equity method),
- közös ellenőrzés vagy közös irányítás alatt álló gazdálkodó egységek konszolidációja, vagy
- egyéb különálló jogi és nem jogi gazdálkodó egységek vagy üzletágak pénzügyi információinak konszolidációba vonása során, ilyenek lehetnek például a fióktelepek vagy részlegek.

2.3 Munkacsoport „kibővített” megközelítésben

A hatókör bővüléssel párhuzamosan változik a csoport könyvvizsgálatát ellátó könyvvizsgálói munkacsoport összetételére vonatkozó szabály, így a korábbi előírásokkal ellentétben, minden, a könyvvizsgálathoz kapcsolódóan a feladatot végző személy (például: asszisztensek, a könyvvizsgáló szakértője, könyvvizsgáló) beletartozik a csoportra vonatkozó könyvvizsgálói munkacsoportba. Fontos kiemelni, hogy ez igaz abban az esetben is, amikor a megbízásért felelős munkacsoportban vannak másik könyvvizsgáló céghez/hálózathoz tartozó személyek.

Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy minden olyan kötelező eljárást végre kell hajtani a könyvvizsgálat során, mely a munkacsoport tagjaira vonatkozik, például: munka indító megbeszélés, függetlenség, összeférhetetlenség értékelése, vagy a megfelelő szakképzettség és szakértelem felmérése.

A standard egyik fő kérdése, hogy ***mi lesz a csoportkönyvvizsgáló elsődleges feladata?***

Fontos kiemelni, hogy a csoportkönyvvizsgáló (aki a Magyarországon hatályos szabályok szerint kizárólag a megbízás végrehajtásáért személyében felelős kamarai tag könyvvizsgáló lehet) marad a csoport pénzügyi kimutatásaira kiadott könyvvizsgálói jelentés végső felelőse, és így ő az, aki elszámoltatható a könyvvizsgálati standardokban foglalt követelményeknek való megfelelésért. Ennek megfelelően a csoportkönyvvizsgáló célja, hogy:

- a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatásokban lévő, akár csalásból, akár hibából eredő lényeges hibás állítás kockázatait azonosítsa és felmérje, továbbá a felmért kockázatok alapján további könyvvizsgálati eljárásokat tervezzen meg és hajtson végre,
- az elegendő és megfelelő részvétel a komponens könyvvizsgáló munkájában, kommunikálva a komponens könyvvizsgáló hatókörét, munkájának ütemezését, valamint az elvégzett munka értékelését,
- annak érdekében, hogy kialakítsa a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatásokról szóló véleményét, értékelje a megszerzett könyvvizsgálati bizonyítékokat (elegendő és megfelelő) beleértve a komponensek könyvvizsgálói által végrehajtott könyvvizsgálati eljárásokat is,
- ésszerű várakozások alapján elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot szerezzen a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatásokról szóló vélemény kialakításának megalapozásához.

2.4 Komponensek kijelölése

Ahhoz, hogy a csoportkönyvvizsgáló elérje a standard által kitűzött célokat, és a megfelelő könyvvizsgálati megközelítést meg tudja határozni, új elemként a standard rögzíti, hogy a csoportkönyvvizsgálónak saját szakmai megítélése alapján kell meghatároznia azokat a komponenseket, amelyeknél saját maga, vagy a komponens könyvvizsgáló könyvvizsgálatot fog végrehajtani.

Az ISA 600R a korábbi ISA600-hoz hasonlóan továbbra sem rögzíti, hogy a csoport könyvvizsgálónak, vagy a csoport könyvvizsgálatot végző könyvvizsgálónak, vagy a csoport könyvvizsgáló cégnek, vagy hálózatának a komponensek könyvvizsgálata során milyen arányt kell képviselnie a csoport auditban részt vevő összes komponens könyvvizsgálóhoz/könyvvizsgáló céghez viszonyítva. A gyakorlati tapasztalat alapján ez az arány átlagosan meghaladja a 70%-ot, mert így teljesíthető a legkönnyebben az ISA 600R azon előírása, hogy a csoport és a komponens könyvvizsgálók könyvvizsgálati módszertanának meg kell egyeznie.

Természetesen előfordulhat, hogy ez az arány jóval kevesebb lesz, ilyen esetben az ISA600R alapján jóval részletesebb vizsgálatokat szükséges elvégezni annak érdekében, hogy a csoport könyvvizsgáló véleménye megalapozott legyen. Például ez esetben vizsgálni kellene, hogy a könyvvizsgáló cég könyvvizsgálati módszertana, megközelítése megfelelő a csoport könyvvizsgáló által elvárthoz.

Milyen ismeret szükséges a csoport könyvvizsgálatába bevonandó komponensek megfelelő kiválasztásához?

A csoportkönyvvizsgálónak a csoport működésének megismerése során figyelemmel kell lennie minden olyan pénzügyi, vagy nem pénzügyi eseményre vagy körülményre, amelyek a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatásokban lévő lényeges hibás állítás állítások szintjén fennálló kockázatait idézhetik elő. Ennek során meg kell ismernie mindazon ügyleteket, számla-egyenlegeket és közzétételeket, amelyek a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatások szintjén jelentősek lehetnek, és amelyek kapcsolatban állnak egy komponenssel. Ezeket jellemzően a vezetéssel, irányítással, és a komponens könyvvizsgálókkal folytatott interjúk segítségével ismerheti meg a csoport könyvvizsgálója.

Az alábbiakban összegyűjtöttük azokat az eseményeket, tranzakciókat, amelyek befolyásolhatják a csoportkönyvvizsgálót a komponensek kijelölése során:

- újonnan alapított vagy felvásárolt gazdálkodó egység vagy üzletág,
- gazdálkodó egységek vagy üzletágak, amelyekben lényeges változás történt (pl.: szerkezeti, strukturális, üzleti, vagy akár családi esemény stb.),
- jelentős ügyletek kapcsolt felekkel,
- a szokásos üzletmeneten kívüli jelentős ügyletek,
- a csoport és az egyes komponensek szintjén végrehajtott, az ISA 315R könyvvizsgálati standard szerinti elemző eljárások során azonosított, a várakozásoktól eltérő számszaki értékek a pénzügyi kimutatásokban,
- az előző időszakokra vonatkozó könyvvizsgálatok során azonosított hibás állítások vagy kontroll hiányosságok,

- a kontrollok egységességének jellege és terjedelme a csoportnál, valamint az, hogy a csoport központilag alakítja ki, és alkalmazza azokat a pénzügyi beszámolás szempontjából releváns tevékenységek során, valamint
- képesek-e elegendő és megfelelő könyvvizsgálói bizonyítékot szerezni a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatásokban lévő összes jelentős ügyletcsoportra, számlaelegyenlegre és közzétételre az azonosított komponensekre vonatkozóan tervezett könyvvizsgálói munkából.

2.5 Komponens könyvvizsgálók és a módszertan kiválasztása:

Miután a csoportba tartozó komponenseket azonosította a csoportkönyvvizsgáló, szakmai megítélése alapján döntenie kell arról, hogy

- komponens könyvvizsgálót von-e be, vagy
- saját maga hajtja-e végre a könyvvizsgálatot a komponensnél.

Ebben nincs változás a korábbi standardhoz képest, a lényeges újítást az alábbi munkaszervezési feltétel jelenti:

A csoportkönyvvizsgáló – a vizsgált csoport szempontjából – szakmai megítélése alapján dönthet arról, hogy a munkát:

- központilag,
- a komponenseknél, vagy
- ezek kombinációjaként végezze el.

Ilyen lehet például, ha a csoportra és annak környezetére vonatkozó ismereteket egy közös szolgáltató központ (SSC) biztosítja, vagy ha a csoport rendelkezik közös pénzügyi információs és belső kontroll rendszerrel.

Például, ha a csoport pénzügyi, számviteli és kontrolling szolgáltató központot működtet, elegendő lehet egy-két komponens könyvvizsgáló bevonása, akik a szolgáltató központban végzett tranzakciókról a konszolidációs csomag keretében véleményt alkotnak a csoportkönyvvizsgáló részére, így nincs szükség a szolgáltató központ által kezelt komponensek könyvvizsgálatát külön-külön komponens könyvvizsgálóval megszervezni és végrehajtani.

2.6 Erőforrások tervezése:

Az ISA 220R-ra hivatkozva külön foglalkozik a standard a megfelelő erőforrások bevonásával, mely erőforrások magukban foglalják a komponens könyvvizsgálókat és a szakértőiket is. A komponens könyvvizsgálók bevonásának jellege, ütemezése és terjedelme a csoport részére végzett könyvvizsgálói megbízás adottságaitól és körülményeitől függ.

A csoportkönyvvizsgáló szakmai megítélést alkalmaz annak meghatározására, hogy mely komponens könyvvizsgálót miképp vonja be a könyvvizsgálat tervezésébe és végrehajtásába.

Például amikor a csoportkönyvvizsgáló saját maga végzi el a kockázatfelmérési eljárásokat, és ezért nem kívánja bevonni a komponensek könyvvizsgálóit a kockázatfelmérési eljárásokba, a csoportkönyvvizsgáló továbbra is megbeszélheti a komponensek könyvvizsgálóival, hogy vannak-e olyan esetleges változások a komponens üzletmenetében vagy belső kontroll rendszerében, amelyek hatással lehetnének a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatásokban lévő lényeges hibás állítás kockázataira.

Fontos megjegyezni, hogy az ISA 300. témaszámú standard 143. bekezdése előírja a csoportkönyvvizsgáló és a megbízásért felelős munkacsoport egyéb kulcsfontosságú tagjai számára, hogy részt vegyenek a könyvvizsgálat tervezésében. Ebből következően, amikor be vannak vonva komponens könyvvizsgálók, egy vagy több komponens könyvvizsgáló kulcsfontosságú tagja lehet a megbízásért felelős munkacsoportnak, és így részt vehetnek a csoportkönyvvizsgálat tervezésében, ekként javítva a tervezési folyamat hatékonyságát és eredményességét.

Például bizonyos esetekben célszerű lehet, hogy a csoportkönyvvizsgáló bevonja a komponenskönyvvizsgálóját a komponensre vonatkozó végrehajtási lényegesség megfelelő összegének megállapításába, tekintettel a komponenskönyvvizsgálójának a komponensre és a komponens pénzügyi információiban lévő hibás állítás potenciális forrásaira vonatkozó ismereteire.

2.7 Szakmai szkepticizmus

Az ISA600R könyvvizsgálati standardban előtérbe kerül a szakmai szkepticizmus fogalma. A csoportkönyvvizsgálat során a munkacsoport minden tagjának gyakorolnia szükséges a szakmai szkepticizmust a csoportkönyvvizsgálat során mindvégig, az általuk végrehajtott eljárásokon, a kommunikáción keresztül.

A szakmai szkepticizmus gyakorlására csoportkönyvvizsgálat során olyan kérdések lehetnek hatással, mint az alábbiak:

- Az eltérő helyszíneken/országokban lévő komponenskönyvvizsgálókat különböző kulturális befolyások érhetik, például szegényebb régiókban nagyobb lehet a szándékos lopás, vagy a vesztegetés valószínűsége.
- Az egyes csoportok összetett szerkezete olyan kockázati tényezőt jelenthet a csoportra könyvvizsgálatra, amely megnövekedett fogékonyságot idézhet elő lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítására, például átláthatatlan kapcsolt tranzakciók.
- Emellett egy túlzottan összetett szervezeti felépítés csalási kockázati tényező lehet, és ezért további időt vagy szakértelmet igényelhet bizonyos gazdálkodó egységek vagy üzletágak üzleti céljának vagy tevékenységeinek megértése.
- A csoporton belüli ügyletek (például több csoporton belüli gazdálkodó egységet és üzletágot vagy több kapcsolt felet magában foglaló ügyletek), cash flow-k vagy transzferár-megállapodások jellege és terjedelme további összetettségeket idézhetnek elő.
- A csoportkönyvvizsgálatára a csoportvezetés által megszabott szoros jelentéstételi határidők nyomás alá helyezhetik a megbízásért felelős munkacsoport tagjait a kijelölt munka elvégzésekor.

Ilyen körülmények között a megbízásért felelős munkacsoportnak további időre lehet szüksége ahhoz, hogy megfelelően megkérdőjelezze a vezetés állításait, megfelelő megítéléseket tegyen, vagy megfelelően tekintse át a végrehajtott könyvvizsgálati munkát.

A szakmai szkepticizmust demonstrálni kell a megbízásért felelős munkacsoport intézkedéseiben és kommunikációjában keresztül. A szakmai szkepticizmusnak a csoportkönyvvizsgáló általi alkalmazása magában foglalja az éberség fenntartását a komponensek könyvvizsgálóitól, a komponensvezetésétől és a csoportvezetésétől származó, olyan kérdésekkel kapcsolatos következtetetlen információk iránt, amelyek jelentősek lehetnek a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatók szempontjából.

2.8 Méretre szabhatóság

Az ISA 600R mérettől és összetettségtől függetlenül minden csoport könyvvizsgálatra alkalmazható. Abban az esetben, ha egy komponens könyvvizsgálatot teljes egészében a csoportkönyvvizsgáló végez, tehát úgy tud könyvvizsgálati eljárásokat végrehajtani, hogy nem lesz szükség komponens könyvvizsgáló bevonására, a standard komponens könyvvizsgálóra vonatkozó követelményei nem lesznek relevánsak.

Például amikor a csoportkönyvvizsgáló központilag képes könyvvizsgálati eljárásokat végrehajtani, vagy a komponensek könyvvizsgálóinak bevonása nélkül képes eljárásokat végrehajtani a komponenseknél.

2.9 Felelősség

A csoport részére megbízott felelős partner a végső, elszámoltatható felelős személy abban az esetben is, amikor bizonyos eljárások, feladatok, vagy intézkedések kialakítását vagy végrehajtását a csoportkönyvvizsgáló a munkacsoport megfelelően képzett vagy megfelelően tapasztalt egyéb tagjaira bízva, beleértve a komponensek könyvvizsgálóit is. Tehát a könyvvizsgálatra vonatkozó végső felelősséggel a csoportkönyvvizsgáló tartozik.

3. A STANDARD VÁLTOZÁSOKRÓL RÉSZLETESEBBEN

Az ISA 600R tisztázza, hogy hogyan értelmezendők az ISA 220R standard azon követelményei a csoport könyvvizsgálata során, amelyek a könyvvizsgálat minőségének kezelésére és annak elérésére vonatkoznak, beleértve a megbízás elvégzéséhez szükséges elegendő és megfelelő erőforrások hozzárendelését egészen az egyes komponens könyvvizsgálatok szintjéig. A csoportkönyvvizsgáló köteles vállalni a végső felelősséget a komponensek könyvvizsgálóinak irányításáért és felügyeletéért, időzítéséért és mértékéért, valamint a csoport könyvvizsgálatot támogató munkájuk áttekintéséért.

Továbbá az ISA 600R kockázatalapú megközelítése megteremti az ISA 315R és az ISA 330 (pl. a jelentős kockázatok azonosítása és a megfelelő könyvvizsgálati eljárások) követelményeivel való nagyobb összhangot, annak érdekében, hogy a legmegfelelőbb könyvvizsgálati eljárások kerüljenek megtervezésre, így összpontosítva az elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyíték megszerzésére, és a megfelelő könyvvizsgálati dokumentáció elkészítésére a könyvvizsgálói megítélést igénylő területeken.

Az alábbiakban a könyvvizsgálati eljárásokon végig haladva próbáljuk meg szemléltetni, hogy milyen feladatai lehetnek a csoport, valamint a komponens könyvvizsgálónak egy csoport könyvvizsgálat során.

3.1 A csoport könyvvizsgálati megbízás elfogadása és megtartása:

A csoport könyvvizsgáló feladata annak megállapítása, hogy észszerű várakozások alapján szerzhető-e elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyíték a csoport könyvvizsgálat során. Ehhez a csoportkönyvvizsgálónak meg kell ismernie az alábbiakat:

- a csoport felépítését, beleértve mind a jogi, mind a szervezeti felépítést;
- a csoport szempontjából jelentős tevékenységeket, beleértve azokat az ágazati és szabályozási, gazdasági és politikai környezeteket, amelyekben az adott tevékenységeket folytatják;

- szolgáltató szervezetek igénybevételét, például könyvelő iroda, vagy ügyvédi iroda;
- közös szolgáltatóközpontok igénybevételét, például egy SSC működtetése;
- a konszolidációs folyamatot;
- azt, hogy korlátlan hozzáférést fog-e kapni a csoport irányításával megbízott személyekhez, a csoport vezetéséhez, a komponens irányításával megbízott személyekhez, a komponens vezetéséhez és a komponens információihoz, beleértve a tőkemódszerrel elszámolt komponenseket;
- el fogja-e tudni végezni a szükséges munkát a komponensek pénzügyi információira vonatkozóan;
- azt, hogy kijelöltek-e a könyvvizgálatra, és rendelkezésre fognak-e bocsátani elegendő és megfelelő erőforrást;
- annak megállapítását, hogy ésszerű várakozások alapján szerezhető-e elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyíték a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatásokról szóló vélemény kialakításának megalapozásához;
- mérlegelnie kell a csoport könyvvizgálatra gyakorolt lehetséges hatásokat abban az esetben, ha arra a következtetésre jut, hogy nem szerezhető elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyíték a csoport részére végzett könyvvizsgálati megbízás elfogadását vagy megtartását követően.

Ismétlődő megbízás esetében az elegendő és megfelelő bizonyítékszerzésre való képességre hatással lehetnek jelentős változások, mint például:

- a csoport felépítésében bekövetkezett változások (például felvásárlások, értékesítések, közös vállalkozások, átszervezések vagy a csoport pénzügyi beszámolási rendszerének szerveződésében bekövetkezett változások);
- a komponens tevékenységében bekövetkezett változások;
- az irányítással megbízott személyek összetételében, a csoport vezetésében vagy a komponensek kulcsfontosságú vezetőinek összetételében bekövetkezett változások;
- a csoport vagy a komponens vezetésének integritásáról és kompetenciájáról meglévő ismereteinek változása;
- a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvekben bekövetkezett változások.

A csoportkönyvvizsgálónak meg kell szereznie a csoport vezetésének egyetértését az ISA 210-es standarddal megegyezően, hogy elismeri és érti az arra vonatkozó felelősségét, hogy a megbízásért felelős munkacsoport részére megadja a következőket:

- hozzáférés a releváns információkhoz (például nyilvántartások, dokumentumok stb.);
- korlátlan hozzáférés a csoportnál lévő olyan személyekhez, akiktől a megbízásért felelős munkacsoport szükségesnek tartja könyvvizsgálati bizonyíték megszerzését.

Ha a csoportkönyvvizsgáló arra a következtetésre jut, hogy a csoport vezetése által támasztott korlátozások miatt a csoportkönyvvizsgáló számára nem lesz lehetséges, hogy elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot szerezzen, valamint ennek a korlátozásnak a lehetséges hatása a véleménynyilvánítás visszautasítását fogja eredményezni a csoport pénzügyi kimutatásaira vonatkozóan, a csoport részére végzett megbízásért felelős partnernek

- első megbízás esetében nem szabad elfogadnia a megbízást, vagy ismétlődő megbízás esetében vissza kell lépnie a megbízástól, amikor vonatkozó jogszabály vagy szabályozás lehetővé teszi a visszalépést; vagy
- amikor jogszabály vagy szabályozás tiltja a könyvvizsgáló számára egy megbízás visszautasítását, vagy amikor egy megbízástól való visszalépés máskülönben nem lehetséges - miután a lehetséges mértékig elvégezte a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatát -, vissza kell utasítania a véleménynyilvánítást a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatásokra vonatkozóan.

3.2 A csoportra vonatkozó átfogó könyvvizsgálati stratégia és a csoportra vonatkozó könyvvizsgálati terv

A könyvvizsgálati terv kialakítása során a csoportkönyvvizsgáló feladatai a következők:

- ki kell alakítania, vagy adott esetben frissítenie kell a csoportra vonatkozó átfogó könyvvizsgálati stratégiát, és a csoportra vonatkozó könyvvizsgálati tervet;
- meg kell határoznia azokat a komponenseket, amelyeknél könyvvizsgálati munkát fognak végrehajtani, továbbá a végrehajtásához szükséges erőforrásokat, beleértve a komponens könyvvizsgálók bevonásának jellegét, ütemezését és terjedelmét;
- értékelnie kell, hogy a csoportkönyvvizsgáló képes lesz-e elegendő mértékben és megfelelően részt venni a komponens könyvvizsgálójának munkájában;
- írásos megerősítést kell kérnie a komponens könyvvizsgálójától arra vonatkozóan, hogy a komponens könyvvizsgálója együtt fog működni a csoportkönyvvizsgálóval, beleértve, hogy a komponens könyvvizsgálója végre fogja-e hajtani a csoportkönyvvizsgáló által kért munkát.

A fentieket az úgynevezett komponens könyvvizsgálati instrukcióba kell foglalni, melyet meg kell küldeni a komponens könyvvizsgáló részére. A komponens könyvvizsgálóra felkért könyvvizsgáló akkor válik az ISA 600R szerint definiált komponens könyvvizsgálóvá, ha visszaküldi az írásos megerősítését arra vonatkozóan a csoportkönyvvizsgálónak, hogy elfogadja a komponens könyvvizsgálóra vonatkozó instrukcióját, valamint együtt fog vele működni.

Az oktatási anyag 1. számú melléklete tartalmaz egy minta komponens könyvvizsgálati instrukciót, valamint a 2. számú melléklet az arra adott komponens könyvvizsgálói választ az instrukció elfogadásának igazolásáról és függetlenségi nyilatkozatot.

3.3 Releváns etikai követelmények:

A csoportkönyvvizsgálónak kell felelősséget vállalnia azért, hogy a komponensek könyvvizsgálóinak tudomására hozza a csoportra vonatkozó könyvvizsgálati megbízás jellegére és körülményeire tekintettel alkalmazandó releváns etikai követelményeket, illetve annak megerősítéséért, hogy a komponensek könyvvizsgálói értik-e azokat a releváns etikai követelményeket, beleértve a függetlenségre vonatkozókat, amelyek vonatkoznak a csoport részére végzett könyvvizsgálati megbízásra, és meg fognak-e felelni azoknak.

A releváns etikai követelményeket célszerű a komponens könyvvizsgálati instrukcióban szerepeltetni.

3.4 A megbízás erőforrásai

A csoportkönyvvizsgáló további feladata, hogy megállapítsa, hogy a komponens könyvvizsgálók rendelkeznek-e a megfelelő szakértelemmel és képességekkel, beleértve az elegendő időt - ahogyan azt az ISA 220R előírja - a kijelölt könyvvizsgálati folyamatoknak a komponensnél történő végrehajtásához.

Ha a komponens könyvvizsgálóra vonatkozó figyelemmel kíséresi eljárásról és a megállapításokhoz kapcsolódó helyrehozási folyamat vagy külső ellenőrzések eredményeiről a csoportkönyvvizsgáló cége információt adott a csoportkönyvvizsgálónak, vagy más módon rendelkezésre bocsátottak ilyen információkat, meg kell határozni, hogy a komponens könyvvizsgáló a továbbiakban alkalmas-e a könyvvizsgálat végrehajtására.

Amennyiben a csoportkönyvvizsgáló arra a következtetésre jut, hogy **a komponens könyvvizsgáló nem felel meg a csoport részére végzett könyvvizsgálati megbízásra vonatkozó releváns etikai követelményeknek**, beleértve a függetlenségre vonatkozókat, vagy ha komoly aggályai merülnek fel a könyvvizsgálati stratégiai terv, vagy a megbízás erőforrásai kapcsán, úgy a **csoportkönyvvizsgálónak a komponens könyvvizsgáló bevonása nélkül kell elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot szereznie** a komponensnél elvégzendő munkával kapcsolatosan.

3.5 A megbízás végrehajtása, és a komponens könyvvizsgáló munkájának megismerése:

A komponens könyvvizsgáló munkájának irányítása és felügyelete, valamint az áttekintés jellege, ütemezése és terjedelme testre szabható, attól függően, hogy az alábbi körülményeket kiértékelte a csoport könyvvizsgálója:

- **a lényeges hibás állítás felmért kockázatai:** például, ha a csoportkönyvvizsgáló egy olyan komponenst azonosított, amely jelentős kockázatot foglal magában, célszerű lehet a komponens könyvvizsgáló irányításának és felügyeletének növelése és a komponens könyvvizsgáló könyvvizsgálati dokumentációjának részletesebb áttekintése;
- **a könyvvizsgálati munkát végző komponens könyvvizsgálók szakértelme és képességei:** például, ha a csoportkönyvvizsgálónak nincs korábbi tapasztalata egy komponens könyvvizsgálójával való együttműködés terén, a csoportkönyvvizsgáló kommunikálhat részletesebb utasításokat, növelheti a komponens könyvvizsgálójával való megbeszélések vagy egyéb érintkezések gyakoriságát, vagy kijelölhet tapasztaltabb személyeket a komponens könyvvizsgálójának a munkavégzéssel párhuzamos felügyeletére;
- **a megbízásért felelős munkacsoport tagjai munkavégzésének földrajzi megoszlása**, beleértve, hogy a megbízásért felelős munkacsoport tagjai mennyire vannak sok helyszínen/országban szétszórva, és beleértve azt is, amikor a könyvvizsgáló szolgáltató központokat vesz igénybe bizonyos könyvvizsgálati feladatok központilag történő végrehajtására: például lehetnek olyan tranzakciók, mint a vevői és banki egyenlegek visszaigazoltatása és értékelése, melyeket a könyvvizsgáló cég központilag végez el.
- **hozzáférés biztosítása a komponens könyvvizsgálójának könyvvizsgálati dokumentációjához**, például, amikor jogszabály megakadályozza, hogy a komponens könyvvizsgáló könyvvizsgálati dokumentációját kivigyék a komponens könyvvizsgálójának joghatóságából, a csoportkönyvvizsgáló áttekintheti a könyvvizsgálati

dokumentációt a komponens könyvvizsgáló helyszínén vagy technológia alkalmazásán keresztül távolról.

A csoportkönyvvizsgáló számára előírás, hogy a könyvvizsgálati megbízás során - megfelelő időpontokban - áttekintse a csoport könyvvizsgálata szempontjából releváns könyvvizsgálati dokumentációt, beleértve a komponens könyvvizsgálati dokumentációt. Különböző módjai vannak annak, ahogyan a csoportkönyvvizsgáló megbizonyosodhat a komponens könyvvizsgáló által végzett munkáról, például:

- a komponens könyvvizsgálóval folytatott személyes, online kommunikáció a csoport könyvvizsgálata során;
- a komponens könyvvizsgálóval személyes megbeszélés és/vagy hívás az azonosított és felmért kockázatok, ügyek, megállapítások és következtetések megbeszélése céljából;
- a komponens könyvvizsgáló könyvvizsgálati dokumentációjának áttekintése személyesen vagy távoli eléréssel, amennyiben a technikai feltételek adottak.

Fontos, hogy a kommunikáció és az áttekintés módját, időpontját, a megtárgyalt kérdéseket dokumentálni szükséges a csoport könyvvizsgálati dokumentációban.

3.6 Kommunikáció a komponensek könyvvizsgálóival

A hatékony kétirányú kommunikáció a csoportkönyvvizsgáló és a komponensek könyvvizsgálói között segít elvárásokat meghatározni a komponens könyvvizsgálóra vonatkozóan és megkönnyíti a csoportkönyvvizsgáló általi irányítást és felügyeletet, valamint munkája áttekintését. A csoportkönyvvizsgálónak szükséges kommunikálni a komponens könyvvizsgálóval a felelősségről, az elvárásairól, beleértve azt a követelményt is, hogy a kommunikációkra a csoport könyvvizsgálat során mindvégig a megfelelő időben kerüljön sor.

A komponens könyvvizsgálónak időben kell kommunikálnia a csoportkönyvvizsgáló felé:

- olyan kérdéseket, amelyeket akár csalásból, akár hibából eredő lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése szempontjából relevánsnak ítélt;
- a csoport vezetése vagy a csoportkönyvvizsgáló által korábban nem kapcsoltként azonosított felekkel folytatott kapcsolatokat;
- bármely eseményt vagy körülményt, amely jelentős kétséget vethet fel a csoport vállalkozás folytatására való képességével kapcsolatban.

A csoportkönyvvizsgáló és a komponens könyvvizsgáló közötti kommunikációt nem kell szükségszerűen írásba foglalni, ugyanakkor a csoportkönyvvizsgálónak a komponens könyvvizsgálóval folytatott szóbeli kommunikációit kiegészítheti írásbeli kommunikáció, mint *például egy utasítás a végrehajtandó munkára vonatkozóan.*

Emellett a csoportkönyvvizsgáló találkozhat a komponens könyvvizsgálóval, hogy megbeszéljenek jelentős kérdéseket vagy, hogy áttekintse a komponens könyvvizsgáló könyvvizsgálati dokumentációjának releváns részeit.

Az oktatási anyag 3. számú melléklete tartalmaz egy mintát azokra az esetekre, amikor a komponens könyvvizsgálónak valamilyen olyan ügy jut a tudomására, melyet mindenképpen jeleznie kell a csoport könyvvizsgáló részére. Ilyen ügy lehet, ha például hibát vagy csalást azonosít a komponensnél.

3.7 Lényegesség megállapítása:

Az ISA 600R előírja a csoportkönyvvizsgáló számára, hogy az ISA 320 alapján állapítson meg komponensre vonatkozó végrehajtási lényegességet minden egyes olyan komponens esetében, ahol az egyedi pénzügyi információkra vonatkozóan könyvvizsgálati eljárásokat hajtanak végre.

A csoportkönyvvizsgáló határozza meg a komponensre vonatkozó végrehajtási lényegességet. Ezen összegnek alacsonyabbnak kell lennie az összesítési kockázat kezelése céljából a csoportra vonatkozó végrehajtási lényegességnél. A komponensre vonatkozó végrehajtási lényegesség megállapítása nem egy egyszerű mechanikus számítás, magába kell foglalnia a szakmai megítélés alkalmazását. A számítás során figyelembe vehető tényezők lehetnek például:

- a konszolidált pénzügyi információk komponensek közötti megoszlásának mértéke, *például minél nagyobb a komponensek között az alábontás mértéke, tehát ha sok kis leányvállalat van a csoportban, rendszerint annál alacsonyabb komponensre vonatkozó végrehajtási lényegesség megfelelő az összesítési kockázat kezelése céljából;*
- a komponens csoport szempontjából fennálló viszonylagos jelentősége befolyásolhatja az alábontás mértékét, *például, ha egyetlen komponens teszi ki a csoport nagy részét, kisebb az alábontás a komponensek között, tehát magasabb végrehajtási lényegességet kell allokálni erre a komponensre;*
- a komponens pénzügyi információiban lévő hibás állítások jellegére, gyakoriságára és nagyságrendjére vonatkozó várakozások, tehát vannak-e olyan kockázatok, amelyek egyedileg jellemzőek a komponens pénzügyi információira vonatkozóan, *például ágazat specifikus számviteli kérdések, szokatlan vagy összetett ügyletek;*
- a korábbi könyvvizsgálatok során a komponensnél azonosított hibás állítások jellege és terjedelme.

A csoportra vonatkozó lényegesség megállapításában újdonság, hogy nagyobb lehet a valószínűsége annak, hogy a nem helyesbített és a fel nem tárt hibás állítások összessége meghaladhatja a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatások egészére vonatkozó lényegességet, mert a komponens könyvvizsgálók elkülönülten hajthatnak végre könyvvizsgálati eljárásokat. Ennek megfelelően a komponensre vonatkozó végrehajtási lényegességet a csoport könyvvizsgálójának úgy kell meghatároznia, hogy az összegzési kockázatot megfelelően alacsony szintre csökkentse.

3.8 Végrehajtási lényegesség allokálása a komponensek tekintetében:

A komponensre vonatkozó végrehajtási lényegességet komponensenként allokálni szükséges. Az allokálás során kiemelt szerepe lesz az összegzési kockázatnak. Ez alapján minél nagyobb a komponensek száma a csoportban, annál alacsonyabb komponensre vonatkozó végrehajtási lényegesség lesz megfelelő az összegzési kockázat kezelése céljából.

Az egyik legfontosabb kérdés, hogy hogyan osztja fel a csoport könyvvizsgáló a csoport végrehajtási lényegességet az egyes komponensek között. Erre az ISA 600R-ben nincs meghatározott módszertan, ugyanakkor levezethető a standardokból az alábbiak szerint:

1. Annak a kockázatnak a csökkentése érdekében, hogy a csoport pénzügyi kimutatásaiban a feltárt és fel nem tárt hibás állítások összessége meghaladja a csoport pénzügyi

kimutatásainak egészére vonatkozó lényegességi szintet, a komponensek lényegességi szintjét a csoport lényegességi szintjénél alacsonyabbra kell meghatározni.

2. A különböző komponensekre eltérő végrehajtási lényegességi szinteket lehet megállapítani.
3. A komponens végrehajtási lényegességi szintek együttes összegének nem kell a csoport lényegességi szintjének számtani hányadát képeznie, következésképpen az összeadott komponens lényegesség értéke meghaladhatja a csoport lényegességi szintjét.

Tehát példaként, ha a "csoport lényegesség" 900 millió forint, és 3 komponens van, akkor át kell gondolni, hogyan kell az egyes komponensek lényegességét meghatározni.

Túlságosan kockázatos lenne a komponensek lényegességét minden egyes komponensre 900 millió forintban meghatározni, mivel ez megegyezik a csoport lényegességével. Ha a komponensek lényegességét 900 millió forintban határoznák meg, akkor fennállna az esélye annak, hogy a komponensek szintjén a hibás állítások feltáratlanok maradnának, és más komponensekkel összesítve a feltáratlan hibás állítások teljes összege meghaladná a csoport lényegességét.

Végső soron a könyvvizsgáló csoportnak saját belátása szerint kell eljárnia, és a végrehajtási lényegességet a 900 millió forint alatti különböző szinteken kell megállapítania az adott komponens mérete, összetettsége és egyéb tényezői alapján.

A komponensenként allokalált lényegességet a komponens könyvvizsgálói instrukcióban kell rögzíteni, és írásban kommunikálni a komponens könyvvizsgálójával. A szemléltető példát lásd az 1. számú mellékletben.

A komponens könyvvizsgálatokra vonatkozóan beszámoló szintű lényegességet nem kell megállapítani, azonban kommunikálni szükséges a komponens könyvvizsgálók felé a végrehajtási lényegességet, és azt a küszöbértéket, amelyen felül a komponens pénzügyi információiban azonosított hibás állítások kommunikálандók a csoportkönyvvizsgáló felé. Ez az összeg nem lehet magasabb a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatások szempontjából egyértelműen elhanyagolhatóként meghatározott összegnél.

Példa a komponens lényegesség meghatározására és allokalására:

A csoport végrehajtási lényegességét 200 000 EUR-ban határozták meg a – minőségi és mennyiségi tényezők figyelembevételével – konszolidált mérlegfőösszeg 1%-ának 75%-a alapján (26 666 667 EUR X 1% X 75%). A csoport anyavállalata Németországban működik, és leányvállalatai az Európai Unióból származó 10 komponensből állnak, amelyek relatív mérete a csoportban a következő:

Komponens megnevezése	Jogszabály szerinti könyvvizgálatra kötelezett	Konszolidációs stratégia	Mérlegfőösszeg megoszlása csoporton belül	Árbevétel megoszlása csoporton belül
A	Nem	Teljeskörű könyvvizgálat	30%	20%
B	Igen	Teljeskörű könyvvizgálat	20%	25%
C	Igen	Teljeskörű könyvvizgálat	10%	15%
D	Nem	Egy vagy több számlaegyenleg, ügyletcsoport vagy közzététel vizsgálata	10%	8%
E - fióktelep	Nem	Egy vagy több számlaegyenleg, ügyletcsoport vagy közzététel vizsgálata	10%	5%
F	Igen	Teljeskörű könyvvizgálat	5%	10%

G	Nem	nincs könyvvizsgálat	5%	5%
H	Nem	nincs könyvvizsgálat	4%	8%
I	Igen	Teljeskörű könyvvizsgálat, a korábbi évben feltárt hiba miatt	3%	2%
J	Nem	nincs könyvvizsgálat	3%	2%

Azon komponensek esetében, ahol a jogszabály szerint kötelező a könyvvizsgálat (B, C, F, I), a csoport könyvvizsgáló eredetileg a minőségi tényezők mérlegelése után a következőket határozta meg:

Komponens megnevezése	A csoport könyvvizsgálói által figyelembe vett minőségi tényezők	Allokált komponens végrehajtási lényegesség	Jogszabály szerinti könyvvizsgálat során alkalmazott végrehajtási lényegesség
B	- Komplex és lényeges tranzakciók - A tevékenysége lényegében megegyezik a csoport többi részével. - Több mint 10 éve része a csoportnak.	130 000 €	150 000 €
C	- Egyszerű működési struktúra. - A tevékenysége lényegében megegyezik a csoport többi részével. - Több mint 10 éve része a csoportnak.	90 000 €	75 000 €
F	- Csoporttól eltérő tevékenység. - Vagyongkezelés a csoport részére.	40 000 €	30 000 €
I	- A tevékenysége lényegében megegyezik a csoport többi részével. - Az előző időszakban feltárt jelentős hibák.	30 000 €	25 000 €

Ebben a helyzetben a csoport könyvvizsgáló a **C, F és I komponensek** esetében elfogadná, hogy a komponens a jogszabály szerinti könyvvizsgálata során alkalmazott lényegességet használja. Azonban a komponens könyvvizsgáló **B komponens** esetében nem használhatja a jogszabályi könyvvizsgálat során alkalmazott lényegességet, mivel az meghaladja a csoport könyvvizsgáló által meghatározott komponens lényegességet.

A komponens: nincs jogszabály szerinti könyvvizsgálat, ugyanakkor a csoportban betöltött szerepét tekintve a legnagyobb komponens, a csoport megalapítása óta leányvállalat. A csoport fő kereskedelmi egysége - számos olyan tevékenységet végez, amelyet a csoport más vállalatai nem végeznek. A komponens hatékony belső ellenőrzési, és IT kontroll környezettel rendelkezik, melyet az anyavállalat biztosít számára.

D komponens: Nincs jogszabály szerinti könyvvizsgálat, ugyanakkor a csoport új leányvállalata, amelyet az év során szerzett meg. A csoporthoz képest új tevékenységeket végez. A tevékenységek gyors bővülése a felvásárlás óta. Az év során átállt a csoport IT, és belső minőségellenőrzési rendszerére.

E komponens: Nincs jogszabály szerinti könyvvizsgálat, fióktelepként több mint 5 éve az anyavállalat része. Működése lényegében megegyezik a csoport többi részével. A komponens hatékony belső ellenőrzési, és IT kontroll környezettel rendelkezik, melyet az anyavállalat biztosít számára.

A fenti komponensek (**A, D, E**) esetében a komponens végrehajtási lényegességét meg kell határozni, a minőségi tényezőket is figyelembe véve, de ennek nem feltétlenül kell egyszerű matematikai számításnak lennie. Ezért a meghatározott komponens lényegesség lehet a csoport lényegességének nagyobb hányada, mint a komponensnek a csoporthoz viszonyított relatív mérete.

A gyakorlatban elfogadott alkalmazás szerint a csoport szintű végrehajtási lényegesség legfeljebb a 2-3 szorosa a komponensek számára allokkált végrehajtási lényegességek összegének. Jelen esetben ez közel 3 szorosa.

Komponens megnevezése	Mérlegfőösszeg megoszlása csoporton belül	Komponensek mérlegfőösszegeinek súlyozása	Allokkált komponens végrehajtási lényegesség	Allokkált komponens végrehajtási lényegesség aránya a csoport lényegességéhez viszonyítva
A	30%	34%	150 000 €	75%
B	20%	23%	130 000 €	65%
C	10%	11%	75 000 €	38%
D	10%	11%	80 000 €	40%
E	10%	11%	90 000 €	45%
F	5%	6%	30 000 €	15%
G	Nincs a konszolidációs körben			
H	Nincs a konszolidációs körben			
I	3%	4%	25 000 €	13%
J	Nincs a konszolidációs körben			
Komponensek lényegességi szintjeinek összege	88%	100%	580 000 €	290%

3.9 Konszolidációs folyamat:

Az ISA 600R-ben felülvizsgálatra került a konszolidációs folyamat definíciója, amely magában foglalja az egynél több gazdálkodó egység pénzügyi információinak összevonását, és egyértelműsíti a fiókteleppel vagy részleggel rendelkező gazdálkodó egységek csoport könyvvizsgálatának megközelítését.

A konszolidációs folyamat áttekintése során legalább az alábbiakat végre kell hajtani:

- 1) annak értékelését, hogy minden gazdálkodó egységet és üzletágot belefoglaltak-e a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatásokba, valamint, ha értelmezhető, további könyvvizsgálati eljárások kialakítását és végrehajtását az alkonszolidációkra vonatkozóan;
- 2) a konszolidációs módosítások és átsorolások megfelelőségének, teljességének és pontosságának értékelését;
- 3) annak értékelését, hogy a vezetésnek a konszolidációs folyamat során alkalmazott megítélései utalnak-e a vezetés lehetséges elfogultságára; és
- 4) a lényeges hibás állítás felmért, a konszolidációs folyamatból felmerülő, csalás miatti kockázataira való válaszadást.

Ha egy gazdálkodó egység vagy üzletág pénzügyi információit nem ugyanazokkal a számviteli szabályokkal összhangban készítették, amelyeket a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatásokra alkalmaznak, a csoport könyvvizsgálójának értékelnie kell, hogy a pénzügyi információkat megfelelően módosították-e a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatások készítésének és bemutatásának céljára.

Mind a csoport-, mind a komponens könyvvizsgálóknak biztosítaniuk kell, hogy megértsék az új követelményeket, és hogy az alkalmazott könyvvizsgálati módszereiket ennek megfelelően aktualizálják. A komponensek lényegességének és az összesítési kockázatnak a mérlegelésére korábban használt modelleket várhatóan újra kell értékelni.

A csoportkönyvvizsgálónak legalább az alábbi könyvvizsgálati eljárásokat kell megfelelően terveznie és végrehajtania, melyek kapcsán a végső felelősséget is köteles vállalni:

- teljesség vizsgálata a bevonás tekintetében, azaz, hogy minden gazdálkodó egységet és üzletágot belefoglaltak-e a pénzügyi kimutatásokba a keretelveknek megfelelően (olyan fogalom, mint „jelentős komponens” már nem kerül meghatározásra az ISA 600R-ben);
- a konszolidációs módosítások és átsorolások megfelelőségének, teljességének és pontosságának értékelése;
- vezetés lehetséges elfogultságára utaló jelzések vizsgálata;
- a konszolidációs folyamatból felmerülő, csalás miatti kockázatokra való válaszadás;
- számviteli politikák kiértékelése;
- eltérő beszámolási időszak értékelése;
- komponens könyvvizsgálók irányításának és felügyeletének, valamint munkájuk áttekintésének, jellegének és terjedelmének egyértelmű meghatározása és írásbeli kommunikációja.

A konszolidáció során külön ki kell térni a manuálisan rögzített naplótételek teljességének vizsgálatára. Tehát önmagában nem elegendő arra hivatkozni a könyvvizsgálati dokumentációban, hogy a bevonásra került gazdálkodó egységek vizsgálata során sor kerülhetett a naplótételek teljeskörűségének vizsgálatára, hanem külön, a konszolidációs módosításokra vonatkozó teljesség tekintetében is szükséges könyvvizsgálati eljárásokat tervezni és végrehajtani. Továbbá azt is vizsgálni szükséges, hogy azonosít-e a csoportkönyvvizsgáló a konszolidációs folyamat feletti kontrollok működésében hiányosságot, mely alapján esetleg szükség lehet a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatásokban bemutatott összegek módosításaira, átsorolására, különösen akkor, ha tranzakciókra vonatkozóan a csoportkönyvvizsgáló nem támaszkodik az IT rendszerekre.

Ilyen esetekben az azonosított konszolidációs módosítások, átsorolások megfelelőségére, teljességére és pontosságára vonatkozóan a csoportkönyvvizsgálónak az alábbi vizsgálatokat célszerű megterveznie és végrehajtania:

- értékelni szükséges, hogy a módosítások megfelelően tükrözik a kapcsolódó ügyleteket, eseményeket;
- vizsgálni kell, hogy teljeskörűen bevonásra kerültek-e azok a gazdálkodó egységek, vagy üzletágak, amelyeknek a pénzügyi információt a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatások tartalmazzák;
- könyvvizsgálati eljárásokat szükséges végezni arra vonatkozóan, hogy a jelentős módosítások kiszámítása, feldolgozása megfelelően történt-e, valamint a szükséges jóváhagyások megfelelően megtörténtek-e.

Komponens könyvvizsgáló igénybevétele esetén a komponens könyvvizsgáló felelősége értesíteni arról a csoportkönyvvizsgálót, hogy a komponens könyvvizsgálata során szakértőt vesz igénybe. Továbbá egyeztetni szükséges az igénybe vett szakértő munkájának jellegéről, hatóköréről és céljairól annak érdekében, hogy a csoportkönyvvizsgáló értékelni tudja, hogy az igénybevett szakértő munkája megfelelő-e a csoportkönyvvizgálat céljaira.

3.10 A komponens könyvvizsgáló bevonása során a csoportkönyvvizsgáló feladata

A komponens könyvvizsgáló által elkészítendő dokumentumok formáját és tartalmát nagymértékben befolyásolja azon végrehajtott könyvvizsgálati munka jellege és terjedelme, mellyel a csoportkönyvvizsgáló megbízta. Ugyanakkor a csoportkönyvvizsgálónak kell meghatározni, hogy milyen módon kerüljenek végrehajtásra és dokumentálásra a komponens könyvvizsgáló által végrehajtott könyvvizsgálati eljárások, valamint a levont átfogó következtetés. Erre a csoportkönyvvizsgálónak kell kialakítani a politikáit és az eljárásait, azaz meg kell határozni a standardoknak megfelelő könyvvizsgálati módszertant, melyet egyeztetni szükséges a komponens könyvvizsgálóval, hogy aszerint hajtsa végre a könyvvizsgálatát.

A csoportkönyvvizsgáló kérése rendszerint a komponens könyvvizsgálati instrukciós dokumentumban kerül megküldésre a komponens könyvvizsgálónak. A komponens könyvvizsgálónak az instrukciós dokumentumban foglaltak szerint kell végrehajtani a könyvvizsgálatot, rendszerint ez a dokumentum tartalmazza a:

- komponens könyvvizsgálat módszerét (teljeskörű könyvvizsgálat, részleges, vagy elemzés)
- azonosított kockázatokat,
- mérföldköveket, és határidőket,
- allokált végrehajtási lényegességet,
- könyvvizsgálati stratégiát.

3.11 A komponens könyvvizsgáló feladatai a megbízás elfogadása során

A komponens könyvvizsgálónak a könyvvizsgálati instrukciós dokumentumban foglaltak elfogadását határidőben, és írásban kell kommunikálnia a csoportkönyvvizsgáló felé, így például az alábbiakat:

- megerősítés arról, hogy meg fog tudni felelni az utasításoknak/nem fog tudni eleget tenni az útmutatásnak (indokok felsorolása szükséges);
- érti és világosak az útmutatások, vagy amennyiben nem, részletezze, hogy mely elemeket szükséges tisztázni;
- együtt fog működni a csoportkönyvvizsgálóval és hozzáférést biztosít a könyvvizsgálati dokumentációhoz;
- a megfelelő dokumentumformátumot használja
- megfelel-e a komponens könyvvizsgáló a releváns etikai és függetlenségi követelményeknek: például: nem áll vagy állt korábban sem gazdasági sem egyéb kapcsolatban a komponens könyvvizsgáló a vizsgált társasággal, melyről az instrukciót elfogadó dokumentumban nyilatkozik a komponens könyvvizsgáló a munka elején, a megbízás elfogadásakor;
- végrehajtási lényegesség összegének elfogadását.

Az oktatási anyag 2. számú melléklete tartalmaz egy mintát a megbízás elfogadásának igazolására vonatkozóan.

3.12 A komponens könyvvizsgáló feladatai a könyvvizsgálat végrehajtása és az áttekintése során

A komponens könyvvizsgáló az instrukciónak megfelelően végrehajtja a könyvvizsgálati eljárásait, az abban foglalt mérföldköveknek megfelelően írásban vagy szóban kommunikálja megállapításait a csoportkönyvvizsgálónak. A komponens könyvvizsgáló lezárásakor a komponens könyvvizsgáló írásos választ ad a könyvvizsgálati instrukciós dokumentumban foglaltak szerint végrehajtott feladatairól, a levont következtetésekről a csoportkönyvvizsgáló felé. Ennek a komponens könyvvizsgálatot lezáró dokumentumnak az alábbiakat kellene tartalmaznia:

- pénzügyi kimutatások azonosítása, melyekre vonatkozóan a komponens könyvvizsgáló végrehajtotta az eljárásait. *Például: XY társaság 20X1. december 31-i fordulónapra vonatkozó IFRS-ek vagy XY társaság számviteli politikája alapján összeállított konzolidációs jelentéscsomag (angolul: reporting package);*
- annak kellően részletes leírása, hogy az azonosított kockázatokra vonatkozóan milyen eljárásokat végeztek el, és abból milyen következtetéseket vontak le, *Például: külön munkalapon kerüljenek rögzítésre, hogy az instrukcióban szereplő könyvvizsgálati eljárásokat elvégezték (vevő egyenlegközlés), milyen lefedettséget értek el, azonosítottak-e hibás állítást (vagy nem azonosított hibás állítást), ki kellett-e terjeszteni a vizsgálatot (vagy nem volt szükség kiterjesztésre). Az is megfelelő lehet, ha készül egy részletes tervezési dokumentáció, ami tartalmazza, hogy mit és hogyan terveznek elvégezni a megkapott könyvvizsgálati instrukció alapján, valamint készül egy összefoglaló dokumentáció, amiben leírják, hogy valójában milyen eljárásokat végeztek el és milyen következtetést vontak le.*
- jogszabályi megfeleléssel kapcsolatos információk leírása a végrehajtás során. *Például: a komponens könyvvizsgálati instrukcióban a csoportkönyvvizsgáló rögzíti a jogszabályi megfelelésekkel kapcsolatos információkat, a komponens könyvvizsgáló pedig a tervezési dokumentációban és/vagy az összefoglaló dokumentációban szintén listázza azokat a jogszabályokat, amelyekről tudomása van és azt is, hogy azokat betartották-e.*
- a vezetés lehetséges elfogultságának jelzéseit. *Például: az ügyvezető felelőségének a cége megtalálható a szállítók között, és jelentős forgalmat bonyolítottak le vele az adott év során. Az ügyvezető jogosult a vegyes tételek könyvelésére, így külön figyelmet kell fordítani a manuálisan könyvelt tételek vizsgálatára. Erről a tervezési dokumentációban, vagy bármilyen más formában tájékoztatni szükséges a csoportkönyvvizsgálót, amennyiben lényeges hiányosságot azonosít, akkor a könyvvizsgálói jelentésben is szerepeltetni szükséges.*
- a belső kontroll rendszerben végrehajtott könyvvizsgálati eljárásokkal kapcsolatban azonosított esetleges hiányosságok ismertetését. *Például: a számviteli politika nem került frissítésre, nem tartalmazza a társaság által alkalmazott értékelési eljárásokat. Az ilyen típusú megállapításokról vezetői levélben, illetve az összefoglaló dokumentumban szükséges tájékoztatni a csoportkönyvvizsgálót.*
- csalást vagy vélt csalást. A komponens könyvvizsgálónak a csoportkönyvvizsgálónak küldendő válaszában külön ki kell térnie a csalás kockázatára, így külön figyelemmel kell lenni arra, hogy a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatásokra lényeges hatással

bíró személyek - a komponens vezetése vagy munkatársai - részvételével követhettek-e el azonosított vagy vélt csalást, vagy egyéb jogszabályba ütköző cselekedetet. *Például: a komponens könyvvizsgáló által megállapítást nyert, hogy az egyik komponensnél az árbevételben több teljesítési igazolás nélküli számla is elszámolásra került, a komponens ezáltal lényegesen magasabb árbevételt mutatott ki, mely a vezetés teljesítmény alapú javadalmának egyik kulcsfontosságú mutatója is. A komponens könyvvizsgáló csalás gyanúját azonosította, melyet kommunikálni szükséges a csoport könyvvizsgáló felé, annak érdekében, hogy egyeztessék egymás között, hogy milyen eljárásokat végezzen a komponens könyvvizsgáló az azonosított kockázat esetében.*

- egyéb jelentős kérdéseket, amelyeket a komponens könyvvizsgálója kommunikált vagy várhatóan kommunikál a komponens vezetése vagy a komponens irányításával megbízott személyek felé. *Például: orosz-ukrán háború pénzügyi kimutatásokra gyakorolt hatásának dokumentálása. Az ilyen kérdésekről mind a tervezési dokumentumban, mind pedig az összefoglaló dokumentumban, vagy egyéb, erre a célra készített dokumentumban szükséges tájékoztatni a csoportkönyvvizsgálót.*
- bármely egyéb kérdést, amely releváns lehet a csoport könyvvizsgálata szempontjából;
- a komponens könyvvizsgáló átfogó megállapításait vagy következtetéseit. *Például: minden olyan téma, amely érintheti a teljességi nyilatkozatot (kapcsolt felet érintő kérdések, jogi ügyek, fordulónap utáni események, stb.), vagy akár a könyvvizsgálói jelentést is. Az ilyen kérdésekről mind a tervezési dokumentumban, mind pedig az összefoglaló dokumentumban, vagy egyéb, erre a célra készített dokumentumban szükséges tájékoztatni a csoportkönyvvizsgálót.*

Az oktatási anyag 1. számú mellékletében a 3.1 Határidők című bekezdés tartalmaz egy listát a teljesség igénye nélkül a komponens könyvvizsgáló által visszaküldendő dokumentumok listájáról.

3.13 Fordulónap utáni események

A csoportkönyvvizsgálónak meg kell kérnie a komponens könyvvizsgálót, hogy kommunikálja, ha tudomást szerez olyan fordulónap utáni eseményekről, amelyek a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatások módosítását vagy az azokban való közzétételt igényelhetik.

A csoportkönyvvizsgáló felkérheti a komponens könyvvizsgálót, hogy segítsen beazonosítani a komponens pénzügyi információinak fordulónapja és a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatásokról szóló könyvvizsgálói jelentés dátuma között bekövetkező eseményeket. Arról, hogy milyen eljárásokat végezzen, illetve a levont következtetéseket milyen formában tegye meg a komponens könyvvizsgáló, a csoportkönyvvizsgáló ad útmutatást az instrukcióban. A csoportkönyvvizsgáló feladata, felelőssége kialakítani a politikáit és az eljárásait a dokumentálásra vonatkozóan.

Az oktatási anyag 8. számú melléklete egy Fordulónap utáni eseményeket tartalmazó mintát mutat be.

3.14 A komponens könyvvizsgáló munkájának áttekintése és értékelése

A komponens könyvvizsgáló munkájának áttekintését és annak mértékét befolyásolhatja, hogy milyen mértékben került bevonásra a csoport könyvvizsgálatra vonatkozó könyvvizsgálati feladatok kialakításába és végrehajtásába a komponens könyvvizsgáló, így például az alábbi területekbe:

- a kockázatfelmérésbe;
- a lényeges hibás állítások kockázatainak azonosításába és felmérésébe;
- a lényeges kérdésekkel kapcsolatos jelentős megítélésekbe, megállapításokba, következtetés levonásba.

Például ha egy komponens könyvvizsgáló a munkacsoporton belül kulcspozícióban van, és részt vett a csoport könyvvizsgálat tervezésében és végrehajtásában, nem biztos, hogy a teljes komponens könyvvizsgálati dokumentációt át kell tekintenie a csoportkönyvvizsgálónak.

A csoportkönyvvizsgálónak a komponens könyvvizsgáló által megküldött dokumentumokat, következtetéseket értékelnie szükséges. A csoportkönyvvizsgálónak továbbá azt is meg kell állapítania, hogy szükség van-e, és milyen mértékben a komponens könyvvizsgáló további könyvvizsgálati dokumentációjának áttekintésére. Ezek alapján figyelembe kell venni:

- a komponens könyvvizsgáló által végrehajtott munka jellegét, ütemezését és terjedelmét;
- a komponens könyvvizsgáló által feltárt kontroll hiányosságokat, hibákat.

Például: Amennyiben a komponens könyvvizsgáló a belső kontroll potenciális átfogó hiányosságaival kapcsolatosan azonosított helyesbített és/vagy nem helyesbített hibás állításokat, úgy a csoportkönyvvizsgáló azt a következtetést vonhatja le, hogy bizonyos komponenseknél további könyvvizsgálati eljárások végrehajtására van szükség.

- a komponens könyvvizsgáló szakértelmét és képességeit;
- a komponens csoporton belüli szerepét, és kockázatait;
- komponens könyvvizsgáló által alkalmazott könyvvizsgálati módszertant.

A csoportkönyvvizsgáló úgy is dönthet, hogy a komponens könyvvizsgáló munkája nem megfelelő a csoportkönyvvizsgálat céljaira, akkor határozhat arról, hogy:

- további információ kér a komponens könyvvizsgálótól személy találkozó, vagy online megbeszélés keretében,
- a komponens könyvvizsgáló dokumentációjának részletesebb áttekintését kéri,
- további könyvvizsgálati eljárásokat kell végrehajtani, különösen akkor, ha aggályok merülnek fel a komponens könyvvizsgáló szakértelmével, képességeivel kapcsolatban.

Amennyiben tehát a csoportkönyvvizsgáló a további könyvvizsgálati eljárások végrehajtása mellett dönt, meg kell határoznia, hogy milyen további könyvvizsgálati eljárásokat kell végrehajtani, és hogy azt ki hajtsa végre. A további eljárások végrehajtásáért felelős lehet a csoportkönyvvizsgáló, a komponens könyvvizsgáló, de adott esetben felkérhet egy másik komponens könyvvizsgálót is.

Például: a komponens könyvvizsgáló az IFRS módosítások nélküli konszolidált jelentéscso-magról adott jelentést, mivel a komponens könyvvizsgáló nem rendelkezik IFRS minősítéssel,

így a csoportkönyvvizsgálónak, annak érdekében, hogy az IFRS módosítások teljeskörűségét és pontosságát is meg tudja állapítani, további eljárásokat szükséges végrehajtania.

A csoportkönyvvizsgálónak a komponens könyvvizsgáló által végrehajtott eljárásokból szerzett könyvvizsgálati bizonyítékokat értékelnie szükséges. Ezek a csoportkönyvvizsgálat adottságaitól és körülményeitől függenek, ahogyan az fentebb már említésre került. Fontos tehát, hogy a komponens könyvvizsgáló betartsa a korábban már említett kommunikációs követelményeket, és figyelemmel legyen az átfogó megállapításokra, a levont következtetésekre.

Például a csoportkönyvvizsgáló a komponens könyvvizsgáló részére instrukció formájában rögzítheti a csoport számára releváns kommunikációs követelményeket, illetve, hogy a kommunikáció milyen formában, milyen gyakorisággal történjen. Abban az esetben, ha úgy értékeli a csoportkönyvvizsgáló, hogy további vizsgálatok elvégzésére lehet szükség, akkor azt jeleznie kell a komponens könyvvizsgáló felé.

A csoportkönyvvizsgálónak értékelnie kell minden olyan (akár a csoportkönyvvizsgáló által azonosított, akár a komponensek könyvvizsgálói által kommunikált) nem helyesbített hibás állítást, valamint azoknak a tranzakcióknak a hatását a csoportra vonatkozó könyvvizsgálói véleményre, melyekről nem tudott elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot szerezni a komponens könyvvizsgáló, vagy saját maga.

Ilyen esetben mindig végig kell gondolni, hogy szükséges lehet-e módosítani a tervezett könyvvizsgálati eljárások jellegét, vagy terjedelmét, vagy a felmért kockázatok felülvizsgálata alapján újra kell értékelni a tervezett könyvvizsgálati eljárásokat az összes, vagy néhány jelentős ügyletcsoportra, számlaegyenlegre, közzétételre és a kapcsolódó állításokra vonatkozóan. Erőről – időben- írásban kell tájékoztatni a komponens könyvvizsgálókat.

Például a csoportkönyvvizsgáló egy komponensnél azonosított hibás állítás kapcsán arra a következtetésre jut, hogy más komponensek vonatkozásában is releváns lehet az azonosított hibás állítás. Ezért további könyvvizsgálati eljárások elvégzését kéri a komponens könyvvizsgálóktól.

Például hirtelen olyan környezeti vagy politikai változás történik (mint például háború, járvány kitörés), mely hatására az egyik komponensnél hatókör korlátozás esete áll fenn az információk vagy személyekhez való hozzáférésre vonatkozóan. Ilyen esetben módosítani kell a könyvvizsgálati tervet.

Az oktatási anyag 4. számú melléklete tartalmaz egy mintát a nem módosított hibás állítások kommunikálására vonatkozóan.

Ezért is fontos, hogy a csoportkönyvvizsgáló megfelelően értékelje, hogy a kialakított könyvvizsgálati terv az új információ birtokában is megfelelő, illetve, hogy az ISA 330. standard alapján a lényeges hibás állítás felmért kockázataitól függetlenül alapvető vizsgálati eljárásokat alakítson ki és hajtson végre minden egyes lényeges ügyletcsoport, számlaegyenleg és közzététel tekintetében.

A megszerzett könyvvizsgálati bizonyítékok tekintetében a csoportkönyvvizsgálónak értékelnie kell, hogy a megbízásért felelős munkacsoport megfelelő szakmai szkepticizmussal szerezte meg a szükséges bizonyítékokat. Az értékelés során például figyelembe veheti, hogy volt olyan eset, amikor a munkacsoport helytelenül:

- a bizonyítékok megfelelőségének és megbízhatóságának vizsgálata nélkül szerzett könnyebben hozzáférhető bizonyítékokat, vagy
- kevésbé meggyőző bizonyítékot szerzett, vagy
- elfogult volt a megerősítő bizonyíték szerzése vagy ellentmondó bizonyíték kizárása irányában.

Például, ha a komponens könyvvizsgáló az első és utolsó banki folyószámla kivonatokat szerezte be a pénzeszközök pontossága, létezése, és teljességének igazolása céljából, ugyanakkor a komponens könyvvizsgálati instrukcióban egyértelműen meghatározásra került, hogy egyenlegközlő levelet kell beszerezni a bankoktól, tekintettel arra, hogy lehetnek további bankszámlái a társaságnak, úton lévő pénzeszköze, vagy a folyószámlákon meg nem jelenő kötelezettségek. A csoportkönyvvizsgáló ez esetben utasíthatja a komponens könyvvizsgálót, hogy szerezzen további „meggyőző” könyvvizsgálati bizonyítékot.

Az ISA 220R könyvvizsgálati standard előírja, hogy a megbízásért felelős partnernek a könyvvizsgálói jelentés dátumáig a könyvvizsgálati dokumentáció áttekintésén és a megbízásért felelős munkacsoporttal folytatott megbeszélésen keresztül elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot kell szereznie a levont következtetések alátámasztásához és a könyvvizsgálói jelentés kibocsátásához. Ez azt is jelenti, hogy a könyvvizsgálói jelentés kibocsátását követően már nem szerezhető, és így nem dokumentálható új könyvvizsgálói bizonyíték.

Az oktatási anyag 1. számú melléklete tartalmaz könyvvizsgálati instrukció mintát.

Az értékelést befolyásolja a komponensek könyvvizsgálóinak a csoportkönyvvizsgáló általi irányítása és felügyelete, valamint munkájuk áttekintése, beleértve az adott esetnek megfelelően a komponens könyvvizsgálati dokumentáció csoportkönyvvizsgáló általi áttekintését is.

Például a csoportkönyvvizsgáló dönthet úgy, hogy áttekinti a komponens könyvvizsgáló dokumentációját annak érdekében, hogy meggyőződjön arról, hogy a komponens könyvvizsgáló által alkalmazott könyvvizsgálati módszertan megfelel az általa adott instrukciónak.

A csoportkönyvvizsgáló számára egy átfogó memorandum vagy más néven könyvvizsgálati kérdőív - mely tartalmazza a komponens könyvvizsgáló által elvégzett munkát illetve annak eredményeit - önmagában elegendő alapot nyújthat annak a következtetésnek a levonásához, hogy a komponens könyvvizsgáló elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot szerzett a csoport könyvvizgálat céljára. Továbbá segít meggyőződni a csoportkönyvvizsgálónak arról is, hogy a konszolidálásba bevont komponens egyedi konszolidációs jelentéscsomagja a többi konszolidálásba bevont társaság egyedi beszámolóival egységes elvek szerint került-e összeállításra.

Például abban az esetben, ha a csoportkönyvvizsgáló instrukciója megfelelően részletezi a komponens könyvvizgálat kockázatait, az elvégzendő feladatokat, és a megküldendő dokumentumokat, akkor a komponens könyvvizsgáló ezekre egy átfogó memorandumban vagy könyvvizsgálati kérdőívben tud válaszolni, segítve ezzel a csoportkönyvvizsgáló munkáját. Ugyanakkor emellett a csoportkönyvvizsgáló dönthet úgy, hogy szükség lesz a komponens könyvvizsgálati dokumentációjának részletes áttekintésére is.

Az oktatási anyag 1. számú melléklete egy könyvvizsgálati instrukció mintát (a teljesség igénye nélkül), a 4. számú melléklet egy nem módosított hibás állítások listáját tartalmazó mintát mutat be, az 5. számú melléklet egy tervezési dokumentum mintát, a 6. számú

melléklet pedig egy komponens könyvvizsgálati kérdőívet (átfogó memorandum) mutat be.

3.15 Könyvvizsgálói jelentés

A csoportra vonatkozó könyvvizsgálói jelentésért végső felelősséggel minden esetben a csoportkönyvvizsgáló tartozik. Emiatt a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatásokról szóló könyvvizsgálói jelentésben tilos a komponens könyvvizsgálóra hivatkozni.

Abban az esetben, ha a csoportkönyvvizsgáló képtelen elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot szerezni egy vagy több komponens pénzügyi információjára vonatkozóan, akkor a csoportkönyvvizsgáló minősített véleményt bocsát ki. Ilyen esetben az ISA 700-as standard szerint hivatkozni kell a minősítés okára, mint például arra, hogy a komponens könyvvizsgálója a komponens vezetésének ellenőrzésén kívül álló körülmények miatt nem képes végrehajtani vagy befejezni a komponens pénzügyi információira vonatkozóan a kért munkát.

A komponens könyvvizsgáló a konszolidációs csomagról jelentést bocsát ki a csoportkönyvvizsgáló részére. A komponens könyvvizsgálói jelentésben rögzíteni szükséges, hogy a csoportkönyvvizsgáló által megküldött útmutatásnak megfelelően végezték el a – komponensre vonatkozó instrukcióban meghatározott fordulónapjára készített - konszolidációs jelentéscsomag könyvvizsgálatát. A jelentésben utalni kell a konszolidált jelentéscsomagban szereplő lényeges adatokra (adózás utáni/tárgyévi átfogó eredmény, nyereség/veszteség, saját tőke összege).

A vélemény részben szükséges kifejtteni, hogy a konszolidációs jelentéscsomag minden lényeges szempontból összhangban van a csoport által előírt számviteli politikával/instrukcióval/nemzetközi standardokkal, stb.

Ezt követően szükség bemutatni a vezetés felelősségét a konszolidált jelentéscsomagért, melyben jelezni szükséges, hogy a konszolidált jelentéscsomag kizárólag az anyavállalat konszolidált kimutatásaiba történő bevonás céljából készült.

A könyvvizsgáló felelőssége részben megerősítésre kerül, hogy a kibocsátott komponens instrukciókkal és a nemzeti könyvvizsgálati standardokkal összhangban került végrehajtásra a könyvvizsgálat. A végrehajtott eljárások céljáról, a bizonyítékszerzésről, a csalási és egyéb kockázatokról, a számviteli politika megfelelőségéről egyaránt szükséges informálni a csoportkönyvvizsgálót, valamint arról hogy a megszerzett könyvvizsgálati bizonyíték elegendő és megfelelő alapot nyújt-e a könyvvizsgálati vélemény megalapozásához.

A jelentés felhasználási korlátozása részében rögzíteni szükséges, hogy a tájékoztatás milyen célt szolgál, ki használhatja fel, azaz például harmadik fél számára nem adható át és más célra sem használható fel.

Önmagában a komponens könyvvizsgálói jelentés azonban nem nyújt elegendő bizonyítékot arra, hogy a komponens könyvvizsgáló elvégezte az instrukcióban kért könyvvizsgálati eljárásokat, azaz a komponens könyvvizsgálói jelentés csak az instrukcióban kért egyéb dokumentumokkal, nyilatkozatokkal együtt jelenthet elegendő és megfelelő bizonyosságot a csoportkönyvvizsgáló számára.

Az oktatási anyag 7. számú melléklete tartalmaz egy komponens könyvvizsgálói jelentés mintát, melyet minden évben szükséges felülvizsgálni!

3.16 Kommunikáció a csoport vezetésével, irányításával megbízott személyek felé

Korábban már jeleztük, hogy a csoportkönyvvizsgáló megállapíthatja, hogy a csoport könyvvizsgálat tervezése és végrehajtása szempontjából bizonyos gazdálkodó egységek vagy üzletágak együtt, vagy külön-külön is komponensnek tekinthetők. Pontosan ezért is fontos, hogy a csoport vezetésével megbeszélésre kerüljön a könyvvizsgálat tervezett hatóköre és ütemezése. Mindez segíthet a komponenseknél végzett munka koordinálásában, beleértve, amikor bevonják a komponens könyvvizsgálókat, valamint a komponensek vezetésének azonosítását és megismerését.

A 240. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard követelményeket és útmutatást tartalmaz a család kommunikálásában egyrészt a vezetés felé, illetve abban az esetben is amikor a vezetés érintett lehet a csalásban, azaz az irányítással megbízott személyek felé való kommunikálására vonatkozóan.

Összefoglalóan tehát biztosítani kell az áttekintést a csoport vezetésének részére a könyvvizsgálat tervezett hatóköréről és ütemezéséről, beleértve a csoport komponenseinél végrehajtandó munkával kapcsolatos áttekintést is, a csaláshoz kapcsolódó információkat és a belső kontroll esetében azonosított hiányosságokat.

A csoport vezetése számára szükséges lehet, hogy olyan lényeges és érzékeny információkat, amelyek jelentősek lehetnek a komponens pénzügyi kimutatásai szempontjából, ugyanakkor melyekről lehet, hogy a komponens vezetésének nincs tudomása, bizalmasan kezeljenek. Ilyen témák lehetnek például:

- potenciális peres ügyek,
- lényeges működési eszközök leállítására vonatkozó tervek,
- fordulónap utáni események, vagy
- jelentős jogi megállapodások.

Az is előfordulhat, hogy a vezetés jogszabályoknak vagy szabályozásoknak való meg nem felelésről vagy vélt meg nem felelésről tájékoztatja a csoportkönyvvizsgálóját.

A csoport irányításával megbízott személyeknek azon témákat is szükséges kommunikálni, amelyeket komponensek könyvvizsgálói azonosítanak, és amelyeket a csoportkönyvvizsgáló jelentősnek ítél a csoport irányításával megbízott személyek felelősségeinek szempontjából.

4. DOKUMENTÁCIÓ

Az ISA 600R további dokumentációs követelményeket és alkalmazási anyagokat tartalmaz, amelyek egyrészt hangsúlyozzák az ISA 230 Könyvvizsgálati dokumentáció követelményeit, másrészt pedig a többi releváns ISA-ban megfogalmazott dokumentációs követelményeket. Az ISA 600R azt is tisztázza, hogy a csoportkönyvvizsgálónak mit kell dokumentálnia a különböző helyzetekben, beleértve azokat az eseteket is, amikor korlátozások állnak fenn a komponensek könyvvizsgálóihoz vagy könyvvizsgálati dokumentációihoz való hozzáférés tekintetében.

Egy csoportra vonatkozó könyvvizsgálati megbízás könyvvizsgálati dokumentációjának elegendőnek kell lennie ahhoz, hogy az adott könyvvizsgálattal korábban kapcsolatban nem álló, tapasztalt könyvvizsgáló megértse a végrehajtott könyvvizsgálati eljárások jellegét, ütemezését

és terjedelmét, a megszerzett bizonyítékokat, valamint a csoport könyvvizsgálat során felmerülő jelentős kérdésekkel kapcsolatban levont következtetéseket.

Mit kell tartalmaznia a csoport könyvvizsgálati dokumentációjának?

A csoportkönyvvizsgálónak bele kell foglalnia a könyvvizsgálati dokumentációba:

- a csoporton belüli személyekhez vagy információkhoz való hozzáférésre vonatkozó korlátozásokkal kapcsolatos jelentős kérdéseket;
- a komponensek csoportkönyvvizsgáló általi meghatározásának alapját a csoport könyvvizsgálat tervezése és végrehajtása céljára;
- a komponensre vonatkozó végrehajtási lényegesség, valamint a komponens pénzügyi információiban lévő hibás állítások kommunikálására vonatkozó küszöbérték megállapításának alapját;
- információt arról, hogy a komponensek könyvvizsgálói megfelelő szakértelemmel és képességekkel rendelkeznek, beleértve az elegendő időt a kijelölt könyvvizsgálati folyamatoknak a komponenseknél történő végrehajtásához;
- belső kontroll rendszer kulcsfontosságú elemeit;
- a komponensek könyvvizsgálóinak a csoportkönyvvizsgáló általi irányítása és felügyelete, valamint munkájuk áttekintése jellegét, ütemezését és terjedelmét;
- a komponensek könyvvizsgálóival való kommunikációkhoz kapcsolódó kérdéseket;
- a csalással, kapcsolt felekkel vagy a vállalkozás folytatásával kapcsolatos kérdéseket;
- olyan kérdésekkel kapcsolatos megállapításainak vagy következtetéseinek a csoportkönyvvizsgáló általi értékelését és az azokra adott választ, amelyek lényeges hatással lehetnének a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatásokra.

Az oktatási anyag 1. számú melléklete tartalmaz könyvvizsgálati instrukció mintát, melyben a fent említett témák megtalálhatóak a teljesség igénye nélkül.

Az ISQM 1 standard útmutatást nyújt olyan kérdésekhez, amelyekkel a társaság politikái vagy eljárásai a megbízásért felelős munkacsoport tagjainak szakértelme és képességei tekintetében foglalkozhatnak. Az ilyen politikák vagy eljárások leírhatják azt, vagy útmutatást nyújthatnak azzal kapcsolatban, hogy hogyan dokumentálják a megbízásért felelős munkacsoportnak, beleértve a komponensek könyvvizsgálóinak a szakértelmét és képességeit.

A komponens könyvvizsgálójának könyvvizsgálati dokumentációját általában nem szükséges megismételni a csoportkönyvvizsgáló könyvvizsgálati dokumentációjában. A csoportkönyvvizsgáló azonban dönthet úgy, hogy bizonyos komponens könyvvizsgálói dokumentációt összefoglal, megismétel vagy megtartja annak másolatait a csoportkönyvvizsgáló könyvvizsgálati dokumentációjában, hogy alátámassza egy adott kérdés leírását a komponens könyvvizsgálójától származó kommunikációkban, beleértve azokat a kérdéseket, amelyeknek kommunikálását az ISA 600R ír elő. Ilyenek lehetnek például:

- a komponens könyvvizsgáló által alkalmazott olyan jelentős megítélések és azokra vonatkozóan levont következtetések listája vagy összefoglalása, amelyek relevánsak a csoport könyvvizsgálata szempontjából;
- kérdések, amelyeket szükséges lehet kommunikálni a csoport irányításával megbízott személyek felé;

- kérdések, amelyeket lehet, hogy a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatásokról szóló könyvvizsgálói jelentésben kommunikálandó kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdésekként határoznak meg.

Végezetül további példák arra vonatkozólag, hogy milyen eljárásokat szükséges dokumentálni a konszolidáció könyvvizsgálata során:

- *a csoporton belüli ügyletek és nem realizált nyereségek, valamint csoporton belüli számlaegyenlegek figyelemmel kísérését, ellenőrzését, egyeztetését és kiszűrését szolgáló eljárások;*
- *a megszerzett eszközök és kötelezettségek valós értékének meghatározása céljából tett lépések, vételárallokáció ellenőrzése, a goodwill értékelése (amikor értelmezhető), és a goodwill értékvesztés tesztjének elvégzésére szolgáló eljárások, a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvekkel összhangban;*
- *egy többségi tulajdonossal vagy kisebbségi részesedésekkel rendelkező tulajdonossal való megállapodások egy, a csoportban lévő gazdálkodó egységnél vagy üzletágnál felmerült veszteségekkel kapcsolatban (például a kisebbségi részesedés kötelme a veszteség kompenzálására).*

5. ÖSSZEFOGLALÁS

Az előzőekben tárgyalt témák alapján áttekintettük az alábbiakat:

- új hatókör (hatály), méretre szabhatóság (alkalmazhatóság);
- új fogalmak, mint például összesítési kockázat, komponens, vagy a csoportkönyvvizsgáló;
- a felülvizsgált standard lényeges változásai, mint például, hogy nagyobb hangsúlyt kell fektetni a lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítására és értékelésére, a könyvvizsgálat megközelítésének megtervezésére és a felmért kockázatokra reagáló könyvvizsgálati eljárások végrehajtására vonatkozóan, és mindezek megfelelő kétirányú dokumentációjára;
- konszolidációs folyamat felülvizsgált meghatározása;
- könyvvizsgálói jelentéshez kapcsolódó követelmények;
- dokumentálási követelmények.

Az ISA 600R a csoportkönyvvizsgálat esetében a megbízás elvégzéséhez szükséges erőforrásokra, a megbízási csoport irányítására és felügyeletére, valamint munkájának felülvizsgálatára összpontosít.

Felülvizsgálatra került a komponens, és a komponens könyvvizsgáló fogalma és megszűnt a „jelentős komponensek” meghatározása, azaz nem szükséges nevesíteni az egyes komponenseket, hogy azok jelentősek-e vagy sem.

Megerősödtek a csoportkönyvvizsgáló és a komponensek könyvvizsgálója közötti szilárd kétirányú kommunikációra vonatkozó követelmények, és a szakmai szkepticizmusra vonatkozó követelmények is szigorodtak.

A felülvizsgált ISA 600R fokozott dokumentációs követelményeket tartalmaz, és tisztázza a személyekhez vagy információkhoz való hozzáférésre vonatkozó esetleges korlátozásokat, beleértve az ezek leküzdésére vonatkozó útmutatást is.

Az ISA 600R mérettől és összetettségtől függetlenül minden csoport könyvvizsgálatra alkalmazható. A standard külön szakaszokat tartalmaz a komponens könyvvizsgálók bevonásával kapcsolatos követelmények kiemelésére, amennyiben szükség van komponens könyvvizsgáló bevonására.

Mind a csoport-, mind a komponens könyvvizsgálóknak biztosítaniuk kell, hogy megértsék az új követelményeket, és hogy könyvvizsgálati módszereiket ennek megfelelően aktualizálják. A cégek által a komponensek lényegességének és az aggregációs (összesítési) kockázatnak a mérlegelésére korábban használt modelleket tehát újra kell értékelni és következetesen szükséges alkalmazni.

A proaktívabb kockázatalapú megközelítéssel, a gyakorlatban ez valószínűleg több munkát fog eredményezni a csoportkönyvvizsgálatért felelős munkacsoport, valamint a csoportkönyvvizsgáló számára, különösen a komponens könyvvizsgálók munkájának irányításával, felügyeletével és felülvizsgálatával kapcsolatos fokozott felelőségek fényében.

A csoport könyvvizsgáló rendelkezik a végső felelősséggel a konszolidált pénzügyi kimutatásokkal összefüggésben kibocsátott könyvvizsgálói véleményéért, és ennek okán a komponens könyvvizsgálóval a csoport könyvvizsgálatra vonatkozó előírásokat betartva kell együttműködni. A leghatékonyabban ez úgy valósulhat meg, ha a csoport- és a komponens könyvvizsgáló ugyanazon könyvvizsgáló hálózatnak a tagjai, de legalább ugyan azt a könyvvizsgálati módszertant alkalmazzák. Az ISA 600R követi a már felülvizsgált más standardok logikáját, és a csoport könyvvizsgálatot végrehajtó munkacsoportot úgy definiálja, hogy annak már részét képezi a komponens könyvvizsgáló, és asszisztensei. Ezzel is azt sugallva, hogy a hatékony kétirányú kommunikáció és együttműködés a leglényegesebb eleme a csoport könyvvizsgálatnak.

Felülvizsgált Anya Nyrt.
2023. december 31.
Útmutató a konszolidációba bevont Társaságok könyvvizsgálati feladatairól

Felülvizsgált ANYA Nyrt.
Útmutató a konszolidációba bevont Társaságok könyvvizsgálati feladatairól

2023. október 16.

Tartalomjegyzék

1. Tartalomjegyzék	115
2. Bevezetés – általános információk	116
2.1. Bevezetés	116
2.2. Munkacsoport, kommunikáció	116
2.3. Konszolidációs kör.....	117
3. Audit stratégia	117
3.1. Számviteli és könyvvizsgálati szabályrendszer	117
3.2. Lényegesség.....	117
3.3. Részvétel a komponens könyvvizsgálók munkájában	118
3.4. Kockázatok	118
3.4.1. Csalás és hibák.....	118
3.4.2. Értékelések kockázatai.....	118
3.4.3. Belső kontrollok.....	119
3.4.4. Egyenleg megerősítés	119
3.4.5. Peres ügyek	119
3.4.6. Orosz-ukrán háború hatása	119
3.4.7. Mérlegfordulónap utáni események.....	119
3.4.8. Mérlegen kívüli tételek	119
3.4.9. Jelentős kockázatok	119
3.4.10. Kapcsoltfelek	120
3.4.11. Csoporton belüli egyenlegek, tranzakciók és nem realizált eredmények	120
3.4.12. Kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdések/kritikus könyvvizsgálati kérdések	121
3.4.13. Megbízás végrehajtásához kapcsolódó belső minőségellenőrzés.....	121
4. Ütemterv	121
4.1. Határidők.....	121
4.2. Küldendő dokumentumok.....	122
4.2.1. Az instrukció elfogadásának igazolása, függetlenségi nyilatkozat.....	122
4.2.2. Évközi figyelmeztető jelentés	122
4.2.3. Nem módosított eltérések összefoglalása	122
4.2.4. Tervezési memorandum.....	122
4.2.5. Könyvvizsgálati kérdőív (átfogó memorandum).....	122
4.2.6. Komponens könyvvizsgálói jelentés.....	123
4.2.7. Fordulónap utáni események	123
4.2.8. Azonosított kapcsolt felek, kapcsolt tranzakciók.....	123
5. Összefoglalás	123

1. Bevezetés – általános információk

1.1. Bevezetés

A Felülvizsgált ANYA Nyrt. (Csoport) az XY Könyvvizsgáló Kft-t (Csoportkönyvvizsgáló) bízta meg 2023. december 31-i fordulónappal az Európai Unió által befogadott Nemzetközi Pénzügy Beszámolási Standardok szerint összeállított konszolidált pénzügyi kimutatásainak könyvvizsgálatával.

Megbízásunk célja, hogy a Csoportnak az Európai Unió által befogadott Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok (továbbiakban „EU IFRS”) alapján készített 2023. évi konszolidált pénzügyi kimutatásai valóságáról és szabályszerűségéről meggyőződünk, és a konszolidált beszámolóról könyvvizsgálói jelentést bocsássunk ki.

Annak érdekében, hogy a konszolidált pénzügyi kimutatásban szereplő adatok megfeleljenek az EU IFRS szerinti konszolidált pénzügyi kimutatás készítéséről szóló követelményeknek, és a konszolidálásba bevont vállalkozások figyelembe vegyék a konszolidált pénzügyi kimutatások rájuk vonatkozó szabályait, minél hatékonyabban együtt szeretnénk működni a konszolidálásba bevont társaságok egyedi könyvvizsgálóival.

Mint Csoportkönyvvizsgáló felkérjük Önöket, hogy az ISA 600R-es témaszámú Nemzetközi Könyvvizsgálati Standard (*) alapján a konszolidációba bevont társaságok pénzügyi kimutatásainak könyvvizsgálatát a továbbiakban részletezett eljárások végrehajtásával segítsék. Ezek az útmutatások meghatározzák a könyvvizsgáló által elvégzendő munka terjedelmét.

Kiemelten fontos, hogy Önök megfelelően kövessék és értelmezzék a dokumentumban meghatározott követelményeket, hogy a Csoport könyvvizsgálatáért felelős munkacsoport a megfelelő információk birtokába kerülhessen. Az Önök könyvvizsgálati csapata felelős az egyes konszolidációba bevont társaságok könyvvizsgálati eljárásainak felügyeletéért, annak érdekében, hogy a dokumentumban szereplő jelentési határidők be legyenek tartva. Kérjük, figyelmesen olvassák el kéréseinket és a függelék, és küldjék vissza kitöltve az instrukció elfogadásának igazolását (1. számú melléklet) szkennelve Gipsz Jakab (jakab.gipsz@...hu) és Menedzser János (janos.menedzser@...hu) részére. Postai úton nem szükséges az instrukció elfogadásának igazolását megküldeniük.

* Az ISA 600R. témaszámú, „Speciális szempontok— Csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatai (beleértve a komponensek könyvvizsgálóinak munkáját)” című nemzetközi könyvvizsgálati standard

1.2. Munkacsoport, kommunikáció

A megbízásért felelős munkacsoport irányításért a következő személyek felelősek:

Név	Pozíció	Email	Telefon
Gipsz Jakab	Felelős könyvvizsgáló, partner	jakab.gipsz@...hu	+36
Menedzser János	Könyvvizsgálati szenior menedzser	janos.menedzser@...hu	+36
Asszisztens Klára	Vizsgálatvezető szenior asszisztens	klara.asszisztens@...hu	+36

Levelezési cím:

Az Önök elsődleges kapcsolattartói az audit során: **Gipsz Jakab és Menedzser János.**

Kérjük, cégünk felé jelezzék, az év közben és/vagy év végén felmerülő problémák elkerülése és a jelentési követelmények időben történő kommunikálása érdekében, ha bármely jelentős könyvvizsgálati, adózási, könyvelési vagy jelentési problémába ütköztek. Amennyiben a

jelentéssel kapcsolatban késedelemre számítanak, kérjük, azt haladéktalanul jelezzék felénk és küldjék el számunkra a késedelem okát és felmerült problémákat.

Minden dokumentumot, különösen a függetlenségi nyilatkozatot (2. számú melléklet), a könyvvizsgálói jelentést (7. számú melléklet) és a teljességi nyilatkozatot, aláírva is juttassa el a részünkre! Továbbá minden dokumentumot elsősorban elektronikus formában szíveskedjen eljuttatni hozzánk.

1.3. Konszolidációs kör

A konszolidációba év végén azok a Társaságok kerülnek bevonásra, amelyekben a Felülvizsgált ANYA Nyrt. részesedéssel rendelkezik. Az egyes Társaságok a részesedés, illetve a befolyás mértéke alapján kerülnek bevonásra.

A konszolidációs körbe bevont társaságok felsorolását a **9.sz. melléklet** tartalmazza.

2. Audit stratégia

2.1. Számviteli és könyvvizsgálati szabályrendszer

A Csoport az Európai Unió által befogadott Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok (továbbiakban „EU IFRS”) alapján készíti 2023. évi konszolidált pénzügyi kimutatásait.

A konszolidált pénzügyi kimutatások összeállításához szükségesek a konszolidálásba bevont társaságok egyedi, EU IFRS szabályok alapján elkészített pénzügyi kimutatásai, melyet a konszolidációs jelentéscsomag tartalmaz.

A Komponens könyvvizsgáló által könyvvizsgálendő IFRS konszolidációs jelentéscsomag az a verzió, amely a magyar számviteli törvény szerint összeállított mérlegen és eredménykimutatáson kívül már tartalmazza valamennyi, az adott komponens tekintetében releváns IFRS módosítást is. Az így kialakuló IFRS mérleg és eredménykimutatás kerül be a Felülvizsgált ANYA Nyrt csoportszintű (konszolidációs) IFRS konszolidált jelentéscsomagba a konszolidációs lépések elvégzése céljából.

Kérjük Önöket, hogy a jelen útmutatások alapján végezzék el a megbízást a Magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardoknak megfelelően.

2.2. Lényegesség

Kérjük, hogy a vizsgálat során a csoportkönyvvizsgáló által a Komponensre allokált lényegességet alkalmazzák, (lásd 11. melléklet). Ezt az allokált lényegességet használják az egyes hibák és nem korrigált téves állítások értékelésére.

Annak megítéléséhez, hogy a csoportkönyvvizsgáló által az egyes Komponensre allokált végrehajtási lényegességi küszöbértéke nem haladja-e meg a Komponens egyedi végrehajtási lényegességét, szükségünk van az Ön könyvvizsgálata során használt egyedi lényegesség összegére.

Kérjük, az 2. sz. mellékletben adja meg a Komponens egyedi könyvvizgálatánál alkalmazott lényegesség összegét!

2.3. Részvétel a komponens könyvvizsgálók munkájában

A komponens könyvvizsgáló munkájában részvételünk elsősorban a hozzánk továbbított információk megértését, felülvizsgálatát (könyvvizsgálati munka áttekintése) fogja jelenteni, továbbá az ISA 600R. témaszámú standard releváns pontjai alapján bizonyos körülmények között, további eljárásokat fogunk elvégezni a jelentős kockázatokra vonatkozóan.

2.4. Kockázatok

A konszolidációba bevont társaságokat tevékenységük jellege alapján a normál kockázatnál magasabb kockázatúnak értékelhetjük. Az Ön kockázatértékelési folyamatának részeként, kérjük, vegye figyelembe a következő általunk azonosított kockázatos területeket:

2.4.1. *Csalás és hibák*

Különös hangsúlyt kell fektetni a csalás kockázatának feltárására. Legjelentősebb ilyen területek lehetnek:

- Kontrollok vezetés általi felülírásának kockázata (releváns állítások felsorolása)
- Árbevétel elszámolásával kapcsolatos csalási kockázat (releváns állítások felsorolása)
- Lényeges számviteli becslések (pl. értékvesztés, elhatárolások, céltartalékok) megállapítása során a kockázatok szándékos és jelentős alulértékelése
- Eszközök hűtlen kezelése – különösen a csalási kockázat a pénzkezelésben
- A pénzügyi beszámolók összeállításánál elkövetett csalás kockázata

A tervezés során Önöknek megbeszélést kell kezdeményeznie a konszolidációba bevont társaságok vezetőségével a csalás kockázatáról. A megbeszélésnek különös hangsúlyt kell fektetnie a komponens konszolidációs jelentéscsomagjának a csalásból eredő lényeges hibás állításokra való érzékenységre. A megbeszélést általában a komponens könyvvizsgáló megbízási partnere vezeti. A komponens könyvvizsgáló megbízási partnere határozza meg, hogy a szakmai könyvvizsgálati munkacsoport mellett milyen további személyeket (pl. szakértők) kell bevonni a megbeszélésbe. Ezek a megbeszélések arra szolgálnak, hogy emlékeztessék a könyvvizsgálati munkacsoport tagjait, hogy figyeljenek azon információkra, vagy egyéb körülményekre, amelyek arra utalnak, hogy csalás miatti lényeges hibás állítás történt. Az ilyen megbeszélések a könyvvizsgálati munkacsoport tagjai számára megerősítik a szakmai szkepticizmus alkalmazásának, a kérdések megvizsgálásának, szükség esetén további bizonyítékok beszerzésének, valamint a könyvvizsgálati munkacsoport többi tagjával és adott esetben a belső/külső szakértőkkel való konzultációnak a fontosságát.

Kérjük ezen megbeszéléseik eredményét, illetve minden tapasztalt és sejtett csalási esetet, a lényegességi küszöb figyelembevétel nélkül jelezzenek közvetlenül nekünk az 5. számú melléklet szerinti Tervezési memorandumban.

2.4.2. *Értékelések kockázatai*

Kérjük a Tervezési Memorandumban részletesen térjenek ki a következő mérleg és eredménykimutatás sorok esetében az értékelési kockázatokra, és az arra adott válaszokra:

- Immateriális eszközök
- Befektetési célú ingatlanok
- Vevők

- Árbevétel (külön tekintettel az IFRS 15 szerinti elszámolásra)
- Értékvesztés

2.4.3. Belső kontrollok

Minden könyvvizsgálónak a megbízás teljesítése közben értékelnie és tesztelni kell a belső kontrollok hatékonyságát, illetve azok működését. Kérjük, amennyiben belső kontroll környezetre vonatkozóan hiányosságokat tapasztal, azt a Tervezési Memorandumban jelezze.

2.4.4. Egyenleg megerősítés

Kérjük, hogy a vevők és szállítók, a kapcsolt felek vevői és szállítói egyenlegei, egymással szembeni forgalmi (bevétel/ráfordítás), valamint a bankszámlák egyenlegeire vonatkozóan 2023. december 31-i időponttal végezzen egyenleg megerősítést. Kérjük, hogy a kapcsolt egyenlegeket és a bankszámlák egyenlegeit teljeskörűen egyeztesse.

2.4.5. Peres ügyek

Kérjük, jelezze számunkra, amennyiben a törvényi és szabályozási környezet megsértését tapasztalják.

Kérjük, hogy vizsgálják meg a folyamatban lévő peres eljárásokat és a lényegességi küszöböt figyelembe véve jelentsék azokat a Tervezési Memorandumban azok könyvekre gyakorolt lehetséges hatásával együtt.

2.4.6. Orosz-ukrán háború hatása

Kérjük a Tervezési memorandumban adjon egy elemző jellegű áttekintést arra vonatkozóan, hogy a Társaságot az orosz-ukrán háború hogyan érintette, különös tekintettel a vállalkozás folytatásának elvére.

2.4.7. Mérlegfordulónap utáni események

Kérjük a Tervezési Memorandumban adjon egy elemző jellegű részletes áttekintést a jelentős mérlegfordulónap utáni eseményekről.

2.4.8. Mérlegen kívüli tételek

Kérjük a Tervezési Memorandumban adjon egy elemző jellegű áttekintést a jelentős mérlegen kívüli tételekről, különös tekintettel a derivatívákra (csak azokat a tranzakciókat vegye figyelembe, amelyek harmadik féllel történtek, tekintve, hogy a Csoporton belüli tranzakciók a konszolidált szinten eliminálódnak).

2.4.9. Jelentős kockázatok

A Csoportkönyvvizsgáló a következő jelentős kockázatokat azonosította az Ön komponensével kapcsolatban, amelyeket a kockázatértékelési folyamat részeként figyelembe kell venni:

Jelentős kockázat	Jelentős kockázat leírása	Kapcsolódó állítás / számlaegyenleg / közzététel vagy pénzügyi kimutatás szintű kockázat	Tervezett eljárás
A belső kontrolloknak a menedzsment által történő felülírása (Risk of management override of internal control)	A vezetés képes manipulálni a számviteli nyilvántartásokat és képes csalárd pénzügyi kimutatásokat készíteni az egyébként hatékonyan működőnek tűnő kontrollok felülírásával.	Minden állítás	Például: teljesség vizsgálata a teljes tranzakciós listára vonatkozóan, valamint a manuálisan könyvelt tételek tesztelése a záráshoz kapcsolódóan.

Útmutató a konszolidációba bevont Társaságok könyvvizsgálati feladatairól

Jelentős kockázat	Jelentős kockázat leírása	Kapcsolódó állítás / számlaegyenleg / közzététel vagy pénzügyi kimutatás szintű kockázat	Tervezett eljárás
Befektetési célú ingatlanok	A befektetési célú ingatlanok értékelése nem megfelelő	Értékelés	Például: A vezetés által a befektetési célú ingatlanok értékelésének meghatározásához használt módszerek és feltételezések észszerűségének értékelése
Bevételek elszámolása	A bevételek elszámolása csalás miatt lényeges hibás állításokat tartalmazhatnak, mivel nem valós értékesítési tranzakciók kerülhetnek elszámolásra. A bevételeket helytelen időszakokra könyvelhetik.	Bevételek – előfordulás, pontosság, cut-off	Például: Végezzen könyvvizsgálói eljárásokat megfelelően kiválasztott mintán tételes adattesztelést az év vége előtti és utáni bevételekből annak megállapítása érdekében, hogy a megfelelő bevételeket a megfelelő időszakban rögzítették-e.
A vállalkozás folytatásának feltételezése nem biztos, hogy megfelelő.	A vállalkozás nem képes fenntartani működését a fordulónaptól számított 12 hónapon belül	A vállalkozás folytatásának elve sérül	Például: a vezetés által készített üzleti tervek esetében a vezetőség értékelése alapján elemezze a feltételezések megfelelőségét, és határozza meg a pénzügyi kimutatások további közzétételi szükségleteit.
Kapcsolt féllel folytatott ügyletek	A transzferárakban tapasztalt eltérésekből eredő hibás állítások kockázata.	Eredménykimutatás - Teljesség, pontosság; Mérleg oldalon - Létezés, teljesség, értékelés	Például: A Csoporton belüli egyenlegek és az kapcsolt felekkel szembeni forgalmak teljes összegben kerüljenek visszaigazolásra.

Minden, a Csoport könyvvizsgálata szempontjából jelentős kockázatot (beleértve a fenti táblázatban felsoroltakat is), az 5. számú melléklet „Tervezési memorandum” segítségével kell velünk közölni.

2.4.10. Kapcsolt felek

A Csoporthoz tartozó komponens társaságok vezetésének felelőssége, hogy azonosítsa azokat a kapcsolt feleket, illetve kapcsolt felekkel való kapcsolatokat és tranzakciókat, amelyek nem szerepeltek a Csoportkönyvvizsgáló előzetes kommunikációjában. A Csoporthoz tartozó komponens társaságok könyvvizsgálóinak a könyvvizsgálati eljárások elvégzésekor az 2. számú mellékletben (Az instrukció elfogadásának igazolása, függetlenségi nyilatkozat) szereplő, a Csoporthoz kapcsolódó kapcsolt vállalkozások listájára (10.sz.melléklet), valamint a Csoportkönyvvizsgáló által azonosított kapcsolt felek (beleértve az igazgatókat és egyéb ismert kapcsolt feleket) listájára kell hivatkozniuk az 10. számú melléklet („Azonosított kapcsolt felek, kapcsolt tranzakciók”) kitöltése során.

2.4.11. Csoporton belüli egyenlegek, tranzakciók és nem realizált eredmények

A konszolidációs folyamatok részeként minden komponensnek részletesen tájékoztatnia kell a Csoportot a csoporton belüli egyenlegekről, tranzakciókról és nem realizált eredményről.

Útmutató a konszolidációba bevont Társaságok könyvvizsgálati feladatairól

A komponens könyvvizsgálóknak a következőket kell elvégezniük: a komponens könyvvizsgálónak biztosítania kell, hogy minden csoporton belüli egyenleget, tranzakciót és belső eredményt megfelelően egyeztetnek és közzétesznek a konszolidációs jelentéscsomagban, kivéve, ha az nem lényeges.

*2.4.12. Kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdések/kritikus könyvvizsgálati kérdések***A 701. TÉMASZÁMÚ NEMZETKÖZI KÖNYVVIZSGÁLATI STANDARD - KULCSFONTOSÁGÚ KÖNYVVIZSGÁLATI KÉRDÉSEK KOMMUNIKÁLÁSA A FÜGGETLEN KÖNYVVIZSGÁLÓI JELENTÉSBEN**

A 701. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standarddal (ISA) - Kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdések kommunikálása a független könyvvizsgálói jelentésben - összhangban kötelesek vagyunk meghatározni a kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdéseket, és miután véleményt alkottunk a Csoport pénzügyi kimutatásairól, ezeket a kérdéseket a könyvvizsgálói jelentésben történő ismertetésükkel kommunikálni. A Csoport irányításával megbízott személyekkel közölt ügyekből meg kell határoznunk azokat az ügyeket, amelyek a Csoport könyvvizsgálat elvégzése során jelentős könyvvizsgálói figyelmet igényeltek. Kérhetjük az Ön segítségét a kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdések megfogalmazásában.

Ezen túlmenően, ha külön jelentési kötelezettséget ír elő a kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdések vagy kritikus könyvvizsgálati ügyek kommunikálására, akkor ezek tervezetét a Csoportkönyvvizsgáló részére kell átadnia.

2.4.13. Megbízás végrehajtásához kapcsolódó belső minőségellenőrzés

A megbízás végrehajtásához kapcsolódó belső minőségellenőrzést el kell végezni, mielőtt a Csoportkönyvvizsgáló számára kiállítanák a könyvvizsgálói jelentést. A megbízás végrehajtásához kapcsolódó belső minőségellenőrzést végző személy a megbízáson dolgozó többi munkatárshoz hasonlóan értékeli a saját, és a munkacsoport függetlenségét, továbbá a szükséges IFRS minősítés és egyéb kompetenciák meglétét.

3. Ütemterv**3.1. Határidők**

Kérjük, hogy a kitöltött mellékleteket **Gipsz Jakabnak és Menedzser Jánosnak** címezve email-ben küdjék meg az alábbi ütemezést figyelembe véve:

Melléklet száma	Dokumentum megnevezése	Határidő
2. sz. melléklet	Az instrukció elfogadásának igazolása, függetlenségi nyilatkozat (PDF-ben aláírva, szkennelt formátumban)	Amint megkapták
3. sz. melléklet	Évközi figyelmeztető jelentés	A könyvvizsgálati probléma /kockázat azonosításakor
Csoport dokumentum	Egyedi IFRS mérleg, eredménykimutatás, kiegészítő melléklethez adatok (konszolidációs jelentéscsomag)	2024.02.05
-	Egyedi éves beszámoló és könyvvizsgálói jelentés	2024.02.26
	Teljességi nyilatkozat (a társaság által Önöknek adott)	2024.02.26
4. sz. melléklet	Nem módosított eltérések összefoglalása	2024.02.12
5. sz. melléklet	Tervezési memorandum	2024.02.12
6. sz. melléklet	Könyvvizsgálati kérdőív (átfogó memorandum)	2024.02.12
7. sz. melléklet	Komponens könyvvizsgálói jelentés	2024.02.19

Melléklet száma	Dokumentum megnevezése	Határidő
8. sz. melléklet	Fordulónap utáni események	2024.02.25 és 03.14.
9. sz. melléklet	Konszolidációs kör	---
10. sz. melléklet	Azonosított kapcsolt felek, kapcsolt tranzakciók	2024.02.12
11. sz. melléklet	Allokált lényegesség	---

Kérjük, hogy időben jelezzék nekünk, amennyiben a jelentéssel kapcsolatban késedelemre számítanak, küldjék el számunkra a késedelem okát és felmerült problémákat.

3.2. Küldendő dokumentumok

3.2.1. Az instrukció elfogadásának igazolása, függetlenségi nyilatkozat

Annak érdekében, hogy információt kapjunk arról, hogy a konszolidálásba bevont vállalkozás könyvvizsgálójaként Ön megkapta ezen útmutatást és azt elolvasta, továbbá a benne foglaltakat tudomásul vette, illetve a határidőket tartani tudja, szükségünk van az Ön visszaigazolására. A visszaigazolás a könyvvizsgálói függetlenség dokumentációjára is szolgál.

Szeretnénk megkérni Önt, hogy az **2. sz. mellékletben** megfogalmazott visszaigazolást legyen szíves részünkre aláírva e-mailben visszaküldeni.

3.2.2. Évközi figyelmeztető jelentés

Kérjük, töltsse ki a **3. számú mellékletben** található Évközi figyelmeztető jelentést. Ez a dokumentum tartalmazza az év során felmerült jelentős eseményeket és változásokat, azonosított hibákat, fennálló vitás tételeket, melyek ismerete a konszolidációs könyvvizsgálat tervezését segíti elő.

3.2.3. Nem módosított eltérések összefoglalása

A jelentésünk kiadása előtt megnézzük, hogy az egyes társaságok egyedi főkönyvében milyen hibás tételeket tárt fel a könyvvizsgáló, amelyek nem kerültek módosításra.

A fentiek miatt minden komponens könyvvizsgálótól szükségünk van a nem módosított eltérések összefoglalására. Kérjük, hogy a nem módosított eltéréseket a **4. sz. melléklet** szerinti formában szíveskedjen elküldeni a részünkre.

3.2.4. Tervezési memorandum

Kérjük, töltsék ki a **5. számú mellékletben** található Tervezési memorandumot. Ez a dokumentum bizonyítja, hogy a megbízásért felelős munkacsoport megismerte a vizsgált konszolidációba bevont társaságot és annak általános környezetét; ez tartalmazza a kockázatok általános értékelését; a jelentős kockázatokat; a legfontosabb vezetői becsléseket; a lényegességi szinteket, illetve, hogy a könyvvizsgáló mennyibe támaszkodik kontrollokra, illetve milyen mértékben tervezi más könyvvizsgálók és szakértők bevonását. A tervezési memorandumnak tartalmaznia kell az audit stratégia legfontosabb elemeit.

3.2.5. Könyvvizsgálati kérdőív (átfogó memorandum)

Kérjük, töltsék ki az éves beszámoló könyvvizsgálatával összefüggő legfontosabb kérdésekről szóló kérdőívet (**6. sz. melléklet**). Ezt a kérdőívet azért állítottuk össze, hogy meg tudjunk győződni arról, hogy a konszolidálásba bevont Komponens egyedi IFRS konszolidációs jelentéscsomagja a többi konszolidálásba bevont társaság egyedi beszámolóival egységes elvek

szerint került összeállításra. Kérjük, hogy a kérdőívet szíveskedjen kitölteni és eljuttatni a részünkre.

3.2.6. Komponens könyvvizsgálói jelentés

A komponens könyvvizsgálatának lezárásakor, de legkésőbb 2024. február 5-ig szükségünk van az Ön által aláírt, a **7. számú melléklet**ben található könyvvizsgálói jelentésre. Kérjük, hogy a jelentést eredetiben is szíveskedjen postázni a részünkre.

Ha esetleg az Ön által kibocsátásra kerülő könyvvizsgálói jelentés korlátozó vagy elutasító záradékot tartalmazna, akkor legyen szíves a korlátozás vagy az elutasítás okait összefoglalni.

3.2.7. Fordulónap utáni események

Ennek a kérdőívnek az a célja, hogy információt kapjunk a Társaság 2023. december 31-i konszolidált beszámolójának könyvvizsgálatához azokról az előző évet érintő gazdasági eseményekről, amelyek az egyedi beszámoló fordulónapja és 2024. február 26., továbbá az egyedi beszámoló és március 14. között történtek.

3.2.8. Azonosított kapcsolt felek, kapcsolt tranzakciók

Kérjük jelezze, hogy azonosítottak-e kapcsolt felet, vagy kapcsolt féllel fennálló kapcsolatokat, tranzakciókat vagy ügyleteket. Vegye figyelembe, hogy ezt a dokumentumot csak akkor kell kitöltenie, ha a komponens audit összefoglaló dokumentumában adott válasza alapján azonosítottak ilyen feleket, tételeket.

4. Összefoglalás

Előre is köszönjük együttműködésüket, mellyel a FELÜLVIZSGÁLT ANYA Nyrt. konszolidált pénzügyi kimutatásainak könyvvizsgálatát segítik.

Kérdés esetén kérjük, forduljanak bizalommal munkatársainkhoz a megadott elérhetőségeken.

Kérjük, hogy időben jelezzék nekünk, amennyiben a jelentéssel kapcsolatban késedelemre számíthatnak, kérjük, küldjék el számunkra a késedelem okát és felmerült problémákat.

Üdvözlettel:

Gipsz Jakab

2.sz. melléklet

Az instrukció elfogadásának igazolása, függetlenségi nyilatkozat

Az XY Könyvvizsgáló Kft. Felülvizsgált ANYA Nyrt. könyvvizsgálati munkacsoport részére

Megkaptuk és elfogadjuk az XY Könyvvizsgáló Kft. 2023. október 16-i dátummal kibocsátott útmutatásait, amelyben felkérnek minket a **KOMPONENS NEVE** 2023. december 31-én végződő évre vonatkozó pénzügyi információira vonatkozó/konszolidációs könyvvizsgálati munka elvégzésére.

Komponens neve : **Kérjük adja meg a könyvvizsgált komponens nevét**
Székhely: **Kérjük adja meg a komponens székhelyét**
Devizanem: **Kérjük adja meg a beszámoló devizanemét**
Könyvvizsgáló cég neve: **Kérjük adja meg a könyvvizsgálatot végző társaság nevét**
Könyvvizsgáló partner: **Kérjük adja meg a könyvvizsgáló partner nevét**

Személyében kijelölt, IFRS minősítéssel rendelkező könyvvizsgáló:

Kérjük adja meg a személyében felelős könyvvizsgáló nevét

Jelen levelünk célja, hogy véleményt bocsássunk ki arra vonatkozóan, hogy a Felülvizsgált ANYA Nyrt. 2023. december 31. fordulónapra szóló, csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatásainak Önök által végzett könyvvizsgálataival kapcsolatban a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatások minden lényeges szempontból megbízható és valós képet adnak-e a csoport 2023. december 31-én fennálló pénzügyi helyzetéről, és az ezen időponttal végződő évre vonatkozó pénzügyi teljesítményéről és cash flow-iról összhangban az IFRS (ahogy az EU befogadta) előírásaival.

Megerősítjük, hogy:

1. Meg fogunk tudni felelni az utasításoknak/Nem fogunk tudni eleget tenni az útmutatásnak az alábbi indokok miatt:
Részletes indokok, ha nem tudunk eleget tenni az útmutatónak
2. Az utasítások világosak és egyértelműek, értjük azokat/Kérjük, tisztázzák a következő útmutatásokat:
Részletes indokok, hogy mely elemeket szükséges letisztázni
3. Együtt fogunk működni Önökkel, és hozzáférést biztosítunk a releváns könyvvizsgálati dokumentációhoz.
4. A megfelelő elküldött dokumentum formátumot használjuk riportjainkhoz.

Elismerjük a következőket:

1. Az XY Könyvvizsgáló Kft. megítélése alapján szükségesnek ítélni, hogy részt vegyen a könyvvizsgálati munkában, a **KOMPONENS NEVE** 2023. december 31-én végződő évre vonatkozó pénzügyi információira vonatkozóan.
2. A FELÜLVIZSGÁLT ANYA Nyrt. csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatásaiba a **KOMPONENS NEVE** pénzügyi információi felhasználásra kerülnek.

3. Az XY Könyvvizsgáló Kft. értékeli az általunk elvégzett munkát, és amennyiben megfelelőnek találja, felhasználhatja, illetve felülvizsgálhatja szükség esetén a csoport konszolidált pénzügyi kimutatásai könyvvizsgálatához a **KOMPONENS NEVE** 2023. december 31-én végződő évre vonatkozó pénzügyi információin végzett munkánkat az FELÜLVIZSGÁLT ANYA Nyrt. csoportra a 2023. december 31-re vonatkozó csoport pénzügyi kimutatásainak könyvvizsgálata céljából.

Megerősítjük a következőket:

1. Tisztában vagyunk a Magyarországon is alkalmazandó a Könyvvizsgálók Nemzetközi Etikai Standardok Testülete által kiadott „Nemzetközi etikai kódex kamarai tag könyvvizsgálóknak (a nemzetközi függetlenségi standardokkal egybefoglalva)” című kézikönyvében (az IESBA Kódex-ben) foglalt előírásokkal, amely szükséges ahhoz, hogy teljesítsük a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatában betöltött szerepünket, és azt be fogjuk tartani. Függetlenek vagyunk a Felülvizsgált ANYA Nyrt. és a csoport többi komponense tekintetében az IFAC szerinti értelemben és minőségellenőrzési rendszerünk megfelel a Magyar Könyvvizsgálói Kamara által életbe léptetett Magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardban foglalt, **VAGY** megfelelünk a **KOMPONENS SZÉKHELYE SZERINTI ORSZÁG** által életbe léptetett Nemzetközi Könyvvizsgálati Standardok szerinti követelményeknek.

Részletezve:

- Tulajdonosi részesedéssel nem rendelkezem a megbízó társaságban;
- Nem állok sem hitelezői, sem adósi, sem egyéb függetlenséget veszélyeztető üzleti kapcsolatban az ügyféllel;
- Tisztségviselői szerepből adódó tilalom megsértése nem áll fenn részemről;
- Alkalmazotti viszony nem állt, illetve áll fenn 3 éven belül a vizsgálandó cégnél, továbbá nem voltam/vagyok választott tisztségviselője sem;
- A fent említettek vonatkoznak a hozzátartozóimra és rokonaimra is.

Tudomásul veszem, hogy bármilyen, - fentiekben részletezett - a függetlenségemet érintő változás következik be, arról az XY Könyvvizsgáló Kft-t haladéktalanul értesíteni vagyok köteles.

2. Tisztában vagyunk a nemzetközi könyvvizsgálati standardokkal (IFRS, ahogy az EU befogadta), **és/vagy** a magyar nemzeti könyvvizsgálati standardokkal, illetve az Önök által meghatározott további eljárásokkal, amelyek az útmutatásban szerepelnek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy teljesítsük a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatában betöltött szerepünket, és a **KOMPONENS NEVE** 2023. december 31-én végződő évre vonatkozó pénzügyi információira vonatkozó munkánkat ezeknek a standardoknak megfelelően fogjuk elvégezni.
3. Rendelkezünk a megfelelő szakmai kvalifikációkkal és kompetenciákkal (pl.: iparág specifikus tudás, IFRS minősítés), amelyek a megbízás teljesítéséhez szükségesek a konszolidációba bevont társaságok vonatkozó megbízásra vonatkozóan.
4. A megbízás során készült munkapapírokat az előírások szerint 8 évig meg fogjuk őrizni.

Lényegességek:

Tájékoztatjuk Önöket, hogy a **KOMPONENS NEVE** 2023. december 31-én végződő évre vonatkozó pénzügyi információi könyvvizsgálatának tervezése során az alábbi értékeket határoztuk meg:

Lényegességi küszöbérték	ezer HUF
Végrehajtási lényegesség	ezer HUF
Elhanyagolható hiba	ezer HUF

Azonnal informálni fogjuk Önöket a fentebb említett állítások vonatkozásában a **KOMPONENS NEVE** pénzügyi információira vonatkozó munka folyamán bekövetkező bármely változásáról.

[Kelt]

[A könyvvizsgáló neve, aláírása]

[A könyvvizsgáló címe]

3.sz. melléklet

Évközi figyelmeztető jelentés

Az XY Könyvvizsgáló Kft. Felülvizsgált ANYA Nyrt. könyvvizsgálati munkacsoport részére

Komponens neve : **Kérjük adja meg a könyvvizsgált komponens nevét**

Székhely: **Kérjük adja meg a komponens székhelyét**

Könyvvizsgáló cég neve: **Kérjük adja meg a könyvvizsgálatot végző társaság nevét**

Könyvvizsgáló partner: **Kérjük adja meg a könyvvizsgáló partner nevét**

Személyében kijelölt, IFRS minősítéssel rendelkezőkönyvvizsgáló:

Kérjük adja meg a személyében felelős könyvvizsgáló nevét

Kérjük, foglalja össze és tájékoztasson bennünket a Felülvizsgált ANYA Nyrt. 2023. évi, az Európai Unió által befogadott Nemzetközi Pénzügyi Beszámolásai Standardok alapján összeállított pénzügyi kimutatásainak könyvvizsgálatához kiadott útmutatás alapján az alábbiakról:

Tárgyévi jelentős javított hibák, szokatlan tranzakciók:

Év közben azonosított, nem javított jelentős hibák, vitás tételek:

Kérjük haladéktalanul tájékoztasson bennünket, amennyiben jelentős véleménykülönbség alakult ki Ön(ök) és a konszolidációba bevont társaság vezetősége között olyan a társaság működését lényegesen érintő kérdésekben, mint a társaság fizetőképessége, jövedelme, adatszolgáltatása vagy könyvvezetése, továbbá, ha a társaság belső ellenőrzési rendszereinek súlyos hiányosságait vagy elégtelenségét állapítja meg, illetve ha olyan körülmény áll fenn, amelyek alapján a könyvvizsgálói vélemény korlátozásának, vagy megtagadásának veszélye állhat fenn.

[Kelt]

[A könyvvizsgáló neve, aláírása]

[A könyvvizsgáló címe]

5.sz. melléklet

Tervezési memorandum

Az XY Könyvvizsgáló Kft. Felülvizsgált ANYA Nyrt. könyvvizsgálati munkacsoport részére A Felülvizsgált ANYA Nyrt. 2023. évi az Európai Unió által befogadott Nemzetközi Pénzügyi Beszámolásai Standardok alapján összeállított pénzügyi kimutatásainak könyvvizsgálatához kiadott útmutatás 3.2.4-es pontja alapján küldjük az alábbi összefoglalót a könyvvizsgálatról

Komponens neve : Kérjük adja meg a könyvvizsgált komponens nevét
Székhely: Kérjük adja meg a komponens székhelyét
Könyvvizsgáló cég neve: Kérjük adja meg a könyvvizsgálatot végző társaság nevét
Könyvvizsgáló partner: Kérjük adja meg a könyvvizsgáló partner nevét
Személyében kijelölt, IFRS minősítéssel rendelkezőkönyvvizsgáló:

Kérjük adja meg a személyében felelős könyvvizsgáló nevét

- 1. Információk a megbízásról, könyvvizsgálat hatóköréről**
- 2. Alkalmazott lényegességi határértékek bemutatása**
- 3. Tárgyévi változások összefoglalása az ügyfél tevékenységében**
 - *Jelentős változások a konszolidációba bevont társaságnál az előző időszakhoz (2022.12.31) képest*
 - *Belső tényezők, melyek hatással lehetnek a konszolidációba bevont társaságra, beleértve a társaság fontosabb jellemzőit, a szervezet üzleti stratégiáját, és a kapcsolódó üzleti kockázatokat, melyeknek bármiféle hatása lehet a pénzügyi kimutatásokra*
 - *Külső tényezők, melyek hatással vannak a konszolidációba bevont társaságra, beleértve a szektor és az iparági problémákat, és bármely változást az előző időszakhoz képest.*
 - *Általános gazdasági feltételek és azok hatásait a konszolidációba bevont társaságra*
 - *A korábban jellemző vagy szokásos nem módosított hibák felsorolása*
 - *A menedzsment eljárásai a szervezet pénzügyi teljesítményének mérésére és ellenőrzésére*
 - *Menedzsment szakmai kompetenciája*
 - *Esetleges átalakulási folyamatok leírása (tervezési vagy kivitelezési státusztól függetlenül)*
- 4. Csalás, hamisítás témakörében azonosított kockázatok és elvégzett feladatok összefoglalása**
- 5. Belső ellenőrzési rendszer értékelése, azonosított problémák leírása**
 - *Kérjük adja meg, milyen kontrollokra támaszkodott és hogy tesztelte azok hatékonyságát, illetve hatékonyak minősültek-e az adott kontrollok, vagy sem*

6. Számviteli politika

- *Kérjük írjon egy rövid összefoglalót a hatályos számviteli politikáról, különös tekintettel amennyiben releváns, új IFRS standardok alkalmazására került sor, továbbá a jelentősebb számviteli becslések kezeléséről*

7. Kockázatok átfogó értékelése

- *Kérjük, dokumentálja a megállapított audit kockázatokat és azokat a tényezőket, amelyek az értékeléshez vezettek, beleértve azokat a tényezőket is, amelyek a kockázati szintet a normálisnál nagyobb szintre emelték (ha van ilyen), valamint az Önök választát a felmerült kockázatokra*
- *Amennyiben nincs jelentős bevételt érintő kockázat, mely csalás következtében merül fel, kérjük, dokumentálja azokat az indokokat, amelyek erre a véleményre vezették*

8. Pénzügyi kimutatások lényeges változásainak magyarázata

- *Kérjük, hogy az Önök könyvvizsgálatának részét képező tervezési eljárás részeként végezzék el a 2023. december 31-re vonatkozó mérleg és eredménykimutatás elemzését.*

9. Elvégzett könyvvizsgálati eljárások és konklúziók összefoglalása pénzügyi kimutatás soronként

10. Peres ügyek

- *Kérjük, az alábbiakban foglalja össze a jelentősebb, a vizsgált Komponens társaságot érintő peres ügyeket, kérjük, jelölje azt, ahol a vizsgált konszolidációba bevont társaság alperes vagy felperes*

11. Külső szakértők bevonása

- *Ha külső szakértők bevonását tervezik ebben a megbízásban, kérjük, írjanak egy rövid összefoglalót arról, hogy miben támaszkodnak majd az ő munkájukra*

12. Amennyiben készült vezetői levél, kérjük összegezze röviden a benne foglalt megállapításokat

13. Orosz-ukrán háború hatásainak összefoglalása a Társaság üzletmenetére és vállalkozás folytatásának elvére, eszközök értékelésére

14. Mérlegen kívüli tételek összefoglalása

15. Amennyiben az Önök által kibocsátásra kerülő könyvvizsgálói jelentés korlátozó vagy elutasító záradékot tartalmazna, akkor legyen szíves a korlátozás vagy az elutasítás okait összefoglalni

[Kelt]

[A könyvvizsgáló neve, aláírása]

[A könyvvizsgáló címe]

6.sz. melléklet

Könyvvizsgálati kérdőív (átfogó memorandum)

Az XY Könyvvizsgáló Kft. Felülvizsgált ANYA Nyrt. könyvvizsgálati munkacsoport részére

- Komponens neve : **Kérjük adja meg a könyvvizsgált komponens nevét**
 Székhely: **Kérjük adja meg a komponens székhelyét**
 Könyvvizsgáló cég neve: **Kérjük adja meg a könyvvizsgálatot végző társaság nevét**
 Könyvvizsgáló partner: **Kérjük adja meg a könyvvizsgáló partner nevét**
 Személyében kijelölt, IFRS minősítéssel rendelkezőkönyvvizsgáló: **Kérjük adja meg a személyében felelős könyvvizsgáló nevét**

Tartalom

- könyvvizsgálói függetlenség
- tervezés
- számviteli rendszer és belső ellenőrzés
- pénzügyi beszámoló áttekintése
- könyvvizsgálati bizonyítékok – ellenőrzés, rögzítés, felülvizsgálat, valamint a munka zárása
- egyéb
- beszámoló specifikus rész

Könyvvizsgálói függetlenség

Releváns kérdések

Történt függetlenséget veszélyeztető esemény a könyvvizsgálat során?

Igen/Nem/NÉ	Ref.	Könyvvizsgálati eljárás bemutatója/ Megjegyzés

Tervezés

Releváns kérdések

Azonosított a tervezés szakaszában vagy azt követően csalásból, hamisításból eredő lényeges hibás állítást?
 Kérem foglalja össze röviden, hogy csalással, hamisítással kapcsolatban milyen vizsgálatokat végzett és magasnak ítélte-e meg a árbevételek elszámolásának kockázatát.
 Jelentős kockázatnak minősítette-e Ön a kontrollok vezetés általi felülírásából származó lényeges hibás állítás kockázatát? Ha igen, milyen lépéseket tett ennek a kockázatnak az elfogadható szintre történő csökkentése érdekében?

Igen/Nem/NÉ	Ref.	Könyvvizsgálati eljárás bemutatója/ Megjegyzés

Számviteli rendszer és belső ellenőrzés

Releváns kérdések

Ön szerint az ellenőrzési rendszer megfelel-e a Társaság sajátosságainak, illetve hatékonyan működik-e?

Van a Társaságnak saját belső ellenőrzési részlege?

Igen/Nem/NÉ	Ref.	Könyv- vizsgálati eljárás bemuta- tása/ Megjegy- zés

Pénzügyi beszámoló áttekintése

Releváns kérdések

A pénzügyi kimutatások a vállalkozás folytatásának elve ("going concern") alapján készült?

A kiegészítő melléklet/közzétételek a megfelelő tartalommal kerültek elkészítésre?

Igen/Nem/NÉ	Ref.	Könyv- vizsgálati eljárás bemuta- tása/ Megjegy- zés

Könyvvizsgálati bizonyítékok - ellenőrzés, rögzítés, felülvizsgálat valamint a munka zárása

Releváns kérdések

Használt a tervezés során a könyvvizsgálati standardokkal összhangban álló elemző eljárásokat? Ha igen, kérem részletezze azokat.

Támaszkodott kontrollokra a vizsgálatok során? Ha igen, kérem részletezze, hogy melyik terület esetében támaszkodott kontrollokra, milyen módon tesztelte a hatékonyságukat?

Igen/Nem/NÉ	Ref.	Könyv- vizsgálati eljárás bemuta- tása/ Megjegy- zés

Egyéb

Releváns kérdések

Azonosítottak eltérést az értékelésben a csoport számviteli politika és az egyedi számviteli politika között?

A cégvezetéstől megkapták-e a Teljességi Nyilatkozatot?

Igen/Nem/NÉ	Ref.	Könyv- vizsgálati eljárás bemuta- tása/Meg- jegyzés

Beszámoló specifikus rész

Immateriális javak és tárgyi eszközök

Ellenőrizték, hogy a megfelelő amortizációs kulcsokat alkalmazták és azok alkalmazása konzisztens volt-e az előző évvel? Milyen könyvvizsgálati eljárásokkal győződtek meg arról, hogy az egyenleg nem tartalmaz lényeges hibás állításokat?

Igen/Nem/NÉ	Ref.	Könyv- vizsgálati eljárás bemuta- tása/ Megjegy- zés

Csoporttagok között fennálló egyenlegek

Kapott listát az egymás közötti egyenlegekről a vállalatcsoport valamennyi tagjára vonatkozóan? Milyen könyvvizsgálati eljárásokkal győződtek meg arról, hogy az egyenleg nem tartalmaz lényeges hibás állításokat?

Jegyzett tőke és tartalékok

Módosították-e az év során az alapszabályt / társasági szerződést? Milyen könyvvizsgálati eljárásokkal győződtek meg arról, hogy az egyenlegek nem tartalmaznak lényeges hibás állításokat?

Hosszú lejáratú kötelezettségek

Megállapították, hogy a hosszú lejáratú kötelezettségek mérlegben kimutatott összege helyes-e, illetve teljeskörű-e? Milyen könyvvizsgálati eljárásokkal győződtek meg arról, hogy az egyenleg nem tartalmaz lényeges hibás állításokat?

Rövid lejáratú kötelezettségek és céltartalékok

Megtörtént a becsült kötelezettségek, mint például garancia és egyéb céltartalékok kiszámításának tesztelése? Milyen könyvvizsgálati eljárásokkal győződtek meg arról, hogy az egyenlegek nem tartalmaznak lényeges hibás állításokat?

Eredménykimutatás

Változtak az eredmény elszámolásának alapjai (számviteli politika)? Milyen könyvvizsgálati eljárásokkal győződtek meg arról, hogy az Eredménykimutatás nem tartalmaz lényeges hibás állításokat?

Adózás

Azonosított problémát az adómegállapítás kapcsán? Milyen könyvvizsgálati eljárásokkal győződtek meg arról, hogy az egyenleg nem tartalmaz lényeges hibás állításokat?

Igen/Nem/NÉ	Ref.	Könyvvizsgálati eljárás bemutatója/Megjegyzés
Igen/Nem/NÉ	Ref.	Könyvvizsgálati eljárás bemutatója/Megjegyzés
Igen/Nem/NÉ	Ref.	Könyvvizsgálati eljárás bemutatója/Megjegyzés
Igen/Nem/NÉ	Ref.	Könyvvizsgálati eljárás bemutatója/Megjegyzés
Igen/Nem/NÉ	Ref.	Könyvvizsgálati eljárás bemutatója/Megjegyzés
Igen/Nem/NÉ	Ref.	Könyvvizsgálati eljárás bemutatója/Megjegyzés

7.sz. melléklet

Komponens könyvvizsgálói jelentés

Az XY Könyvvizsgáló Kft. Felülvizsgált ANYA Nyrt. könyvvizsgálati munkacsoport **részére**

Komponens neve : **Kérjük adja meg a könyvvizsgált komponens nevét**

Székhely: **Kérjük adja meg a komponens székhelyét**

Könyvvizsgáló cég neve: **Kérjük adja meg a könyvvizsgálatot végző társaság nevét**

Könyvvizsgáló partner: **Kérjük adja meg a könyvvizsgáló partner nevét**

Személyében kijelölt, IFRS minősítéssel rendelkezőkönyvvizsgáló:

Kérjük adja meg a személyében felelős könyvvizsgáló nevét

Az Önök 2023. október 16-án megküldött instrukcióinak megfelelően elvégeztük a **KOMPONENS NEVE** („Társaság”) 2023. december 31-i fordulónapra készített és az ezen időponttal végződő évre vonatkozó konszolidációs jelentéscsomagjának a könyvvizsgálatát. A konszolidációs jelentéscsomagban az adózás utáni/tárgyévi átfogó eredmény **xxx** e Ft nyereség/veszteség, az eszközök és források egyező végösszege **xxx** e Ft, a saját tőke összege **xxx** e Ft. A 2024. február **xx**-n kelt jelentéscsomagot azonosítás céljából megküldtük Önöknek.

Vélemény

Véleményünk szerint a **KOMPONENS** 2023. december 31-i fordulónapra készített és az ezen időponttal végződő évre vonatkozó konszolidációs jelentéscsomagja minden lényeges szempontból összhangban van a Felülvizsgált ANYA Nyrt. által előírt számviteli politikával és instrukciókkal.

A vezetés felelőssége a konszolidációs jelentéscsomagért

A vezetés felelős a konszolidációs jelentéscsomagnak az EU által befogadott Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardokban (IFRS) foglalt megjelenítési és értékelési kritériumokkal, valamint a konszolidációs jelentéscsomagban szereplő, a Csoport által a közzétételre és bemutatásra vonatkozóan meghatározott előírásokkal összhangban történő elkészítéséért. Ez a felelősség magában foglalja az akár csalásból, akár hibából eredő, lényeges hibás állításoktól mentes konszolidációs jelentéscsomag elkészítése szempontjából releváns belső ellenőrzés kialakítását, bevezetését és fenntartását; olyan megfelelő számviteli politikák kiválasztását és alkalmazását, amelyek összhangban vannak az EU által befogadott Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardokban (IFRS) foglalt megjelenítési és értékelési kritériumokkal, valamint a konszolidációs jelentéscsomagban szereplő, a Csoport által a közzétételre és bemutatásra vonatkozóan meghatározott előírásokkal; valamint az adott körülmények között ésszerű számviteli becslések elkészítését. A konszolidációs jelentéscsomag kizárólag a Felülvizsgált ANYA Nyrt. konszolidált pénzügyi kimutatásaiba történő bevonás céljából készült.

A könyvvizsgáló felelőssége

A mi felelősségünk a konszolidációs jelentéscsomag véleményezése az elvégzett könyvvizsgálatunk alapján.

Könyvvizsgálatunkat az Önök által kibocsátott audit instrukciókkal és a magyar nemzeti könyvvizsgálói standardokkal összhangban hajtottuk végre. Ezek a standardok megkövetelik, hogy megfeleljünk az etikai követelményeknek, valamint, hogy a könyvvizsgálatot úgy

tervezzük meg és hajtsuk végre, hogy kellő bizonyosságot szerezzünk arról, hogy a konszolidációs jelentéscsomag mentes-e a lényeges hibás állításoktól. A könyvvizsgálat magában foglalja olyan eljárások végrehajtását, amelyek célja könyvvizsgálati bizonyítékot szerezni a konszolidált jelentéscsomagban szereplő összegekről és közzétételekről. A kiválasztott eljárások, beleértve a konszolidációs jelentéscsomag akár csalásból, akár hibából eredő, lényeges hibát állításai kockázatainak felmérését is, a könyvvizsgáló megítélésétől függnnek. A kockázatok ilyen felmérésekor a könyvvizsgáló a konszolidációs jelentéscsomag gazdálkodó egység általi elkészítése és valós bemutatása szempontjából releváns belső kontrollt azért mérlegeli, hogy olyan könyvvizsgálati eljárásokat tervezzen meg, amelyek az adott körülmények között megfelelőek, de nem azért, hogy a gazdálkodó egység belső kontrolljának hatékonyságára vonatkozóan véleményt mondjon. A könyvvizsgálat magában foglalja továbbá az alkalmazott számviteli politikák megfelelőségének és az ügyvezetés által készített számviteli becslések észszerűségének, valamint a konszolidációs jelentéscsomag átfogó prezentálásának értékelését.

Meggyőződésünk, hogy a megszerzett könyvvizsgálati bizonyíték elegendő és megfelelő alapot nyújt a könyvvizsgálói véleményünk megadásához.

Felhasználási korlátozás

A jelen dokumentum kizárólag az XY Könyvvizsgáló Kft. tájékoztatását és az általa történő felhasználását szolgálja, és kizárólagos célja, hogy segítséget nyújtson Önöknek a Csoport 2023. december 31-ével végződő évre vonatkozó konszolidált pénzügyi kimutatásainak könyvvizsgálata során. Jelen dokumentum harmadik fél számára nem adható át és más célra nem használható fel.

[Kelt]

[A könyvvizsgáló neve, aláírása]

[A könyvvizsgáló címe]

8.sz. melléklet

Fordulónap utáni események

Az XY Könyvvizsgáló Kft. Felülvizsgált ANYA Nyrt. könyvvizsgálati munkacsoport részére

Jelen levelünk célja, hogy információt kapjunk a FELÜLVIZSGÁLT ANYA Nyrt. 2023. december 31-i konszolidált pénzügyi kimutatásainak könyvvizsgálatához azokról az előző évet érintő gazdasági eseményekről, amelyek a 2023. december 31-es fordulónap és a könyvvizsgálói jelentés kiadása között történtek.

Komponens neve : **Kérjük adja meg a könyvvizsgált komponens nevét**

Székhely: **Kérjük adja meg a komponens székhelyét**

Könyvvizsgáló cég neve: **Kérjük adja meg a könyvvizsgálatot végző társaság nevét**

Könyvvizsgáló partner: **Kérjük adja meg a könyvvizsgáló partner nevét**

Személyében kijelölt, IFRS minősítéssel rendelkezőkönyvvizsgáló:

Kérjük adja meg a személyében felelős könyvvizsgáló nevét

1. Minden szükséges vizsgálatot elvégzett a fordulónap utáni eseményekre vonatkozóan?
 - Az ügyfél vezetősége által - az utólag bekövetkező események azonosítása érdekében - bevezetett eljárások, intézkedések felülvizsgálata?
 - A vezető testületek üléseiről a tulajdonosok számára készített jegyzőkönyvek, jelentések áttekintése, illetőleg az ezeken való részvétel. (Amennyiben ilyen jegyzőkönyvek nem állnak rendelkezésre, szóbeli információkérésre van szükség).
 - -Jogi levelek áttekintése
 - Legfrissebb főkönyvi vagy évközi beszámoló vizsgálata
 - Beszélgetés a társaság pénzügyi és számviteli ügyeivel foglalkozó alkalmazottakkal, vezetőkkel?

Válasz:

(nemleges válasz esetében kérjük indokoljon)

2. Esett szó olyan mérlegfordulónap utáni eseményekről, amelyek hatással lehetnek az éves beszámolóra?
 - Számviteli becslésen alapuló - beszámolóba kalkulált értéken beállított - tételek jelenlegi állapota
 - Újabb hitelfelvételek, garanciavállalások
 - Fordulónap utáni értékesítések (Különösen, ha ezekből veszteség realizálódik)
 - Cégátalakulásra vonatkozó megállapodás
 - Módosítás a számviteli szabályozásban
 - Olyan esemény, mely kérdésesség teszi az alkalmazott számviteli politika helyességét (sérül a vállalkozás folytatásának elve)

Amennyiben igen, kérjük, alább röviden részletezze azt!

Válasz:

(igen válasz esetében kérjük indokoljon)

3. Van olyan észrevétele, amely a konszolidáció szempontjából véleménye szerint fontossággal bírhat, kérjük, részletezze!

Válasz:

(kérjük indokoljon)

4. Kérjük röviden részletezze, hogy az orosz-ukrán háború milyen hatással van a társaság üzletmenetére, jelenlegi és jövőbeni működésére

(visszaesés a bevételekben; finanszírozási problémák; leépítések, átszervezések; fizetési hajlandóság jelentős romlása a vevőknél)

Válasz:

(kérjük indokoljon)

Jelen levél határidőre történő visszaküldése rendkívül fontos ahhoz, hogy a konszolidált beszámoló könyvvizsgálatát a meghatározott határidők szerint el tudjuk végezni.

[Kelt]

[A könyvvizsgáló neve, aláírása]

[A könyvvizsgáló címe]

9.sz. melléklet
Konszolidációs kör

KÓD	Társasaság neve	Statusz	Részesedés mértéke
KOMP1	Ingatlan Kft.	konszolidált leányvállalat	100%
KOMP2	Szolgáltatás Kft.	konszolidált leányvállalat	100%
KOMP3	Befektetés Kft.	konszolidált leányvállalat	100%
KOMP4	Takarító Kft.	konszolidált leányvállalat	100%
KOMP5	Szoftver Kft.	társult vállalkozás	30%

10.sz. melléklet

**A komponens könyvvizsgálója által a Csoport könyvvizsgálatba való bevonás céljából
azonosított kapcsolt felek bemutatása**

Az XY Könyvvizsgáló Kft. Felülvizsgált ANYA Nyrt. könyvvizsgálati munkacsoport részére

Jelen levelünk célja, hogy bemutassák az Önök által azonosított kapcsolt felet, vagy kapcsolt féllel fennálló kapcsolatokat, tranzakciókat vagy ügyleteket.

Komponens neve : Kérjük adja meg a könyvvizsgált komponens nevét
Székhely: Kérjük adja meg a komponens székhelyét
Könyvvizsgáló cég neve: Kérjük adja meg a könyvvizsgálatot végző társaság nevét
Könyvvizsgáló partner: Kérjük adja meg a könyvvizsgáló partner nevét
Személyében kijelölt könyvvizsgáló: Kérjük adja meg a személyében felelős könyvvizsgáló nevét

Kérjük, írja le a korábban nem azonosított kapcsolt fél, vagy kapcsolt féllel fennálló kapcsolatokat, tranzakciókat vagy ügyleteket esetében az érintett kapcsolt fél, a komponens és a kapcsolt fél kapcsolatát, a lebonyolított ügyletek jellegét és értékét, valamint azt, hogy hogyan azonosította a korábban nem azonosított kapcsolt felet vagy kapcsolatot, tranzakciót vagy ügyletet az ilyen kapcsolt féllel. Kérjük, azt is jelezze, hogy a kapcsolt fél vagy a kapcsolt féllel való kapcsolat, tranzakció vagy ügylet szerepel-e a konszolidációs jelentéscsomagban.

[Kelt]

[A könyvvizsgáló neve, aláírása]

[A könyvvizsgáló címe]

11.sz. melléklet
Komponens allokáció

	Allokált végrehajtási lényegesség eFt
KOMP4	20 000
KOMP5	20 000

IV. AZ IESBA KÓDEX VÁLTOZÁSAI

1. ÁTTEKINTÉS

1.1 Bevezetés

Az Etikai kódex 2022. évi változásának áttekintése a *Nemzetközi Etikai Kódex a kamarai könyvvizsgálóknak* (a nemzetközi függetlenségi standardokkal egybefoglalt) 2022. évi kézikönyve alapján készült.

Az eredeti kézikönyvet az IESBA publikálta 2022. szeptemberben angol nyelven.

A kézikönyv magyar nyelvű fordítását az MKVK Szakértői Bizottsága készítette el 2023-ban, mely a kamara elnökségének szeptemberben tervezett jóváhagyását követően kerül kihirdetésre a kamara honlapján, és 2024. január 1-jétől fog hatályba lépni. A kézikönyv terjedelme több száz oldal – nagyságrendileg korábban is ennyi volt –, és a változások nem egyformán érintették a kódex által lefedett témaköröket.

A kódex – ahogyan korábban is – külön foglalkozik az

- üzleti területen dolgozó könyvvizsgálókkal szembeni elvárásokkal, és a
- könyvvizsgálóként dolgozó kamarai tag könyvvizsgálókkal szembeni elvárásokkal.

Ugyancsak – ahogyan korábban is – külön foglalkozik

- a könyvvizsgálati és átvilágítási megbízásoknál elvárt függetlenséggel és az azt veszélyeztető helyzetekkel, valamint
- a könyvvizsgálati és átvilágítási megbízásokon kívüli bizonyosságot nyújtó szolgáltatásokkal kapcsolatosan elvárt függetlenséggel és az azt veszélyeztető helyzetekkel.

A Kódex három területet nevez meg, amelynek felülvizsgálata kiemelten megtörtént:

- a Kódex **bizonyosságot nem nyújtó szolgáltatásokkal** és díjakkal kapcsolatos rendelkezéseinek felülvizsgálata,
- egy **megbízás minőségének áttekintését** végző személy és egyéb megfelelő áttekintő személyek objektivitásának kezelésére vonatkozó előírások felülvizsgálata, valamint
- a Kódex **minőségirányítással** kapcsolatos módosításai, amelyek a minőségirányítási standardcsomagnak a változása, megújulása következtében kerültek felülvizgálatra.

Szükséges megjegyezni, hogy a Kódex kiter a *közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egység* felülvizsgált fogalmára, amely, többek között, az eddigieknél több kategóriáját határozza meg a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egységnek, beleértve a „*nyilvánosan forgalmazott gazdálkodó egység*” új kategóriáját, amely a „*tőzsdén jegyzett gazdálkodó egység*” kategóriáját hivatott felváltani. Ezek a változások azonban csak 2024. december 15-étől válnak hatályossá a nemzetközi IESBA kódexben. Nálunk nem kerülnek még bevezetésre 2025. január 1-jétől, így ezekre most nem térünk ki.

2. EMLÉKEZTETŐ ÉS A VÁLTOZÁSOK IRÁNYÁNAK BEMUTATÁSA

A Kódex felépítése:

1. rész – *A Kódexnek való megfelelés, alapelvek és fogalmi keretelvek*, amely – az elnevezésnek megfelelően – az alapelveket és a fogalmi keretelveket tartalmazza, és **minden kamarai tag könyvvizsgálóra vonatkozik**.
2. rész – *Üzleti területen dolgozó kamarai tag könyvvizsgálók*, azokra vonatkozik, **akik üzleti területen dolgozó kamarai tag könyvvizsgálók**, akik vezetői vagy nem vezetői minőségben tevékenykednek.
3. rész – *Könyvvizsgálóként dolgozó kamarai tag könyvvizsgálók*, azokra vonatkozik, akik könyvvizsgálóként tevékenykednek.
4. rész – *Nemzetközi függetlenségi standardok*, amely a könyvvizsgálóként dolgozó kamarai tag könyvvizsgálókra vonatkozóan, bizonyosságot nyújtó szolgáltatások nyújtása esetére, az alábbiak szerinti további anyagokat tartalmazza:
4A rész – Függetlenség könyvvizsgálati és átvilágítási megbízások esetében, amely standardok könyvvizsgálati vagy átvilágítási megbízások végrehajtásakor alkalmazandók.
4B rész – Függetlenség könyvvizsgálati és átvilágítási megbízásokon kívüli, bizonyosságot nyújtó szolgáltatásokra szóló megbízások esetében, amely standardok olyan bizonyosságot nyújtó szolgáltatásokra szóló megbízások végrehajtásakor alkalmazandóak, amelyek nem könyvvizsgálati vagy átvilágítási megbízások.
Glosszárium, amely fogalom meghatározásokat (adott esetben további magyarázatokkal együtt), valamint kifejezéseket tartalmaz, amelyeknek specifikus jelentésük, értelmezésük van a Kódexben.

Követve a Kódex felépítését, az egyes részek vonatkozásában néhány megjegyzés.

2.1 Alapelvek

Ami alapjaiban NEM változott: azok az ALAPELVEK

Az alapelvek, amelyeknek minden könyvvizsgálónak meg kell felelnie:

- Tisztesség
- Objektivitás
- Szakmai hozzáértés és megfelelő gondosság
- Titoktartás
- Hivatáshoz méltó magatartás.

Az alapelvek változatlanlansága természetesen nem jelenti azt, hogy az azokhoz kapcsolódó rész-szabályok, előírások ne változtak volna. De az alap ugyanaz.

2.2 Üzleti területen dolgozó kamarai tag könyvvizsgálókkal kapcsolatos elvárások

A Kódex az alábbi területekkel foglalkozik:

- Érdekellentétek
- Információk elkészítése és bemutatása
- Kielégítő szakértelemmel történő tevékenykedés
- Pénzügyi beszámolóhoz és döntéshozatalhoz kapcsolódó pénzügyi érdekeltségek, javadalmazás és ösztönzők

- Ösztönző juttatások, beleértve ajándékokat és vendéglátást
- Válaszok a jogszabályoknak és szabályozásoknak való meg nem felelésre
- Az alapelvek megszegésére irányuló nyomás kezelése

A felsorolt területekkel a Kódex korábban is foglalkozott, de a területek tartalma számos helyen változott, kibővült.

2.3 Könyvvizsgálóként dolgozó kamarai tag könyvvizsgálókkal szembeni elvárások

A Kódex az alábbi területekkel foglalkozik:

- Érdekellentétek
- Szakmai megbízások
- Második vélemények
- Egy megbízás minőségének áttekintését végző személy és további áttekintő személyek objektivitása
- Díjak és a javadalmazás egyéb típusai
- Ösztönző juttatások, beleértve ajándékokat és vendéglátást
- Az ügyfél eszközeinek letéti kezelése
- Válaszadás jogszabályoknak és szabályozásoknak való meg nem felelésre

Itt már található egy új terület, amellyel a Kódex a minőségbiztosítással kapcsolatos standard előírásainak változására reagál.

A többi területtel a Kódex korábban is foglalkozott, de azok tartalma számos helyen változott, kibővült.

A jelen továbbképzés keretében nincs lehetőség minden jelentős változásra, módosulásra kitérni. A továbbiakban **négy olyan fogalom, terület** került kiemelésre, ahol lényeges a Kódex változása.

- A Kódex fogalmainak értelmezésével kapcsolatos elvárás
- Elfogultság
- Megbízás minőségének áttekintését végző személy és más megfelelő személyek objektivitása
- Könyvvizsgálat díja

3. A KÓDEX FOGALMAINAK ÉRTELMEZÉSÉVEL KAPCSOLATOS ELVÁRÁS

A Kódex **valamennyi könyvvizsgáló számára előírja**, hogy amikor a Kódex fogalmait értelmezi, akkor

- kutató elmével kell rendelkeznie
- szakmai megítélést kell alkalmaznia
- tesztelnie kell, hogy a harmadik fél mennyire tájékozott és mennyire gondolkodik racionálisan.

A felsoroltak közül a „**kutató elmével kell rendelkeznie**” elvárás, illetve fogalom újdonságként került be az elvárások közé, ezért ezt érdemes közelebbről is megismerni.

A Kódex minden kamarai tag könyvvizsgáló számára előírja, hogy kutató elmével rendelkezzen az alapelveket veszélyeztető tényezők azonosítása, értékelése és kezelése során, függetlenül az éppen végzett szakmai tevékenységtől.

A kutató elme „léte” előfeltétele a tények és körülmények megértésének, ami szükséges a fogalmi keretelvek megfelelő alkalmazásához.

A kutató elmével való rendelkezés magában foglalja:

- a megszerzett információk forrásának, **relevanciájának és elegendőségének** mérlegelését, figyelembe véve az éppen végzett szakmai tevékenység jellegét, hatókörét és eredményeit; valamint
- azt, hogy nyitottak legyenek és felfigyeljenek arra, hogy szükség van-e vizsgálatra vagy egyéb intézkedésre.

A megszerzett információk forrásának, **relevanciájának és elegendőségének** mérlegelésekor a kamarai tag könyvvizsgáló mérlegelheti többek között azt, hogy:

- Felmerült-e új információ vagy változtak-e a tények és körülmények.
- Befolyásolhatta-e elfogultság vagy önérdek az információkat vagy azok forrását.
- Van-e ok azon aggódni, hogy potenciálisan releváns információk hiányozhatnak a könyvvizsgáló számára ismert tények és körülmények közül.
- Fennáll-e következtelenség a tudott tények és körülmények, valamint a könyvvizsgáló várakozásai között.
- Az információ észszerű alapot nyújt-e egy következtetés levonásához.
- Lehetnek-e egyéb olyan észszerű következtetések, amelyek levonhatók lennének a megszerzett információkból.

4. ELFOGULTSÁG

A Kódex szintén a fogalmak értelmezésével kapcsolatosan tér ki az elfogultság fogalmára és azt jóval részletesebben definiálja, mint korábban, ami segíthet az esetleges elfogultság feltárásában, és a szükséges intézkedés megtételében.

Az elfogultság lehetséges megnyilvánulásai:

A tudatos vagy nem tudatos elfogultság, ami hatással van a szakmai megítélésre, az alapelveknek való megfelelést veszélyeztető tényezők azonosításakor, értékelésekor és kezelésekor.

Példák a szakmai megítéléssel kapcsolatos potenciális elfogultságokra, amelyekre figyelni kell:

- „Lehorgonyzási elfogultság”, amely hajlam arra, hogy egy első információt horgonyként használva annak fényében értékeljenek minden további információt.
- „Automatizálási elfogultság”, amely hajlam arra, hogy előnyben részesítsenek automatizált rendszerek által előállított eredményt még akkor is, ha emberi érvelés vagy ellentmondó információk kérdéseket vetnek fel azzal kapcsolatban, hogy az adott eredmény megbízható vagy a célnak megfelelő-e.

- „Rendelkezésre állásból fakadó” elfogultság, amely hajlam arra, hogy nagyobb hangsúlyt fektessenek azonnal észbe ötlő vagy rögtön rendelkezésre álló eseményekre vagy tapasztalatokra, mint azokra, amelyek nem ilyenek.
- „Megerősítési elfogultság”, amely hajlam arra, hogy nagyobb súlyt helyezzenek olyan információkra, amelyek megerősítenek egy meglévő meggyőződést, mint olyan információkra, amelyek cáfolják vagy kétségbe vonják ezt a meggyőződést.
- „Csoportszintű gondolkodás”, amely személyek egy csoportjának hajlama arra, hogy gátolják az egyéni kreativitást és felelősséget, és ennek eredményeként kritikus érvelés vagy alternatívák mérlegelése nélkül jussanak döntésre.
- „Túlzott önbizalomból” fakadó elfogultság, amely hajlam arra, hogy valaki túlbecsülje a saját képességét a pontos kockázatfelmérés készítésére, vagy egyéb megítélések megtételére vagy döntések meghozatalára.
- „Reprezentációs elfogultság”, amely hajlam a megismerésnek egy reprezentatívnak feltételezett tapasztalat-, esemény- vagy meggyőződésmintára való alapozására.
- „Szelektív érzékelés”, amely hajlam arra, hogy egy személy várakozásai befolyásolják azt, ahogyan az adott személy egy konkrét kérdést vagy személyt lát.

Milyen intézkedések lehetnek azok, amelyek csökkenthetik az elfogultság hatását:

- Tanácsot kérni szakértőktől, hogy további inputot szerezzenek.
- Konzultálni másokkal, hogy a megfelelő megkérőjelezés biztosítva legyen az értékelési folyamat részeként.
- Az elfogultság azonosításával kapcsolatos képzésben való részvétel, az elfogultság hatékony és időben való felismerése érdekében.

5. MEGBÍZÁS MINŐSÉGÉNEK ÁTTEKINTÉSÉT VÉGZŐ SZEMÉLY ÉS MÁS MEGFELELŐ SZEMÉLYEK OBJEKTIVITÁSA

A Kódex a megbízás minőségének áttekintését végző személy objektivitásával kapcsolatban releváns és konkrét előírásokat tartalmaz, összefüggésben egyebek mellett a minőségirányítási standardok tartalmával.

Emlékeztető: Az 1. témaszámú nemzetközi minőségirányítási standard megállapítja a társaságnak a minőségirányítási rendszeréért való felelősségeit és előírja a társaság számára, hogy alakítson ki és vezessen be a megbízás végrehajtásával kapcsolatos minőségi kockázatok kezelését célzó válaszokat. Az ilyen válaszok magukban foglalják a megbízás minőségének a 2. témaszámú nemzetközi minőségirányítási standard szerinti áttekintéseivel foglalkozó politikák vagy eljárások kialakítását.

A megbízás minőségének áttekintését végző személy a társaság által a megbízás minősége áttekintésének végrehajtására **kijelölt partner, egyéb személy a társaságnál vagy külső személy – így pl. kamarai tag könyvvizsgáló.**

A megbízás minőségének áttekintését végző személy objektivitásának biztosításával összefüggésben a módosított, kiegészített Kódex az alábbiakat tartalmazza:

5.1 Veszélyek azonosítása

Példák olyan körülményekre, amikor egy megbízás minőségének áttekintését végző

személyként kijelölt kamarai tag könyvvizsgáló objektivitását veszélyeztető tényezők jöhetnek létre:

- **Önérdék veszélye**
Például: Két megbízásért felelős partner, akik mindketten a másik megbízására vonatkozóan a megbízás minőségének áttekintését végző személyek.
- **Önellenőrzés veszélye**
Például: A könyvvizsgálati megbízáson a megbízás minőségének áttekintését végző személyként olyan könyvvizsgáló tevékenykedik, aki korábban a megbízásért felelős partner volt.
- **Magánjellegű kapcsolat veszélye**
Például: A megbízás minőségének áttekintését végző személyként tevékenykedő könyvvizsgálónak közeli kapcsolata van a megbízásban részt vevő másik személlyel, vagy annak közvetlen családtagja.
- **Fenyegetés veszélye**
Például: A megbízás minőségének áttekintését végző személyként tevékenykedő könyvvizsgáló közvetlenül a megbízásért felelős partnernek jelent.

5.2 Veszélyek értékelése

A megbízás minőségének áttekintését végző személyként kijelölt személy objektivitását veszélyeztető tényezők szintjének értékelése során releváns tényezőkként egyebek mellett figyelembe kell venni az alábbiakat:

- az adott személy feladatkörét és beosztását;
- az adott személy megbízásban részt vevő más személyekkel való kapcsolatának jellegét;
- annak az időnek a hosszát, ameddig az adott személy részt vett a megbízásban, valamint a személy feladatkörét;
- azt, hogy mikor vett részt utoljára az adott személy a megbízásban azt megelőzően, hogy kijelölték a megbízás minőségének áttekintését végző személynek, és a megbízás körülményeinek bármilyen azt követő releváns változását;
- az olyan témák jellegét és összetettségét, amelyek jelentős megítélést kívántak az adott személytől a megbízásban való bármilyen korábbi részvétel során.

5.3 Veszélyek kezelése

Az önellenőrzés veszélyének kezelésére megoldás lehet egy elegendően hosszú időszak (cooling-off időszak) bevezetése, mielőtt a megbízáson dolgozó személyt megbízás minőségének áttekintését végző személynek jelölik ki.

Emlékeztető

Cooling-off időszak

A 2. témaszámú nemzetközi minőségirányítási standard előírja a társaságnak, hogy alakítson ki olyan politikákat vagy eljárásokat, amelyek az alkalmasság feltételeként kétéves cooling-off időszakot határoznak meg, mielőtt a megbízásért felelős partner vállalhatja a megbízás

minőségének áttekintését végző személy szerepkörét. Ez az objektivitás elvének való megfelelés lehetővé tételét és minőségi megbízások következetes végrehajtását szolgálja.

6. A KÖNYVVIZSGÁLAT DÍJA

A könyvvizsgálat díjazásával kapcsolatos szabályokat, elvárásokat a jelenleg érvényben levő Kódex is részletesen tartalmazta. A Kódex módosítása megőrizte a korábbi alapelveket és elvárásokat, ugyanakkor kibővítette, részletezte azokat. A könnyebb követhetőség és a teljesség érdekében a továbbiak **valamennyi, a könyvvizsgálat díjazásával kapcsolatos előírást** röviden összefoglalják.

6.1 Általános megállapítások

A szakmai szolgáltatásokra vonatkozó díjakról rendszerint a könyvvizsgálati ügyféllel állapodnak meg, azokat a könyvvizsgálati ügyfél fizeti, és azok **függetlenséget veszélyeztető tényezőt hozhatnak létre**. Ezt a gyakorlatot a pénzügyi kimutatások célzott felhasználói általában elismerik és elfogadják.

Amikor a könyvvizsgálati ügyfél **közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó**, az érdekelt felek részéről fokozott az elvárás a könyvvizsgálatot végző társaság függetlenségére vonatkozóan.

A könyvvizsgálati díjak tartalmazzák a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatára vagy átvilágítására vonatkozó díjakat vagy egyéb javadalmazás típusokat.

A pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatára vonatkozó díj nem foglal magában semmilyen díjat speciális célú pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatára vagy pénzügyi kimutatások átvilágítására vonatkozóan.

Amikor a díjakat a könyvvizsgáló az ügyféllel tárgyalja meg és azokat az ügyfél fizeti, ez önérdekléssel kapcsolatos, a függetlenséget veszélyeztető helyzetet hoz létre, valamint létrehozhat fenyegetéssel kapcsolatos, a függetlenséget veszélyeztető helyzetet is.

A keretelvek alkalmazása megköveteli, hogy mielőtt egy társaság (és hasonlóképpen egy hálózatba tartozó társaság, amelyre jelen áttekintés részleteiben nem tér ki) elfogad egy könyvvizsgálati ügyfél részére végzett könyvvizsgálati vagy bármilyen más megbízást, a társaság megállapítsa, hogy az ügyfélnek ajánlott díjak által létrehozott, a függetlenséget veszélyeztető tényezők elfogadható szintűek-e.

A keretelvek alkalmazása azt is megköveteli, hogy a társaság újraértékelje az ilyen veszélyeket, amikor a tények és körülmények változnak a könyvvizsgálatra vonatkozó megbízási időszak alatt.

A könyvvizsgálatra vagy bármilyen egyéb megbízásra vonatkozó díjaknak a könyvvizsgálati ügyfél által történő fizetése által létrehozott veszélyhelyzet szintjének értékelése során releváns tényezők lehetnek a következők:

- A díjak szintje, valamint, hogy azok milyen mértékben veszik tekintetbe a szükséges erőforrásokat, figyelembe véve a társaság üzleti és piaci prioritásait.
- A könyvvizsgálatért és a könyvvizsgálattól eltérő szolgáltatásokért felszámított díjak közötti bármilyen kapcsolat, valamint mindkét elem relatív nagysága.
- A szolgáltatásért felszámított díj szintje és a szolgáltatás eredménye közötti bármilyen függőség mértéke.

- Az, hogy a társaság által nyújtandó szolgáltatásokra vonatkozik-e a díj.
- A díj szintje a társaság által nyújtandó szolgáltatásokkal összefüggésben.
- A társaság működési felépítése és javadalmazási megállapodásai.
- Az ügyfél vagy az ügyfelet közvetítő harmadik fél jelentősége a társaság, partner vagy iroda szempontjából.
- Az ügyfél jellege, például, hogy az ügyfél közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egység-e.
- Az ügyfél kapcsolata azokkal a kapcsolt gazdálkodó egységekkel, amelyeknek a könyvvizsgálattól eltérő szolgáltatásokat nyújtvák, például, amikor a kapcsolt gazdálkodó egység egy testvérvállalat.
- Az irányítással megbízott személyek részvétele a könyvvizsgáló kijelölésében és a díjakban való megegyezésben, valamint, hogy láthatóan mekkora hangsúlyt fektetnek ők és az ügyfél vezetése a könyvvizsgálat minőségére és a díjak általános szintjére.
- Az, hogy a díj szintjét független harmadik fél, például egy szabályozó szerv határozza-e meg.
- Az, hogy a társaság könyvvizsgálati munkáját áttekinti-e egy független harmadik fél, mint például egy felügyeleti szerv.

6.2 A könyvvizsgálati díjak szintje

Egy könyvvizsgálati ügyfélnek akár könyvvizsgálati, akár egyéb szolgáltatásokért felszámítandó díjak meghatározása a **társaság üzleti döntése**, figyelembe véve az adott megbízás szempontjából releváns tényeket és körülményeket, beleértve a technikai és szakmai standardok követelményeit.

Az **önérdek** és a **fenyegetés** veszélyének értékelése – amelyeket a könyvvizsgálati ügyfél által fizetett könyvvizsgálati díj szintje hozott létre – magába foglalja:

- a társaságnak a könyvvizsgálati díjra vonatkozó üzleti indoklását;
- azt, hogy alkalmazott vagy alkalmaz-e az ügyfél nem helyénvaló nyomást a könyvvizsgálati díj csökkentése céljából.

Példák olyan intézkedésekre, amelyek biztosítékok lehetnek az ilyen veszélyek kezelésére:

- A javasolt díj észszerűségének olyan megfelelő áttekintő személlyel való, a megbízás hatáskörének és összetettségének tekintetében történő értékelése, aki nem vesz részt a könyvvizsgálati megbízásban.
- A végrehajtott munka áttekintése egy olyan megfelelő áttekintő személlyel, aki nem vett részt a könyvvizsgálati megbízásban.

6.2.1 Könyvvizsgálati ügyfélnek nyújtott egyéb szolgáltatások hatása

A társaságnak nem szabad megengednie, hogy ha a társaság a könyvvizsgálati ügyfél számára a könyvvizsgálattól eltérő szolgáltatásokat is nyújt, az **befolyásolja** a könyvvizsgálati díjat.

A könyvvizsgálati díj a könyvvizsgálattal kapcsolatos tevékenység nagyságán, összetettségén kell, hogy alapuljon. Egyéb szolgáltatások nyújtása egy könyvvizsgálati ügyfélnek nem megfelelő mérlegelési szempont a könyvvizsgálati díj meghatározása során.

A könyvvizsgálati díj meghatározásakor, ugyanakkor a társaság figyelembe veheti az egyéb (könyvvizsgálattól eltérő) szolgáltatások nyújtásából származó **tapasztalat** eredményeképpen elért költségmegtakarításokat.

6.2.2 Függő díjak

A függő díjak egy ügylet **kimeneteléhez** vagy a végrehajtott szolgáltatások **eredményéhez** kapcsolódó, előre meghatározott alapon számított díjak.

A díj nem minősül függőnek, ha azt bíróság vagy más hatóság állapítja meg.

Egy társaságnak **nem szabad közvetlenül vagy közvetetten függő díjat felszámítania könyvvizsgálati megbízásért.**

Hasonlóképpen, egy társaságnak nem szabad közvetlenül vagy közvetetten függő díjat felszámítania egy könyvvizsgálati ügyfél számára végzett, **bizonyosságot nem nyújtó szolgáltatásért sem**, ha:

- a díjat a pénzügyi kimutatásokra vonatkozóan véleményt nyilvánító társaság számítja fel, és a díj lényeges vagy várhatóan lényeges az adott társaság szempontjából;
- a díjat a könyvvizsgálat jelentős részében részt vevő, hálózatba tartozó társaság számítja fel, és a díj lényeges vagy várhatóan lényeges az adott társaság szempontjából; vagy
- a bizonyosságot nem nyújtó szolgáltatás eredménye és így a díj összege a pénzügyi kimutatásokban szereplő valamely lényeges összeg könyvvizsgálatához kapcsolódó jövőbeli vagy mostani megítéléstől függ.

A fentiek kizárják, hogy egy társaság függő díjra vonatkozó megállapodásokat kössön egy könyvvizsgálati ügyféllel. Még ha a függő díjra vonatkozó megállapodás nincs is kizárva egy bizonyosságot nem nyújtó szolgáltatás könyvvizsgálati ügyfélnek történő végzésekor, az mégis hatással lehet az önérdék veszélyének szintjére.

A veszély szintjének értékelése során releváns tényezők az alábbiak:

- A lehetséges díjösszegek nagyságrendje.
- Az, hogy egy megfelelő hatóság határozza-e meg azt a kimenetelt, amelytől a függő díj függ.
- A társaság által végzett munkának és a javadalmazás alapjának közlése a célzott felhasználókkal.
- A szolgáltatás jellege.
- Az esemény vagy ügylet hatása a pénzügyi kimutatásokra.

Példák olyan intézkedésekre, amelyek biztosítékok lehetnek ilyen helyzetekben az önérdék veszélyének kezelésére:

- A végrehajtott munka áttekintése egy olyan megfelelő áttekintő személlyel, aki nem vett részt a bizonyosságot nem nyújtó szolgáltatás végzésében.
- Az ügyféllel való előzetes írásbeli megállapodás beszerzése a javadalmazás alapjára vonatkozóan.

6.3 Az összes díj

A Kódex további részletes elvárásokat tartalmaz azon társaság (és hasonlóképpen a hálózatba tartozó társaságok) díjmeghatározására vonatkozóan, amely a

könyvvizsgálaton túl egyéb szolgáltatásokat is nyújt ügyfele számára. A továbbiakban ezek lényege kerül összefoglalásra.

6.3.1 A könyvvizsgálattól eltérő szolgáltatásokra vonatkozó díjak és a könyvvizsgálati díj aránya

Az önérdék veszélyének szintjére hatással lehet, amikor a társaság által egy könyvvizsgálati ügyfélnek felszámított díjak nagy része az ügyfélnek nyújtott könyvvizsgálattól eltérő szolgáltatásokból keletkezik, akár a könyvvizsgálati megbízás, akár egyéb szolgáltatások potenciális elvesztésével kapcsolatos aggályok miatt. Ilyen körülmények a fenyegetés veszélyét is létrehozhatják.

További mérlegelési szempont annak a látszata, hogy a társaság a nem könyvvizsgálati kapcsolatra összpontosít, ami a könyvvizsgáló függetlenségét veszélyeztető tényezőt hozhat létre.

Az ilyen veszélyek szintjének értékelése során releváns tényezők lehetnek az alábbiak:

- A könyvvizsgálattól eltérő szolgáltatásokra vonatkozó díjak aránya a könyvvizsgálati díjhoz képest.
- Annak az időnek a hossza, amíg a könyvvizsgálattól eltérő szolgáltatásokra vonatkozó díjak könyvvizsgálati díjhoz viszonyított magas aránya fennállt.
- A könyvvizsgálattól eltérő szolgáltatások jellege, hatóköre és céljai, beleértve azt, hogy:
 - ismétlődő szolgáltatások-e;
 - jogszabály vagy szabályozás írja-e elő, hogy a társaság hajtsa végre a szolgáltatásokat.

Példák olyan intézkedésekre, amelyek biztosítékok lehetnek az ilyen helyzetekben az önérdék vagy fenyegetés veszélyeinek kezelésére:

- A releváns könyvvizsgálati munka áttekintése egy megfelelő áttekintő személlyel, aki nem vett részt a könyvvizsgálóban vagy a könyvvizsgálattól eltérő szolgáltatásban.
- A könyvvizsgálati ügyfélnek nyújtott, könyvvizsgálattól eltérő szolgáltatások terjedelmének csökkentése.

6.3.2 Hátralékos díjak

Az önérdék veszélyének szintjére hatással lehet, ha egy könyvvizsgálati ügyfél által a könyvvizgálatért vagy könyvvizsgálattól eltérő szolgáltatásokért fizetendő díjak **lejárt esedékességűek** a könyvvizsgálati megbízás időszaka alatt.

Általában elvárás, hogy a társaság kapja meg az ilyen díjak kifizetését a könyvvizsgálói jelentés kibocsátása előtt.

Ebben a helyzetben az önérdék veszélye szintjének értékelése során releváns tényezők az alábbiak:

- A hátralékos díjak jelentősége a társaság szempontjából.
- Azt, hogy mennyi ideje hátralékosak a díjak.
- Hogyan ítéli meg a könyvvizsgáló, a társaság, a könyvvizsgálati ügyfélnek a hátralékos díjak kifizetésére való képességét és hajlandóságát.

Példák olyan intézkedésekre, amelyek egy ilyen jellegű veszély kezelését célzó biztosítékok lehetnek:

- A hátralékos díjak részleges kifizettetése.
- A könyvvizsgálati munka áttekintése egy olyan megfelelő áttekintő személlyel, aki nem vett részt a könyvvizsgálati megbízásban.

Ha egy könyvvizsgálati ügyféltől esedékes díjaknak egy **jelentős része sokáig kifizetetlen marad**, a társaságnak meg kell határoznia, hogy:

- a hátralékos díjak lehetnek-e egyenértékűek egy az ügyfélnek nyújtott hitellel, amely létrehozhatja az önérdek veszélyét, és
- helyénvaló-e, ha a társaságot újra kijelölik vagy a társaság folytatja a könyvvizsgálati megbízást.

6.3.3 Díjfüggőség

A Kódex a díjfüggőség vonatkozásában általános és – a könyvvizsgálati ügyfél típusa szerint differenciált – speciális elvárásokat egyaránt tartalmaz.

- a.) Az *összes könyvvizsgálati ügyfél vonatkozásában, általánosságban*, a Kódex a következőket rögzíti:

Ha a könyvvizsgálói véleményt nyilvánító társaság valamely könyvvizsgálati ügyféltől származó teljes díjbevétele az adott társaság teljes díjbevételenek **nagy hányadát** teszi ki, az adott ügyféltől könyvvizsgálattól és egyéb szolgáltatásokból származó díjaktól való függés és az azok potenciális elvesztésével kapcsolatos aggály hatással van az önérdek veszélyének szintjére és a fenyegetés veszélyét hozza létre.

A társaság összes díjának számítása során a társaság használhat az előző üzleti évből rendelkezésre álló pénzügyi információkat, és ezeknek az információknak az alapján becsülheti az arányt, ha megfelelő.

Az önérdek és fenyegetés díjfüggőségből eredő veszélyei szintjének értékelése során releváns tényezők lehetnek az alábbiak:

- A társaság működési szerkezet.
- Az, hogy a társaságnál várható-e olyan diverzifikáció, hogy csökken a könyvvizsgálati ügyféltől való bármilyen függés.

Példák olyan intézkedésekre, amelyek ebben az esetben biztosítékok lehetnek a veszélyek kezelésére:

- A könyvvizsgálati munka áttekintése egy olyan megfelelő áttekintő személlyel, aki nem tagja a társaságnak.
- A könyvvizsgálati ügyfélnek nyújtott, könyvvizsgálattól eltérő szolgáltatások terjedelmének csökkentése.
- A társaság ügyfélbázisának növelése az ügyféltől való függés csökkentése érdekében.
- Más ügyfeleknek nyújtott szolgáltatások terjedelmének növelése.

Az önérdek vagy a fenyegetés veszélyét hozza létre, amikor egy társaságnak egy könyvvizsgálati ügyféltől származó díjai nagy részét képezik egy adott partner vagy a társaság egy adott irodája árbevétele.

Az ilyen veszélyek szintjének értékelése során releváns tényezők lehetnek az alábbiak:

- A könyvvizsgálati ügyfél kvalitatív és kvantitatív jelentősége a partner vagy az iroda szempontjából.
- Az, hogy milyen mértékben függ a partnernek vagy az iroda partnereinek a kompenzációja az adott ügyféltől származó díjtól.

Példák olyan intézkedésekre, amelyek ebben a helyzetben biztosítékok lehetnek az önérdek vagy fenyegetés veszélyeinek kezelésére:

- A könyvvizsgálati munka áttekintése egy olyan megfelelő áttekintő személlyel, aki nem vett részt a könyvvizsgálati megbízásban.
 - Annak biztosítása, hogy a partner kompenzációját nem befolyásolják jelentősen az ügyféltől származó díjak.
 - A partner vagy iroda által a könyvvizsgálati ügyfélnek nyújtott, könyvvizsgálattól eltérő szolgáltatások terjedelmének csökkentése.
 - A partner vagy az iroda ügyfélbázisának növelése az adott ügyféltől való függés csökkentése érdekében.
 - A partner vagy az iroda által más ügyfeleknek nyújtott szolgáltatások terjedelmének növelése.
- b.) *Könyvvizsgálati ügyfelek, amelyek nem közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egységek, esetében*

Ha egy olyan könyvvizsgálati ügyféltől származó összes díj, amely ügyfél nem közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egység, a társaság összes díjbevételeinek több mint 30%-át teszi ki vagy valószínű, hogy 30%-nál többet tesz ki **öt egymást követő év mindegyikében**, a társaságnak meg kell állapítania, hogy az alábbi intézkedések bármelyike biztosíték lehet-e, a létrehozott veszélyek elfogadható szintre történő csökkentésére, és ha igen, alkalmaznia kell azt:

- Az ötödik év pénzügyi kimutatásaira vonatkozó könyvvizsgálói vélemény kibocsátása előtt az ötödik év könyvvizsgálati munkájának áttekintése egy olyan kamarai tag könyvvizsgáló által, aki nem tagja a pénzügyi kimutatásokra vonatkozóan véleményt nyilvánító társaságnak; vagy
- Az ötödik év pénzügyi kimutatásaira vonatkozó könyvvizsgálói vélemény kibocsátása után és a hatodik év pénzügyi kimutatásaira vonatkozó könyvvizsgálói vélemény kibocsátása előtt az ötödik év könyvvizsgálati munkájának áttekintése egy olyan kamarai tag könyvvizsgáló által, aki nem tagja a pénzügyi kimutatásokra vonatkozóan véleményt nyilvánító társaságnak, vagy áttekintés egy szakmai testülettel.

Ha az összes díj továbbra is meghaladja a 30%-ot, a társaságnak minden évben meg kell állapítania, hogy a fentiekben felsorolt intézkedések bármelyike a releváns évi megbízásra alkalmazva **biztosíték lehet-e** a társaságnak az ügyféltől származó teljes díjbevétele által létrehozott veszélyek kezelésére, és ha igen, alkalmaznia kell azt.

- c.) *Könyvvizsgálati ügyfelek, amelyek közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egységek, esetében*

Ha egy olyan könyvvizsgálati ügyféltől származó összes díj, amely ügyfél közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egység, a társaság összes díjbevételeinek több mint 15%-át teszi ki

vagy valószínű, hogy 15%-nál többet tesz ki **két egymást követő év mindegyikében**, a társaságnak meg kell állapítania, hogy egy olyan, a könyvvizsgálói jelentésnek a második év pénzügyi kimutatásaira vonatkozóan történő kibocsátása előtt végrehajtott áttekintés („kibocsátás előtti áttekintés”), amely a megbízás minőségének áttekintése céljával összhangban van, és olyan kamarai tag könyvvizsgáló által végrehajtott áttekintés, aki nem tagja a pénzügyi kimutatásokra vonatkozóan véleményt nyilvánító társaságnak, biztosíték lehet-e a veszélyeknek elfogadható szintre történő csökkentésére, és ha igen, alkalmaznia kell azt.

Ha a fent leírt körülmények **öt egymást követő éven keresztül** folytatódnak, a társaság nem maradhat a könyvvizsgáló, az ötödik évre vonatkozó könyvvizsgálói vélemény kibocsátását követően.

Ez alóli **kivételként**, az öt egymást követő év után is a társaság maradhat továbbra a könyvvizsgáló, ha a közérdekre tekintettel **kényszerítő ok áll fenn erre, feltéve**, hogy:

- a társaság konzultál egy szabályozói vagy szakmai testülettel a releváns joghatóságban és az egyetért azzal, hogy a társaság könyvvizsgálóként való megtartása a köz érdekében lenne; és
- a hatodik és bármely következő év pénzügyi kimutatásaira vonatkozó könyvvizsgálói vélemény kibocsátása előtt a társaság kibocsátás előtti áttekintés végrehajtásával bíz meg egy olyan kamarai tag könyvvizsgálót, aki nem tagja a pénzügyi kimutatásokra vonatkozóan véleményt nyilvánító társaságnak.

Egy olyan tényező, amely kényszerítő okot eredményezhet, lehet például, a könyvvizsgálati megbízás végrehajtására képes alternatív társaságok hiánya, figyelembe véve az ügyfél üzleti tevékenységének jellegét és elhelyezkedését.

6.4 További speciális elvárások amennyiben a könyvvizsgálati ügyfél közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egység

A Kódex az információk átláthatósága érdekében speciális elvárásokat tartalmaz az olyan könyvvizsgálati ügyfelekre vonatkozó díjak tekintetében, amelyek közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egységek.

6.4.1 Kommunikáció a díjakkal kapcsolatos információkról az irányítással megbízott személyekkel

A társaságnak az irányítással megbízott személyek felé irányuló kommunikációja a díjakkal kapcsolatos információkról (mind a könyvvizsgálatra, mind a könyvvizsgálattól eltérő szolgáltatásokra vonatkozóan) segíti **a társaság függetlenségének felmérését**. A vonatkozó hatékony kommunikáció lehetővé tesz kétirányú nyílt vélemény- és információcserét is, például az irányítással megbízott személyek lehetséges várakozásairól a könyvvizsgálati munka hatókörével és terjedelmével, valamint azoknak a könyvvizsgálati díjra gyakorolt hatásával kapcsolatban.

A közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egység esetében, a társaságnak **a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálati díjával** összefüggésben, időben kommunikálnia kell az ügyfél irányításával megbízott személyekkel, az alábbiakat:

- azon pénzügyi kimutatásoknak a könyvvizsgálataért a társaságnak fizetett vagy fizetendő díjakat, amelyekre vonatkozóan a társaság véleményt nyilvánít; és

- azt, hogy a díjak szintje által létrehozott veszélyek elfogadható szintűek-e, és ha nem, bármilyen intézkedést, amelyet a társaság tett vagy tenni javasol az ilyen veszélyeknek elfogadható szintűre csökkentése céljából.

Az ilyen kommunikáció célja, hogy bemutassa azon pénzügyi kimutatásoknak a könyvvizsgálataért felszámított díjak háttérét és kontextusát, amelyekre vonatkozóan a társaság véleményt nyilvánít, hogy lehetővé tegye az irányítással megbízott személyek számára a társaság függetlenségének mérlegelését.

A kommunikálendő kérdések jellege és terjedelme a tényektől és körülményektől függ, és azok tartalmazhatják például:

- A díjak szintjét befolyásoló szempontokat, mint amilyen:
 - a könyvvizsgálati ügyfél működésének nagyságrendje, összetettsége és földrajzi kiterjedtsége;
 - könyvvizsgálat hatókörével és összetettségével arányos eltöltött idő vagy várható időráfordítás;
 - a könyvvizsgálat végrehajtása során felhasznált vagy ráfordított egyéb erőforrások költsége;
 - a nyilvántartások vezetésének és a pénzügyi kimutatások készítésére szolgáló folyamatok minősége.
- Módosításokat a könyvvizsgálat időszaka során az ajánlatban szereplő vagy felszámított díjakban, valamint indoklást bármely ilyen módosításra vonatkozóan.
- Olyan változásokat a könyvvizsgálat szempontjából releváns jogszabályokban és szabályozásokban, valamint szakmai standardokban, amelyek hatással voltak a díjakra.

A könyvvizsgáló számára javasolt az ilyen információk lehető leghamarabb történő közzétevése, a megfelelő kommunikációs eszközökkel.

A közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egység esetében, a társaságnak **az egyéb szolgáltatásokra vonatkozó díjak** vonatkozásában, időben kommunikálnia kell az ügyfél irányításával megbízott személyekkel, az alábbiakat:

- A közzétettektől eltérő díjakat, amelyeket az ügyfélnek a társaság azon pénzügyi kimutatások által lefedett időszakban történő szolgáltatásnyújtásért számított fel, amelyekre vonatkozóan a társaság véleményt nyilvánít. Ebből a célból az ilyen díjaknak csak az ügyfélnek és az ügyfél közvetlen vagy közvetett ellenőrzése alatt álló olyan kapcsolt gazdálkodó egységeinek felszámított díjakat kell tartalmaznia, amelyeket azokban a pénzügyi kimutatásokban konszolidáltak, amelyekre vonatkozóan a társaság véleményt fog nyilvánítani; továbbá
- Amikor a társaság azt azonosította, hogy a könyvvizsgálattól eltérő szolgáltatásokra vonatkozó díjak könyvvizsgálati díjhoz viszonyított aránya hatást gyakorol az önérték veszélyének szintjére vagy fenyegetéssel kapcsolatos, a függetlenséget veszélyeztető tényezőt hoz létre:
 - azt, hogy az ilyen veszélyek elfogadható szintűek-e; és
 - ha nem, bármely olyan intézkedést, amit a társaság tett vagy tenni javasol az ilyen veszélyek elfogadható szintűre csökkentése céljából.

Az ilyen kommunikáció célja, hogy **bemutassa** az egyéb szolgáltatásokért felszámított díjak hátterét és kontextusát, hogy lehetővé tegye az irányítással megbízott személyek számára a társaság függetlenségének mérlegelését. A kommunikálandó kérdések jellege és terjedelme a tényektől és körülményektől függ, és azok tartalmazhatják például:

- A jogszabály vagy szabályozás által előírt egyéb szolgáltatásokra vonatkozó díjak összegét.
- A nyújtott egyéb szolgáltatások jellegét és az azokhoz társuló díjakat.
- Az irányítással megbízott személyek által jóváhagyott általános politika keretében nyújtott szolgáltatások jellegére vonatkozó információkat és az azokhoz társuló díjakat.
- A díjak aránya a társaság által az azoknak a pénzügyi kimutatásoknak a könyvvizsgálataért felszámított díjak összességéhez viszonyítva, amelyekre vonatkozóan a társaság véleményt nyilvánít.

Díjfüggőséggel összefüggésben is speciális kommunikációs elvárásokat tartalmaz a Kódex a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egységek esetében. Amennyiben egy olyan könyvvizsgálati ügyféltől származó összes díj, amely közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egység, a társaság összes díjbevételeinek több mint 15%-át teszi ki vagy valószínű, hogy 15%-nál többet tesz ki, a társaságnak kommunikálnia kell az irányítással megbízott személyekkel:

- ezt a tényt, valamint azt, hogy ez a helyzet valószínűleg folytatódik-e;
- a létrehozott veszélyek kezelése céljából alkalmazott biztosítékokat, beleértve, ahol releváns, kibocsátás előtti áttekintés alkalmazását és
- bármilyen javaslatot arra vonatkozóan, hogy továbbra is könyvvizsgáló maradjon.

6.4.2 Díjakkal kapcsolatos információk nyilvános közzététele

A **közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egységek** könyvvizsgálatában lévő közérdekre való tekintettel, az érdekelt felek számára hasznos, ha rálátásuk van a társaság és a könyvvizsgálati ügyfél közötti szakmai kapcsolatra, amely észszerűen gondolható relevánsnak a társaság függetlenségének értékelése szempontjából.

Számos joghatóságban már vannak mind a könyvvizsgálatért, mind a könyvvizsgálattól eltérő szolgáltatásokért fizetett és fizetendő díjak közzétételére vonatkozó követelmények. Az ilyen közzétételek gyakran megkívánják a könyvvizsgálattól eltérő szolgáltatásokra vonatkozó díjak különböző kategóriákra való bontását.

HAZAI SZABÁLYOZÁS

Ha jogszabályok és szabályozások **nem írják elő** egy könyvvizsgálati ügyfél számára a társaságnak fizetett vagy fizetendő könyvvizsgálati díjak, illetve a könyvvizsgálattól eltérő szolgáltatásokra vonatkozó díjak és a díjfüggőséggel kapcsolatos információk közzétételét a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egység esetében, a társaságnak meg kell beszélnie könyvvizsgálati ügyfél irányítással megbízott személyeivel:

- a jogszabályok és szabályozások által elő nem írt közzétételek ügyfél általi, megfelelőnek ítélt módon történő megtételének hasznát az ügyfél érdekelt felei számára, figyelembe véve az információ ütemezését és hozzáférhetőségét; valamint
- azokat az információkat, amelyek segíthetnek a felhasználóknak jobban megérteni a fizetett vagy fizetendő díjakat és azok hatását a társaság függetlenségére.

Példák díjakra vonatkozó olyan információkra, amelyek segíthetnek a felhasználóknak jobban megérteni a fizetett vagy fizetendő díjakat és azok hatását a társaság függetlenségére:

- Könyvvizsgálatra és könyvvizsgálattól eltérő szolgáltatásokra vonatkozó előző évi díjak összehasonlító információja.
- A szolgáltatások jellege és az azokhoz társuló díjak, ahogy azokat a K410.31. bekezdés (b) pont szerint közzéteszik.
- Az alkalmazott biztosítékok, amikor az ügyféltől származó összes díj a társaság teljes díjbevételeinek több mint 15%-át teszi ki vagy valószínű, hogy 15%-nál többet tesz ki.

Az irányítással megbízott személyekkel folytatott megbeszélést követően, amennyiben a könyvvizsgálati ügyfél, amely közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egység, nem teszi meg a releváns közzétételt, a társaságnak nyilvánosan közzé kell tennie:

- a társaság részére azon pénzügyi kimutatásoknak a könyvvizsgálataért fizetett vagy fizetendő díjakat, amelyekre vonatkozóan a társaság véleményt nyilvánít;
- a fenti pontban leírt közzétettektől eltérő díjakat, amelyeket az ügyfélnek a társaság azon pénzügyi kimutatások által lefedett időszakban történő szolgáltatásnyújtásért számított fel, amelyekre vonatkozóan a társaság véleményt nyilvánít. Ebből a célból az ilyen díjaknak csak az ügyfélnek és az ügyfél közvetlen vagy közvetett ellenőrzése alatt álló olyan kapcsolt gazdálkodó egységeinek felszámított díjakat kell tartalmaznia, amelyeket azokban a pénzügyi kimutatásokban konszolidáltak, amelyekre vonatkozóan a társaság véleményt fog nyilvánítani;
- a fenti két pont alapján közzétett díjakon kívüli, a társaság által bármely egyéb, a könyvvizsgálati ügyfél közvetlen vagy közvetett ellenőrzése alatt álló kapcsolt gazdálkodó egységnek történő szolgáltatásnyújtásért felszámított bármilyen díjakat, amikor a társaságnak tudomása van arról vagy oka van azt vélelmezni, hogy az ilyen díjak relevánsak a társaság függetlenségének értékelése szempontjából; továbbá
- ha értelmezhető, azt a tényt, hogy a társaság által a könyvvizsgálati ügyféltől kapott összes díj két egymást követő éven keresztül a társaság teljes díjbevételeinek több mint 15%-át teszi ki vagy valószínű, hogy 15%-nál többet tesz ki, valamint azt az évet, amikor először ez volt a helyzet.

A társaság szintén közzétehet díjakra vonatkozó olyan egyéb információkat, amelyek segíteni fogják a fizetett vagy fizetendő díjaknak és a társaság függetlenségének a felhasználók általi jobb megértését.

Díjakkal kapcsolatos információkat a társaság a megfelelőnek ítélt módon teheti közzé, figyelembe véve az érdekelt felek számára szóló információk ütemezését és hozzáférhetőségét, például:

- A társaság weboldalán.
- A társaság átláthatósági jelentésében.
- Könyvvizsgálati minőséggel kapcsolatos jelentésben.
- Konkrét érdekelt feleknek címzett kommunikáción keresztül, például a részvényeseknek írt levélben.
- Könyvvizsgálói jelentésben.

V. KOCKÁZATÉRZÉKENYSÉGI MEGKÖZELÍTÉS A PÉNZMOSÁS ELLENI KÜZDELEMBEN, A SZOLGÁLTATÓI KOCKÁZATÉRTÉKELÉS ELKÉSZÍTÉSE

1. ÁTTEKINTÉS

1.1 Hatályos hazai szabályozás – könyvvizsgálókat érintő fő pénzmosás és terrorizmus elleni jogszabályok⁶

A Pénzügyi Akciócsoport (Financial Action Task Force: FATF) elnevezésű nemzetközi szervezet⁷ 40 ajánlása a pénzmosás elleni küzdelem nemzetközileg elfogadott alap követelmény rendszere. Ezen nemzetközi szinten megfogalmazott ajánlások mentén adja ki az Európai Unió a saját irányelvi szintű szabályozását. A hatályos európai uniós irányelvet a tagállamoknak át kell ültetniük saját jogrendszerükbe. Az alábbiakban összefoglalásra kerülnek a jelenleg hatályos, alkalmazandó magyarországi jogi normák.

1. A IV. pénzmosás elleni irányelv hazai jogba ültetése a jelenleg hatályos, *a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2017. évi LIII. törvény* (továbbiakban: Pmt.) kibocsátásával történt meg.
2. A Pmt-vel egyidejűleg lépett hatályba az *Európai Unió és az ENSZ Biztonsági Tanácsa által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról szóló 2017. évi LII. törvény* (továbbiakban: Pvkit.).
3. A Pmt. által előírt **belső szabályzat kötelező tartalmi elemeit állapítja meg a 21/2017. (VIII. 3.) NGM rendelet a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2017. évi LIII. törvény, valamint az Európai Unió és az ENSZ Biztonsági Tanácsa által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról szóló 2017. évi LII. törvény alapján elkészítendő belső szabályzat kötelező tartalmi elemeiről** (továbbiakban: NGM rendelet)
4. Pár évvel később lépett hatályba a **tényleges tulajdonosi nyilvántartást létrehozó, a pénzügyi és egyéb szolgáltatók azonosítási feladatához kapcsolódó adatszolgáltatási háttér megteremtéséről és működtetéséről szóló 2021. évi XLIII. törvény** (továbbiakban: Afad. tv.)
5. Az Afad. tv. végrehajtására pedig kiadásra került a **803/2021. (XII. 28.) Korm. rendelet a pénzügyi és egyéb szolgáltatók azonosítási feladatához kapcsolódó adatszolgáltatási háttér megteremtéséről és működtetéséről szóló 2021. évi XLIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról.**

Könyvvizsgálói szektorra vonatkozó egyéb szabályozások

A Pmt. és Pvkit. által a Magyar Könyvvizsgálói Kamarára (továbbiakban: Kamara), mint a könyvvizsgálói szektor felügyeleti szervére, rótt kötelezettségeknek a Kamara, a Magyar Könyvvizsgálói Kamaráról, a könyvvizsgálói tevékenységről, valamint a könyvvizsgálói közfelügyeletről szóló 2007. évi LXXV. törvény (továbbiakban: Kkt.) 4. § (8) bekezdése szerinti

⁶ A jelenleg hatályos szabályozás kialakulásához vezető nemzetközi szabályozási folyamatok rövid bemutatása jelen oktatási anyag mellékletében található.

⁷ [History of the FATF \(fatf-gafi.org\)](https://www.fatf-gafi.org)

Útmutató⁸ kiadásával tett eleget (továbbiakban: Útmutató). Az Útmutató 1. számú melléklete iránymutatást ad a pénzmosásra vagy a terrorizmus finanszírozására utaló adatok, tények, körülmények megállapításakor figyelembe veendő szempontokról, míg a 2. számú melléklet egy egységes belső szabályzat mintát bocsátott a könyvvizsgálók rendelkezésére. A Kkt. 4. § (8) bekezdése értelmében a könyvvizsgálók a Pmt. szerinti belső szabályzat kiadási kötelezettségüknek eleget tehetnek a Kamara által kiadott egységes szabályzat beiktatásával, vagy saját maguk is megalkothatják azt a törvényi előírásoknak megfelelően.

2. A KÖNYVVIZSGÁLÓK PMT. SZERINTI KÖTELEZETTSÉGEI

Az üzleti kapcsolatot létesítő szolgáltatók vonatkozásában a Pmt. által előírt kötelezettségek az alábbiakban írhatók körül, rövid összefoglaló jelleggel – annak érdekében, hogy egyrésztől átlátható legyen a pénzmosás és terrorizmus finanszírozás elleni küzdelem⁹ intézményrendszerének vázát adó intézkedési kör, másrésztől, hogy elhelyezhető legyen e rendszerben a jelen oktatási anyag témáját képező kockázatértékelési kötelezettség.

2.1 Háromrétű ügyfél-átvilágítás

A pénzmosás elleni küzdelem sarkköve az ügyfelek mélyreható megismerése – az ennek során szerzett ismeretek alapján határozható meg az adott ügyfél kockázati szintje. A kockázati szint meghatározását követi a kockázatértékelési eljárás, amely meghatározza egy esetleges pénzmosási tevékenység kiszűréséhez, felismeréhez szükséges intézkedéseket.

A Pmt. már az értelmező rendelkezések között meghatározza az ügyfél átvilágítás fogalmát, amely szerint az:

- az ügyfél azonosítását,
- az ügyfél kockázati besorolását,
- a személyazonosság igazoló ellenőrzését, valamint
- az üzleti kapcsolat céljának és jellegének megismerését, folyamatos figyelemmel kísérését

jelenti¹⁰.

Szintén az értelmező rendelkezések teszik egyértelművé, hogy az tekinthető ügyfélnek, aki a szolgáltatóval üzleti kapcsolatot létesít (vagy a szolgáltató részére ügyleti megbízást ad).

A Pmt. 6. § (1) bekezdése határozza meg, hogy mikor köteles a szolgáltató az ügyfél-átvilágítást elvégezni. E körben a könyvvizsgáló szolgáltatókra az alábbi esetek vonatkoznak:

- az üzleti kapcsolat létesítésekor (Pmt. 6 § (1) a) pont);

⁸ „Ú T M U T A T Ó a jogszabályi kötelezettségen alapuló könyvvizsgálói tevékenységet önállóan (saját nevében és kockázatára) végző kamarai tag könyvvizsgálók, könyvvizsgáló cégek (a továbbiakban: szolgáltató, könyvvizsgáló) részére a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2017. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Pmt.), valamint az Európai Unió és az ENSZ Biztonsági Tanácsa által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról szóló 2017. évi LII. törvény (a továbbiakban: Kit.) végrehajtásával kapcsolatosan” – elérhető itt: [MKVK - Pmt. és Kit. útmutató](#)

⁹ A jelen oktatási anyag a továbbiakban 'pénzmosás' kifejezés használata esetén ide érti a 'terrorizmus finanszírozás' tárgykörét is.

¹⁰ Pmt. 3. § 42. pont

- pénzmosásra vagy terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény vagy körülmény felmerülése esetén, ha az a) pontban meghatározottak szerint átvilágításra még nem került sor (Pmt. 6 § (1) f) pont);
- ha a korábban rögzített ügyfélazonosító adatok valódiságával vagy megfelelőségével kapcsolatban kétség merül fel (Pmt. 6 § (1) g) pont);
- ha az ügyfél-azonosító adatokban bekövetkezett változás kerül átvezetésre és kockázatérzékenységi megközelítés alapján szükséges az ügyfél-átvilágítás ismételt elvégzése (Pmt. 6 § (1) h) pont);

A Pmt. 7. §-a határozza meg az előzőek szerinti esetekben elvégzendő ügyfél-átvilágítási intézkedéseket részletesen – ezen intézkedések vonatkoznak a könyvvizsgáló szolgáltatóval szerződést kötő ügyfél azonosítására.

Az ügyfél törvény által előírt adatainak megismerését és valódiságának igazolását követően a szolgáltatóknak meg kell győződniük arról, hogy ki az, aki az ügyfél tekintetében tényleges irányítást gyakorol, vagyis ki az az egy vagy több természetes személy, aki **tényleges tulajdonosnak** tekinthető¹¹. A tényleges tulajdonos azonosítása során megszerzendő és rögzítendő adatok körét a jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet ügyfél esetében a **Pmt. 9. §-a** határozza meg.

Az ügyfél-átvilágítási intézkedések során, az ügyfél és a tényleges tulajdonos azonosítását követően a létrehozandó **üzleti kapcsolat** céljára és jellegére vonatkozó információk összegyűjtése szükséges. A Pmt. 3. § 45. pontja értelmében - a könyvvizsgáló szolgáltatókra vonatkoztatva - az üzleti kapcsolat az ügyfél és a könyvvizsgáló között a könyvvizsgálói szakmai tevékenységi körbe tartozó szolgáltatás igénybevételére vonatkozó szerződéssel létrejött tartós jogviszony. A könyvvizsgálóra szóló szerződés a Kkt. 45. § (1) bekezdése alapján csak írásban köthető, mely minden esetben tartós jogviszonynak tekintendő, így üzleti kapcsolatot eredményez¹². Az e körben elvégzendő feladatokat a **Pmt. 10. §-a** rögzíti.

2.2 Kockázatértékelés

Az üzleti kapcsolat létesítésekor a szolgáltató – a megszerzett információk birtokában köteles az ügyfele kockázati kategóriáját meghatározni¹³. Ehhez szükséges a **kockázatérzékenységi megközelítés** alkalmazása, amely az üzleti kapcsolat jellege és összege, valamint az ügyfél körülményei alapján a belső szabályzatban a belső kockázatértékelés alapján rögzített, a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzésére és megakadályozására irányuló eljárást jelenti a Pmt. fogalmai szerint¹⁴. Ezen eljárás eredményeképpen kerül meghatározásra az **ügyfél kockázati szintje**. A kockázati kategóriába sorolás annak az előfeltétele, hogy megállapítható legyen az adott ügyféllel kapcsolatban alkalmazandó ügyfél-átvilágítási intézkedés módja – egyszerűsített, normál vagy fokozott eljárás. Tekintettel arra, hogy a jelen oktatási anyag témája ennek a kötelezettségnek a részletes bemutatása, így ebben a szakaszban nem térünk ki e témakör részletesebb elemzésére.

¹¹ A tényleges tulajdonosok azonosítása olyan kiterjedt témakör, amely részletes bemutatása meghaladja jelen oktatási anyag kereteit.

¹² Ennek megfelelően a Pmt-ben szereplő ügylet fogalom és az ahhoz kapcsolódó rendelkezések nem értelmezhetőek a könyvvizsgálat esetében.

¹³ Pmt. 6/A. §

¹⁴ Pmt. 3. § 19.

2.3 Monitoring

A Pmt. 12. §-a értelmében a szolgáltató köteles biztosítani, hogy az ügyfélre és az üzleti kapcsolatra vonatkozóan rendelkezésre álló adatok, valamint az ügyfél kockázati szintjének meghatározása naprakészek legyenek. Az ügyfél kockázati szintjéhez kötődik továbbá annak a meghatározása, hogy adott kockázati kategória tekintetében milyen gyakorisággal szükséges az üzleti kapcsolat felülvizsgálata – alacsony kockázatú ügyfél esetén legalább ötévente, magas kockázatú ügyfél esetén évente.

Előzőket hangsúlyozva kiemelendő, hogy a könyvvizsgálói szakma szabályai – így különösen az ISA 240., 250., 300., 330., 500. és 505. témaszámú standard előírásai – is előírják az üzleti kapcsolat folyamatos figyelemmel kísérésének követelményét minden esetben, különös figyelmet fordítva minden összetett és szokatlan ügyre ¹⁵.

2.4 Belső szabályzat

A Pmt-ben meghatározott kötelezettségek körébe tartozó feladatok teljesítésére a szolgáltató köteles belső szabályzatot készíteni¹⁶, amely kötelező tartalmi elemeit a 21/2017. NGM rendelet határozza meg. A könyvvizsgálók ez alapján megalkothatják saját belső szabályzatukat, vagy beiktathatják a Kamara által kiadott, fentebb hivatkozott Egységes Belső Szabályzatot. A belső szabályzat egyik kötelező tartalmi eleme az ügyfél kockázati szintbe sorolásának meghatározásához szükséges szempontok és a követendő eljárásrend meghatározása.

2.5 Bejelentés

A szolgáltató pénzmosásra, terrorizmus finanszírozására, vagy dolog büntetendő cselekményből való származására utaló adat, tény, körülmény (a továbbiakban együtt: bejelentés alapjául szolgáló adat, tény, körülmény) felmerülése esetén köteles a pénzügyi információs egységnek (NAV Pénzmosás és Terrorizmusfinanszírozás Elleni Iroda – NAV PEI) bejelentést tenni. A NAV PEI kiemeli, hogy a bejelentés megtételével a szolgáltatók – a törvény által szabályozott keretek között – lényeges információt juttatnak a hatósághoz egy-egy jogellenes vagy szakmai megítélésük alapján jogellenesnek vélt tevékenységről¹⁷. A Pmt. hatálya alá tartozó esetekben a bejelentési kötelezettségre, a bejelentés megtételére vonatkozó előírásokat a Pmt. 30-37. §-ai tartalmazzák¹⁸.

A bejelentésre okot adó körülmények másik halmazát a Pvkít-ben meghatározott esetkörök adják. Eszerint minden olyan adatot, tényt, körülményt, amely arra utal, hogy a pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedés alanya Magyarország területén a pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedés hatálya alá eső pénzeszközzel vagy gazdasági erőforrással (a továbbiakban: vagyon) rendelkezik, a szolgáltató haladéktalanul köteles bejelenteni¹⁹.

2.6 Képzés

A szolgáltató a pénzmosás megelőzésével kapcsolatos tevékenységének ellátásában részt vevő foglalkoztatottjai képzési kötelezettségét mind a Pmt., mind a Pvkít. előírja.

¹⁵ Útmutató, 2. sz. melléklet: Egységes Belső Szabályzat IV. 29. pont

¹⁶ Pmt. 65. § (1) bekezdés

¹⁷ [Pmt. és Kit. elektronikus bejelentés \(gov.hu\)](#)

¹⁸ A bejelentés és az azzal kapcsolatos előírások részletes bemutatása - annak terjedelme okán - meghaladja jelen oktatási anyag kereteit.

¹⁹ Pvkít 4. §

Ennek körében a szolgáltatónak és a foglalkoztatottjainak tudás szintjét meg kell őrizni és folyamatosan frissíteni szükséges a következőkre kiterjedően:

- jogszabályi rendelkezések megismerése;
- a pénzmosást vagy a terrorizmus finanszírozását lehetővé tevő, illetve megvalósító üzleti kapcsolatok felismerése;
- a pénzmosásra vagy a terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény, körülmény felmerülése esetén való eljárás;
- az Európai Unió és az ENSZ Biztonsági Tanácsa által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedéseket érintő nemzetközi és hazai jogszabályi rendelkezések megismerése;
- és az abban meghatározott kötelezettségeknek megfelelő eljárás²⁰.

A szolgáltató köteles a Pmt. szerinti tevékenységének ellátásában részt vevő foglalkoztatottak képzési programokon való részvételét biztosítani – ennek értelmében a szolgáltató szervezheti saját maga a képzést, oktatást, vagy úgy is teljesítheti ezt a kötelezettségét, hogy foglalkoztatottjai számára biztosítja a más által szervezett képzésen történő részvétel²¹.

Fontos kiemelni, hogy a képzési kötelezettség vonatkozásában is visszaköszön a kockázatértékelés – a Pmt. ugyanis a képzés megszervezését a szolgáltató által azonosított kockázatokkal összhangban rendeli megtenni. Ennél bővebb meghatározást nem ad a törvény, de ez az elvárás praktikusán annyit jelent, hogy a szolgáltatónak mérlegelnie kell azt, hogy milyen gyakorisággal, milyen módon szükséges a képzést megszervezni – ha például több magas kockázatú ügyféllel rendelkezik, akkor érdemes lehet a fokozott ügyfél-átvilágítás évenként történő kötelező elvégzéséhez kötni egy ismereteket felfrissítő képzést. A képzés módját, formáját nem írja elő a törvény, ez történhet oktatással is, de lehet egy olyan tájékoztató anyag is, amelynek megismerését a foglalkoztatott vissza tudja igazolni.

3. A KOCKÁZAT FOGALMA, A KOCKÁZATÉRZÉKENYSÉGI MEGKÖZELÍTÉS LÉNYEGE, JELENTŐSÉGE

3.1 A kockázat fogalma

Az **FATF kockázat alapú megközelítés tárgyában kiadott ajánlása** (továbbiakban: FATF RBA) ²² szerinti kockázat fogalom értelmében a kockázat három faktor elemzésével érthető meg. A három faktor a fenyegetés, a sérülékenység és a következmény.

A *fenyegetés* minden olyan tényező, amely potenciálisan kárt okoz például az államnak, a társadalomnak, a gazdaságnak. Ez lehet bűnelkövetés, de lehet bármilyen egyéb, pénzmosással összefüggő tevékenység.

A *sérülékenység* olyan tényező, amely létezését a fenyegetés kihasználja, vagy amely támogatja fenyegetés kialakulását – vagyis olyan gyengeségek, amelyek sebezhetővé és egyben a pénzmosás számára vonzóvá tesznek egy adott területet.

²⁰ Pmt. 64. § (1)-(2)

²¹ Pmt. 64. § (3)

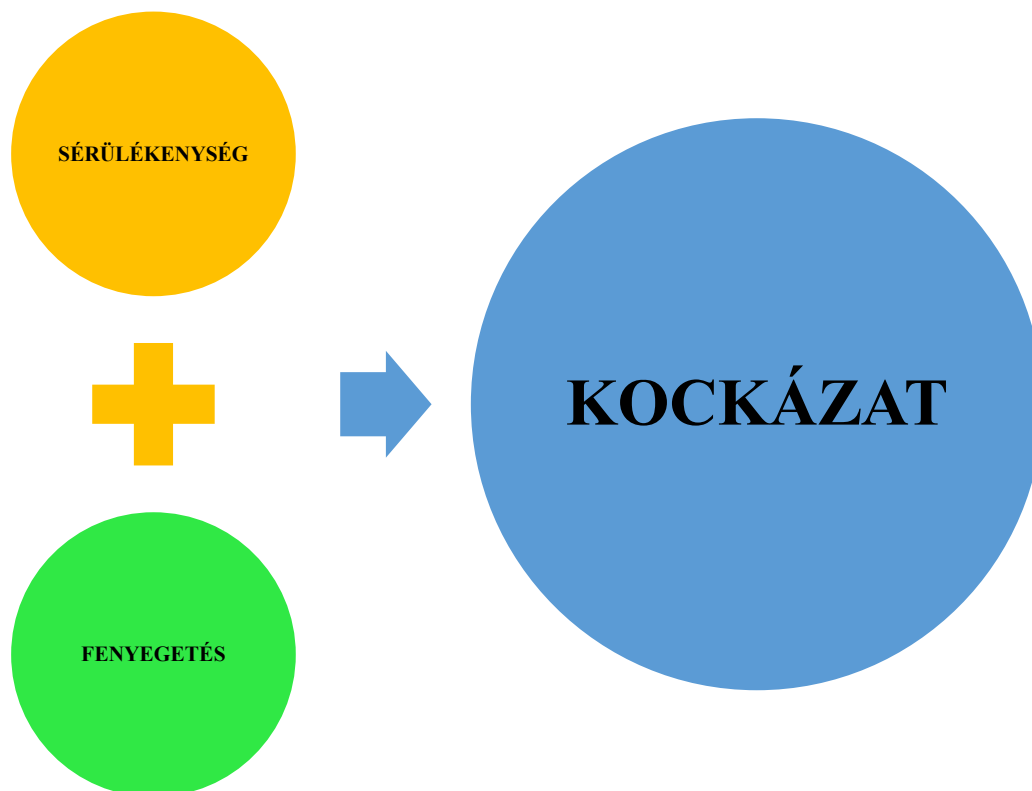
²² FATF - Guidance National Money Laundering and Terrorist Financing Risk Assessment

A *következmény* pedig az a hatás vagy kár, amelyet a pénzmosási tevékenység okoz – az adott országnak, gazdaságnak, szektornak, állampolgároknak, gyakorlatilag bárkinek és bárminek, ami érintett lehet.

Némiképp eltér az előzőek szerint meghatározott fogalomtól az Európai Bizottság, az általa kiadott szupranacionális kockázatértékelési jelentését kísérő, bizottsági szolgálati munkadokumentumban²³, amikor a **kockázatot a sérülékenységet kihasználó fenyegetésként** definiálja, vagyis ez esetben a fogalom két komponensből áll. Ezt a fogalomrendszert követi a „saját”, Nemzeti Kockázatértékelésünk is, így a továbbiakban a kockázat fogalmának meghatározását ezen keresztül mutatja be a jelen oktatási anyag.

A fenyegetés a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásához kapcsolódó elkövetési magatartások megvalósítását megkönnyítő, a bűnmegelőzést, felderítést és üldözést megnehezítő körülmény²⁴. Megjegyzendő, hogy a pénzmosáshoz kapcsolódó alaphűncelekmények szintén fenyegetési faktorok. A nem bünygyi szempontú pénzmosási tevékenység vonatkozásban, tehát a könyvvizsgálókat is érintő terület tekintetében elsősorban **szolgáltatások, termékek és tárgyak minősülnek fenyegetésnek.**

A sérülékenység hozzájárul ahhoz, hogy a fenyegetés megvalósuljon. Sérülékenység lehet maga a jogszabály vagy a jogszabály nem megfelelő végrehajtása, az információhiány tudatosság szintjében vagy a szektor általános jellemzőiben rejlő aknák.

²³ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Accompanying the document Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the assessment of the risks of money laundering and terrorist financing affecting the internal market and relating to cross-border activities; Document 52017SC0241; SWD/2017/0241 final;

²⁴ Nemzeti Kockázatértékelés 1.2. pont

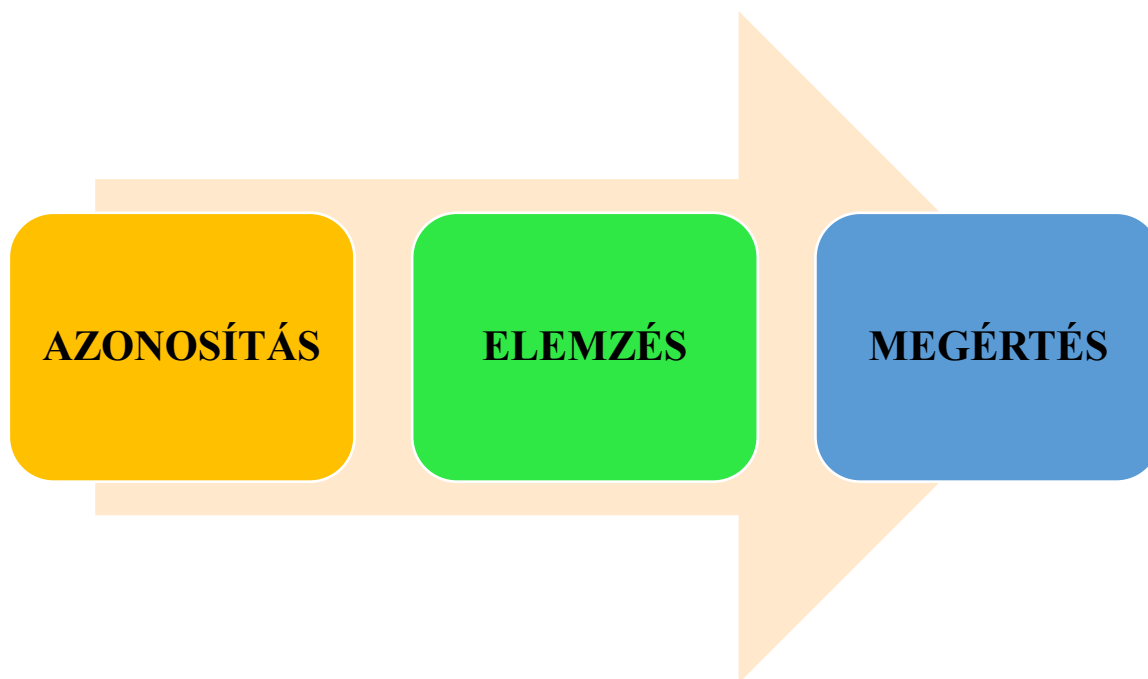
3.2 A kockázatérzékenységi megközelítés fogalmi lényege, jelentősége

Az FATF a vonatkozó, 2012-ben kiadott új ajánlásában hangsúlyozza, hogy a kockázat alapú megközelítés elengedhetetlen az egyes nemzetek, a hatóságok és a szektorális szereplők számára, mert csak akkor tudják megérteni a saját pénzmosási cselekményeknek való kitettségüket, ha ismerik ezeket. Fel kell mérniük a saját, vonatkozó kockázataikat, hogy ki tudjanak olyan eljárásokat alakítani, amelyekkel megfelelően kezelhetők ezek a veszélyek. A 2003-as FATF ajánlásokban egyes esetek kapcsán már elvárás volt a kockázat alapú megközelítés, a 2012-ben kiadott ajánlásnak azonban ez az elvárás már a középpontjába került úgy, hogy a FATF ajánlásban foglalt összes előírás e köré épül. Mindez azt jelenti, hogy a pénzmosás elleni küzdelem csak úgy lehet hatékony, ha a kockázatok az érintett szolgáltató szervezetek által feltérképezésre, megértésre kerülnek. A hatályos pénzmosás elleni V. Irányelv (a továbbiakban: V. Irányelv) Preambulumának 30. bekezdésében felhívja a figyelmet arra, hogy a kockázatok jellege változó, a változók pedig önmagukban vagy egymással ötvözve növelhetik, vagy csökkenthetik a felmerülő potenciális kockázatot. Ezeket azért kell megismernünk, mert a potenciális kockázatok fogják meghatározni az alkalmazandó megelőző intézkedéseket. A Preambulum következő -bekezdése pedig hangsúlyozza, hogy bizonyos helyzetek nagyobb kockázatot jelentenek a pénzmosás vagy a terrorizmusfinanszírozás szempontjából – és ezt minden érintettnek fel kell ismernie a saját területén, a saját maga által nyújtott szolgáltatás során.

A FATF RBA rögzíti, hogy a **kockázat alapú megközelítés alkalmazása már nem opcionális (azaz nem lehetőség), hanem előfeltétele a pénzmosás elleni küzdelem vonatkozásában előírt összes többi kötelezettség teljesítésének - és ez minden országra, és minden szektorra, így a könyvvizsgálókra is egyformán vonatkozik.**

AZ FATF RBA magyarázata szerint a kockázat alapú megközelítés lényege, abban rejlik, hogy a pénzmosás elleni tevékenységben részt vevők kötelezettsége **azonosítani, elemezni és megérteni** a pénzmosás és terrorizmus finanszírozási tevékenységben rejlő kockázatokat annak érdekében, hogy kezelni és mérsékelni tudják azt. **Az elvégzett kockázatelemzés lesz az alapja a kockázati szint meghatározásának, mely a kockázatérzékenységi megközelítés középpontjában áll.**

A kockázatérzékenységi megközelítés a gyakorlatban az üzleti partnerek mélyre ható megismerése révén valósítható meg – az üzleti partnerekkel (a megbízókkal) kapcsolatban fennálló pénzmosási kockázatok alapos feltérképezése és ezek kezelésére irányuló szolgáltatói stratégia kialakítása, továbbá a változások folyamatos nyomon követése, ezekre történő értő reagálás.

4. A KOCKÁZATÉRTÉKELÉS RENDSZERE

Nemzetközi szinten felismerték, hogy a pénzmosás és terrorizmus finanszírozás elleni küzdelem csak akkor lesz hatékony, ha nemzetközi, nemzeti, felügyeleti hatósági és szolgáltatói szinten egyaránt felmérésre kerülnek egy adott szektor vonatkozásában a lehetséges kockázati tényezők. Ezek a felmérések hierarchikus kapcsolatban állnak egymással – így a szolgáltató által kialakítandó kockázatértékelés szükségszerűen épít a felette álló felmérésekben tett megállapításokra.

Szupranacionális kockázatértékelés (SNRA=Supranational Risk Assessment)

Az FATF ajánlásában kiemelte, hogy a nemzeti kockázatértékelések mellett a kockázatazonosítás szupranacionális szinten történő elvégzése is szükséges²⁵. Ennek okán a IV. pénzmosási irányelv megbízta az Európai Bizottságot, hogy végezze el a belső piacot érintő és a határokon átnyúló tevékenységekhez kapcsolódó konkrét pénzmosási és terrorizmusfinanszírozási kockázatok értékelését. Az első jelentés 2017-ben készült el, amelyet két évente naprakésszé kell tenni. A legutóbbi jelentés 2022-ben készült el (a Covid járvány miatt kisebb késéssel). E jelentésben a kockázatokat a Bizottság a korábbi jelentésekhez hasonlóan nyolc kategóriába sorolta, amelyek egyike a könyvvizsgálati ágazatot magába foglaló **nem pénzügyi termékek és szolgáltatások kategóriája** (pl. jogi konstrukciók, nemesfém- és drágakőfutárok, ingatlanok, könyvelői, **könyvvizsgálói szolgáltatások**)

A Bizottság összegző megállapításai között kiemelt kockázatként nevesíti a nem pénzügyi szektor vonatkozásában a nem személyes üzleti kapcsolatokat, az offshore szakmai közvetítők, ügyfelek és jogrendszerek kérdéskörét, valamint a bonyolult vagy fedőcéges struktúrákat. A nem pénzügyi szektorban elhelyezkedő ágazatok felügyeletet ellátó hatóságai számára pedig előírja a Bizottság a tematikus vizsgálatok számának emelését, az adatszolgáltatások szigorítását, valamint további és folyamatos képzési programok szervezését.

Nemzeti kockázatértékelés (NRA=National Risk Assessment)

A tagállamok számára előírt – szupranacionális kockázatértékelésben foglaltakra építő - nemzeti kockázatelemzési kötelezettségének Magyarország is eleget tett, és minden Pmt. szerinti felügyeleti szerv a szolgáltatóik köre számára elérhetővé tette ezt a Nemzeti Kockázatértékelést a honlapján.

Az NRA bűnügyi és felügyeleti szempontú kockázatok elemzésére terjed ki, minden egyes Pmt. hatálya alá tartozó szektor vonatkozásában.

Az NRA-t legalább három évente felül kell vizsgálni és ennek eredményeképpen intézkedéseket kell megfogalmazni – mindezt annak érdekében, hogy a nemzetközi elvárásoknak, közössi irányelveknek való folyamatos megfelelés biztosított legyen, továbbá a folyamatos változásokra reflektálva hatékonyan lehessen továbbfejleszteni a pénzmosás elleni küzdelem intézményrendszerét²⁶.

Az NRA a kockázatok elemzését a fenyegetési és sérülékenységi faktorok vizsgálatával és azok értékelésével, szintjének egységes meghatározásával végzi²⁷. A kockázatok elemzése során cél valamennyi rendelkezésre álló kvantitatív és kvalitatív információ felhasználása²⁸. Az NRA felhasználta egyebek mellett a nemzeti és nemzetközi szintű pénzmosásra, büntetendő alapcselekményekre, terrorizmus finanszírozásra irányuló felderítésekből, nyomozásokból,

²⁵ A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK a határokon átnyúló tevékenységekhez kapcsolódó és a belső piacot érintő pénzmosási és terrorizmusfinanszírozási kockázatok értékeléséről - [EUR-Lex - 52017DC0340 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

²⁶ Mindezek alapján került elfogadásra az a kormány határozat - 1111/2023. (III. 30.) Korm. határozata a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni nemzeti kockázatértékelés felülvizsgálata eredményeképpen megfogalmazott intézkedésekről - amely öt kategóriában fogalmaz meg intézkedéseket a felügyeleti és a jogalkotásban résztvevő szervek, hatóságok számára.

²⁷ Nemzeti Kockázatértékelés 1.4. pont

²⁸ Nemzeti Kockázatértékelés 1.4. pont

vádemelésekből és ítéletekből; igazságügyi hatósági és felügyeleti szervei tapasztalatokból; jogszabályok értékeléséből²⁹.

A fenyegetések kiértékelése során az NRA bemutatja, hogy a bűnelkövetők milyen szinten képesek, illetve hajlamosak kiaknázni a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása kockázatokban rejlő lehetőségeket. Így például olyan tényezők kerültek vizsgálatra, mint a megvalósítással összefüggő szándék/hajlam, valószínűség; a bűnelkövetők elkövetési képessége; szolgáltatás, ügyfelek, csatornák, földrajzi elhelyezkedés vizsgálata; ellenőrizhetőséggel kapcsolatos kérdések³⁰.

A sérülékenységek vizsgálata során az NRA figyelembe veszi az érintett terület kockázati kitettségét, a kockázatokat csökkentő, már alkalmazott garanciákat és azok hatékonyságát, vagy éppen a garanciák hiányát, valamint következményeket³¹.

Az NRA a kockázatokat önmagukban és összességében értékeli³². Egy adott kockázat (például offshore cég) önmagában történő értékelése során a fenyegetési és sérülékenységi faktorok kerülnek elemzésre úgy, hogy mind a fenyegetési és mind a sérülékenységi faktorok elemzése során külön kerül vizsgálatra a pénzmosás és külön terrorizmus finanszírozás szempontjából. Összességében az értékelés pedig az adott szektor vonatkozásában megállapított, egyenként kapott kockázati eredmények arányosításával, egymáshoz viszonyításával történik. A kockázat végleges szintjét a fenyegetés és a sérülékenység faktor kombinációja adja meg. A fenyegetés 40%-os, a sérülékenység 60%-os súllyal kerül beszámításra.

A könyvvizsgálati szektor vonatkozásában felügyeleti szempontból és bünyügyi szempontból megállapított kockázatok fentiek szerinti értékelése alapján az alábbi kockázati mátrix alakult ki³³:

<i>Felügyeleti munkacsoport által javasolt kockázati szint (1-4)</i>			
<i>Fenyegetés</i>	2	<i>Sérülékenység</i>	2
<i>Bünyügyi munkacsoport által javasolt kockázati szint (1-4)</i>			
<i>Fenyegetés</i>	2	<i>Sérülékenység</i>	2
<i>Összesített kockázati szint (1-4)</i>			2

Felügyeleti kockázatértékelés

A pénzmosás elleni küzdelem következő szintje a felügyeleti kockázatértékelés³⁴ – amely szükségszerűen épít a nemzetközi és a nemzeti kockázatelemzésekben feltártakra, az ott megfogalmazott megállapításokra.

A felügyeleti kockázatértékelés a szolgáltató vagy szektor jellege és mérete, a rájuk jellemző ügyfélkör, termék, szolgáltatás, alkalmazott eszköz körülményei alapján határozza meg a kockázatokat³⁵. A Kamara által elkészített, könyvvizsgálói szektorra vonatkozó felügyeleti kockázatértékelés az NRA-val összhangban állapítja meg a fenyegetéseket és a sérülékenységi tényezőket. Előbbiek közé sorolható a könyvvizsgálati értékhatár emelésével könyvvizsgálati ellenőrzés alól kikerülő vállalkozások köre, továbbá a strómanok jelenlétével és az offshore

²⁹ Nemzeti Kockázatértékelés 1.4. pont

³⁰ Nemzeti Kockázatértékelés 1.4. pont

³¹ Nemzeti Kockázatértékelés 1.4. pont

³² Nemzeti Kockázatértékelés 1.5. pont

³³ Nemzeti Kockázatértékelés 22.3. pont

³⁴ [MKVK - Nemzeti és Felügyeleti Kockázatértékelés](#)

³⁵ Pmt. 28. § (1)

helyszínekkel összefüggésben manipulált működési viszonyok. Sérülékenységgként került azonosításra azon tény, hogy a könyvvizsgáló eszköztára korlátozott az esetleges fenyegetéseket alátámasztó bizonyítékok megszerzése vonatkozásában. Mindezek mellett, vagy éppen ellenére, a könyvvizsgálónak minden rendelkezésére álló eszközzel azon kell lennie, hogy felismerje, amennyiben pénzmosásra utaló gyanú merül fel. A Kamara által elkészített felügyeleti kockázatértékelést a Pmt. rendelkezése értelmében³⁶ a szolgáltatók sajátjukként fogadják el. A Kamara a felügyeleti kockázatértékelés elkészítésén túl köteles a pénzmosás ellenőrzési tevékenységének keretén belül is alkalmazni a kockázatérzékenységi megközelítést. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a pénzmosás ellenőrzésre olyan szolgáltatók kerülnek nagyobb eséllyel kiválasztásra, amelyek esetében bizonyos tényezők fennállása miatt valószínűbbnek tekinthető pénzmosás-gyanús megbízások megléte (például magas kockázati kategóriába tartozó ügyfelek), vagy egyéb, esetlegesen kockázatot növelő tényezők (például nagy számú ügyfélkör). A Pmt-ben foglalt kötelezettségek keretében a Kamara is folyamatosan köteles a sektort és minden egyéb, a szektorra befolyással bíró tényezőket figyelemmel kísérni, szükség esetén pedig módosítani, kiigazítani az ellenőrzési módszertant³⁷.

Szolgáltatói kockázatértékelés

A szolgáltató köteles a Pmt-ben³⁸ foglalt kötelezettségek körébe tartozó feladatok teljesítésére az üzleti kapcsolat jellege és összege, valamint az ügyfél, termék, szolgáltatás, alkalmazott eszköz körülményei alapján – a szolgáltató jellegével és méretével arányos – belső kockázatértékelést készíteni. A belső kockázatértékelést a szolgáltató köteles írásban rögzíteni, naprakészen tartani.

A kockázatok megállapítása és értékelése céljából **azonosítani és értékeln**i kell az üzleti kapcsolat jellegével és összegével, az ügyféllel, termékkel, szolgáltatással, földrajzi területtel és alkalmazott eszközzel **kapcsolatos kockázati tényezőket**.

A szolgáltatók a Pmt. értelmében dönthetnek úgy, hogy Kamara által elkészített **felügyeleti kockázatértékelést sajátjukként fogadják el³⁹** – ez annyit jelent, hogy a könyvvizsgálói szolgáltatói szektor kockázatainak felmérését a Kamara elvégezte, azt nem kell külön megtennie a könyvvizsgálóknak. **Ez azonban nem mentesíti a szolgáltatókat a saját ügyfeleik kockázati szintje meghatározásának kötelezettsége alól.**

A **belső kockázatértékelés alapján** - akár saját maga végezte el, akár a felügyeleti kockázatértékelést fogadta el sajátjaként - **a szolgáltató köteles⁴⁰ az üzleti kapcsolat jellege és összege, valamint az ügyfél, termék, szolgáltatás, alkalmazott eszköz körülményei alapján a jellegével és méretével arányos belső eljárásrendet meghatározni a kockázatok csökkentése és kezelése érdekében** (valamint ha a szolgáltató jellege és mérete indokolja külső ellenőrzési funkciót működtetni a belső eljárásrend megfelelőségének ellenőrzése céljából).

³⁶ Pmt. 27. § (4) – Kkt. 4. § (8)

³⁷ Ez tette szükségessé a 2023. évi ellenőrzési időszakra hatályba léptetett ellenőrzési szabályzat módosításokat és ezekhez kapcsolódóan az adatszolgáltatásban bekért adatok körének bővítését (ügyfelek kockázati szintjei).

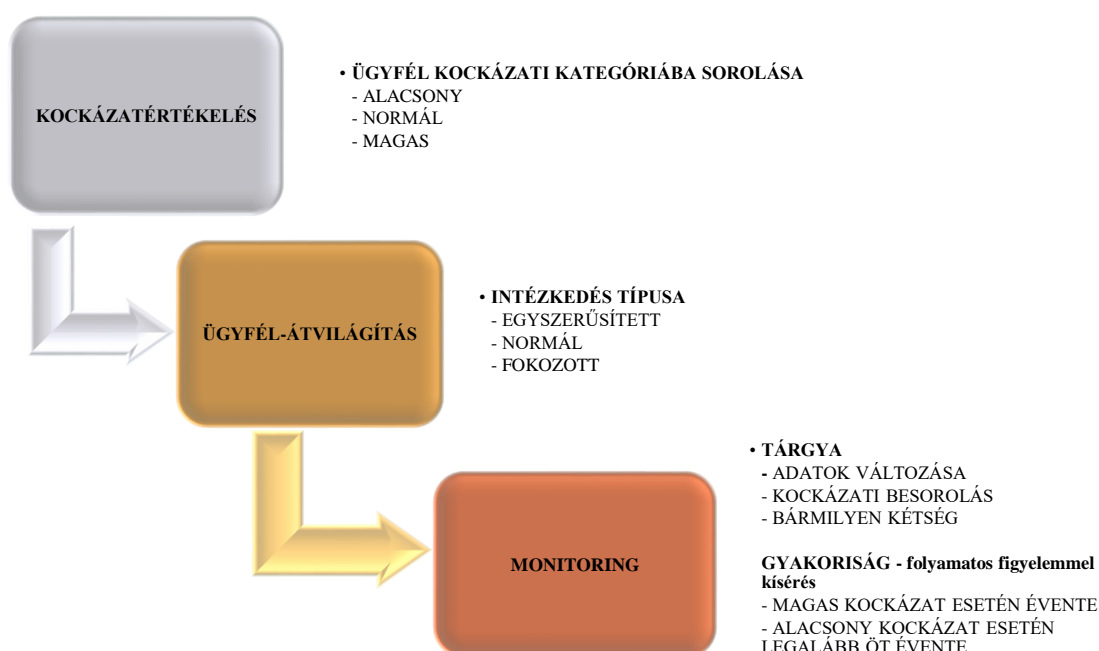
³⁸ Pmt. 27. § (1)

³⁹ Pmt. 27. § (4) – Kkt. 4. § (8)

⁴⁰ Pmt. 27. § (5)

5. A KOCKÁZATI KATEGÓRIÁK – AVAGY A KOCKÁZATELEMZÉS EREDMÉNYE

Az előzőekben bemutatottak szerint, mire egy szolgáltató eljut a saját ügyfelének a kockázati szempontú értékeléséhez, addigra már mélyre ható ismeretekkel rendelkezik a pénzmosás és terrorizmus finanszírozásról, a saját ágazatának jellemzőiről (pénzügyi vagy nem pénzügyi ágazat – utóbbiba sorolható a könyvvizsgálói tevékenység⁴¹), valamint a saját szektorának vonásairól. Ezen ismeretek megszerzéséhez járul hozzá az előző fejezetben ismertetett nemzetközi és nemzeti, valamint a szektorra vonatkozó elemzések, amelyek összességének figyelembevételével kerül meghatározásra az ügyfél kockázati szintje és a kapcsolódó eljárásrend – ügyfél-átvilágítási intézkedés, monitoring.

5.1 A kockázati kategória meghatározása

A kockázati kategóriába sorolás annak az előfeltétele, hogy megállapítható legyen az adott ügyféllel kapcsolatban alkalmazandó ügyfél-átvilágítási intézkedés módja (egyszerűsített, normál vagy fokozott ügyfél-átvilágítás).

A szolgáltatók az ügyfeleiket **alacsony, normál vagy magas kockázatúnak értékelik az Útmutatóban és az NGM rendeletben foglalt kockázati tényezők, valamint minden egyéb, általuk kockázatosnak tekintett események figyelembevételével.** A pénzmosásra, vagy a terrorizmus finanszírozására utaló adat felmerülése során a szolgáltató **kiemelten figyelmet fordít az ISA 240. és 250. témaszámú könyvvizsgálói standardban leírtak betartására és betartására.**

5.1.1 Útmutató

A Kamara által kiadott Útmutató 1. számú melléklete tartalmazza vonalvezetőként azokat az elemeket, indikátorokat, amelyek pénzmosás felmerülésére utalhatnak. Lényeges, hogy ez a

⁴¹ FATF terminológia – DNFBP= Designated Non-Financial Business and Profession. A

lista nem zárt lista, vagyis számos egyéb olyan tényező felmerülhet, amely pénzmossági tevékenység gyanúját keltheti.

Ezek az indikátorok az alábbi kategóriákba sorolhatók, amelyek mindegyike vonatkozásában az Útmutató számos példát felsorol segítségképpen – természetesen nem kizárólagos jelleggel:

<i>Kategória</i>	<i>Alkategória</i>
Üzleti kapcsolat létesítésekör fennálló, kockázatosnak minősülő körülmények	<ul style="list-style-type: none"> ➤ az ügyfél nem valós tájékoztatást ad a könyvvizsgálónak az ügyfél tevékenységi körére vonatkozóan; ➤ az ügyfél képviselőjeként megjelent személy képviseleti vagy tulajdonosi jogosultságát nem tudja igazolni; ➤ az ügyfél képviseletében eljáró természetes személy által tényleges tulajdonos adatainak megadása során tett nyilatkozat ellenőrzése nem vezet eredményre; ➤ az ügyfél vezető tisztségviselője, tényleges tulajdonosa stratégiai hiányosságokkal rendelkező, kiemelt kockázatot jelentő harmadik ország állampolgára, vagy ott lakóhellyel rendelkezik; (ezek listája itt található: https://www.mnb.hu/felugyelet/szabalyozas/penzmosas-ellen/korlatozo-intezkedesek-szankciok/strategiai-hianyossagokkal-rendelkezo-kiemelt-kockazatot-jelento-harmadik-oroszagok) ➤ az ügyfél valamely stratégiai hiányosságokkal rendelkező, kiemelt kockázatot jelentő harmadik országban bejegyzett gazdasági társaság leányvállalata, vagy szervezet magyarországi képvisellete; ➤ az ügyfél stratégiai hiányosságokkal rendelkező, kiemelt kockázatot jelentő harmadik országban bejegyzett társasággal létesít, folytat gazdasági kapcsolatot.
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Számviteli nyilvántartásokban talált egyezötlenlégek <i>Példa:</i> az árrésvizsgálatkor derül ki, hogy a főkönyvi szinten lényegesen eltér az árbevétel és ELABÉ aránya a bizonylatokon látottaktól.
Üzleti kapcsolat fennállása során, a kötelező monitoring keretében vizsgálendő esetkörök	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ellentmondásos vagy hiányzó bizonyíték <i>Példa:</i> <ul style="list-style-type: none"> ○ szállítói egyenlegközléskor kiderül, hogy nem a szállító bankszámlájára került kiegyenlítésre az összeg, de úgy könyvelték; ○ vagy fordítva, a szállító kiegyenlítettnek jelez olyat, aminek nincs nyoma a bankszámlakivonaton vagy a pénztárbizonylatokon; ○ az egyes értékesítés vagy beszerzési ügyletek ára indok nélkül feltűnően eltér a helyben szokásos, közismert ártól.
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Problémás vagy szokatlan kapcsolatok a szolgáltató és a vezetés között <i>Példa:</i> annak vizsgálata, hogy a szolgáltató függetlenségét mennyire sérti irodabérlés, biztosítás, bankszámlaszerződés, kötvénykibocsátás stb. az adott ügyfele vonatkozásában
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Egyéb körülmények <i>Példa:</i> <ul style="list-style-type: none"> ○ A cégen belüli munkatárs jelzi a könyvvizsgálónak, hogy az üres kamionok szállítólevéllel és lejelentett EKÁER-rel utaznak külföldre és vissza; ○ társaság működése során pénzmossági kérdésekben nemzetközileg nem együttműködő országban ügynöki, közvetítők alkalmazása.

<i>Kategória</i>	<i>Alkategória</i>
Pénzmosás megtörténtének lehetőségére utaló további adatok, tények	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pénzmosás megtörténtének lehetőségére utaló gazdasági események <p><i>Példa:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ az alapítók az induló tőke pénzbeli részét vagy részesedést vásárlók az ellenszolgáltatást nem honos országból, hanem harmadik, különösen OECD-n kívüli országból biztosítják anélkül, hogy annak különös okáról számot adnának; ○ nagyértékű készpénzes ügyletek magánszemélyekkel (pl. ingatlan/személyautót vesz az ügyfél és ezt indokolatlanul továbbértékesíti).
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Egyéb (járulékos) körülmények, melyek a pénzmosás megtörténtének lehetőségét hordozzák magukban <p><i>Példa:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ a társaság alapítása vagy a részesedés megvásárlása, illetőleg a vezető tisztségviselői feladatainak ellátása olyan személyek részéről történne, akik láthatóan alkalmatlanok erre,

5.1.2 NGM Rendelet

A kamarai Útmutatóban foglaltak mellett figyelembe kell venni az NGM rendeletben meghatározott egyéb kockázati tényezőket is. Az NGM rendelete a kockázati tényezőket már besorolja az ügyélre vonatkozó kockázati kategória skála szintek valamelyikébe – alacsony, normál vagy magas kockázat. Ennek értelmében a szolgáltatóknak az NGM rendelet 1. és 2. számú mellékletében felsorolt eseteket mindenképpen a rendeletben foglaltak szerint kell értékelniük, vagyis az ott leírt kockázati tényező esetén az ott meghatározottak szerinti ügyfél-átvilágítási intézkedés típusát kell alkalmazniuk – azonban ezen kockázati tényezőkön kívül is létezhetnek olyan esetek, amelyek pénzmosásra utalnak, vagyis az Útmutatóban foglalt listához hasonlóan ez a lista sem kizárólagos, nem zárt lista.

5.1.3 Alacsony kockázati kategóriába sorolandó esetek – NGM rendelet alapján, beillesztve az Útmutatóban felsorolt eseteket is

ALACSONY KOCKÁZATÚ ÜGYFÉL	
Ügyfélkockázati tényezők	NGM RENDELET
	Olyan társaságok, amelyeknek értékpapírjait bevezették a tőzsdére, és amelyekre olyan közzétételi követelmények vonatkoznak, amelyek biztosítják a tényleges tulajdonlás megfelelő átláthatóságát
	Közigazgatási hatóságok vagy többségi állami tulajdonban lévő gazdasági társaság
	Alacsony kockázatot jelentő földrajzi területeken lakóhellyel rendelkező ügyfél
	ÚTMUTATÓ
	Olyan gazdasági társaság, amelynek értékpapírját egy vagy több tagállamban bevezették a szabályozott piacra, vagy olyan harmadik országbeli társaság, amelyre a közösségi joggal összhangban lévő közzétételi követelmények vonatkoznak
A Pmt. 1. § (1) bekezdésének a)-e) pontjában meghatározott, az Európai Unió területén székhellyel rendelkező szolgáltató, amelyre a Pmt.-ben meghatározottakkal egyenértékű követelmények vonatkoznak, és amely ezek betartása tekintetében felügyelet alatt áll	

	<p>Harmadik országban székhellyel rendelkező – a Pmt. 1. § (1) bekezdésének a)-e pontjában megjelölt – székhellyel rendelkező szolgáltató, amelyre a Pmt.-ben meghatározottakkal egyenértékű követelmények vonatkoznak, és amely ezek betartása tekintetében felügyelet alatt áll</p> <p>A Pmt.-ben meghatározott felügyeletet ellátó szerv</p> <p>Helyi önkormányzat, a helyi önkormányzat költségvetési szerve vagy az előző pontba nem tartozó központi államigazgatási szerv</p> <p>az Európai Parlament, az Európai Unió Tanácsa, az Európai Bizottság, az Európai Unió Bírósága, az Európai Számvevőszék, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, a Régiók Bizottsága, az Európai Központi Bank, az Európai Beruházási Bank vagy az Európai Unió más intézménye vagy szerve</p>
<p>Termékhez, szolgáltatáshoz, ügylethez vagy szolgáltatási csatornához kapcsolódó kockázati tényezők</p>	<p>NGM RENDELET</p> <p>Életbiztosítási ágba tartozó biztosítások, amelyeknek a biztosítási díja alacsony, valamint a sem visszavásárlási értékkel, sem lejáratú szolgáltatással nem rendelkező, tisztán kockázati (halál-eseti) életbiztosítások</p> <p>Nyugdíjbiztosítások, ha nem tartalmaznak visszaváltási záradékot, és a kötvényt nem lehet biztosítékként felhasználni</p> <p>Alkalmazottaknak nyugellátást nyújtó nyugdíj-, nyugellátási rendszer, amelyben a hozzájárulás a bérekből való levonással történik, és a rendszer szabályai nem engedik meg a rendszerben lévő tagi részesedés engedményezését</p> <p>Pénzügyi termékek vagy szolgáltatások, amelyek egyes ügyfél-típusok számára meghatározott és korlátozott szolgáltatásokat nyújtanak, annak érdekében, hogy pénzügyi integrációs célból javuljon a pénzügyi szolgáltatásokhoz történő hozzáférésük</p> <p>Olyan termékek, amelyek esetében a pénzmosással és a terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos kockázatot egyéb intézkedések, például az elektronikus pénzeszközök korlátozása vagy a tulajdonlás átláthatósága révén kezelik (például az egyes elektronikuspénz-típusok)</p>
<p>Földrajzi kockázati tényezők az ügyfél székhelye, fióktelepe vagy telephelye, továbbá lakóhelye vagy tartózkodási helye tekintetében</p>	<p>NGM RENDELET</p> <p>Az Európai Unió tagállamai</p> <p>A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemmel összefüggésben hatékony rendszerekkel rendelkező harmadik országok</p> <p>Olyan harmadik országok, amelyekben – legalább a Világbank országok kormányzati rendszereit értékelő indexe, illetve egyéb források, különös tekintettel a nemzetközi szervezetek által elfogadott értékelő jelentések alapján – alacsony szintű a korrupció vagy alacsony a más büntetendő cselekmények száma</p> <p>Olyan harmadik országok, amelyeknek a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemmel kapcsolatos előírásai összhangban vannak a felülvizsgált FATF-ajánlásokkal, és hatékonyan alkalmazzák ezeket az előírásokat</p>

5.1.4 Magas kockázati kategóriába sorolandó esetek – NGM rendelet alapján, beillesztve az Útmutatóban felsorolt esetek is

MAGAS KOCKÁZATÚ ÜGYFÉL	
Ügyfélkockázati tényezők	PMT. 16. §
	Az ügyfél stratégiai hiányosságokkal rendelkező, kiemelt kockázatot jelentő harmadik országból származik
	Saját kockázatértékelésén alapuló belső szabályzatban rögzített egyéb esetekben
	Távoli azonosítás esetén – Pmt. 17. §
	Az ügyfél vagy tényleges tulajdonosa ⁴² kiemelt közszereplő vagy a kiemelt közszereplő közeli hozzátartozója vagy a kiemelt közszereplővel közeli kapcsolatban álló személy
	Ügyfél az Afad tv. alapján „megbízhatatlan” minősítésű tényleges tulajdonosi adatokkal rendelkező adatszolgáltatónak minősül
	Felügyeleti szerv által kiadott Útmutatóban foglalt egyéb esetben
	NGM RENDELET
	Az üzleti kapcsolat szokatlan körülmények között zajlik. <u>Példa:</u>
	<ul style="list-style-type: none"> ○ vezető tisztségviselői feladatok vállalása olyan személyek részéről, akik felismerhetően kívülállók irányításával vagy kívülállók döntései alapján járnak el (elkísérik a megbeszélésekre, helyette nyilatkoznak, az ilyen személyek csak az aláíráskor jelennek meg stb.) ○ a könyvvizsgálói díjat készpénzben vagy kriptovalutával szeretné kiegyenlíteni.
	Olyan ügyfelek, amelyek magas kockázatot jelentő földrajzi területeken rendelkeznek lakóhellyel. <u>Ezek jelenleg alábbiak – a lista változhat</u>
	<ul style="list-style-type: none"> - Afganisztán, Barbados, Burkina Faso, Dél-Afrika, Dél-Szudán, Egyesült Arab Emírségek, Fülöp-szigetek, Gibraltár, Haiti, Jamaica, Jemen, Jordánia, Kajmán-szigetek, Kongó, Mali, Mianmar/Burma, Mozambik, Nigéria, Panama, Szenegál, Szíria, Tanzánia, Trinidad és Tobago, Uganda, Vanuatu. - Irán - Koreai Népi Demokratikus Köztársaság
	Bizalmi vagyongazdálkodók
Olyan társaságok, amelyeknek bemutatóra szóló részvényeik vannak, vagy amelyeknek a részvényesét részvényesi meghatalmazott képviseli	
A felügyeletet ellátó szervek által jelentős mértékűnek tekintett készpénzforgalmat lebonyolító vállalkozások	

⁴² A többségi tulajdonú állami vállalat 3. § 38. pont f) pont alapján megállapított tényleges tulajdonosa kivételével

	<p>A társaság tulajdonosi szerkezete a társaság üzleti tevékenységének jellegéhez képest szokatlannak vagy túlzottan összetettnek tűnik.</p> <p><u>Példa:</u> <i>Adott társaság tényleges tulajdonosa</i> - 97 %-ban egy Cipruson bejegyzett gazd. társaság, amelynek 100 %-os tulajdonosa egy panamai cég. Ennek a tényleges tulajdonosa 90%-ban egy uruguayi magánszemély. - 3%-ban egy USA-ban bejegyzett társaság a tulajdonos, amelynek tényleges 100 %-os tulajdonosa egy kajmán szigeti cég, aki egyébként, a panamai cégnek is 10%-os tulajdonosa.</p>
	<p>Olyan ügyfelek, akik harmadik országok állampolgárai, és akik tőke-transzfer, ingatlan-vásárlás, államkötvény-vásárlás vagy gazdasági társaságokban történő részesedés-szerzés ellenében tartózkodási vagy letelepedési jogért vagy állampolgárságért folyamodnak</p>
<p>ÚTMUTATÓBAN FOGLALT EGYÉB ESETEK</p>	
	<p>Ügyfél, a képviselő vagy a meghatalmazott⁴³ nem jelent meg személyesen az azonosítás és a személyazonosság igazoló ellenőrzése céljából⁴⁴</p>
	<p>Ügyfél olyan jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, amelynek tényleges tulajdonosa stratégiai hiányosságokkal rendelkező, kiemelt kockázatot jelentő harmadik országban, földrajzi területen rendelkezik lakcímmel</p>
	<p>Ügyfél nem valós tájékoztatást ad a könyvvizsgálónak az ügyfél tevékenységi körére vonatkozóan.</p> <p><u>Példa:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>a társaságot alapító személy a társasági formán, a székhelyen és a vezető tisztségviselő megjelölésén kívül egyéb ismerettel a jövőbeni működésről nem rendelkezik.</i>
	<p>Ügyfélnek nincs kellő ismerete az ügyfél tevékenységéről és működésének körülményeiről.</p> <p style="text-align: center;">666</p>
	<p>A könyvvizsgáló számára a tényleges tulajdonos adatainak megadása során tett ügyfél nyilatkozat ellenőrzése nem vezet eredményre.</p> <p><u>Példa:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>a rendelkezésre álló dokumentumok alapján nem az ügyfél képviselőjeként megjelent a nyilatkozatra jogosult.</i>
	<p>Ügyfél vezető tisztségviselője, tényleges tulajdonosa stratégiai hiányosságokkal rendelkező, kiemelt kockázatot jelentő harmadik ország állampolgára, vagy ott lakóhellyel rendelkezik</p>

⁴³ Jelen táblázatban 'ügyfél' megnevezés alatt az alábbiak is értendők: a jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet ügyfél képviseletében eljáró természetes személy (képviselő, meghatalmazott)

⁴⁴ Az ügyfél képviseletében eljáró természetes személy személyes eljárása az ügyfél személyes megjelenésének minősül, az auditált elektronikus hírközlő eszköz használatával megvalósult azonosítás szintén a személyes megjelenéssel egyenértékű – Útmutató 8. pont

	<p>Ügyfél valamely stratégiai hiányosságokkal rendelkező, kiemelt kockázatot jelentő harmadik országban bejegyzett gazdasági társaság leányvállalata, vagy szervezet magyarországi képvisellete</p> <p>Ügyfél stratégiai hiányosságokkal rendelkező, kiemelt kockázatot jelentő harmadik országban bejegyzett társasággal létesít, folytat gazdasági kapcsolatot</p> <p>Ügyfél képviselőjeként megjelent személy képviseleti vagy tulajdonosi jogosultságát nem tudja igazolni</p> <p><u>Példa:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Ügyfél képviselőjeként megjelent személynek nincs érvényes azonosító okmánya, vagy feltűnően másét szeretné használni.</i> - <i>Cég tulajdonos esetén Nincs apostille-el ellátott cégkivonata vagy társasági szerződése.</i>
	NGM RENDELET
Termékhez, szolgáltatáshoz, ügylethez vagy szállítási csatornához kapcsolódó kockázati tényezők	Olyan termékek vagy ügyletek, amelyek esetében az ügyfél azonosítása nem történt meg
	Privát banki szolgáltatások
	Nem személyes üzleti kapcsolatok vagy ügyletek, bizonyos biztonsági óvintézkedések nélkül ⁴⁵
	Ismeretlen vagy az üzleti kapcsolatban, ügyleti megbízásban nem érintett harmadik felektől érkező befizetések
	Új termékek vagy új üzleti gyakorlatok, többek között új teljesítési mechanizmus, valamint új vagy fejlődő technológiák alkalmazása mind új, mind korábban meglévő termékek esetében
	<u>Példa:</u>
<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>blockchain rendszerek, kriptovaluták, fintech újdonságok használata.</i> 	
Olyan ügyletek, amelyek kőolajjal, fegyverekkel, nemesfémekkel, dohánytermékekkel, kulturális javakkal, továbbá régészeti, történelmi, kulturális, vallási jelentőségű vagy jelentős tudományos értékkel bíró árucikkkel, valamint elefántcsonttal és védett fajokkal kapcsolatosak	
Pénzösszeg elszámolását, illetve pénzösszeg elszámolására irányuló ügylet teljesítését is magában foglaló levelező kapcsolatok	
	NGM RENDELET

⁴⁵ Például a belső piacon történő elektronikus tranzakciókhoz kapcsolódó elektronikus azonosításról és bizalmi szolgáltatásokról, valamint az 1999/93/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2014. július 23-i 910/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet szerinti elektronikus azonosító eszközök vagy bizalmi szolgáltatások, továbbá a tároló elemmel rendelkező személyazonosító igazolvány, valamint a szolgáltató által üzemeltetett, biztonságos, védett, a [Pmt. 5. §-ában](#) meghatározott felügyeletet ellátó szerv által meghatározott módon, előzetesen auditált elektronikus hírközlő eszköz használata

Földrajzi kockázati tényezők	Olyan országok, amelyek nem rendelkeznek a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemmel összefüggésben hatékony rendszerekkel <u>Ezek jelenleg alábbiak – a lista változhat</u>
	<ul style="list-style-type: none"> - Afganisztán, Barbados, Burkina Faso, Dél-Afrika, Dél-Szudán, Egyesült Arab Emírségek, Fülöp-szigetek, Gibraltár, Haiti, Jamaica, Jemen, Jordánia, Kajmán-szigetek, Kongó, Mali, Mianmar/Burma, Mozambik, Nigéria, Panama, Szenegál, Szíria, Tanzánia, Trinidad és Tobago, Uganda, Vanuatu. - Irán - Koreai Népi Demokratikus Köztársaság
	Olyan országok, amelyekben – legalább a Világbank országok kormányzati rendszereit értékelő indexe, illetve egyéb források, különös tekintettel a nemzetközi szervezetek által elfogadott értékelő jelentések alapján – magas szintű a korrupció vagy magas az egyéb büntetendő cselekmények száma <i>Itt érdemes használni a Transparency International, CPI (Corruption Perceptions Index) mutatószámát. A listában 100 feletti helyezéssel rendelkező országokat már kockázati tényezőnek minősítenénk.</i> https://www.transparency.org/en/cpi/2022
	Olyan országok, amelyek az Unió vagy az ENSZ BT által megállapított szankciók hatálya alá tartoznak https://www.sanctionsmap.eu
	Olyan országok, amelyek közismerten terroristák tevékenységét finanszírozzák vagy támogatják, vagy területükön ismert terrorista szervezetek működnek <i>Koreai Népi Demokratikus Köztársaság, Irán Myanmar</i>
ÚTMUTATÓ	
Egyéb	Az Útmutató 1. számú mellékletének 1. pontja szerinti kockázati tényező merül fel

5.1.5 Normál kockázati kategóriába sorolandó esetek

Az Útmutatóban foglaltak értelmében amennyiben az ügyfél vonatkozásában egyetlen előzőek szerinti kockázati tényező sem áll fenn úgy a szolgáltató az ügyfelet **normál** kockázati kategóriába sorolja. A terminológiája⁴⁶ az alacsony és magas kockázati kategória közötti szintet átlagos kockázati szintnek nevezi – ez ugyanazt a kategóriát jelöli, mint a Kamara által használt normál kockázati szint.

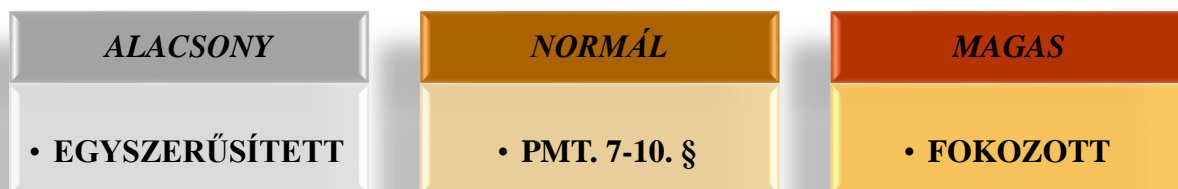
6. AZ EGYES KOCKÁZATI SZINTEKHEZ KAPCSOLÓDÓ ELJÁRÁSREND

A kockázati szintek meghatározását követően kerül sor azon eljárásrendek kialakítására, amelyek az egyes kockázati szintekhez tartozó teendőket határozzák meg. Az V. Irányelv rámutat, hogy bár minden ügyfél kilétét és üzleti profilját meg kell állapítani, vannak olyan esetek, amikor különösen szigorú ügyfél-azonosítási és az ügyfelek kilétét igazoló ellenőrzési eljárásokra van szükség, míg más esetekben egy egyszerűsített átvilágítás is elegendő lehet⁴⁷.

⁴⁶ Pmt. 10. § (1) b)

⁴⁷ V. Irányelv Preambulum (30) – (31)

A Pmt., az NGM rendelet és az ezek alapján kiadott Útmutató előírásai szerint az előzőkben ismertetett kockázati szintekhez az alábbi ügyfél-átvilágítási intézkedés csoportokat szükséges meghatározni:

6.1 Egyszerűsített ügyfél-átvilágítási intézkedések⁴⁸

6.1.1 Intézkedések

A Pmt. 15. §-a értelmében a szolgáltató a saját kockázatértékelésén alapuló, belső szabályzatban rögzített **alacsony kockázatú** esetekben az alábbi ügyfél-átvilágítási intézkedéseket köteles elvégezni:

	KÖTELEZŐEN RÖGZÍTENDŐ ADATOK (jogi személy és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek - vagyis a könyvvizsgáló lehetséges ügyfelei esetében)
Azonosítás	<ul style="list-style-type: none"> ○ név ○ rövidített név
	<ul style="list-style-type: none"> ○ székhely ○ külföldi székhelyű vállalkozás esetén magyarországi fióktelep (ha van ilyen)
	<ul style="list-style-type: none"> ○ cégjegyzékszám ○ nyilvántartási szám
	OPCIONÁLIS
	<ul style="list-style-type: none"> ○ főtevékenység
	<ul style="list-style-type: none"> ○ képviselőjére jogosultak neve és beosztása
	<ul style="list-style-type: none"> ○ kézbesítési megbízott adatai (ha van ilyen) ○ adószám
Személyazonosság igazoló ellenőrzése	<ul style="list-style-type: none"> ○ Pmt. 7. § (3) szerinti okirat másolatok vagy lekérdezés közhiteles nyilvántartásból
Tényleges tulajdonos azonosítása	<ul style="list-style-type: none"> ○ Pmt. 9. § szerinti eljárás
Kiemelt közszereplői jelleg	<ul style="list-style-type: none"> ○ Pmt. 9/B. § szerinti eljárás
Monitoring	<ul style="list-style-type: none"> ○ Pmt. 11-12. § szerinti eljárások

⁴⁸ Pmt. 15. §

6.1.2 Intézkedések elvégzésének ideje

- A) A monitoring kötelezettség – értelemszerű - kivételével a könyvvizsgáló köteles a fenti intézkedéseket az üzleti kapcsolat létesítése előtt elvégezni a Pmt. 15. § (1a) bekezdés szerint.
- B) A kockázatérzékenységi megközelítés alkalmazásának eredményeként a könyvvizsgáló mérlegelést követően juthat arra a megállapításra, hogy ügyfele vonatkozásában a pénzmosás vagy a terrorizmus finanszírozásának valószínűsége csekély, és pénzmosásra vagy terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény vagy körülmény nem merül fel, így egyes, meghatározott intézkedéseket az üzleti kapcsolat létesítését követően végez el. Ezen intézkedések az alábbiak:
- személyazonosság igazoló ellenőrzése során okirat másolás/közhiteles nyilván tartás lekérdezés - Pmt. 7. § (3)
 - tényleges tulajdonos személyazonossága igazolása esetén felmerült kétség tisztázása, valamint az okiratok megtekintése – Pmt. 9. § (3)-(4)
 - kiemelt közszereplői jelleg ellenőrzése során kapott nyilatkozat valódiságának ellenőrzése kétely esetén - Pmt. 9/B. § (3)

Azonban ezen intézkedéseket is el kell végezni legkésőbb adatváltozásról történő tudomásszerzés esetén, vagy tényleges tulajdonosi adatok jogszabály szerinti ellenőrzése, valamint az adózás területén történő együttműködés teljesítése esetében.

6.1.3 Monitoring

Alacsony kockázati kategóriába tartozó ügyfelek esetében a fenti VII.1.1. alpont szerinti ügyfél-átvilágítási intézkedéseket legalább öt évente meg kell ismételni⁴⁹.

A tényleges tulajdonos, kiemelt közszereplői jelleg vonatkozásában, vagy a monitoring tevékenység végzése során előfordulhat olyan adat, információ felszínre kerülése, amely indokoltá teszi az ügyfél eltérő kockázati szintbe sorolását. Például az ügyfél tényleges tulajdonosa kiemelt közszereplővé válik.

Ennek értelmében a könyvvizsgálónak éberem figyelemmel kell kísérnie az üzleti kapcsolatot, az ügyfelet és azonnal lépnie kell, amennyiben felmerül, hogy a korábban meghatározott kockázati szint már nem igazodik a valós helyzethez. A monitoring tehát nemcsak az öt évente ismétlődő átvilágítást jelenti, hanem ha az üzleti kapcsolat közben bármikor kiderül, hogy a körülmények megváltozása miatt nem állnak fent VI.1.3. szerinti alacsony kockázati szintbe sorolás feltételei, akkor azonnal át kell sorolni az ügyfelet normál vagy magas kockázatúvá, és az átvilágítást ennek megfelelően végrehajtani.

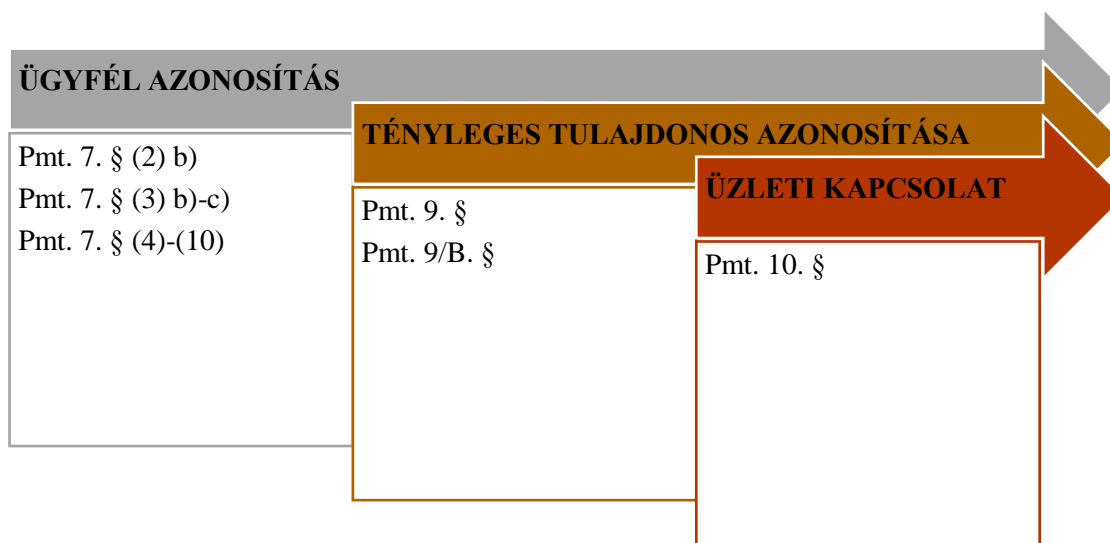
6.2 Normál ügyfél-átvilágítási intézkedések

6.2.1 Intézkedések

A se nem alacsony, se nem magas kockázati szintbe sorolt ügyfelek esetén a Pmt. 7-10. §-ban foglalt azonosítási intézkedéseket kell elvégezni. Tekintettel arra, hogy a könyvvizsgálati tevékenység jellegéből adódóan a könyvvizsgáló ügyfele nem lehet természetes személy, így a hivatkozott Pmt. rendelkezések közül csak azok az előírások veendők figyelembe, amelyek jogi személyek és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetekre vonatkoznak. Ezek

⁴⁹ Pmt. 12. § (2)

értelmében a normál kockázatú ügyfelek vonatkozásában az alábbi törvényi rendelkezések az irányadók:

6.2.2 Intézkedések elvégzésének ideje

A Pmt. 13. §-a értelmében a könyvvizsgáló az üzleti kapcsolat létesítése előtt köteles lefolytatni az ügyfél és a tényleges tulajdonos személyazonosságának igazoló ellenőrzését. A könyvvizsgáló az ügyfél és a tényleges tulajdonos személyazonosságának igazoló ellenőrzését az üzleti kapcsolat során is lefolytathatja, ha ez a rendes üzletmenet megszakításának elkerülése érdekében szükséges, és ha a pénzmosás vagy a terrorizmus finanszírozásának valószínűsége csekély. Ebben az esetben a személyazonosság igazoló ellenőrzését az első ügylet teljesítéséig be kell fejezni.

Az ügylet fogalmát a Pmt. 3. § 43 pontja határozza meg, a) az üzleti kapcsolat során a szolgáltató szakmai tevékenységi körébe tartozó **szolgáltatás igénybevételéhez tartozóművelet**, vagy az ügyleti megbízás, ami olyan ügylet, amely az ügyfél és a szolgáltató között a szolgáltató szakmai tevékenységi körébe tartozó szolgáltatás igénybevételére vonatkozó eseti jogviszony.

Eszerint az első könyvvizsgálati folyamathoz **tartozó művelet** teljesítéséig be kell fejezni a személyazonosság igazoló ellenőrzését. Ez az a pillanat, amikor a konkrét munka (időszaki könyvvizsgálat) megkezdéséhez felvesszük a kapcsolatot az ügyféllel.

6.2.3 Monitoring

A normál kockázati szint esetében nem ír elő a törvény olyan időpontot (határidőt), amikor monitoring eljárás keretében kötelezően ismételten el kellene végezni az ügyfél-átvilágítási intézkedéseket – ellentétben az alacsony és magas kockázati kategóriák esetével. A Pmt-ben előírt kockázatbecslési, kockázat értékelési megközelítés elvárja a szolgáltatóktól a saját ügyfelek megismerését és folyamatos vizsgálatát, egy dinamikus, és a menet közben felmerülő helyzetekre reflektáló magatartást. A törvényi előírás alapján annyi mondható ki biztosan, hogyan öt évnél tovább nem halasztható a normál kockázatú ügyfelek esetében sem az ügyfél-átvilágítási intézkedések ismételt elvégzése – Pmt. ugyanis a skála két végén található esetkörök vonatkozásában minimum követelményeket állapít meg – ami alacsony kockázati szint esetén

legalább öt évenként, magas kockázati szint esetén évenként történő ügyfél-átvilágítási kötelezettséget jelent.

6.3 Fokozott ügyfél-átvilágítási intézkedések

6.3.1 Intézkedések

A pénzmosás és terrorizmus finanszírozás szempontjából kockázatosnak ítélt, ezért magas kockázati kategóriába sorolt ügyfelek esetében a normál kockázati szinthez rendelt intézkedések elvégzése mellett további intézkedések elvégzése indokolt. Ezek minimum követelményét fogalmazza meg a törvény, a további esetlegesen szükséges intézkedések kialakítását a szolgáltatókra bízta – a különböző gazdasági szektorok eltérő jellemzőire tekintettel. Az alábbi táblázat foglalja össze az egyes kockázati tényezőkhöz kapcsolódóan a szolgáltató jogszabály által kötelezően előírt, valamint a saját részéről kialakított intézkedéseinek körét.

KOCKÁZATI TÉNYEZŐ	INTÉZKEDÉS
Belső szabályzatban rögzített esetek	<p>KÖTELEZŐ INTÉZKEDÉS</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ az üzleti kapcsolat létesítésére kizárólag a szolgáltató – a belső szabályzatában meghatározott – ➤ <u>vezetője jóváhagyását követően kerül sor</u> ➤ az üzleti kapcsolat Pmt. 11. § (1) bekezdésében meghatározott folyamatos figyelemmel kísérését a belső szabályzatban meghatározott <u>megerősített eljárásban hajtja végre</u> <p>A megerősített eljárás esetköreit és feltételrendszerét a 2/2021 (II.2) PM rendelet szabályozza.</p> <p>A fokozott ügyfél-átvilágítás feltételeinek fennállása esetén (tehát a magas kockázatú ügyfeleknél) a monitoring tevékenységet megerősített eljárásban kell végezni. Ennek keretében a vizsgálni kell, hogy szükség van-e az ügyféllel szemben pénzmosás megelőzésével kapcsolatos intézkedés végrehajtására.</p> <p>A monitoring tevékenység eredményeképpen felül kell vizsgálni, és szükség esetén módosítani kell/lehet a megállapított kockázati kategóriát.</p> <p>A megerősített eljárás keretén belül lefolytatott intézkedés eredményeként csökkentett kockázat nem minden esetben okozza a kockázati kategória változását.</p> <p>Például kiemelt közszereplő ügyfél esetében a magas kockázati kategóriába való besorolása nem változik akkor sem, ha a megerősített eljárás eredményeként megállapítja, hogy az ügyletben szereplő pénzeszköz forrása hitelt érdemlően igazolásra került. Tehát a kockázatot kezeltük, de a kockázati kategóriát nem változtatjuk meg.</p> <p>A megerősített eljárásban a szolgáltató:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) kiemelten figyelemmel kíséri, hogy az ügyfél-átvilágítás során kötelezően rögzítendő adatok, okiratok, nyilatkozatok naprakészek legyenek, és kétség esetén ismételt elvégzi a szükséges ügyfél-átvilágítási intézkedéseket, hogy megbizonyosodjon azok helytállóságáról; <i>(pl. negyedévente, adatellenőrzés, ha kétség merül fel, akkor azonnal átvilágítást végez)</i> b) ha nem tud az ügyféllel kapcsolatba lépni az üzleti kapcsolat fennállása alatt, megkísérli három hónapon
Távoli azonosítás esetén – Pmt. 17. §	
Az ügyfél vagy tényleges tulajdonosa kiemelt közszereplő vagy a kiemelt közszereplő közeli hozzátartozója vagy a kiemelt közszereplővel közeli kapcsolatban álló személy	
Az ügyfél az <u>Afad-törvény</u> alapján „megbízhatatlan” minősítésű tényleges tulajdonosi adatokkal rendelkező adatszolgáltatónak minősül	
Útmutatóban meghatározott egyéb esetekben	

KOCKÁZATI TÉNYEZŐ	INTÉZKEDÉS
	<p>belül legalább két alkalommal, igazolt módon, írásban felszólítani az ügyfelet – a lehetséges jogkövetkezményekre való egyidejű figyelmeztetés mellett – a szolgáltatóval való kapcsolat felvételére; a kapcsolatfelvétel sikertelensége esetén a szolgáltató megvizsgálja, hogy szükség van-e az ügyféllel szemben pénzmosás megelőzésével kapcsolatos intézkedés végrehajtására; (<i>azaz bejelentésre vagy szolgáltatásnyújtás megtagadására</i>)</p> <p>c) a belső szabályzatában részletezett eljárások alkalmazásával elemzi és értékeli az ügyfele magatartását, működési körülményeit és tevékenységét, annak fokozott vizsgálata céljából, hogy szükség van-e az ügyféllel szemben pénzmosás megelőzésével kapcsolatos intézkedés végrehajtására; (<i>saját hatáskör, hogy miként kezeljük</i>)</p> <p>d) a pénzeszköz forrására, vagyon forrására vonatkozó nyilatkozatot kér az ügyféltől, amennyiben a szolgáltatás nyújtása során releváns pénzeszköz kerül a szolgáltató látókörébe; és (<i>releváns pénzeszköz: pl kriptoeszköz</i>)</p> <p>e) kijelölt vezetője fokozott figyelemmel követi az ügyfél tevékenységét, ügyleteit. (<i>félévente, negyedévente nyilatkozatok</i>)</p> <p>A megerősített eljárás befejezését írásban kell rögzíteni, amely tartalmazza a megerősített eljárás során tett megállapításokat, valamint az eljárás befejezésének indokát és időpontját. Ha a megerősített eljárás eredményeként bejelentés tételre kerül sor a pénzügyi információs egység részére, úgy a bejelentés tartalmazza a megállapításokat.</p> <p>Amennyiben a megerősített eljárás eredményeként az kerül megállapításra, hogy az ügyfél tevékenysége nem tartozik bejelentési kötelezettség alá, úgy elég ezt feljegyzésszerűen rögzíteni az ügyfél dossziéban, vagy elektronikus formában a kijelölt vezető által használt számítástechnikai rendszerben.</p> <p>OPCIONÁLIS INTÉZKEDÉSEK</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ beszerzi az ügyfél <u>vagyonának forrására</u> vonatkozó információkat ➤ a <u>tényleges tulajdonos</u> vonatkozásában elvégzi a Pmt. 7. § (3) és (8) bekezdéseiben meghatározott <u>személyazonosságot igazoló ellenőrzésre irányuló eljárásokat</u>⁵⁰ ➤ elvégzi a <u>belső szabályzatban meghatározott fokozott ügyfél-átvilágítási eljárásokat</u>

⁵⁰ Pmt. 16. § (3) b) szerint ennek módjai: személyesen vagy az általa üzemeltetett, biztonságos, védett, előzetesen auditált elektronikus hírközlő eszköz útján, továbbá a 17. § (2) bekezdésében meghatározott távoli azonosítás útján közjegyző, külképviselő, vagy okirat kiállításának helye szerinti állam hiteles másolat készítésére feljogosított hatóságának közreműködésével

KOCKÁZATI TÉNYEZŐ	INTÉZKEDÉS
<p>Stratégiai hiányosságokkal rendelkező, kiemelt kockázatot jelentő harmadik országból származó ügyfél</p>	<p>KÖTELEZŐ INTÉZKEDÉS</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ a belső szabályzatban meghatározott <u>további információk rendelkezésre bocsátását kéri az ügyfélre és a tényleges tulajdonosra; az üzleti kapcsolatra, az ügyfél és a tényleges tulajdonos pénzeszközei és a vagyona forrására, és a végrehajtandó vagy végrehajtott ügyletek indokaira vonatkozóan</u> ➤ az üzleti kapcsolat létesítésére kizárólag a szolgáltató – a belső szabályzatában meghatározott – <u>vezetője jóváhagyását követően kerül sor</u> ➤ az üzleti kapcsolat Pmt. 11. § (1) bekezdésében meghatározott folyamatos figyelemmel kísérését a belső szabályzatban meghatározott <u>megerősített eljárásban hajtja végre</u> <p>OPCIONÁLIS INTÉZKEDÉSEK</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ a belső szabályzatban meghatározott egyéb, fokozott ügyfél-átvilágítási intézkedések elvégzése ➤ jelentéstételi kötelezettség bevezetése, vagy ➤ belső szabályzatban meghatározott korlátozások alkalmazása

6.3.2 Intézkedések elvégzésének ideje

Tekintettel arra, hogy a Pmt. a magas kockázati kategóriába tartozó ügyfelek esetében vezetői jóváhagyáshoz köti az üzleti kapcsolat létesítését, így értelemszerűen ezen intézkedések - vagyis a Pmt. által előírt és a könyvvizsgáló saját belső szabályzatában meghatározottak egyaránt – az üzleti kapcsolat létesítése előtt végzendőek el.

6.3.3 Monitoring

Magas kockázati kategóriába tartozó ügyfelek esetében a VII.3.1. szerinti ügyfél-átvilágítási intézkedéseket legalább évente meg kell ismételni⁵¹.

7. ÖSSZEFOGLALÁS

A pénzmosás és terrorizmus finanszírozás elleni küzdelemben történő könyvvizsgáló szolgáltatói közreműködés nemcsak kiemelt jelentőségű, hanem törvényben előírt kötelezettség is. A könyvvizsgálóknak folyamatosan frissülő ismeretekkel kell rendelkeznie a szektora, valamint a saját ügyfelei pénzmosási tevékenységnek való kitettségéről. Kockázaterzékenységi látásmódja segítségével a könyvvizsgáló értékeli és folyamatosan figyelemmel kíséri ügyfeleit és üzleti kapcsolatait, az azonosított, elemzett és megértett kockázatokat a kialakított stratégiák mentén mérsékeli, kezeli.

⁵¹ Pmt. 12. § (2)

1. számú melléklet

A pénzmosás elleni küzdelem jog kereteinek rövid bemutatása

A pénzmosás és terrorizmus finanszírozás elleni nemzetközi küzdelem lépcsős megközelítésben történik. Ennek értelmében a nemzetközi szinten megfogalmazott ajánlásokat az Európai Unió irányelvbe építi, és ez a közösségi irányelv kerül átültetésre a nemzeti jogrendszerekbe.

Bécsi Egyezmény

Az Egyesült Nemzetek Szövetsége 1988-ban Bécsben megtartott plenáris ülésén „*A Kábítószerek és Pszichotróp Anyagok Tiltott Forgalmazása és az Értékesítésből Származó Illegális Jövedelmek Elleni Egyezmény*” elfogadásakor kifejezésre juttatta, hogy a tiltott anyagok forgalmazása jelentős profitot és vagyont termel, amely bűnszervezetek általi felhasználása megfertőzi és veszélyezteti a legális kereskedelmi és pénzügyi üzleti életet, valamint a társadalmat egyaránt⁵². Az egyezmény 3.1. szakaszában kiemeli a bűnelkövetésből származó jövedelmek eredete elrejtésének gyakorlatát, és ezzel tulajdonképpen a pénzmosási tevékenység fő jellemzőjét, célját. Ugyanezen egyezmény felismeri a pénzmosás elleni küzdelem nemzeteken átívelő összehangolásának jelentőségét és útjára indítja e körben a szoros együttműködést.

FATF

Ezt követően 1989-ben a G7 csúcstalálkozó létrehozta a Financial Action Task Force: FATF (Pénzügyi Akciócsoport) elnevezésű nemzetközi szervezetet⁵³. Az FATF 1990-ben közzé tett – és azóta már többször átdolgozott és aktualizált – 40 ajánlása a pénzmosás elleni küzdelem nemzetközileg elfogadott alap követelmény rendszerévé vált. Ezen nemzetközi szinten megfogalmazott ajánlások mentén adja ki az Európai Unió a saját irányelvi szintű szabályozását.

Közösségi irányelvek

Az **Európai Unió** – hangsúlyozva, hogy a pénzügyi folyamatok átláthatósága jelentős visszatartó erővel bír a bűnelkövetésből származó jövedelmek elrejtése esetében – megalkotta és 1991-ben kiadta az **I. pénzmosás elleni irányelvet**⁵⁴. Ezen Irányelv először teremt közösségi szinten koordinációt a pénzmosás területén, ugyanakkor a pénzmosást ekkor még csak a kábítószerekkel kapcsolatos bűncselekmények szempontjából határozta meg, és kizárólag a pénzügyi ágazatra rótt kötelezettségeket.

Tíz évvel később, 2001-ben már egy tárgyában és személyi hatályában kibővült, az előzőt módosító közösségi irányelv került kiadásra – ez volt a **II. pénzmosás elleni irányelv**⁵⁵. Az irányelv meghatározta a pénzmosási tevékenység során az alaphűncselekmények körét, ideértve már a Bécsi Egyezményben említett bűncselekmények mellett, a szervezett bűnözést, legalább a súlyos csalást, vesztegetést, korrupciót, és egyébként minden, az adott tagállamban jelentős mértékű szabadságvesztéssel büntetendő cselekményt. Emellett ekkor került kiszélesítésre az irányelvi rendelkezések hatálya alá tartozó kötelezettek köre, és innentől számítva terjed ki az - többek között - a könyvvizsgálókra.

⁵² UNITED NATIONS CONVENTION AGAINST ILLICIT TRAFFIC IN NARCOTIC DRUGS AND PSYCHOTROPIC SUBSTANCES Adopted by the Conference at its 6th plenary meeting, on 19 December 1988, [Ch VI 19p.pdf \(un.org\)](#)

⁵³ [History of the FATF \(fatf-gafi.org\)](#)

⁵⁴ Council Directive 91/308/EEC on the Prevention of the Use of the Financial System for the Purpose of Money Laundering, O.J. L 166, 28 June 1991

⁵⁵ Directive 2001/97/EC of the European Parliament and of the Council of 4 December 2001 amending Council Directive 91/308/EEC on Prevention of the Use of the Financial System for the Purpose of Money Laundering, O.J. L 344, 28 December 2001

A 2001. szeptember 11-i eseményeket követően az FATF felülvizsgálta és módosította ajánlásait, amelyeket 2003-ban kiadott és amelyek implementálásaként 2005-ben született az EU **III. pénzmosás elleni EU irányelve**⁵⁶. A megváltozott világrend megkövetelte a terrorizmus elleni küzdelem összefűzését a pénzmosás elleni küzdelem intézményrendszerével. Emellett további részletesebb, differenciáltabb ügyfél-átvilágítási intézkedések kerültek bevezetésre.

A 2008-ban bekövetkezett pénzügyi és gazdasági válság, a világszerte felerősödött törekvések az illegális jövedelem- és vagyonszerzés visszaszorítására, az adóhatóságok közötti információcsere megerősítése, az adóelkerülés, agresszív adótervezés és adócsalás elleni fellépés, a pénzmosási jelenségekkel szembeni erőfeszítések fokozása, valamint a nemzetközi terrorizmus intenzívebbé válása - e folyamatok tették szükségessé 2012-ben az FATF ajánlásainak újbóli felülvizsgálatát. Az FATF új ajánlásaira építve készült el és lépett 2015-ben hatályba az **Európai Unió IV. pénzmosás elleni irányelve**⁵⁷. **Ez az irányelv erősítette meg, részletezte és pontosította a kockázatalapú megközelítés jelentőségét és módját.** Az irányelv a 22. Preambulum bekezdésében kimondja, hogy „a pénzmosásnak és a terrorizmus finanszírozásának a kockázata nem minden esetben ugyanolyan mértékű. Ennek megfelelően teljes körű kockázatalapú megközelítést kell alkalmazni. A kockázatalapú megközelítés nem tekintendő a tagállamok és a kötelezett szolgáltatók részére biztosított túlzottan megengedő lehetőségnek. Sokkal inkább a tényeken alapuló döntéshozatal alkalmazását jelenti az Uniót és az Unióban tevékenykedő szereplőket fenyegető pénzmosási és terrorizmusfinanszírozási kockázatok célzottabb kezelése érdekében”. Ezen irányelv bízta meg továbbá az Európai Bizottságot, hogy végezze el a belső piacot érintő és a határokon átnyúló tevékenységekhez kapcsolódó konkrét pénzmosási és terrorizmusfinanszírozási kockázatok értékelését – ez lesz a szupranacionális kockázatértékelés.

A pénzügyi folyamatokban is folyamatosan megjelenő új technológiai megoldások (például a kriptovaluta elterjedése), valamint a globális események, folyamatok (például a magas pénzmosási kockázatot jelentő harmadik országok) ismét szükségessé tették a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelem módjának tovább gondolását, hatékonyabbá tételét. Így született meg 2018-ban az **V. irányelv**⁵⁸ – amely a jelenleg hatályos közösségi jogi norma.

A pénzmosás és terrorizmus finanszírozás elleni küzdelem továbbfejlesztése és a hiányosságok orvoslása érdekében jelenleg folyamatban van a hatályos irányelv következő módosítása (VI. pénzmosás elleni irányelv), amely azonban már nem önmagában áll, hanem egyike annak a hármas csomagnak, amely szorosabb együttműködést és centralizáltabb felügyeletet céloz meg ezen kérdéskörben⁵⁹.

⁵⁶ Directive 2005/60 EC of the European Parliament and the Council of 26 October 2005 on the Prevention of the Use of the Financial System for the Purpose of Money Laundering and Terrorist Financing, O.J. L 309/15, 25 November 2005.

⁵⁷ Parliament and Council Directive (EU) 2015/859 of 20 May 2015 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, amending Regulation (EU) No 648/2012 of the European Parliament and of the Council, and repealing Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council and Commission Directive 2006/70/EC [2015] OJ L 141/73

⁵⁸ Directive (EU) 2018/843 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 amending Directive (EU) 2015/849 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, and amending Directives 2009/138/EC and 2013/36/EU

⁵⁹ [New EU measures against money laundering and terrorist financing | News | European Parliament \(europa.eu\)](https://www.europarl.europa.eu/news/en/2018/05/18/eu-measures-against-money-laundering-and-terrorist-financing)